UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Polyanthea Sacra

Ex Universæ Sacræ Scripturæ Utriusque Testamenti Figuris, Symbolis, Testimoniis, Nec Non E Selectis Patrum, Aliorumque Authorum, Sententiis, eruditis Interpretationibus, Similitudinibus, rarísque Historiis collecta, Et Copiosis, Exquisitisque Materiis Moralibus De Virtutibus Et Vitiis Pro ...

Spanner, Andreas

Augustae Vindelicorum, 1702

V.

urn:nbn:de:hbz:466:1-79369

Visual Library

Credite fratres, quàm diu in his moribus Ecclesia vixerit, frustrà bellatur in Turcas: priùs contra mores, quàm hostes, pugnandum. Corrigamus ergo vitam, & adhæreamus Deo; & ipse pugnabit pro nobis. S. Thom. Vill. s. 1. D. 2. Quadr.

Non est, fratres, cur Turcarum ferocitatem timeamus nos, quibus Deus præsidio est, qui illis est contrarius. Alium Turcam ego magis timeo, qui intrà nos latet; peccatum scilicet, ingratitudinem, aversionem. *Si populus meus audisset me &c. pro nihilo forsitan &c.* Ps. 80. 14. Idem s. in Rogat.

V.

Titulus I.

VANITAS

§. I.

Figuræ, Symbola, definito.

Ex Veteri.

Dormivit, Salomon cum Patribus suis. 3. Reg. 11. 43. Jam ante proclamârat Salomon totique Mundo concionatus: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas!* & tamen vanitas, vanáque species mulierum, eum in senio dementavit, vanumque reddidit; ut seipsum fecerit summum vanitatis spectaculum: evanuit enim ejus sapientia, sanctitas, felicitas, gloria, sanitas, vita, utinam non æterna! Quid est homo etiam sapientissimus, ditissimus potentissimus; si DEUM deserat, & à DEO deseratur? non est aliud, quàm mancipium vanitatis, imago stultitiæ, præda mortis, ærumnarum abyssus. O si Salomoni liceret ad vitam redire; qualem ageret pœnitentiam, qualem institueret vitam, quid mortalib⁹ inclamaret? utiq; illud Salvii ad mortem revocati apud Greg. Turon. l. 7. hist. c. 1. audite filij Adæ, & intelligite: quia nihil est, quod cernitis in hoc Mundo, sed omnia vanitas. Omnia ergo, ùt vana, contemnit; ut veram gloriam Dei mereamini adipisci in cœlo. Cornelius hîc.

Usquequo parvuli diligitis infantiam? Prov. 1. 22. id est, Sæculi vanitatem. *Et stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupiunt*; id est, temporalia: quia sunt ignis, & gladius: quæ duo pueri libenter tenent; donec comburantur, aut jædantur. Hugo Card. hîc.

Hedera Jonæ 4. 6. Symbolum est vanitatis Mundi, omnisque rei, & spei, mundanæ. De hac enim hedera in Hebr. v. 10. hîc dicitur: *Filia noctis erat, & filia noctis periit*; id est, unâ nocte nata est, unâ etiam nocte periit. Annon filia noctis est honor, deliciæ, divitiæ; quæ unâ nocte obveniunt; unâ nocte durant. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua &c. Matth. 21. 8. O quàm dissimile est, *tolle! tolle! crucifige eum! & benedictus, qui venit &c.* Quàm dissimile, *Rex Israel; & non habemus regem, nisi Cæsarem.* Quàm dissimiles rami virentes, & crux; flores, & spinæ. Cui priùs sternebantur vestes alienæ; ecce suis exuitur. S. Bernardus s. de Pass. Dom.

Facta est nubes. Luc. 9. 34. En, quò felicitas recidat! en, quomodo apparatus ille majestatis evanuerit! en ùt sol genarum mutetur in nubem! Ita ùt plurimùm serenitas potentiæ nubilô excipietur; & fortuna agnatum secum trahit nimbum lacrymarum. Soli nubes succedunt, splendor umbrâ funestatur, rutilantia indumenta tandem inumbrantur. Oliva l. 13. Strom.

Nec Salomon in omni gloria &c. Luc. 12. 27. *Si autem fœnum &c.* Præfertur lilii gloria gloriæ Salomonis: cùm tamen Rex iste omnes majestatis splendores superavit; & flos ille tantùm unô die in aquo resplendeat. Adeò humana gloria brevis est; ut longum spatium fuerit dies. Naxera in Jos. 1. §. 39.

Ex Patribus, & aliis.

Sicut videri nequit in rota, quæ continuò versatur, aliqua pars ejus; eò quod crebrâ circumferentiâ semper summa fiant ima; & ima summa: ità etiam nostrarum rerum impetus, dum continuò vertuntur, summa facit infima. Ut videre licet in divitiis, potentiis, & aliis. S. Chrysost. tom. 1. de nomine Abram.

Umbræ, & rotæ; & tristia, & læta, hujus vitæ tempora: nam, quemadmodum umbra, non manent; &, ùt rota, vertuntur. S. Nilus in paræneſi.

Res nostræ velut orbe quôdam volvuntur: aliàs sæpe unô, eôdemque, die, atq; etiam interdum horâ, mutationes advehente. S. Gregor. Naz. de paup. amor.

Heu! cuncta paulatim, etiam præclara, pereunt! pereunt, ut exiguæ supersint reliquiæ. Velut solo vexato à magnis imbribus aliis supersunt avectis silices modò. Idem. Poemate de vita sua. Quidquid in hoc Sæculo magnum videtur, umbra, vel somnia, deputanda sunt. Aponius l. 6.

Theophrastes docet, chameleontem ex rore vivere, & sæpe deprehensum, muscas comedere. Atque hinc fortè orta vulgi opinio, eum ex aere vivere, Symbolum eorum, qui ventô honoris, & muscis deliciarum, se pascunt. Quàm multi Christiani stolidiores Domitiano! qui, cùm salutem suam æternam procu-

rare debeant, quotidie, non duabus, sed omnibus horis, captant muscas. Ambis opes? muscam ambis. Ambis sponsam divitem, & speciosam? muscam ambis &c. Cornelius in Levit. 11. 30.

S. Petrus Clementem docebat, Mundum hunc esse demum fumo plenam. Clemens Rom. in ep.

Pontifex primùm triplici tiarâ coronatus cani sibi audit: Pater Sancte! sic transit gloria Mundi; stupâ simul accensâ. Nieremb. in discrim. temp. & ætern. c. 3. Fluvius fortiter in omne resistens impingit, omnia frangit; sed dum ad mare redit, penitus nomen perdit; Sic & homo potens &c. sed, dum venit ad mortem, superbiæ nomen perdit. Geminiani l. 1. c. 36.

Alphonsus Arrag. Rex, in Symbolo dicitur habuisse coronam, in cujus ambitu hæc inscriptio: *Artifex cudit, Deus ludit, imponendo, deponendo.* In fronte coronæ pomum erat Smaragdinum cum Lem. *æstate prodor: autumnò probor: hyeme perdor.* Manus tenens in filo orbis globum cum Lem. *Tenui prudentia filo.*

Joannes Dux Cliviæ cum Lem. *Hodie aliquid, cras nihil.*

Horologium lunare, vel solare. Lem: *Labor omnis in umbra.* Picinelli.

§. II.

Vanitatem spernendi motiva. Ex Veteri, & Novo.

Sitivit anima mea ad Deum vivum. Ps. 41. 3. Propemodum suadens, & vociferans omnibus, qui rebus hujus vitæ inhiant: quid in corpora insanitis? quid corpora amatis? quid gloriam desideratis? quid concupiscitis voluptatem? nihil eorum manet, & vivit perpetuò; sed diffluit, & præterit; & est umbrâ vanius, & somnis fallacius. Incerta est eorum possessio, instabilis eorum usus, & fruitio; velox est mutatio. In DEO autem nihil est ejusmodi; sed vivit, & manet perpetuò. Caducis ergo, & momentaneis, relictis, eum, qui est æternus & perpetuus, amemus. S. Chrysost. hic. Calcare terram, nihil aliud est, quàm simulachra non adorare; quia de tera ficta sunt. Item divitias non concupiscere, voluptates corporis spernere: qui opes, & corpus ipsum, cujus hospitiò utimur, terra est. Vivum colite, ut vivatis. Moriatur enim necesse est; qui se, suamque animam, mortuis adjudicavit Lactantius l. 2. instit.

Verba Ecclesiastæ. Ecclæ. 1. 1. Decernit Ecclesiastes, & ostendit, quæcunque in hoc Mundo sunt, vanitatem esse: non quòd omnia damnet, atque accuset; verùm potiùs consilia hominum reprehendit, qui in hoc Mundo spem suam collocâsse videntur. Olympiodorus hic in Præfat. Nota: creaturas in se veras quidem, & bonas, esse; sed, si cum Deo creatore comparentur, vanas, & umbras meras, esse. Item non damnantur hîc creaturæ DEI; sed pravus affectus, usus, & cupiditas hominum, amantium media pro fine &c Cornelius hîc.

Vanitas vanitatum. Ib. S. Augustl. l. de quantitate animæ c. 33., & de vera Relig. c. 31. 33 & alibi legit: *vanitas vanitantium*, id est, vanitati servientium: sunt enim facti, sicut ea, quæ dilexerunt, Aquila, Symmach. vertunt: *vapor vaporum, & omnia vapor.* Syrus: *inanitas inanitatum, & omnia inanitas.* Alii: *nihilum, nihil; & omnia nihil.* Vanitas ergo opponitur rei velut umbræ: res enim, putà corpus, est ipsa vanitas; cujus vanitas est ejus umbra. Quare sicut umbra sequitur suum corpus, sic creatura sequatur suum Creatorem; nè evanescat, & ideò in nihilum abeat. Omnis enim res creata in fieri, esse, & conservari, pendet à Deo, sicut radius à Sole. Quare, sicut sole se subducente radius evanescit: sic Deo manum, id est, operationem, & conservationem, suam subducente, res creata redit in suum nihilum. Cornelius hîc. Vanus, ait Servius, vocatur stultus; qui mente vacuus, qui in rebus inanibus studium collocat. Vanitas ergo multa significat, Nam vanitas *primò* est inanitas, *secundò* brevitas, *tertiò* mutabilitas, *quartò* interitus, *quintò* mendacium, *sextò* fraus & fallacia. Omnia in Mundo sublunari summè inania, brevia, mutabilia, corruptibilia, mendacia, falsa, & fallacia. Ex adverso in cœlo apud Deum omnia sunt solida, longa, immutabilia, incorruptibilia, vera, & fidelia. Idem hîc.

Quid habet amplius homo de universo labore suo? ib. 3. Aliqui tò *amplius* referunt ad laborem. q. d. quid in labore suo amplius habet homo subaudi: quàm ipsum laborem? q. d. ex labore suo nihil acquirit homo, nisi laborem; indéque desolationem, dolores, & cruciatus. Vel tò *amplius* accipias pro mercede. q. d. ex omni labore quid mercedis refert homo? utiq; exiguum, vel nihil. Cornelius hîc.

Vanitas vanitatum. Hoc dictum in parietibus, in vestibus, in foro, in ædibus, in viis, in fenestris, in januis; sed potissimum in ipsa cujusque conscientia, continenter inscriptum esse oportet, omnique tempore cogitationi obversari. S. Chrysost. hom. Adv. Eutropium.

In momento. Luc. 4. 5. humana omnia à dæmone exposita: ut tumultuariò aspectu Christus raperetur. Non si singula attentiùs, & accuratiùs, spectaremus; sperneremus; Ità facere solent mercatores, si eorum merces corruptæ; acervatim, & festinanter, ementibus proponunt; nè fortè maculas deprehendant, & abscedant. Equidem qui in momento solùm temporis epulonis *byssum*, & *purpuram.* Luc. 16. 19. intueretur, profectò, vel patrimonii jacturâ, eam felicitatem emeret. At, si diutius eam spectaret, videret clarè vermes ex ea nasci immortales, ostrum flammas emittere, sitim per aureos calices diviti propinatam; dolores ex deliciis, supplicia pullulare; ambitiosiùs plagas emens mendici, quàm byssum epulantis. Oliva l. 13. Strom. cap. 4. hîc.

Ex

Ex Patribus, & aliis.

Qui in Christo est, quomodo potest vanitates aspicere? cùm Christus in carne sua omnes Mundi hujus crucifixerit vanitates. S. Ambrosius Octo. 5. in Ps. 118. averte oculos meos.

Vanitas rerum humanarum est hæres: quoniam ipsius est distractio, & occupatio, varia. S. Ephrem. de pœnit.

Si agonizans plumam levem ori impositam non movet, signum est mortis. Cùm vanitates spernuntur, signum est, hominem adhuc in divina gratia vivere. Diez Humilitas.

Plus sapientiæ, & scientiæ, inveniet simplex idiota in vita Christi, ad hujus Mundi vanitates spernendas, ejusque dolos cognoscendos; quàm vel subtilissimus disputator in totius Mundi machina consideranda. Stella de contemptu &c. p. 1. c. 3.

Titulus II.

VENDITIO CHRISTI.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Vendiderunt Joseph viginti argenteis. Gen. 37. 28. Origenes, August., & Beda: vendiderunt Joseph triginta argenteis. Joseph quidem à fratribus venditus; sed nè moreretur: Filius autem hominis tradetur, ut crucifigatur. *In servum venundatus est Joseph* Psal. 104. 17. Ut servaretur: Servi à servando. Vere non est dolor, sicut dolor Christi. Segneri die Ven. S.

Appenderunt mercedem meam triginta argenteos &c. Zach. 11. 12.

Hostia in modum denarii cum imagine Christi, seu literarum Nominis Christi: quia traditus est, & venditus, triginta argenteis; & est verus denarius laborantibus in vinea Domini. Matth. 20. 2. Gavantus p. 2. tit. 7.

§. II.

Quàm vili æstimatus.

Si bos cornupeta triginta siclos &c. Exod. 21. 29. 32. Tanti, nec pluris omnino, quanti vile mancipium, æstimatus est Dominus dominorum: in quo sunt omnes divitiæ, omnesque thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei. Incerto Auth.

Caput ejus aurum optimum &c. Cant. 5. 11. En! tantus triginta emptus est argenteis.

Quid vultis mihi dare? Matth. 26. 15. Judas non postulat certam summam; sed, quasi vile tradens mancipium, in potestate dementium posuit. S. Hieron. hîc. Quando aliquis vult vendere rem, quam diligit, imponit ei pretium. Sed quando habet rem, de qua vult se liberare, dicit: date mihi, quod placet.

At illi constituerunt ei triginta argenteos. Matth. 26. 15. Tanti enim erat valoris unguentum pretiosum: cujus pretio in tantum doluit se frustratum; ut, desideriò recuperandi illud, venderet JEsum. O infelix Juda! quàm parvi pretii fuit Filius Dei in anima tua! nec mirum; quia avarus fuisti. Dion. Carth. hic.

O Juda proditor! unguentum Passionis ejus trecentis denariis æstimas; & Passionem ejus triginta denariis vendis? dives in æstimatione, vilis in scelere. S. Ambros. l. 3. de Spir. S. c. 18.

Emitur tot argenteis, quot annis peregrinatus est in hoc Mundo usque ad Baptismum. S. Paschasius in Matth. 26. q. d. tam vili æstimatus est pretiò, ut nec pro singulo quôque pretiosissimæ suæ ætatis anno vel unum argenteum persolverint.

§. III.

Venditionis causa, finis.

Constituerunt ei triginta argenteos Matth. 26. 15. Judas Filium Dei pro triginta siclis argenteis vendidit; in recompensationem damni, quod incurrerat, propter effusionem unguenti. Quilibet autem argenteus valebat decem denarios usuales; & ita damnum unguenti, quod valuerat trecentis denariis, triginta recompensavit argenteis. Ad designandam ergo pretii quantitatem, quô Christus est venditus, Sacerdos facit tres cruces communiter super Oblata, & Calicem, cùm dicit: *benedictam, ascriptam, ratam:* nam & trecenta pariter, & triginta, multiplicationem suscipiunt à ternario. Innocentius III. P. de S. Alt. myst. l. 3. c. 12.

Infelix Judas! damnum, quod ex effusione unguenti se fecisse credebat, vult Magistri pretiò compensare. S. Hieron. in Matth. 26.

Accepit aurum, perdidit Deum. S. Chrysost. s. 3. de Resurr.

Ex consilio venditur: ut nos, sub peccato venditos, suâ venditione emat. S. Gregor. Nyss. tr. 2. de inscript. Psalmor. c. 8.

Traditus est pro denariis inimico, nè tu tradaris pro denariis diabolo. S. Bonaventura s. 2. D. Quinqu.

Nos ille vult pretiosos facere sui muneris vilitate. Ipse nobis hac pietate pretiosior, quòd se vili vult æstimari; ut ab omnibus emátur. S. Paulinus ep. 4.

TITULUS III.
VERBUM. VERBA.

§. I.

Figuræ, Symbola.

CUnctus autem populus videbat voces, & lampades, & sonitum buccinæ. Exod. 20. 18. Lampades quidem videri potuerunt; at sonitus buccinæ, & voces, qui videri queunt? Dei voces magis ad oculos, quàm ad aures pertinent: quia potiùs computandæ sunt cum rebus, quàm vocibus. Pinna in Eccl. Ethol. 261.

Nè obliviscaris, verborum. Deut. 4. 9. id est, rerum, & portentorum. Sic verbum pro re accipitur. Psal. 90. 3. *liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aspero*, id est, à re aspera, & acerba. Et Luc. 1. 37. *non erit impossibile apud Deum omne verbum*, id est, omnis res. Cornelius hîc.

Præceptum Domini lucidum. Psal. 18. 9. Colores quidem lucem excipere possunt; at quomodo præceptum, quod ore profertur, potest illuminare? Quia eloquia divina ad res magis pertinent, quàm ad verba: unde, sicut res istæ lumen excipiunt, sic etiam Dei sermones. Idem ibidem.

Lingua mea calamus scribæ. Psal. 44. 2. Quia, quod linguâ dicitur, sonat, & transit; quod scribitur, manet. Cùm ergò dicat Deus Verbum, & Verbum, quod dicitur, non sonet, & transeat; sed & dicatur, & maneat; scriptis hoc Deus maluit comparare, quàm sonis. S. August. hîc.

Canet tubâ. &c. 1. Cor. 15. 52. Quæ est ista tuba, quæ inferis infert bellum, sepulchrorũ resolvit moles, intonat mortuis vitam, resurgentibus in lucem perpetem dat triumphum? quæ est? illa; quam Dominus dixit: *mortui audient vocem Filij Dei.* Joan. 5. 25.

§. II.

Verba Christi in cruce.

QUantò breviùs dicta sunt; & in articulo, quô seria, & necessaria, agi rerum circumstantia postulat; tantò diligentiùs inquirenda sunt. Arnoldus Carnot. tr. de 7. V. in Præfat.

DEUS meus! Deus meus! ut quid dereliquisti me! Matth. 27. 46. Absentat se Passioni divinitas. Hoc solius carnis est; in hoc solo se deseri Filius innuit: ut undique sana fidei veritas eluceseat, & palàm sit: quia, secundùm quod DEUS est, omninò non moritur; Secundùm quod homo est, dispensatoriâ ratione ad tempus moriturus deseritur. Idem hîc. Nescio, fratres mei, si ullus mortalium intelligere possit in hoc mysterio querulæ vocis; quanta, qualiáve, sunt sacramenta, quæ effert? S. Paschas. l. 12. in Matth. Origenes putat, queri Christum de paucitate salvandorum, & multitudine damnandorum; qui fructu Passionis, & mortis, ejus excluſi sunt. Vox plena mysteriis, & doctrinâ, ait.

Consummatum est. Joan. 19. 30. S. Isidorus l. 2. different. lit. P. notat: quòd Christus dixit: *Consummatum est*; & non, perfectum est: nam inter utrumque, ait, est differentia. Perfectum est, cui jam addi nihil potest. Consummatum verò, est quodlibet opus in finem deductum. Indè Christus D. opus redemptionis nostræ dicit esse consummatum, & non perfectum: nam adeò vehemens est ejus amor; quòd non videatur ei totum exhibitum, quod eum postulat, & exoptat. Sylveira hîc.

Pater! in manus tuas commendo Spiritum meum. Luc. 23. 46. Primum Verbum à Christo prolatum ait: *nesciebatis? quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* Luc. 2. 49. Sic ultimum verbum fuit: *Pater! in manus tuas.* Stella hîc.

Nota bene: quia non videbis in tota Scriptura septem verba, tantæ dulcedinis, & efficacitatis. S. Bernardinus tom. 4. f. 45.

§. III.

Verba humana.

ET folium ejus non defluet. Ps. 1. 3. id est, verbum non deorsum fluet. Hugo Card. hic.

Otiosum verbum est; quod, aut ratione justæ necessitatis, aut intentione piæ utilitatis, caret. S. Gregor. lib. past. curæ. p. 3. c. 15.

Vilis, & volatilis, res, verbum hominis, nullius molis, nullius ponderis, nullius pretii, nullius soliditatis: aërem verberat; unde & verbum dicitur. S. Bernhardus s. 2. in festo SS. Petri & Pauli.

Sicut avarus nummos, ità Religiosus verba sua trutinare debet: nè inutiliter, aut finè lucrô, verbum aliquod dicat. Thom. Kemp. f. 8. ad fratres.

TITULUS IV.
VERBUM DEI.

§. I.

Figuræ, Symbola.

COncrescat, ut pluvia, doctrina mea &c. Deut. 32. 2. Quædam prædicatio est quasi imber hyemalis, cum peccatores minis terrentur, ut convertantur. Alia est instar vernæ pluviæ, suavis, & placita; cùm exhortatur homines, vel ad pœnitentiam, vel ad majores in virtute progressus, spe regni cœlestis; vel ex gratitudine propter accepta beneficia &c. de Ponte in Cant. 2. Exh. 16. §. 14. Imber ergo

notat

notat eloquii, & sapientiæ primò copiam, secundò suavitatem, tertiò fœcunditatem: quòd fructum è cordibus audientium producat, similem illi, quem imber producit, & terra. Quartò quòd è nube sapientiæ proferatur, quasi è re non terrenâ, sed cœlestî: adeoque ejus originem esse à Deo in cœlis. Cornelius in Eccl. 39. 6.

Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. Prov. 25. 11. V. Beda: verba Prædicatoris, appositè ad captum Auditorum concinnata, sunt mala: quia de arbore vitæ; hoc est, de Dei sapientia, sunt orta.

Murenulas aureas faciemus tibi. Cant. 1. 10. Murena piscis est, qui captus vertit se in circulum, ad cujus exemplar fit inauris, quæ murenula dicitur. Quâ significatur prædicatio, quæ auribus inhæret, & eas penetrat. S. Gregor. hîc.

Guttur tuum sicut vinum Optimum. Cant. 7. 9. Siculi, ait Nigridius Siculus, vinum optimum vocant vinum mortuorum: quòd quasi mortuos suscitet, & loqui faciat. Cornelius hîc. In gutture vox est: per guttur ergo ipsa prædicatio designatur: quæ, quasi vinum optimum, esse dicitur: quia mentes hominum inebriat; ut præteritorum obliviscantur; & in anteriora currentes, non lassentur. S. Gregorius apud Cornelium hîc.

Et in manu ejus calculus. Isa. 6. 6. S. Hieron. & Haymo, per calculum accipiunt Verbum Dei; quod petitus ab altari, id est. S. Scriptura.

Omnes sitientes venite ad aquas. Isa. 55. 1. Divina doctrina dicitur aqua, quia infirmos sanat: *aquâ sapientiæ salutaris potabit illum.* Eccl. 15. 5. Inquinatos mundificat: *effundam super vos aquam mundam.* Ezech. 36. 25. sitientes satiat: *si quis biberit ex aqua* &c. Joan. 4. *Secundò* dicitur vinum: quia pungit arguendo; quia accendit exhortando: *eloquium Domini inflammavit eum.* Ps. 104. 119. quia inebriat consolando. S. Thom. Aqu. hic.

Nunquid non verba mea sunt quasi ignis; & quasi malleus conterens petram? Jer. 23. 29. Verba Domini quasi ignis sunt: quia frigus expellunt, calorem mentibus ingerunt. Malleus autem sunt: quoniam obstinationis, & pervicaciæ, duritam molliunt. B. Petr. Dam. l. 2. ep. 1. *Porrò faber ferrarius. &c.* 1. Reg. 13. 19. est Prædicator, qui operatur in igne, vel malleo, super incudem, id est, in verbis Scriptura Sacræ, quæ sunt ignis, & malleus. Hugo Cardin. in 1. Reg. 13. 19. Verba Domini sunt ignis: quia consumunt rubiginem peccatorum; calefaciunt ad amorem Dei; & illuminant ad cognoscendos articulos fidei. Sunt etiam malleus: quia duritiam cordium frangunt, & emolliunt, ad compunctionem. Incus est cor peccatôris: super quem debet Prædicator operari, & formare vas in honorem in domo Domini. S. Hieronymus apud Hugo. Card. citatum.

Respondit Angelus, & dixit. Zach. 1. 12. id est, sermo Dei loquens in me. S. Cyrill. Alexand. Comment. in Os. consueverunt SS. Prophetæ Dei sermonem appellare Angelum: utpote annuntiantem iis, & manifestantem voluntatem Dei Patris.

Ex Novo.

Non veni pacem mittere, sed gladium. Matth. 10. 34. Qui gladium illum arripiunt, gladium Verbi Dei; *hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt.* Deut. 33. 9. Rupertus Abb. l. 2. c. 13. in Deut.

Quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas. Matth. 23. 37. Quia Christus venerat congregare, sicut gallina, pullos suos; ovum protulit verbi: per quod Ecclesiæ germina Sancta nutrirentur. S. Chrysol. s. 55.

Ut det illis in tempore tritici mensuram. Luc. 12. 42. Triticum est Verbum Dei: quod mensuram charitatis, vel veritatis, excedere non debet; sed secundùm capacitatem Auditorum, & temporum, mensurandum est. S. Bonaventura. s. 2. D. 1. post oct. Pent.

Cum usuris utiq; exegissem illam. Luc. 19. 23. Venit erogatam pecuniam exigere cum usuris. Et quæ est ista pecunia? quam Evangelica observantia? Verba sunt vitæ seminata. Venit seminator ille sermonis sui colligere fructus, pecuniæq; suæ exigere pensas. S. Laurentius Ep. Novar. hom. de eleemos.

De throno procedunt fulgura, & voces. Apoc. 4. 5. Hoc est, quod Marcus ait: *illi autem profecti prædicaverunt ubiq; &c.* V. Beda hîc.

Ex Patribus, Symbola, & laudes.

Quid mentes Auditorum, nisi Scyphi sunt; quæ Sanctis prædicantibus vinò scientiæ replentur? S. Greg. hom. 6. in Ezech. 1. post initium.

Habet Verbum Dei epulas suas: alias fortiores; ùt est Lex, & Evangelium: alias suaviores; ùt sunt Psalmi, & Cantica Canticorum. S. Ambros. Oct. 22. in Psal. 118. Eructavit. cor meum &c.

Quid sunt aliud divina eloquia, nisi quædam lilia; emanantia candorem puritatis, & gratum puritati spirantia odorem suavitatis? S. Amedeus Ep. hom. 6.

§. II.

Verbum Dei necessarium.

Ex Veteri. Novo, & Patribus.

Si continuerit aquas, omnia siccabuntur. Job. 12. 15. Aqua scientia est prædicationis. S. Greg. mor. l. 11. c. 6. Omnia exarescent; nec remanebit aut modestiæ flos, aut germen pietatis, aut pomum justitiæ: imò timendum; nè verâ fide excidat orbis Christianus defectu Verbi divini. Oliva t. 2. conc. 3. in festo S. Luciæ.

Cùm prophetia defecerit, dissipabitur populus. Prov. 29. 18. Cur Christianus orbis tam eat perditum, quid aliud in causa est? nisi quòd Verbum Dei negligitur; & quanta sit ejus utilitas, ignoratur. Isid. Clarius l. 1. or. 50.

Mittam famem in terram. Amos. 8. 11. *Non famem panis, sed audiendi Verbum Domini:* cùm statim subjicit: *in illa die deficient virgines pulchræ.* S. Hieron. hîc: ex quo colligimus, quando doctrina non fuerit in Ecclesiis,

cleſiis, perire pudicitiam, caſtitatem mori; omnes abire virtutes: quia non comederunt Verbum DEI.

Non in ſolo pane &c. Matth. 4. 4. Quemadmodum meritò deſperatur vita naturalis ejus, qui corporalem cibum non ſumit; vel ſumptum non retinet: ſic rationabiliter deſperatur ſpiritalis vita illius, qui Verbum DEI non audit, atq; cuſtodit. Dionyſ. Carth. hic.

Vos eſtis lux Mundi &c. Matth. 5. 14. hoc eſt: quàm neceſſarius eſt ſol vitæ corporali; tam neceſſarii ſunt Concionatores ſpirituali vitæ. Si totô menſe ſol non oriretur, ſtupore moveremur, O Concionatores! nè in veſtris ſanctis exercitationibus ſiſtatis: quòdſi vos quieveritis, lucemque amiſeritis; quid erit animabus? Jeremias populi mala deplorans, inter reliqua dicit: *aſpexi terram; & ecce vacua erat, & nihili.* c. 4. 23. Cauſam addit: *& aſpexi cœlos, & non erat lux in eis.* Diez conc. 2. in Comm. DD. Sicut omnes morerentur, ſi unâ die ſolâ ceſſaret ſol facere curſum ſuum; qui habet ſplendorem, calorem, & vigorem: ità, ſi Verbum Dei deficeret, quod eſt ſol animæ; ſcilicet, quòd Verbum Dei non prædicaretur, & non communicaretur animabus; ut poſſint incitari, & illuminari ſplendore veritatis, & calefieri in ardore illius; omnes ſpiritualiter morerentur. S. Bernardinus tom. 4. ſ. 5.

Certiſſimè ſcitote: quia qualis eſt caro, quæ poſt multos dies percipit cibum, talis eſt anima, quæ aſſiduè non paſcitur Verbô Dei - ad nullum opus bonum congrua invenitur. S. Auguſt. ſ. 50. de temp.

Quod eſt eſca carni, hoc eſt animæ fides: quod cibus corpori, hoc Verbum Spiritui. S. Cyprianus de Cœna Dom.

Cibus verus naturæ rationabilis, ſermo Dei eſt. Origenes hom. 27. in Num.

Verbum Dei, & cibus noſter eſt, & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies. S. Bernardus ſ. 24. de div.

Oportet nos eſſe perpetuò munitos: bellum enim hoc nullam novit dilationem, nec ullas inducias: non habet nec legatos nec feciales: bellum non indicitur; & ideò oportet ſe maximè undequáque munire. Hujus autem belli commeatus, & horum militum arma, ſunt divinarum Scripturarum auditio: eâ qui non fruitur, fame perit. in Pſ. 143.

§. III.

Verbi divini fructus, & utilitas, præcipuè peccatoribus.

Figuræ, & Symbola. Ex Veteri, & Novo.

VErba ſapientum, ſicut ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi. Eccl. 12. 11. Duobus vitiis totum genus humanum dignoſcitur laborare: videlicet tarditate deſidiæ, ad ea, quæ ſalubria ſunt: & præcipitiô impetuoſitatis ad ea, quæ noxia ſunt. Ideò duobus indiguit remediis: quorum alterô urgeretur ad utilia; alterô retineretur à noxiis. Et ideò doctrina ſapientum duo genera ſermonum continet, quorum alterum vocat Salomon *ſtimulos*, alterum *clavos*. Hugo Card. hic.

Oſſa arida, audite Verbum Domini. Ezech. 37. 4. Auditô ex ore Ezechielis verbô Dei, revixêre.

Euffundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimi. Ezech. 36. 25.

Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni Verbo &c. Matth. 4. 4. Quisquis Verbô Chriſti paſcitur, terrenum pabulum non requirit: nec enim poteſt Sæculi panem cupere, qui pane veſcitur Salvatoris. S. Ambroſ. ſ. 36. de Quadrag.

Et continuò gallus cantavit. Matth. 26. 74. Gallus eſt ſermo; qui non ſinit nos torpere, & dormire; ſed dicit: Vigilate. Et: ſurge qui dormis. Theophylactus hic. Quatuor ſunt, quæ faciunt hominem vigilare: galli cantus, id eſt, prædicatio divini Verbi &c. Hugo Card. in Matth. 24.

Tollite lapidem. Joan. 11. 39. Tollitur lapis ſituatæ duritiæ; cùm per Prædicatorum vocem Auditor, aut amore mollitur, aut timore conteritur. Sim. Caſſ. l. 5. c. 15. hic.

Audivi vocem - tanquam tubæ. Apoc. 1. 10. Tuba ad pugnandum militis evocare ſolet: ſimiliter & nos ſermo Dei, ad pugnandum contra diabulum, atq; vincendum, incitare non deſinit. S. Ambroſ. hic.

Teſtimonia. Ex Veteri.

Vocem tuam audivi. Gen. 3. 10. Licèt cœcus & ſtupidus, fuerit Adam; ideo tamen ſperanda erat ejus ſalus: quia audiit Deum loquentem; & locutus ipſe viciſſim eſt. Licèt cætera in peccatore deficiant; ſperandum tamen de ejus ſanitate, in quo adhuc duo liberi ſenſus Deo patent, nempe auris & lingua: ut audiat Deum, & cum eo loquatur. Mira eſt enim vis Verbi Dei, mira vis confeſſionis, & oratio.

Vox Domini in virtute. Pſal. 28. 4. quia per eam fiunt miracula ſpiritualia: *cæci vident, claudi ambulant.* Matth. 11. 5. *Miſit ſervum ſuum, & ſanavit eos.* Pſal. 106. 20. Hugo Card. hic Sect. 25.

Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum. Pſal. 68. 16. S. Auguſt. vertit: *non claudat.* Fernandius hic.

Ecce conſtitui te hodie, ut evellas &c. Jerem. 1. 10. Sed quô ferrô? quâ manu? *Ecce dedi verba mea in ore tuo.* v. 9.

Ex Novo.

Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es in via cum illo. Matth. 5. 25. Adverſarius tuus Dei ſermo eſt verbi causâ: forſitan delectat te inebriari dicit tibi: noli. Delectat te ſpectare, & nugari. ille dicit tibi: noli. &c. O quàm bonus adverſariis! quàm utilis adverſarius eſt nobis, qui diu ſumus & ipſi nobis. S. Auguſt. l. 1. de V. D.

Omnis, qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificat domum ſuam ſupra petram. Matth. 7. 24. Sapiens eſt vir, qui ædificat domum ſuam ſupra petram, id eſt, Eccleſiam; huic ſimilis, qui audit Verbum Dei: quia licèt non omnino immobilis in virtute perſeveret; difficile ſanè eſt, ut labatur. Pinna Ethol. 9.

Quid

Quid ergo faciemus? Luc. 3. 10. Si Verbum Dei in veritate à Concionatore processit, si verè ad audientium corda pervenit; protinus timorem incutit; timor verò cautelam à periculis facit inquirere signum evidentissimum profectûs verbi, timor, & compunctio audientium: quoniam statim se conferunt, unde æterna possint cavere pericula. Sim. Cass. l. 13. hîc.

Ecce mulier. Luc. 7. 37. Mota ad cœlestis Doctoris verbum, suorum peccatorum mole contrita, liquefacta dulcedine Christi, tracta decore conversationis, fida in animo, de benignitate ipsius sperans remissionem peccatorum, incensa igne charitatis illius; opportunitatem perveniendi studiô impigrô quærebat. Idem l. 8. c. 40. Hæc mulier famam audierat de JESU; & cum turbis sequentibus aliquando eum audierat prædicantem. In quem defixô corporis pariter ac mentis aspectu, contemplans vitam, ponderans verba, considerans sanctitatem, virtutem in jam factis miraculis, plurimi eum existimaret. Idem l. 9. c. 29.

Commovet populum. Luc. 23. 5. Verum dicebant; sed sub intentione fallendi Commovit sanè populum in mente propter altitudinem Verbi sui, ac per doctrinam mellifluam; quam etiam operibus validabat. - Commovit animos hominum ad spem supernæ vitæ, initians viam novam. Idem l. 13. hîc.

Amicus sponsi, qui stat, & audit eum. Joan. 3. 29. Ideò stat, quia audit; de interiori fonte bibit, ideo stat. Illi, qui noluerunt de interiori fonte bibere, ideo expulsi sunt; nec potuerunt stare. S. August. tr. 15. in Joan.

Qui ex Deo est, verba Dei audit. Joan. 8. 47. Cupiens in hac vita cognoscere Deum, audiat verba Dei; cujus cognitio in fide conceditur; & *fides ex auditu est, auditus est autem per verbum Christi.* Rom. 10. 17. Volens amare Deum; audiat verbum Dei: eruditur in illo ad Zelum secundùm scientiam. Dispositus ad agones audiat verbum Dei; nè supra se indebitè raptus in inferiora labatur. Idem l. 11. cap. 40.

Oves vocem ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim. Joan. 10. 3. Conveniunt ad Adam leo, ursus, tigris, lupus, bos, ovis, aquila &c. ut ejus vocem audiant, & pareant. Gen. 2. 19. Ad secundum Adam non leones, non lupi, sed tantùm oves veniunt, & ab eo nominantur. Venerunt ad eum feræ, sed mox, ùt ejus vocem audierunt, & intrà ejus ovile, Ecclesiam, ingrediuntur; jam ex sanguinariis bestiis, omnî positâ crudelitate, in oves mites mutantur. Sylveira hîc.

Ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. Act. 9. 7. Desinit videre sæcularia, qui incipit videre divina. S. Ambros. l. 2. de Abrah. c. 9.

Surrexit autem Saulus de terra, apertis, oculis nihil videbat. Act. 9. 8. Amisit visum, non auditum: quia vocem Domini audivit. Castillo Illat. 278.

Suadeo tibi emere à me aurum, ignitum Apoc. 3. 18. Si diteścere lubet, à me, qui veras, stabilesq; opes largior, ferventi desiderio ignitum aurum emito: nempe Sacræ doctrinæ verbum igne exploratum, splendidumq; redditum. S. Andreas Cæsar. f. 3. in Apoc.

Ex Patribus, & aliis.

Pleraque Symbolicè.

Verbum Dei lux est, Verbum Dei nix est Super mel quóque, & favum est Dei Verbum: quod ore divinô melle dulcior fluxit oratio; & perspicuæ nivis ritu mollioribus cædunt verba sententiis. Verè hîc solus sermo nivibus comparandus; qui de cœlo missus in terras jejuna nostrorum arva pectorum fœcundavit. S. Ambros. l. 7. in Luc. Erant autem Moyses, & Elias &c.

Admiranda sunt opera Verbi Dei: per ipsum enim vita amoris, & charitatis, in anima generatur. S. Bernardinus tom. 2. f. 9.

Verbum Dei hamo simile est: quia, nisi capiatur, non capitur. Idem ibidem.

O quàm bonum Verbi Dei rete salvificum; & indissolubile, non mortalis artificis manu contextum; sed Spiritûs S. sapientiâ connexum, atque compositum. S. Laurent. Just. de triumph. &c. c. 27.

Quando Deus vult venire per gratiam in mentem alicujus, ad ipsum justificandum; primò præmittit Joannem prædicantem: quia singularis introitus DEI in corde peccatoris est per prædicationem. S. Vinc. Ferr. serm. 7. D. 3. Adv.

Inter cætera remedia, quæ, ad conservandam animi innocentiam, juvare plurimùm possunt, præcipuum est auditus Verbi Dei. Isidorus Clarius l. 1. or. 63.

Lumen est ægris oculis odiosum, sic Verbum Dei hominibus pravè dispositis molestum. Excitat lux pigritiam: sic Verbum Dei excitat mentem surgendi è lecto peccati: *surge, illuminare Jerusalem.* Isa. 60. 1. Geminiani l. 1. c. 82.

Ex modica scintilla sit sæpe maximus ignis: sic aliquando ex brevi prædicatione sequitur magnus fructus. Idem ibidem.

§. IV.

Verbi Dei efficacia.

Figuræ, Symbola.

Excentos viros vomere &c. Judic. 3. 31. Vomer significat vim Verbi Dei in anima; quô eradicantur spinæ vitiorum, & cordis duritia mollitur. Isa S. Hieron. in Is. 2.

David tollebat citharam &c. 1. Reg. 16. 23. Potior vis hujus citharæ erat supernaturalis. Rupertus per citharam accipit dulcedinem prædicationis Evangelicæ: hac enim suâ suavitate ad se rapuit omnes gentes. Cornelius hîc.

Eructavit cor meum Verbum bonum. Ps. 44. 1. *Comede volumen istud.* Ezech. 3. 1. q. d. hæc traditio voluminis Symbolum est Legationis tuæ. Sicut Doctores creantur, tra-

dendo librum ; sic hîc Ezechiel creatur Propheta, accipiendo volumen prophetiarum à Deo. Comestio verò significat ea, quæ in illa audis, & vides, in intima animæ tuæ meditando transmitti: ut cum affectu, & ex calore interno, & toto spiritu, ea populo proloquaris. Nota: Verbum Dei est simile pilulis, quæ foris auratæ, vel sacharatæ, deglutiuntur cum suavitate; sed, cùm in ventre dissolvuntur, aloë, myrrha, crocus &c. ventrem amaricant. Sic, ait S. Thom. in Apoc. 10., Verbum Dei dulce est rationi, sed amarum sensualitati. Et sicut pilulæ, quæ ventrem non alterant, bonæ non sunt, sed inefficaces; quia noxios humores non expellunt: ità concio, quæ conscientias, suis vitiis affixas, non concutit, bona non est. Cornelius in Ezech. hîc.

Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis. Psal. 119. 4. vel *vastatoribus.* Qui sunt isti carbones? Intelligat Charitas vestra primò, quæ sint sagittæ. Sagittæ potentis acutæ, Verba Dei sunt. Ecce jaciuntur, & transfigunt corda: sed, cùm transfixa fuerint corda sagittis Verbi Dei, amor excitatur, non interiùs comparatur. Novit Dominus sagittam ad amorem: & nemo pulchriùs sagittat ad amorem, quàm qui verè sagittat. Imò sagittat, ut faciat amantem. Sagittat cor amantis: ut adjuvet amantem sagittæ autem sunt, cùm agimus verbis. Carbones vastatores qui sunt? Parum est verbis agere contra linguam subdolam, & labia iniqua; parum est vocibus agere; & exemplô agendum est: exempla sunt carbones vastatores. S. August. hîc. Est sagitta sermo Dei vivus, & efficax, & penetrabilior omni gladiô ancipitî. S. Bernardus s. 36.

Labia ejus lilia. Cant. 5. 13. Sicut lilia non nent, neque texunt; sed Pater cœlestis vestit illa: ità: sermones Christi per se placent; licèt humani ornamenti nihil habeant. Theodoretus.

Et gladium Spiritûs &c. Ephes. 6. 17. Dicitur Verbum Dei gladius: quia separat Spiritum à carnali voluptate. Hugo Card. in Gen. 32.

Et vox illius, tanquam vox aquarum multarum. Apoc. 1. 15. Hæc vox, ait S. Gregor. & Pererius, est prædicatio Evangelii; ità sonora, & potens; ut in omnem terram exierit sonus ejus. Et sicut aquarum: quia instar aquæ restinxit sitim rerum temporalium; & refrigeravit æstum concupiscentiæ. Secundò, quia abluit maculas peccatorum. Tertiò quia fœcundat terram cordium humanorum, ut fructus proferant. Cornelius hic.

Testimonia.

Ex Veteri, & Novo.

Anima mea liquefacta est, ùt locutus est. Cant. 5. 6. O mira vis Verbi, & ignita, vehementer! inflammat cor commutat renes; in nihilû, in conspectu suo, respectu Dei sui, animum redigit; à seipsa liquescere, & deficere, facit; ut jam anima non sit secum. Gilbertus s. 44. Quando? vel ubi locutus est? Nimirum quando, vel ubi, ego pessulum ostii mei Dilecto aperui: loquendo scilicet, pro utilitate audientium, ea, quæ sunt Dilecti: tunc & ibi Dilectus est locutus. Non enim ego eram, qui loquebar; sed ipse loquebatur in me. S. Rupertus l. 5. in Cant. hîc.

Manè erigit mihi aurem, ut audiam quasi Magistrum: Dominus Deus aperuit mihi aurem; ego autem non contradico. Isa. 50. 4. 5. In tot opprobria, tormenta, ultrò se tradit? quô motivô? quia Verbum Dei audivit. Ignitum eloquium Domini vehementer, pervasit niveam molem, & dissolvit: jam liquefactus ad humiliationes, cruciatus, sponte defluat necesse est. Gilbertus s. 44. Dominus aperuit mihi aurem. Audistis loquentem Dominum? audite liquefactum affectum discipuli: *ego*, inquit, *non contradico.* in Apoc. 2. 9.

Adhuc quadraginta dies &c. Jon. 3. 4. 5. Jonas brevissimâ concione sceleratissimam urbem ad ad pœnitentiam revocavit.

Sedebam docens in templo. Matth. 26. 55. Libertas doctrinæ, atque Verborum Dei præfigitur; quod Christus in templo docens non capitur. *Verbum* enim *Dei non est alligatum*; neque concluſum fuit aliquando tunibus tyrannorum. Sim. Cass. l. 13. hîc.

Ecce dedi coram te ostium apertum. Apoc. 3. 8. Quid est ostium apertum, nisi Verbum liberum? Sicut námque apertam domum intramus; ità, per verbum liberum prædicatum cor humanum penetramus; & hostem eliminamus; & factorem cordis in ipso habitatorem collocamus. Richardus à S. Vict.

Ex Patribus, & alijs.

Potens est sermo spiritalis persuadere obtemperantibus fidei; etiam absque Grammatica, & Rhetorica. S. Ephrem Prologô in Paræneses ad Monachos.

Omnis virtus, quæ est in Verbo prædicato, est à Verbo propter nos increato. S. Bonaventura s. 2. de SS. Evangelistis.

Quotidie cernimus; simplicî sermone, propter Spiritûs assistentiam, spirituales viros utiliter hominum corda ferire: alios verò ornatô eloquio in ventum verba proflare; ut non coram DEO glorietur omnis caro. S. Thom. Vill. s. fer. 4. D. 1. Quadr.

Parum ignitum est, & minùs efficax, Verbum, quod non incaluerit, & fulcitum fuerit ab eloquio Dei: quod est ignitum vehenter: & nisi vivificatum fuerit à sermone ejus; qui est *vivus & efficax*, secundùm Apostolum. Hebr. 4. 12. Gerson Lect. 1. sup. Marc.

Decora columna alabastrina, perpolitè, sculpta, non eget albedine, aut aliis coloribus: ipsæ enim picturæ eam deformarent. Sic gemmæ non aliam lucem, quàm suam, patiuntur: colore aliô deturpantur. Sic sublimis sapientia Evangelii non eget exornari humanâ Rhetoricâ; nec aliô splendore, quàm suô. Diez D. Sexages.

§. V.

§. V.

Verbum Dei negligentes. Damna neglecti.

Ex Veteri, & Novo.

Quare negligitis? Gen. 42. 1. Cùm famis tempore audiſſet Jacob, triticum in Ægypto, carò licèt, mente turbatâ filiis ait: *quare negligitis? deſcendite, & emite nobis neceſſaria.* Quid dixiſſet? ſi gratis dari audiſſet? Dei Verbum non venditur: *gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis.* 2. Cor. 11. 7. Et tamen incurii illud negligitis; quia nullam, quæ urgeat, famem habetis? Segneri ſ. 4. D. 1. Quadr.

Qui declinat aures ſuas, nè audiat legem; oratio ejus erit execrabilis. Prov. 28. 9. Eſt hæc pœna Talionis: Deus enim par pari refert. Nam ſicut ille non vult audire Deum loquentem per legem; ſic Deus viciſſim non vult eum audire loquentem ſibi per orationem. Cornelius hîc.

Regina Auſtri ſurget in Judicio &c. Luc. 11. 31. Et iſti nolunt propter Verbum Dei venire ad Eccleſiam ſuam. B. Humbertus ſ. 72. ad Laicos in Civitatibus.

Qui ex Deo eſt - propterea non auditis, quia ex Deo non eſtis. Joan. 8. 47. De eorum ſalute parum confidimus: quoniam nec libenter Verbum Dei audiunt; ſed cum tædio, & fatigatione. S. Thom. Vill. ſ. D. Sexag.

Ex Patribus, & aliis.

Nos inſenſati, quaſi negligenda quidem Scriptura ſit: nolentes ea diſcere, quæ nobis incutiant metum; ſed ea audire cupientes, quæ nos ſubvertant, quæ decipiant. Origenes in Ezech.

Verè ſurdos dixeris, qui cœleſtia, & vera, & facienda, non audiunt. Lactantius l. 4. inſtit. div.

Erit tempus, ut riſus ſuos lugeant, qui dicta noſtra nunc rident. S. Ambroſ. l. 5. in Luc. 6.

Sicut corpori noxium eſt, corporalem eſcam non poſſe percipere; ità animæ periculoſum, ſpirituales delicias faſtidire. S. Proſper Aquit. in Pſ. 106.

Stulti ſunt, qui non audiunt Verbum Dei. Maximè propter duo: Primò, quia ex auditu Verbi Dei vitatur omne malum. Secundò, acquiritur omne bonum. S. Thom. Aqu. Dom. de Paſs.

Volentibus audire Verbum Dei, offerendum eſt; faſtidientibus ingerendum: nè fortè contra nos ante tribunal Chriſti ſtantes dicant, ſe à nobis non fuiſſe admonitos; & animarum illarum ſanguis de noſtris manibus requiratur. S. Cæſarius Arel. hom. 22.

Auguſtinus inquit: ſicut nullum eſt majus ſignum prædeſtinationis æternæ, quàm Dei verba libenter audire; ſic nullum pejus eſt ſignum, quàm illa contemnere. S. Bernardinus ſerm. 6. Art. 3.

Bononiæ Concionator, cùm paucos haberet auditores, ſignificavit, ſibi apparuiſſe proximâ nocte diabolum; qui mira nuntiâſſet, de quibus proximâ concione dicturus ſit. Affluxit igitur urbs tota. Tum Orator: ſæpe vobis Verbum Dei exponere conatus ſum; cùm pauci adfuiſtis: nunc verò adeſtis frequentes, cùm dæmoniis vobis figmenta nuntianda crediditis. Ergonè dæmon Deò eſt vobis gratior &c. Maſſenius l. 2. argut. Fonte repugnantium §. 3.

Grandis morbus, & execranda calamitas, Divinæ Legis appetentiam non habere. Caſſiodorus in Pſ. 106.

§. VI.

Verbum Dei audiendi motiva varia. Exempla.

Universa terra deſiderabat vultum Salomonis, ut audiret ſapientiam ejus. 3. Reg. 10. 24. Et *ecce plus quàm Salomon hic.* Matth. 12. 42.

Cùm turbæ irruerent in eum, ut audirent Verbum Dei. Luc. 5. 1. Vehementi deſiderio movebantur turbæ; ideò irruebant; conſiderantes magis Domini bonitatem, quàm majeſtatem. Bonaventura. Deſiderium Verbi DEI meritò magni apud DEUM eſt; quòd ipſam quoque irreverentiam turbæ irruentis in eum excuſet. Eſcobar t. 1. Mir. Chr. l. 1. Sect. 5. Obſ. 1. Non tam audire Magiſtrum, quàm in ipſum irreverenter irruere, videbantur: ità ut quaſi compreſſus Dominus in naviculam ſecedere cogeretur. Nec tamen ſubtrahit Verbum. Quid ità? Galfridus: magni meriti eſt apud Deum, deſiderium Verbi DEI; quod ipſam quoque irreverentiam turbæ irruentis excuſat: non enim ab eis conſideratur majeſtas, dum deſideratur, utilitas. Sed nec ab ipſo quidem attenditur, ad quem irruant; ſed ad quid. Ramirez in Apoc. 2. 10

Cæpit egere. Luc. 15. 14. Poteſt intelligi; quòd non fame panis, nec ſiti aquæ; ſed fame, & ſiti, Verbi divini, ſeſe perhibeat laborare. S. Bernardus ſ. 8. de diverſ.

Hora autem erat quaſi decima. Joan. 1. 39. Horam ſignificat Evangeliſta: & in his invenies diſcipulatûs deſiderium; & in illo humanitatem: quòd neq; propter tempus averſi ſunt, cùm jam ſol ad occaſum declinaret. -- Oportet igitur & nos ob nullum tergiverſari tempus ab audiendis his, quæ divina ſunt; ſed omnia his poſteriora ducere, Euthymius apud Sylveira hîc.

Suſceperunt Verbum cum omni aviditate. Act. 17. 11.

Simulatq; ſurrexeritis, curioſè perquiritis: ubi nam futura ſit exhortatio? ubi ſalubris admonitio: ubi doctrina? ubi ſermo ad ſermonem Chriſti conducens? S. Chryſoſt. or. 2. Adv. Judæos.

Sanè ego videns inexplebilem veſtram ſpiritualium doctrinarum aviditatem, etiam ſatis conſcius meæ magnæ tenuitatis; non intermitto quotidie apparare ex divinis Scripturis convivium. S. Chryſoſt. hom. 28. in Gen.

S. Patritius, Hiberniæ Apoſtolus, prædicabat populo undique confluenti tribus diebus continuis, & noctibus; omnéſque præſentes exiſtimabant non plus effluxiſſe temporis, quàm unius tantùm diei ſpatium. Bollandus 17. Martii c. 10.

§. VII.

Verbi divini audiendi alia motiva. Ex Veteri, & Novo.

Quia audisti. Gen. 3. 17. Sicut initium damnationis nostræ fuit, audiendo diabolum; ità initium salutis nostræ provenit audiendo Deum in Ministris suis. Broymard Verbum Dei.

Permitte me primùm ire, & sepelire patrem meum. JESUS autem ait illi: sequere; & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Matth. 8. 21. Cur tam pium opus prohibet Dominus? S. Chrysost. hom. 41. in Matth. nam si ad sepeliendum patrem, nè consequentia disciplinæ inciderentur, non permisit abire; quantò minùs prædicationem absolvi propter aliqua privata. q. d. hic homo frequens erat auditor Christi: ergo, nè concionum filum abrumperet, à parentis funere avulsus est: sic enim auditionem Verbi Dei pietati erga parentem prætulit. Pinna Ethol. 9.

Factum est Verbum Domini. Luc. 3. 2. Quot reges, & principes, designat hîc Evangelista; ut dicat, à Christo missum Joannem prædicare? Cùm Christi nativitatem scripsit, tantùm Romani Cæsaris meminit: Joannis nativitatem narrat, nullius principis factâ mentione. Cùm verò prædicationis officium recenset; non tantùm Cæsaris, sed & Sacerdotum, & minorum principum, recordatur: ut scilicet innueret; quanti esset momenti, alicujus sancti Prophetæ, aut prædicatoris, creatio. Stella hîc.

Qui ex Deo est, verba Dei audit. Joan. 8. 47. Titelmannus: id est, prædestinatus, & electus; quique Deum ex affectu amat, & colit. Jansenius: *qui ex Deo est*, hoc est, Dei Spiritu præditus. Similiter Toletus. Euthymius: *qui ex Deo est*, juxta modum familiaritatis, hoc est, qui amicus est Dei, verba Dei audit: qui diligit regem, diligit ejus legem. Barradius t. 3. l. 1. c. 20. Dom. Pass. Quisque delectatur relatione stirpis suæ, & gestorum, quibus majores claruerunt: de stemmate alieno non attendit. Ità, qui sunt ex Domo, & progenie, Dei, Dei Verbum audiunt; qui non sunt ex Deo, fastidiunt. Stella de contempt &c. p. 3. c. 48.

Ex Patribus, & aliis.

Qui Verbum Dei libenter audit in aures animæ de patria paradisi transmissas se suscepisse non dubitet. S. August. l. 50. homiliar. hom. 26.

S. Basilius Seleuc. Orat. 30. Christianam doctrinam vocat novam, & de cœlo allatam, politiam.

Sicut esurire, corporalis sanitatis indicium ità & studiô magnô audire divina eloquia, bonæ animi valetudinis certissimum est argumentum. S. Chrysost. hom. 4. in Gen.

Cùm affectui, & spirituali palatui, sapiunt cœlestia, & divina; atque desipiunt carnalia, & terrena; lætatur de spiritualibus, ac de carnalibus contristatur: signum evidens est, quòd in tali anima inhabitat Spiritus Sanctus. S. Bernardinus s. in fer. 6. Pent.

Date quartam partem horæ Verbo Dei, & honori Sanctorum, & saluti vestræ: qui non unam horam, non duas, sed dies integros, sed hebdomadas, fabulis sæpe datis. Gerson. s. de OO. SS.

§. VIII.

Verbum Dei attentè audiendum.

Ubi est Deus, qui fecit me; qui dedit carmina in nocte. Job. 35. 10. S. Gregorio, dare carmina in nocte, est, per Prædicatores inter medias tenebras eorum submitti lucem sacræ doctrinæ. Nota: prædicationem carmen in nocte vocari. Prædicatoribus enim evenit, quod Symphoniacis illis; qui nocte serenâ, sed frigidâ, musicam adornant. Fit, ut dulcî concentu quendam excitent, & permoveant; ut relictâ tantisper lecti quiete, ad fenestram accedat, & Symphoniam avidè audiat. Sed cùm paululum auscultavit, stratum repetit. Idem dic de concionibus. Did. Niss. D. 4. Adv. §. 5.

Qui habet aures audiendi, audiat. Luc. 8. 8. Multi aures habent, sed non ad audiendum: ij videlicet, qui auditionem divino verbo minimè præstant: quiq; perinde verbum audiunt, acsi non audirent. Audire namq; Verbum, est attentè, utiliter, obedientèrq; audire Theophylact.

Domine, non est tibi curæ, quòd soror mea reliquit me solam ministrare? Luc. 10. 40. Quærit S. Augustinus s. 26. de V. D. cur Magdalena accusata à sorore Martha, desidiæ, & inurbanitatis; omninò tacuerit? nec se defenderit? Respondet: Maria neq; in respondendo voluit laborare: si enim pararet respondendi sermonem, remitteret audiendi intentionem.

Quantæ temeritatis, imò quantæ insaniæ est: si fortè dum alloquitur nos Dominus majestatis; nos insensati avertamus aurem, & ad, nescio quas, ineptias convertamur. Quanta est hæc injuria, & quàm graviter vindicanda! cùm vilissimus vermis clamantem ad se audire dedignatur Creatorem universitatis. S. Bernardus s. de 7. spirit.

§. IX.

Verbo Dei dæmon infensus.

Tulerunt - universa, quæ ad cibum pertinent. Gen. 14. 11. Dæmones libenter tollunt, quæ ad cibum animarum pertinent; id est, verba prædicationis, & doctrinæ. *Omnis, qui audit verbum regni &c.* Matth. 13. 19. Hoc est, quod legitur Judith 7. 6. quòd Holofernes præcidi fecit aquæductum, nè influeret civitati, id est, prædicationem. Et hoc fit ex magna ira Dei; quando permittit, ut diabolus Prædicatores exterminet; tamen diabolus semper suos prædicatores relinquit, qui Sacram Scripturam vel depravant, vel emolliunt, vel evacuant. Hugo Card. hic.

Ventus aquilo dissipat pluvias. Prov. 25. 23. id est, doctrinas Prædicatorum. S. Thom. Aqu. Lect. 5. in 1. Rom.

Adhuc eo loquente dixit quidam: ecce mater tua &c. Matth. 12. 47. Non intrat Mater, sed foris perstat, donec Magister loquitur: ne attentorum ad Christi verba turbaret quietem, ait Abulensis hic q. 105. Longè aliter improbus ille, qui Magistrum piè, ac ritè, docentem urget: *ecce Mater tua.* S. Chrysost. hom. 30. in Matth.

Matth. videns diabolus, quod persuadebat populis Christus, esse se Dei Filium; timuit, nè ipse derelinqueretur ab omnibus: ideoq; venit aliquis, tanquam diaboli advocatus, qui humanô ore verba diabolica loqueretur. Velloso in Judith. 7. Paræn.

Dæmon tabellarium mentitus, avocare à concione S. Antonii de Padua voluit nobilem fœminam, nuntiô de filij ejus obitu allatô. Sed Sanctus eam palàm allocutus ait: nè timeas domina; filius tuus vivit, & rectè valet: cursor autē iste diabolus est. Ad quæ Sancti verba dæmon ùt fumus evanuit. Nadasi 3. mense div. am. c. 3.

§. X.

Verba Dei in corde conserva, rumina. Figuræ, Symbola.

PHaraonis pistor, Gen. 40. 17. 18. *tria canistra farinæ super caput habere somniavit; & in uno, quod erat excelsius, portare omnes cibos, - aves q, comedere ex eo.* Joseph verò ex hoc somnio suspendium illi divinitus prædixit. Si eximium Verbi Dei triticum, sive farinam; & divinas, quæ ex ea fiunt, escas, supra caput, & in capite solùm, gestas; nec animi dentibus, id est, cogitatione, teris, & manducas, sed volucribus diripiendas exponis; suspendium time tartareum. Contrà, si botros cum pincerna in calicem exprimas, Verbum Dei expendas, & in opera convertas. Barradius t. 2. l. 10. c. 1. D. Sexag.

Congregatæ sunt in horrea. Gen. 41. 47. Horrea sunt corda hominum, in quibus segetes congregantur: quando sacra Scriptura verbô, & exēplô peccatoribus prædicatur. Hugo Card. hic.

Manhu! Ex. 16. 15. Manna interpretatur, *quid est hoc?* Cùm enim audimus, Legem Dei recitari in Ecclesia; interrogemus Doctores, dicentes, *quid est hoc?* Hoc autem manna *minutum* erat, *sicut semen coriandri*, & suave. Quid Verbo Dei minutius? quidvè subtilius? aut quid dulcius, & suavius, eloquiis Dei, quæ sunt dulcia super mel &c. S. Isidorus c. 14. in Exod. In nostro Dominico die semper DEUS pluit manna de cœlo: per totum enim novi testamenti tempus divina eloquia nobis manifestantur. Manna interpretatur, *quid est hoc?* Cùm audimus Legem DEI recitari; dicimus Magistris; quid est hoc? V. Beda hîc. Manna, quod edebatur in eremo, figuram habebat Verbi: dicebatur manna, quod interpretatur, *quid est hoc?* ut, quotiescunq; audivimus Verbum, admoneat nos, ipsum nomen requirere; quid est hoc, quod audivimus? Mendoza in 1. Reg. 2.

Guttur tuum sicut vinum optimum. Cant. 7. 9. Verbum Dei debet servari sicut vinum in cellario: dicitur vinum, quia inebriat. Hôc vinô erant inebriati Apostoli; quando ad unum verbum denudabant se, & relinquebant omnia. Hugo Card. in Joan. 14.

Maria conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo. Luc. 2. 19. Verbum Dei debet servari sicut liquor pretiosissimus in vase; nè effundatur per oblivionem, vel neglectum.

Comparabitur viro considerati vultum nativitatis suæ in speculo. Jacobi 1. 23. Vir obiter speculum considerat; non diu in eo intuendo moratur: contrà fœmina attentè, & diu, speculum aspicit; ut se comat, & ornet. Oblivioſus Auditor ùt vir concionis inspicit speculum: attentus, qui Verbum Dei expendit, instar fœminæ moram facit, in speculo hæret contemplans. Barradius t. 2. l. 10. c. 2.

Quomodo columbæ, vel turtures, postquam genuerint ova; si illa permiserint refrigerari; perdunt fructum illorum: ità & vos, si conceptum Verbum Dei per oblivionem refrigerari permittitis, desiderabilem fructum habere non potestis. S. August. s. 218. de temp.

Sic serva sermonem Dei, quomodo melius servare potes cibum corporis tui. Nam & ille panis vivus est, & cibus mentis. Panis terrenus, dum in arca est, potest à fure tolli, potest â mure corrodi, potest vetustate corrumpi: ubi verò comederis illum, quid horum timeas? Hôc modô custodi Verbum Dei: *Beati* enim, *qui custodiunt illud*, Ergo trajiciatur in viscera quædam animæ tuæ, transeat in affectiones tuas, & in mores tuos. S. Bernardus s. 7. de Adv. D.

Apis hic unum florem, ibi alium carpit; posteà verò in alveare se recipit, & ibi mellificat: nam, si tantum tempus in colligendis floribus consumeret, & nunquam mellificaret; inanis esset ejus labor. Sic, licèt plurimos flores in concionibus carpamus; si tamen divinas sententias, intellectu perceptas, non meditamur; parum proderit. Diez D. 11. Pent. conc. 2.

Nisi stomachus cibum retineat, coquat, & digerat, inq; reliquas corporis partes dispertiat; nihil cibus proficiet. Sicut bonus stomachus cibum coquit, ut in carnem, & sanguinem, vertatur: sic bonum cor divinum Verbum concoquit; ut convertatur in sancta opera. Barradius ante citatus.

Testimonia. Ex Veteri, & Novo.

Os prudentis quæritis in Ecclesia, & verba illius cogitabunt. (auditores) *in cordibus suis.* Eccl. 21. 20. Ostendit, quales esse oporteat in Ecclesia, & conventu populi Doctores, & Auditores; qui dicta non sinunt elabi animô &c. Cornelius hic.

Secus viam. Matth. 13. 4. Semen cadit Verbi Dei, quando cor Auditoris pravis cogitationibus auditam prædicationem conculcat. V. Beda hîc.

Et posuerunt omnes, qui audierant, in corde suo. Luc. 1. 66. Quid posuerunt in corde suo? ea, *quæ audierant.* Quare? ut considerarent; ut memoriter tenerent. Ea, quæ de divinis thesauris audivimus; omnino sunt in corde ponenda. Etenim cor nostrum sic creatum est; ut sit in terra quoddam armarium, atque repositorium divinorum. Ponenda sunt in corde sancta mysteria, verbâque divina; ut credamus, & diligamus; ut in illis sedulò meditemur; & ex eis fiat directio gressuum nostrorum. Sim. Cass. l. 3. hic.

Aliud cecidit secus viam. Luc. 8. 5. Illi secus viam sunt, qui Verbum Dei non custodiunt mente, non meditantur. Barradius ante citatus.

Aliud cecidit in terram bonam. Luc. 8. 8. *Quod autem in terram bonam: ij sunt, qui in corde bono, & optimo, - Verbum retinent*; id est, qui meditantur, conservant. Idem ibid.

Ex Patribus, & aliis.

Quantâ sollicitudine observamus, quando nobis Corpus Christi ministratur, ut nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat; tantâ sollicitudine observemus, nè Verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliquid aut cogitamus, aut loquimur, de corde nostro pereat. Quia non minùs reus erit, qui Verbum Dei negligenter audierit; quàm ille, qui Corpus Christi in terram cadere negligentiâ suâ permiserit. S. Augustl. lib. 50. hom. 26.

Admonemus charitatem vestram; ut ea, quæ audiendo, tanquam ventre, memoriâ conditis; rursus revolvendo, & cogitando, quodammodo ruminetis. S. Augustl. in Ps. 141.

Si diabolum fugas per literas suspensas in collo, multò magis fugabis per literas retentas in corde. S. Chrysost. hom. 1. in Joan.

§. XI.

Verbum Dei audi, & fac.

Figuræ, Symbola.

Tulit vir inaures aureas - & armillas totidem. Gen. 24. 22. Cur cum inauribus non obtulit alia dona? Rebecca animam fidelem significat; inaures auditionem Verbi, armillæ operationem. S. Ambros. l. 1. de Abrah. c. 9. inaures Rebeccæ pii auditûs insignia, & viriæ Rebeccæ ornamenta factorum, sunt. Sylveira in Joan. 8. 47.

Susanna pulchra specie. Dan. 13. 31. Non corporalibus erat ornata monilibus &c. pro inauribus habebat verba divina, pro annulo fidem decoram, pro margaritis opera pretiosa; quibus quotidie speciem mentis suæ, & animam, decoravit. V. Beda hom. in Lect. Sabb. D. 3. Quadr.

Nè postquam posuerit fundamentum. &c. Luc. 14. 29. Per fundamentum intelligas Doctoris sermonem. Opùs est autem sermoni huic, hoc est, fundamento, superædificatione, opere dico. Theophylactus hic.

Assumite gladium Spiritûs, quod est Verbum Dei. Eph. 6. 17. Gladius manibus arripiendus; sic Verbum Dei.

Motiva.

Ex Veteri.

Cùm loqueretur Angelus - elevaverunt ipsi vocem suam, & fleverunt, - immolaverúntque ibi hostias Domino. Judic. 2. 4. Sunt nonnulli, qui libenter Verba Dei audiunt, ità ut etiam in fletibus compungantur: sed post lacrymarum tempus ad iniquitatem redeunt. S. Gregor. in Joan. 8. Filij Israel fleverunt, & mox rectis operibus studium impenderunt. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 10. Sect. 9.

Abstulerunt ergo Filij Israel Baalim, & Astaroth. 1. Reg. 7. 4. Ad Samuelis concionem omnes Israëlitæ, non solùm aures audiendi, sed etiam manus operandi, attulerunt. Mendoza hic.

Non cecidit nè unus quidem sermo ex omnibus bonis, quæ locutus est per Moysen servum suum. 3. Reg. 8. 56.

Videte ergo nunc, quoniam non cecidit de sermonibus Domini in terram. 4. Reg. 10. 10. Et de Samuele 1. Reg. 3. 19. *Non cecidit ex omnibus verbis ejus in terram.* Id est, sermo ejus propheticus non fuit irritus. Sic exponunt. Dionys. Carth. Lyran. Cajetanus &c.

Bonitatem, & disciplinam, & scientiam, doce me. Ps. 118. 66. Cùm alia sunt, quæ ideo discimus, ut tantummodò sciamus; hic verò, ut etiam faciamus: quando Deus ea docet, sic docet, ut ea scienda faciamus: aperiendo veritatem sic docet, ut facienda faciamus imprimendo suavitatem. Non enim frustrà ei dicitur: *doce me facere voluntatem tuam.* Ps. 142. 10. Sic, inquit, doce me, ut faciam; non tantummodò, ut sciam. S. Augustl. hic apud Pinna Ethol. 9.

Ignis, grando, nix, glacies. Psal. 148. 8. Nè talia sinè providentiâ divinâ fieri, moverique, putarentur; continuò subjecit: *quæ faciunt Verbum ejus.* S. Augustl. de Gen. ad lit. l. 3. c. 10.

Factum est Verbum Domini in manu Aggæi. Agg. 1. 1. *Onus Verbi Domini in manu Malachiæ* 1. 1. *quæ locutus est in manu Servi sui Eliæ.* 4. Reg. 10. 10. Pensa vocem Dei exceptam manu propheticâ, non aure. S. Hieron. in Malach. manum pro operibus accipe: unde in manu Aggæi, & in manu Jeremiæ, factus est sermo Domini. Velloso in Judith 5. Paræn. 18.

Ex Novo, & Patribus.

Quia appropinquavit regnum cœlorum. Matth. 10. 7. Hic est omnis prædicationis fructus: ut homines intelligant, credant, sperent, & ament, ea, quæ sunt regni cœlorum. Cajetanus hic.

Incipiens à Galilæa. Luc. 23. 5. Ascendendo docet: nam doctrina Christi facit hominem in superna conscendere. Sim. Cass. l. 13. hic.

Non sit mora in faciendo, quod intus sapit intelligendo. S. Augustl. s. 112. de temp.

Mater Christi efficitur homo, audiendo Verbum Dei: quia, sicut Mater concepit illum in utero, ità homo sermonibus concipit Christum in utero conscientiæ; quando proponit facere ejus voluntatem. Parit autem Christum, quando conceptum propositum efficitur. S. Vinc. Ferr. s. 1. fer. 4. D. 1. Quadr.

§. XII.

Verbum Dei non facientium malitia, damna.

Ex Veteri.

Scripsit David epistolam ad Joab, misitq; per manum Uriæ. 2. Reg. 11. 14. Dum Urias à Davide literas ferret ad Joab principem militiæ, cogitare potuit; forsitan mandat ei Rex, ut me promoveat &c. sed monebatur Joab, ut ejus necem machinaretur. O peccator! conciones, quas audis sinè fructu, literæ sunt, quas

contra

contra te defers. Idcirco vanum est dicere, Conciones, & Missas, audivi; hoc mihi in Judicio Dei patrocinabitur. Falleris, aperiet Deus illic epistolas tuas: videamus, dicet, quid hæ literæ contineant. *Beati misericordes* &c. *Dimittite, & dimittetur vobis* &c. atqui tu immisericors fuisti &c. Diez D. Sexag.

Scatere cœpit vermibus, atque computruit. Ex. 16. 20. In nobis fiunt vermes de manna, hoc est de, Verbo: sic enim dixit: *si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent.* Joan. 15. 22. Post susceptum enim Verbum Dei, si quis peccet; efficitur ipsum illi vermis, qui illius conscientiam fodiat. V. Beda hîc. Qui post susceptum Verbum Dei peccat, efficitur ei ipsum Verbum Dei vermis; qui ejus semper conscientiam fodiat, & arcana pectoris rodat. S. Isidorus hîc c. 22.

Ipse illusores deludet. Prov. 3. 34. Illusor est, qui audit Verbum Domini, & non facit. Hugo Card. hîc.

Apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis, in superficie parietis. Dan. 5. 5. Si verba ùt summo parieti, ità cordi quóque inscripta fuissent, regem ad pœnitentiam movissent. Quare manus Sacerdotis tam parum operatur per eam sententiam, quam frontibus nostris inscribit, *memento homo* &c? nisi quia apparent digiti manus scribentis in parietis superficie; neque in cor descendunt, aut animam penetrant. Did. Niss. s. 1. die Cin. §. 3.

Ex Novo.

Stetit in loco campestri. Luc. 6. 17. Voluit Dominus loca, in quibus populum docebat, designari: ut si, postea rebelles facti, dicerent, se non admonitos; loca ipsa, si opus esset, in testes vocarentur. Sic enim homines lapidum acervos, & statuas, in testes fœderis, vocant; ut legimus Gen. 31. 46. de Jacob, & Laban. Deut. 1. 1. *hæc sunt verba, quæ locutus est Moyses ad omnem Israel trans Jordanem, in solitudine campestri*; & in fine sermonis: *testes invoco hodie cœlum, & terram* &c. *En lapis iste erit vobis in testimonium.* Jos. 24. 27. Stella hîc.

Clamabat. Luc. 8. 8. Illô clamore acerbum animi dolorem testatus fuit. Quid doluit? Verbi sui divini jacturam, cujus tres partes de quatuor pereunt. Sicut, si æger medicinam propriis sumptibus, longô studiô, paratam effundat. Ægrè Christo erat, dum in hac parabola cogitabat; suos Prædicatores laborum suorum tam exiguos fructus reportaturos. Did. Niss. fer. 2. D. Resurr. §. 5.

Revelatur ira Dei de cœlo super omnem impietatem. Rom. 1. 18. *qui veritatem Dei in injustitia detinent.* Is veritatem in injustitia detinet, qui velut in carcere veritatem captivam cohibet; & per pravam voluntatem ad opus prodire non sinit *Veritas* ait Christus, *liberabit vos.* Joan. 8. 32. Captivus captivum liberare nequit: libera veritas nos liberabit; si ex intellectu in voluntatem, in oculos, manus, prodierit. Barradius t. 3. l. 1. c. 22.

Ex Patribus & aliis.

Non hac sola de causa tam studiosi in dicendo sumus, ut aures vestras oblectemus; vel quòd luudari à vobis capiamus: nisi lucrum sit vobis ex sermonibus nostris; satius fuerit posthac silere. Nollem enim vobis majoris damnationis causa fieri. S. Chrysost. tom. 1. hom. 6. in Gen.

Verba mea sunt quasi flos arboris bonæ. Et quamvis omnes flores de una radice arboris prodeunt; non tamen omnes flores veniunt ad effectum fructûs. Sic verba mea sunt quasi quidam flores, de radice charitatis divinæ prodeuntes: quæ quidem multi suscipiunt; non tamen in omnibus faciunt fructum; nec in omnibus matuescunt: quia quidam suscipiunt ea, & retinent ad tempus; & sic postea rejiciunt: quia spiritui meô ingrati sunt. Revel. S. Brigittæ l. 2. c. 24. V. C.

S. Antoninus narrat: eximium quendam concionatorem, cùm in quadam solenni festivitate concionem habiturus esset, in morbum incidisse. Cùmque magnus populus concionis causâ confluxisset, Prælatus illius monasterii tristabatur, quòd deforet, qui vices ageret. Et ecce pulsat fores dæmon Monachi habitu; qui ait, se concionatorem, & concionem facere promittit. Suggestum ascendens de gloria cœlesti, de Inferni tormentis; de gravibus, quæ in Mundo fiunt, sceleribus, ferventissimè prædicavit, tantâ efficaciâ; ut omnes auditores plorarent. Divinâ revelatione Religiosus probus illius monasteriis cognovit Concionatorem; eúmque post concionem nomine Dei adjuravit; ut, quæ causa ipsum ad concionandum adduxisset, ediceret. Cui dæmon: novi genium Auditorum, quòd ex hac concione nullum fructum reportabunt: conceperunt quidem bona desideria; sed mox evanescent: & ità, quæ audierunt, in majorem ipsis damnationem vertentur. Diez D. 4. Pent. conc. 2.

§. XIII.

Verbum Dei à quovis libenter audi. Figuræ, Symbola.

Isaac amabat Esau, eò quòd de venationibus illius vesceretur. Gen. 25. 28. Esau erat homo agrestis, & efferatus, & indole ad malum propensâ: *Isaac* nihilominus *amabat Esau* &c. Modò lac sit bonum, & salubre: nihil ad rem facit, quòd nutrix sit deformis. Sit lux clara, & candelabrum qualecunque. Did. Niss. Pol. Col. p. 1. c. 4.

Et ecce examen apum in ore leonis erat, ac favus mellis. Judic. 14. 8. Cur Samson in ore fœtido leonis mel dulce invenit? Plinius l. 8. c. 16. fertur, quemvis leonem vivum os habere fœtidissimum. Per favum mellis Sacra Dei doctrina denotatur. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super melori meo* Psal. 118. 103. Sic sæpe ex ore fœtido peccatoris dulcedo sacræ doctrinæ percipitur. Sylveira in Matth. 23. 1. Samson de ore mortui leonis favum mellis eduxit; & ex arente mandibula asini aquis se profluentibus satiavit. Judic. 15. 15. Sed nec aselli in aqua desidiam, nec belluinam gustavit in melle ferociam. Utrobique nimirum, quod sumptum est, juxta pro-

Proprietatem suam in ore sapuit: unde sumptum fuerit, non magnoperè discrevit. S. Petrus Dam. tom. 3. c. 21.

Corvi quoq; deferebant ei panem, & carnes. 3. Reg. 17. 6. Sic Deus sæpè per rostra immunda Concionatorum animabus servorum suorum mundam, sanctamque, doctrinam mittit. Et potiùs suffert Deus, se immundorum hominum linguis versari, quàm nobis spirituale cibum deesse. Diez D. Sexag. Quomodo Elias à corvo nutriebatur? corvus enim in Lege impurum animal habetur. Quomodò ergo ab impuro corde nutriebatur Propheta? S. Chrysost. hom. de Petro, & Elia. Sed quid deferebant? panem & carnes. Elias ergo sic differebat: si panis est bonus, & caro pinguis; quid refert? quòd allata sit ministeriò avis. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 1. c. 4.

Dulciora super mel, & favum. Ps. 18. 11. Quia vel ex mortui cadaveris, peccatoris, ore haurienda. Et sicut ab apibus nullus flosculus, etsi humilis, contemnitur; quin ab illo liquorem suum emendicent, & hauriant. S. Paulinus ep. 4. ubique captemus cibum vitæ; ubique aucupemur Verbum Dei; de omnium Fidelium ore pendeamus: quia in omnem Fidelem Spiritus Dei spirat: & necesse est, à minimo Dei servo vel guttam cœlestis sapientiæ distillare. Baezat. 2. l. 6. c. 3. §. 46.

Sapientia misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem. Prov. 9. 3. Sæpe Dei vocatio non à cathedris; non à doctis, & eloquentibus; sed vel ab ore ancillulæ datur. Sponsa Cant. 3. 3. prudens virgo à militibus illiteratis quærit de Dilecto. Idem ibidem.

Semen est Verbum Dei. Luc. 8. 11. Exposuit, quid sit semen, quid via, quid petra, quid spinæ, quid bona terra? tamen, quis esset seminator, non exposuit Haymo. Docet, in verba prædicationis, in monita sacra, nostram ferri præcipuè debere attentionem; non in Ecclesiasten, quia nobis loquitur. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 1. l. 1. c. 4.

Motiva, & Exempla.
Ex Veteri, & Novo.

Omnia, quæ locuta es, vera sunt. Judith. 8. 28. Pendet Ozias, & Principes Sacerdotum, ab ore Judith. *Turbata est in sermone ejus.* Luc. 1. 29. Turbata est, non in vultu, sed in sermone ejus. Eusebius. Non expende, an Angelus sit, qui docet; sed an doctrina, quam tradit, sit angelica? Did. Niss. Pol. Cœl. p. 1. l. 1. cap. 4.

Maria autem conservabat omnia verba hæc &c. Luc. 2. 19. Si Maria à pastoribus discit, cur tu declinas discere à Sacerdotibus? S. Ambros. hîc. Magna prudentia est, non solùm à doctis, & magnis; sed etiam à minimis, doceri velle. Sylveira hîc q. 4.

Audientem illos, & interrogantem eos. Luc. 2. 46. Interrogat Christus: ut suô exemplô doceat; nobis non esse erubescendum, dum à minoribus interrogamus. Sylveira hîc q. 46.

Ego vox. Joan. 1. 23. Omnibus speciosis titulis prætermissis, Joannes tantùm de se ait: *ego vox:* ità ut neque Sacerdotalis dignitas, nec prophetalis authoritas, nec Angelica sanctitas, in eo attendenda esset; sed hoc unum, quòd sit Dei vox; seu, quòd Dei voce loquatur: nec enim in Doctore consideranda est persona; sed quòd vices DEI gerat. Sylveira hic.

Ex civitate illa multi crediderunt, propter verbum mulieris. Joan. 4. 39. Sermo, qui ad salutem conducat, à quocunque dicatur, accipiendus est. Non parum commendatur Samaritanorum prudentia, & salutis aviditas; quod vel ex ore mulieris non spernebant verbum salutis; sed illi fidem darent de eloquiis divinis. Baezat. 2. l. 6. c. 3. §. 46.

Historica.

S. Ephrem, in itinere, dum Edessam pergeret; oravit Dominum, obvium in ingressu habere hominem, qui secum à Scripturâ sermonem exordiatur. Ingredienti occurrit meretrix: visâ indoluit, preces suas inanes: quô pactô enim hæc de Scriptura mecum differat? substitit autem illa eum intuens. Ad quam ille: quid subsistis, intentis in me oculis? & illa: intueor te; quia ego mulier ex te viro sumpta sum: tu autem nè me intuearis; sed terram, ex qua tu vir sumptus es. Laudavit Deum pro sapienti doctrina. Bollandus 1. Febr.

Quâdam die occurrit S. Brigidæ V. Scotæ quidam insanus, de loco in locum currens, plenus furore; multósque obvios affligebat; dixitque S. Brigida ad eum: prædica mihi Verbum D. JESU Christi. Insanus dixit: ô Brigida Virgo! tua jussa implebo: ama Deum, & amabunt te omnes: honora Deum, & honorabunt te omnes: time Deum, & timebunt te omnes. Cùm hoc dixisset, cum clamore fugit. Bollandus 1. Febr.

B. Ægidius tertius socius S. Francisci Seraph. quamquam, teste S. Bonaventurâ c. 3. Legendæ, esset idiota, & simplex; tamen ad excelsæ contemplationis sublimatus est verticem. Gregorio IX. summo Pontifici, petenti documentum tale dedit: debetis habere duos oculos, dextrum, & sinistrum; dextrum ad contemplandum superiora; sinistrum ad dispensandum inferiora. Bollandus 23. April.

S. Gregorius in quadam epistola: ab omnibus corripi, ab omnibus emendari, paratus sum: & solum mihi amicum æstimo, per cujus linguam, ante appetitionem districti Judicis, meæ maculas mentis tergo. Et S. Augustinus dicebat: ego & senex, & Episcopus, paratus sum à pueris doceri. Diez in dedic. S. Michaelis conc. 3.

§. XIV.

Verbi Dei dispositio, capacitas.
Ex Veteri, & Novo.

POtens in terra erit semen ejus. Ps. 111. 2. Non in petrosis, non secus viam, non inter spinas; sed inter bona, *potens erit semen ejus.* S. Ambros. hîc.

Ad

Ad annuntiandum mansuetis. Isa. 61. 1. *Esto mansuetus ad audiendum Verbum Dei, ut intelligas.* Eccl. 5. 13.

Docebit mites vias suas. Ps. 24. 9. *Ut mederer contritis corde.* Isa. 61. 1. *Abscondisti hæc sapientibus &c.* Matth. 11. 25.

Quod in aure auditis, super tecta. Matth. 10. 27. Christus D. hortatus est Discipulos suos publicâ concione : neque in aurem singulis doctrinam suam instillabat ; sed omnes in communi ad virtutem hortabatur. Cur ergo ad Discipulos publicas conciones, in aure audita, vocat Dominus ? Ut doceat ; licèt omnia in communi dicantur, singuli tamen arripiant : & quisq; pro se solo dicta, velut ad nullum alium pertinerent, verba excipiat, meditetur, exequatur. Cùm coram pluribus uni secretum dicere volumus, in aurem submissâ voce loquimur. Sic Auditor in aurem sibi dictum putet, quidquid in concione audivit ; & ad se unum pertinere. Pinna Ethol. 9.

Pauperes evangelizantur. Matth. 11. 5. Hi enim melius dispositi sunt, ut illuminentur, & convertantur : divitiis enim, & nobilitati, superbia est annexa : tumor autem mentis, obstaculum est veritatis. Divitum etiam corda plena sunt sollicitudine Sæculi, quæ suffocat Verbum Dei. Denique divites, quia pleni sunt donis, & solatiis, Sæculi ; parvipendunt dona, & consolationes, cœli. Marchantius D. 2. Adv.

Exiit qui seminat. Matth. 13, 3. Doctrina Evangelica comparatur semini, & ex eo prodeunti messi : quia sicut ad messem corporalem opus est semine, terrâ, sole, pluviis, ventis : sic similibus opùs est ad messem Evangelicam, & spiritualem. Semen est Verbum Dei, ejusq; prædicatio ; terra est liberum audientis arbitrium ; sol est gratia præveniens, illuminans, & inflammans, liberum arbitrium ; ut Verbum Dei excipiat, indeque fructus virtutum producat : Pluvia est gratia rigans, conservans, & promovens, hos bonos actus & motus. Venti sunt tentationes ; qui illos agitando magis radicant, & roborant. Cornelius hic.

Talium est regnum Dei. Marci 10. 14. Regnum Dei, id est, doctrinam Evangelii, sicut parvuli accipere jubemur. Quia quomodo parvulus in discendo non contradicit Doctoribus ; neque rationes, & verba, componit, adversum eos resistens ; sed fideliter suscipit, quod docetur ; & cum metu obtemperat, & quiescit : ità & nos in obediendo simpliciter, & sinè ullâ retractatione, verba Domini facere jubemur. V. Beda hîc.

Quod autem in bonam terram. Luc. 8. 15. Ista bonitas terræ nihil aliud est ; quàm bona præparatio nostri cordis. S. Bonaventura s. 1. D. Sexag.

Sermo meus non capit in vobis. Joan. 8. 37. quia non capitur : sermo enim Dei est ùt hamus ; qui capit, dum capitur. Hugo Card. hîc. Verbum Dei hamo simile est : quia, nisi capiatur, non capitur. S. Bernardinus tom. 2. s. 9. Si sermo meus caperetur, caperet ; si caperemini, intrà retia fidei tanquam pisces concluderemini. Quid est ergo, *non capit in vobis ?* non capit cor vestrum, quia non recipitur à corde vestro. Sic enim est sermo Dei, & sic esse debet, tanquàm pisci hamus. S. August. tr. 42. in Joan.

Ex Patribus & aliis.

Ad cor nunquam sinè amore cordis, pervenit Verbum Domini. Rupertus de Vict. Verbi l. 5. c. 25. Felix, in quo amoris Mundani desiccatus est humor, & vigor deficit ; in eo facilè igniti verbi vis operatur. Gilbertus s. 24. in Cant.

Vitrum, crystallum, aquas limpidas, gemmas, radii lucis pervadunt, & illustrant. Si in corpus opacum, in saxum, incidant ; superficietenus tantùm recipiuntur, non admittuntur in interiora. Sic *Dei docibiles* Joan. 6. 45. Omnes sinus, totum pectus, pandunt ; cùm Deum, vel de Deo, audiunt, aut legunt. Filii autem hujus Sæculi, quia obdurato sunt corde, oculos claudunt, nè videant ; aures obdurant, nè audiant divinam veritatem. Stengelius t. 1. judic. div. c. 1.

Auditorum intellectus est, tanquam silex ; Prædicatores verò tanquam ferrum. Videbitis aliquando otiosos, qui ex silice ferrò ignem excutiunt ; non ut ignem accendant, sed ut videant, quomodo evolent scintillæ. Vix scintilla exilit, cùm clamant en ! ùt hæc scintilla volavit. Percutiunt iterum ; & ajunt, plus ista volavit. sed, licèt plures iterent ictus, nunquam tamen ignem accendent, qui escam non admovent silici. Sic Auditores conveniunt, ut Prædicatores illos suis vocibus, & aures, & animos, feriant ; non ut charitatis ignis accendatur ; sed ut videant, quæ scintillæ plus volent ? quis in verbis ornatior sit ? quis in rebus eruditior ? Et ità dicunt : melior est hic Prædicator, quàm ille. Et nunquam divini amoris ignis accenditur, quia non applicant escam, quæ est voluntas, ut ignem concipiat. Diez conc. 3. D. 3. Adv.

Sol ubique lucet, & tamen ubiq; aurum non generat ; sed in terra ad hoc dispositâ. Et Deus ubiq; pluit ; fructum tamen in terra solùm dispositâ producit, Broymard.

§. XV.

Verbum Dei quibus exosum.

Manhu ! Exod. 16. 15. Ad manna de cœlo depluens clamabant Hebræi : post aliquot annos carnes petunt : da nobis carnes, ut comedamus ; *anima nostra nauseat super cibo isto levissimo.* Num. 21. 5. cùm tamen primum suavem saporem retineret. Manna nequaquam immutatum est ; sed rebellium gustus est alius ; ut sylvestrem corticem spernant, quod, priùs quasi panem Angelicum mirabantur. Idem respondeo dicenti, ubi est Verbum Domini ? ibi est, ubi priùs erat, & inde scaturit. Vos ipsi id initiò fugebatis, ùt mel suavissimum. Honor ille, quem in sententias probas concipitis ; odium, quò flagratis in prudentes monitores ; oriuntur ex depravatione vestrarum mentium, non à corrupto consiliorum sapore. Oliva. t 3. conc. 8. dec. 5. Ven. Quadr.

Magister, hæc dicens etiam contemeliam nobis facis. Luc. 11. 45. Quàm misera conscientia ! quæ, auditò Dei Verbò, contumeliam sibi

ſibi fieri putat. V. Beda. Ità etiamnum improbi, dum Concionatores vitia, quorum ſibi conſcii ſunt, caſtigant; cenſent ſibi ab eis contumeliam fieri; ideóque eos perſequuntur. Cornelius hic.

Lumen eſt ægris oculis odioſum: ſic Verbum Dei hominibus pravè diſpoſitis moleſtum. Geminiani l. 1. c. 82.

Aliqui nolunt audire Verbum Dei, quia vita illorum mala eſt iis delectabilis, & lucrativa. Hi ſunt ſicut illi, quòd reliquiæ S. Martini portatæ per civitatem in via infirmos ſanarent: cùm ſemel portandas audirent, fugerunt; nè ſanarentur, & lucrum mendicationis perderent. Broymard Verbum Dei.

§. XVI.

Verbi Dei qui incapaces; in quibus ſterile.

VOx quidem vox Jacob eſt &c. Gen. 27. 22. Deceptus eſt Iſaac, quia magis credidit rudiori ſenſui, ſcilicet tactui; quàm ſubtiliori, qui eſt auditus. Cur tam pauci proficiunt auditô Verbô Dei? quia ſenſuales ſunt; quia quæ faciunt, ſunt præſentia; tanguntur, palpantur: quæ audiuntur, ſunt ſpiritualia, futura ſequuntur ſenſum hebetiorem: magis timetur hominis judicis pœna imminens; quàm divini, qui putatur remotior. Diez D. 3. Quadr.

Per totam mortem laborantes nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo rete. Luc. 5. 5. S. Petrus totâ nocte in piſcatione laborans, nihil cepit; in Verbo autem Domini rete laxans, multitudinem piſcium concluſit; ità nos cùm vitiis, & peccatis, in tenebris prædicamus, quaſi in nocte fruſtrà laboramus; & ideo nihil capimus, ſed verba in caſſum fundimus. Quia nimirum ſermo Dei in hoc non capit, qui tantùm terrena ſapit. S. Honrius ſ. D. 5. Pent. Qui terra ſunt, & terrena ſapiunt, & non poſſunt percipere, quæ ſunt Spiritûs Dei; famem Verbi Dei patiuntur, legis mandata non audiunt, correptiones Prophetarum neſciunt, Apoſtolicas conſolationes ignorant, nec ſentiunt Evangelij medicinam. Origenes hom. 16. in Gen.

Herodes ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri. Luc. 23. 9. Multi cupiunt Verbum Dei ob curioſitatem tantùm audire; unde illô indigni fiunt. Herodi curioſo Chriſtus nec verbum locutus eſt. O Verbum Patris æterni! cur taces? cùm Herodes te videre, & audire, deſiderârit? cur ipſum de crudelitate in Joannem, de adulterio non corripis? &c. Diez Concionis auditor. - Sicut plerique tabulas, in quibus Dominica Paſſio ad vivum expreſſa, curioſitatis magis, quàm devotionis, affectu contemplantur: ità multi in ſanctis concionibus, non quæ ad pietatem pertinent, ſed ſolùm dicendi artem, attendunt &c. Idem ibidem.

In vaſis argenteis, ſeu aureis, difficilimè bullire poteſt ipſa aqua: quia humiditas & frigiditas, argenti actionem ignis, & ebullitionem, reprimit: ſic in divitibus, avaris &c. vix bulliet amor ſuavitatis cœleſtis. Brengarius Ep. in ſimilitudinibus.

TITULUS V.

VERECUNDIA.

MIrum dictu eſt: nutritus (Nebridius Salvinæ maritus) in palatio; contubernalis, & condiſcipulus, Auguſtorum; quorum menſæ miniſtrat Orbis; & terræ, ac maria, ſerviunt: inter rerum omnium abundantiam, in primo ætatis flore, tantæ verecundia fuit, ut virginalem pudorem vinceret; & nè levem quidem in ſe obſceni rumoris fabulam daret. S. Hieron. ep. 9. ad Salvianam de ſervanda viduitate.

Pudicitia ſemper ornatur ſolô pudore: bene ſibi tunc conſcia de pulchritudine, ſi improbis diſplicet. Pudicitia nihil ornamentorum quærit; decus ſuum ipſa eſt. S. Cyprianus l. de bono pudicitiæ.

Quid amabilius verecundô adoleſcente? quàm pulchra hæc, & quàm ſplendida gemma morum in vita, & vultu, adoleſcentis. Teſtis innocentiæ, lampas eſt pudicæ mentis; jugiter lucens; ut nil in ea turpe, vel indecorum, reſidere attentet, quod non illa illico prodat. Specialis gloria conſcientiæ, & famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & inſigne totius honeſti. S. Bernardus ſ. 36. in Cant.

Verecundia, quaſi aurora quædam, omnium actuum colorat principia; & virgineô virtutes reliquas venuſtat pudore. Gilbertus ſ. 25. in Cant.

Diluculum. Lem. *Absque rubore nunquam.* Picinelli.

Vide Pudor.

TITU-

TITULUS VI.

VERITAS.

§. I.

Illustratur adversariis; vincit.

SUper omnia vincit veritas. 3. Esdræ 3. 12. Nebula solet manè aliquò tempore solem obvelare, sed tandem eluctatur. Sic ipsa veritas. Stella de contemptu &c. p. 2. c. 59.

Nunc ergo habitatores Jerusalem, & viri Juda; judicate inter me, & vineam meam. Isa. 5. 3.

Si justum est in conspectu Dei - judicate. Act. 4. 19. Nulla major veritatis comprobatio, quàm ipsos adversarios judices appellare. Sylveira hic.

Non possumus aliquid adversùs veritatem. 2. Cor. 13. 8. Veritas, ut oleum, aliquò tempore deprimi potest; sed tandem alteri liquori supernatat. Triumphavit Veritas contra omnes falsas doctrinas hæreticorum. Et licèt principes fulcra supponerent mendaciis; tamen corruerunt. Quando magis Veritas premebatur, quàm cùm moreretur in Cruce? sed audi publicum Centurionis testimonium: *verè Filius Dei erat iste.* Stella de contemptu &c. p. 2. c. 59.

Et ecce equus albus; & qui sedebat super eum, vocabatur fidelis, & verax. - Apoc. 19. 11. *& de ore ejus procedit gladius* v. 14. Qui vera loquitur, verbis, tanquam gladiò, utitur. Subdit Joannes: *& in capite ejus diademata multa.* v. 12. Multas coronas Veritas gestat in capite: quia de multis mendaciis triumphum agit. Pinna Ethol. 54.

Negligentiùs Veritas quæreretur, si mendaces adversarios non haberet. S. August. s. 63. de divers.

Quomodo apparebit Veritas, nisi habuerit adversarios; qui & sint mendaces, & veritatem oppugnent. S. Macarius hom. 17.

§. II.

Veritas exosa.

Ex Veteri.

Impeditioris, & tardioris, linguæ sum. Exod. 4. 10. Cur se dicit ineloquentem? cùm de eo Stephanus dicat: Act. 7. 22. *erat potens in verbis suis.* Quia ad regem mittebatur, ad veritatem dicendam. Castillo Illat. 213.

Nuntiavit ei, quod mihi verum videbatur. Jos. 14. 7. Ut præmium referret, aptiùs videbatur arduos itineris labores proferre, quàm, quod verum erat, testari. Nimirum tam arduum, virtuti, veritatique consentanea enuntiâsse. Vide Num. 14. 9. Calebi periculum, dum veritatem profert: *recessit ab eis omne præsidium; Dominus nobiscum est* &c. Abulens. q. 43. Josue, & Caleb, videbantur offendisse populum; ideo populus concitatus voluit eos lapidare v. 10. quia resistebant desiderio populi. Totus enim deliberaverat reverti in Ægyptum: isti autem duo resistebant desiderio populi, ostendentes, illud non esse rectum. Naxera in Jos. 14. §. 21.

David autem psallebat manu suâ - & tenebat Saul lanceam. 1. Reg. 18. 10. Quis Dei tubas audire sustinet? nè pulsantis quidem citharam Davidis dextera grata est, si Sathanam abigat. Dum malum Spiritum fugat à rege, hastâ impetitur. Herodes Joannem libenter audit; sed quamdiu non arguit. Oliva l. 11. Strom. §. Erunt signa in sole.

Consuluit que Dominum, & non respondit. 1. Reg. 28. 6. Non audent Sacerdotes viventes Saulem monere de tristi fato. Mittit Deus Samuelem vitâ functum v. 16. Abulens. q. 15. quia Sacerdotes, & Prophetæ, videntes interitum Saulis, appropinquare nollent denuntiare, propter timorem; Samuel verò, qui mortuus erat, non timeret. Addit Zeno s. de Resur: liberiùs canit mortuus, quàm vivus canere consueverat. Velloso in Judith. 5. Paræn. 8.

Quis decipiet Achab? 3. Reg. 22. 20. ait Dominus, cùm ob multa peccata Achab disponeret, ut deciperetur in consiliis suis. Et statim dæmon dicit: egrediar, & ero Spiritus mendax. Et statim Dei vox: *decipies, & prævalebis.* Unde tam certa victoria? ex mendacio, quod valde potens in aulis regum, ubi exosa Veritas. Sylveira in Act. 12. 19.

Erraverunt in solitudine. Ps. 106. 4. *esurientes &c.* Primum periculum est, devium à veritate hominem in ignorantiæ solitudine, atque errore, versari; & carentem cibò, potuque sapientiæ, fame, sitique deficere. S. Prosper hic.

Erunt oculi tui videntes Præceptorem tuum, - & aures tuæ audient verbum post tergum monentis. Isa. 30. 20. 21. *Hæc est via, ambulate in ea.* Si auditor videt suum Præceptorem; quomodo post monentis tergum audit? Quia tam ingratus veritatis sermo; ut vel inchoatus, mox cogat Auditorem post tergum accurrere, facieique dare terga recessuro. Escobar. l. 3. Coll. Chr. l. 1. Sect. 1. Obs. 1.

Tunc Daniel-cœpit intrà semetipsum tacitus cogitare quasi unâ horâ; & cogitationes ejus conturbabant eum. Dan. 4. 16. Somnium soluturus hæret, pallet; timet verum dicere regi. S. Hieron. tacitus intellexit, somnium esse contra regem; & cordis timorem vultûs pallore signabat. Velloso in Judith. 5. Paræn. 8.

Apparuerunt digiti quasi manus scribentis. Dan. 5. 5. Balthasar, templi vasis abutens; vidit manum scribentis in pariete. Æquum nimirum est, ut in regum, & principum, palatiis veritas in lapidibus cœlitus scribatur; cùm eam pronuntiare audeat nemo. Diez conc. 1. D. 2. Adv.

Divites ejus repleti sunt iniquitate; & habitantes in ea loquebantur mendacium

Michæe 6. 12. Unde eorum opulentia ? quia repleti erant iniquitate, & mendaciô. Sylveira in Act. 16. 17.

Ex Novo.

Joannes in vinculis. Matth. 11. 2. Veritatis partus monſtroſi. Veritas odium parit. Ex venuſtiſſima matre naſcuntur atri Æthyopes odii, rancoris. S. Auguſt. de S. Stephano: mori vis, feſtinas lapidari, ardes coronari. Unde id infert ? quia loquitur veritatem : *vos ſemper Spiritui S. reſiſtitis.* Act. 7. 51. Didacus Niſs. D. 2. Adv. §. 1.

Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis ad turbas. Matth. 13. 34. Conſiderabat, quàm ægrè ferrent homines, veritatem audire; quàm torvô vultu, & hirſutô nasô, eum aſpicirent: & conſiderans, quàm neceſſarium hominibus foret, veritatem audire; veritatem parabolis, & ſimilitudinibus, involvebat, & velabat: ut, qui veritatem nudam faſtidiebant, & ad mendacia arrectas aures habebant; faltèm fictis veſtibus tectam audirent. Oleaſter in Ex. 23.

Herodias inſidiabatur illi. Marci 6. 19. Nihil in hominibus nequius, nihil ad damnationem proclivius, quàm odire ad mortem ſcelerum argutores. Quid in infirmo magis infirmum ? quàm medici vocem inquirere, qui quærit omnino ſanare ? Perniciosâ libertate gaudere exoptat: in ſe cœcâ; neminem ſui ſceleris vellet eſſe videntem. Sim. Caſſ. l. 3. c. 3.

Miſsô ſpiculatore præcepit afferri caput ejus in diſco. Marci 6. 27. Cur Joannes è carcere vocatur ad mortem ? Joſeph autem Gen. 41. 14. è carcere evocatur ad Ægypti principatum ? S. Chryſol. ſ. 174. Joſeph ſomnia dum revelat, evaſit ex morte: Joannes, ut Dei Filium revelaret, ſuſcipit & mortem. Somnia non ſunt res ipſa, ſeu veritas: Joannes autem, non ſomnia, ſed veritatem narrabat. Sylveira hîc. q. 15. B. Joannes Bapt. propter veritatem, quam prædicabat, miſſus eſt ab Herode tetrarcha in carcerem, velut latrô, & ſacrilegus. Haymo hom. D. 3. Adv. Herodes haud ſecùs ac ſervus nequam, herilem reprehenſionem, ità hîc quoque Baptiſtam metuebat. S. Iſid. Peluſ. l. 4. ep. 96.

Dabant ei bibere myrrhatum vinum. Marci 15. 23. Vinum myrrhatum cum felle præmittitur, antequam fodiatur: ut ſinguli ſenſus ſingulas habeant paſſiones. Et lingua, quæ locuerat dulcia verba vitæ, recompenſationem habeat in vino myrrhato, alicujus animalis amariſſimo felle mixtô. Implacabili odio Judæi oderant linguam illam; quam talibus ordinaverant amaricari ſaporibus: memores enim erant, quoniam damnatos illorum mores arguebat. Idem l. 13. hîc.

Ejecerunt illum extra civitatem &c. Luc. 4. 29. Cùm Chriſtum extra civitatem ejiciunt, & ſupra montem ad præcipitandum inducunt; eos deſignant, qui mente depravati ſunt; & veritatem, rectumq; ſermonem, & dulcem reprehenſionem, ejiciunt extra mentes; & Chriſtum, & omne, quod rectum eſt, de ſeipſis præcipitant per ſuperbiæ montem; imò per mentem tumentem. Sim. Caſſ. l. 8. c. 14.

Et velaverunt eum. Luc. 22. 64. Velant Chriſti faciem, qui non permittunt ſibi oſtendi veritatem, neq; pœnarum, neq; Judicii. Hugo Card. hîc.

Bene dixiſti, quia non habeo virum &c. Joan. 4. 17. Mulier veritatis ſermonem interrumpit. Toletus: mulier reſolutionem controverſiæ petit, ut colloquium de ſua incontinentia inceptum interrumperet. Sæpe enim accidit, quando aliquid non admodum libenter audimus; aliquam ſolemus excitare diverſam quæſtionem: de qua dum fit ſermo, quod erat auditui minùs gratum, relinquitur.

Durus eſt hic ſermo. Joan. 6. 61. Eſto: ſermo durus eſt; nunquid non verus eſt ? lapis durus eſt; nunquid non pretioſus eſt ? Quare autem Veritas dura eſt tibi ? niſi propter duritiam cordis tui. Mendoza in 1. Reg. 6. 14.

Quæritis me interficere - qui veritatem vobis locutus ſum. Joan. 8. 40. Omninò implacita Veritas his, qui placita ſua quærunt: ideò homini illam dicenti non creditur; quia placitis hominum adverſatur. Porrò ex hoc implacita: quia placita humana, & terrena, non recipit; ſed è regione conſiſtit, eis adverſatur, & percutit. Sim: Caſs. l. 11. cap. 39. Si mendacium dicerem, credentis utiq; mihi: quia autem veritatem dico, non creditis mihi. Euthymius.

Quid eſt Veritas ? & cùm hoc dixiſſet, iterum exivit. Joan. 18. 38. Cur, ô inurbane ! non expectas Domini reſponſum ? Dixerat, ſe *in hoc veniſſe, ut teſtimonium perhiberet veritati;* Pilatus autem, dum Chriſtus amara veritatis dogmata parat aperire, veritatis oſor terga vertit; ut poſt tergum monentis verbum audiat. Eſcobar tr. 3. Coll. Chr. l. 1. Sect. 1. Obſ. 1.

Juſſit eos duci. Act. 12. 19. Syr. *juſſit eos necari.* Cur cuſtodes Chriſti ad ſepulchrum bene habent apud Pilatum ? cuſtodes Petri malè apud Herodem ? Milites Petri verum teſtificabantur, dicentes, Petrum non humanâ, ſed divinâ, ope è carcere ereptum. At cuſtodes ſepulchri mentiuntur. *Diſcipuli ejus nocte venerunt* &c. Matth. 28. 13. Veritatem dicentes inviſi ſunt regi. S. Cyrill. Jeroſ. Catech. 4. quare, ſicut Petrô de cuſtodia exeunte condemnati ſunt cuſtodes; ſic etiam, qui Jeſum cuſtodiebant, non ſunt condemnati ? ſed iſti quidem mulctati ſunt &c. iſti autem ſilentes veritatem â principibus Sacerdotum ſervati ſunt. Sylveira hîc. q. 18.

Iſti homines ſervi Dei Excelſi. Act. 16, 17. Cur hæc puella divinando multas conquirebat divitias ? Prophetæ multa prædicendo nihil lucrabantur; ſed pauperes, & afflicti, erant ? Reſpondeo: quia Prophetæ vera, & ſæpe amara, nuntiabant, At verò hæc puella mendacia ſpargebat; indéque multas pecunias congregabat. Gratius mendacium, quàm Veritas. Sylveira hîc. q. 8.

O inſenſati Galatæ &c. Gal. 3. 1. Inſenſatus propriè dicitur, qui ſenſu caret: ſenſus autem ſpiritualis, eſt cognitio veritatis. Qui ergo veritate caret, propriè inſenſatus dicitur. Sapient. 5. nos inſenſati ! S. Thom. Aqu. hîc.

Si

Si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi. Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis. Gal. 4. 15. 16.

Mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio: eò quòd veritatem charitatis non receperunt. 2. Thess. 2. 10.

Ex Patribus, & aliis.

Cogitans humanam vitam, & considerans diversos errores; non invenio veritatem in hoc Mundo. Omne, quod videmus; & omne, quod intelligimus, mendacium est. S. Hieron. in Ps. 115. 11.

Quid Paulo caput abscidit? quid Petrum ad crucem sustulit? quid singulos Discipulos variis tormentis tradidit? nonne quòd prohiberent peccatum, & docerent justitiam? Semper enim Discipulis, quos reprehendunt, invisi sunt veritatis amatores, & Magistri. S. Gregor. Nyss. de Castigatione.

Veritas ideo semper invisa est; quod is, qui peccat, vult habere liberum peccandi locum: nec aliter se putat malefactorum voluptate securiùs frui posse; quàm si nemo sit, cui delicta non placeant. Ergo, tanquam scelerum, & malitiæ suæ, testes extirpare funditus nituntur, & tollere; gravéque sibi putant, tanquam vita eorum coarguatur. Cur enim sint aliqui intempestivè boni, qui corruptis moribus publicis convitium bene vivendi faciant? Lactantius l. 1. div. instit.

Si quis vult imitari vitas Prophetarum; si arguat, increpétque, peccatores: statim odium meretur; statim ei detrahetur, statim patietur insidias. Orig. hom. 11. in Jer.

Habet hoc proprium humanæ mentis fragilitas; quòd perampliùs novitatibus, quàm summis veritatibus delectetur. Sim. Cass. l. 9. c. 34.

Nulli grata reprehensio est: imò, quod pejus multò est; quamlibet malus, quamlibet perditus; mavult mendaciter prædicari, quàm jure reprehendi, & falsarum laudum irrisionibus decipi; quàm saluberrimâ admonitione servari. Salvianus l. 8. de Prov. Dei.

O nostri, sæculi perditionem! ô Mundi pessimam corruptelam! ô Mundum mendaciis & adulationibus, plenissimum! non est Veritas in Mundo; non est, qui loquatur verum cum proximo suo. Quidquid hodie vulgus loquitur; fraus, & adulatio, est. Docuerunt enim linguas suas loqui mendacium: in hac Schola exercitati sunt, in hac edocti: ut discerent fallere, mentiri, adulari; exigua attollere, ex tumulis montes facere, ex culicibus elephantes. Hæc civilitas, hæc affabilitas: & inurbanus est, quisquis fallere, & mentiri non novit. Si quis verax, si quis fidelis, & probus; rusticus, & stupidus, reputatur. S. Thom. Vill. tr. de Adv. Dom.

Credite mihi, amarissima est Veritas: sed nescio, quô pactô apud nullos ampliùs, quàm apud literatos, qui sapientes sunt in oculis tuis: apud quos omnis vel admonitio charitativa, vel fraterna correctio, contumeliosæ, & vindicandæ, deputatur injuriæ. Gerson in epquadam ad Studentes.

Veritas est, sicut aqua lustralis, quam omnes flagitant: sed, cùm spargitur, quisque faciem declinat. Stella de contemptu &c. p. 2. c. 60.

§. III

Veritatem audiendi, acceptandi, motiva.

Ora te, nè celaveris me. 1. Reg. 3. 17. Monitores non loquuntur, quia vos siletis: nec sperate locuturos, donec vim quandam amantibus precibus ijs inferatis. Tacebat Samuel, licèt accepisset à Deo strages, quæ imminebant Heli, & ejus Domui. Nec syllabam ullam tragœdiæ mox futuræ puer sanctus edidisset; nisi eum senex severè adegisset. Hæc machina est, per quam ex altissimis hominum animis extrahuntur, sepulta Veritas, & peccata silentiô tecta; si dixeritis: *oro te, nè celaveris me.* Oliva t. 2. conc. 26. die Ven. post Cin.

Habet hoc proprium mens profectibus anxia, humilitatis ornata decore; sinè contradictione cogitationis, átque verborum, subjicere animum veritati; etiamsi videatur nostris volitis, atque sensibus, adversari. Sim. Cass. l. 2. c. 25.

Adversus solem nè loquere. Pythagoræ Symbolum in Ethicis. Id est, veritati manifestæ non resistas.

§. IV.

Veritas liberè dicenda.

Ecce constitui te Deum Pharaonis. Exod. 7. 1. Quasi innueret: quòd, nisi deitatem induat, privatus homo minimè nuntiabit dura, & acerba, principi; ex quo sperare bona posset, & timere mala. Baeza t. 1. l. 3. c. 4. §. 33.

Occidat unusquisque fratrem &c. Ex. 32. 27. Cur ad munus adeò durum Moyses Levitas selegit? S. Ambros. ep. 56. Sanctiora cœteris ad hoc munus eliguntur ministeria Levitarum, quorum portio Deus est. Nesciunt enim suis parcere, qui nihil suum nôrunt: quoniam Sanctis omnia Deus est.

Non abscondam veritatem tuam à concilio multo. Ps. 39. 11. Suam David curam intendit, ubi gravius erat periculum supprimendæ veritatis; *scilicet in concilio multorum.* Velloso in Judith 5. 5. Paræn. 10.

Increpabat eum dicens: neq; tu times &c. Luc. 23. 40. Inexpectatum os ejus aperuit Deus in Cruce, quod veritati patrocinaretur. S. Chrysost. t. 6. orat. de æmulat. & pietate.

Qui veritatem prædicat, Christum confitetur: qui verò eam in prædicatione tacet, Christum negat. S. Anton. Pad. D. 6. Pasch.

§. V.

Veritas oppositæ falsitati.

Pater filiis notam faciet veritatem tuam. Is. 38. 19. Non revelatur servo Veritas: quia servus nescit. &c. sed nec mercenarius rapitur ad contemplandam veritatem, qui propriam quærit utilitatem. S. Bernardus s. 3. de Cantico Ezech. regis.

Nullus suavior animo cibus, quàm cognitio veritatis. Lactantius. l. 1. instit. de falsa rel.

Naturam hominis Deus veri adipiscendi cupidissimam fecit. Idem l. 3. instit. div.

Primum, quod creavit Deus, fuit lux: & primum, quod creat in homine, est cognitio veritatis; quam dæmon in iis, quos suorum albo inscribit, obliterat. Stella de contemptu &c. p. 2. c. 73.

§. VI.

Veritas oppositæ mendacio.

BOnum lilium veritas, candore conspicuum, odore præcipuum. S. Bernardus s. 70. in Cant.

Non amat latibula veritas, non diversoriis delectatur, non angelos quærit: appetit autem publicum, cupit coram omnibus prædicari. S. Laurent. Just. de triumph. &c. c. 8.

Ludovicus XI. Galliæ Rex ajebat: se in Aula omnibus rebus abundare, exceptâ unâ. Rogatus, quænam ea esset? dixit: Veritas. Cornelius in Exod. 18. 21.

TITULUS VII.

VESTES.

§. I.

Luxus vestium.

Ex Veteri, & Novo.

FEcit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus, tunicas pelliceas. Gen. 3. 21. Quid homo gloriaris veste; cùm illa sit nota peccati? Cornelius hîc.

Arca testamenti intus erat aurô obducta, & tiliciô foris cooperta. Exod. 26. Sit anima tua charitate plena; exteriùs, qualem se in vestitu ostendat, parum refert. Stella de cont. &c. p. 1. c. 40. Deus pretiosiora vilioribus vestimentis induit: Auri vestis terra: Uniones, margaritas, conchis inclusit. Quid pretiosius anima? quam illi vestem dedit? *pelle, & carne, vestisti me; ossibus, & nervis, compegisti me.* Job. 10. 11. Quid pretiosius Deo? quando se voluit induere, induit Humanitate. *Habitu inventus ut homo.* Philipp. 2. 7. Cur ergo corpora vilissima tam exquisitè vestiuntur? Diez D. 2. Quadr.

In alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum, & innocentium. Jer. 2. 34. In vestimentis tuis, quibus ad ostentationem, velut colorata avis, induebaris, inventus est sudor, & sanguis, pauperum quos injustis mediis oppressisti. Junghen Nupt. Agni Exh. 8.

Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Matth. 11. 8. Adverte Christum dicentem: qui mollibus vestibus induuntur, in domibus regum sunt: qui verò talia vestimenta non habent, in cœlis sunt. S. Chrysost. hom. 29. in ep. ad Hebr.

Induebatur purpurâ. Luc. 16. 19. Valde absurdum est, putridum cadaver pretiosâ veste ornari; unde possent multi pauperes sustentari. S. Bonaventura hîc.

Mulier erat circumdata purpurâ. Apoc. 17. 4. Sic Babylon ornatur; sic ejus filij, & filiæ. At de Ecclesia Apoc. 12. 1. *Mulier amicta sole.* Cultus ejus splendidissimus, non è terra, sed cœlo. Quod aurum, quæ gemmæ, quo purpura, cum sole conferre possunt. Barradius D. 2. Adv.

Ex Patribus, & aliis.

Vestes pullas æquè devita ùt candidas. Ornatus sunt sordes; pari modô fugiendæ sunt: quia alterum delicias, alterum gloriam, redolet. S. Hieron. ep. 2. ad Nepotianum.

Verus ornatus maximè Christianorum, & Christianarum, non tantùm nullus fucus mendax; verùm nè auri quidem, vestisq; pompa; sed mores boni sunt. S. August. ep. 73.

Cœterùm si te sumptuosiùs comas, & per publicum notabiliter incedas, oculos in te juventutis illicias, suspiria adolescentum post te trahas, concupiscendi libidinem nutrias, suspirandi fomenta succendas: ut, etsi ipsa non pereas, alios tamen perdas; & velut gladium te, & venenum, videntibus præbeas. Excusari non potes, quasi mente cassâ sis, & pudicâ. Redarguit te cultus improbus, & impudicus ornatus: nec computari jam potes inter puellas, & Virgines Christi; quæ sic vivis, ut possis adamari. S. Cyprianus l. de discipl. & habitu virginum.

Sericum, & purpuram, indutæ Christum induere non possunt: aurô, & monilibus, adornatæ ornamenta cordis ac pectoris, perdiderunt. Idem ibidem.

Impossibile est, aliquam agere curam animæ; & tanti facere corporis pulchritudinem, & ornatum. S. Chrysost. hom. 57. in Gen.

Margaritæ minùs damnosè projicerentur ad porcos, & utiliùs ad medicinalia frangerentur; quàm quòd collo, aut capiti, aut apponerentur vestibus mulierum. Pretiosa vestis ornat Judæam, sive Paganam; sed deturpat omnino in moribus fœminam Christianam. Non enim vestis debet esse pretiosa; pro quibus mors Christi extitit pretiosa; nec in pretio vestimentum, pro quibus sanguis Christi est pretium. Sim. Cass. l. 15. de just. Christ. c. 3.

Certissimè scias, quòd quoties fœminæ deliniunt facies suas colore stybiô, & extraneô; toties diminuitur eis infusio aliqua S. Spiritûs; & diabolus magis appropinquat eis. Quoties verò ornant se vestibus indecentibus, & inordinatis; toties ornatus animæ diminuitur, & diaboli potestas augmentatur. O inimici mei, qui talia facitis, & alia peccata meæ voluntati contraria effrontes committitis. Quare neglexistis Passionem meam? & non attenditis in cordibus vestris quomodo ego nudus steti ad columnam ligatus, duris flagellis crudeliter verberatus. Quomodo ego nudus stabam, & clamabam in cruce, repletus vulneribus, & vestitus sanguine. Et

quomodo

quomodo vos depingitis, & ungitis, facies vestras. Cur non aspicitis ad faciem meam, qualiter sanguine repleta fuerit &c. Revel. S. Brigittæ l. 7. c. 27. V. C.

Anno 1518. Princeps sacri Ordinis, (nomen prætereo) talarem tunicam habuit, suffultam pellibus, quas pellio è carduelium, seu acanthidum, capitellis opere mirô confecit. Drexelius in Trismegisto l. 3. c. 9.

Parisiis vetula juvenculorum mortuorum crines præcisos formosos sibi in comam adaptaverat: hæc tempore processionis in medio fori à simia rapta. Broymard. Vestium luxus.

Vestes sumptuosæ signum interioris vilitatis. Parietes rudes diligentiùs exteriùs ornantur, & pinguntur, quàm marmorei, vel aurô ornati: quia hi potiùs deformarentur. Idem. Vestes sumtuosæ.

§. II.

Sub vestibus splendidis animus sordidus.

INduebatur purpurâ & byssô. Luc. 16. 19. Expressit Lucas divitis ornamenta ex purpura, & byssо: ut depravatos hominum mores exprimeret. Cur Matth. 3. 4. non exprimit Baptistæ Angelicas virtutes? imò exprimit, dicens: *ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum; & Zonam pelliceam circa lumbos suos.* Cum vestimento vitam exposuit: hoc enim dum operit corpus, aperit animi mores; virtutem, aut iniquitatem, manifestat. Escobar t. 3. Parab. Chr. l. 3. Sect. 1. Obs. 1.

Projiciamus ornamenta terrena, si cœlestia optamus. - Vestite vos sericô probitatis, bysso sanctitatis, purpurâ pudicitiæ. Taliter pigmentatæ Deum habebitis amatorem. Tertull. l. de cultu fœm. in fine.

Corporis, ac vestium, fragrantia arguit; intus latere animum graveolentem, & immundum. Spiret anima tua fragrantiam spiritualem. S. Chrysost. conc. 1. de Lazaro.

Mollia indumenta animi mollitiem indicant. Non tantò curaretur corporis cultus; nisi priùs neglecta fuisset mens inculta virtutibus. S. Bernardus Apol. ad Guilielmum. Abb.

Rex quidam magnus, cùm iter faceret, contigit, ut duos viros laceris, & sordidis vestibus, obvios haberet. Quos ùt vidit, è curru desiliens eos honoravit, & genua procidit. Proceres id molestè ferebant. Jussit autem Rex è ligno quatuor arcas effici; quarum duas cùm undique aurô contexissет, fœtidæque cadaverum ossa injecissет, aureis seris eas obfirmavit. Reliquis autem, pice, ac bitumine, oblitis; pretiosisque lapidibus, omnîque unguentariâ fragrantiâ impletis, asperisque funibus constrictis: proceres illos ad se vocavit, ipsisque quatuor has arcas proposuit: ut, quanti hæ, quantique illæ, pretii essent, æstimarent. Illi autem inauratas maximi pretii esse asserebant; at aperiri arcas jussit: typumque ostendit eorum, qui splendidis utuntur vestibus, intus pleni flagitiis. S. Joan. Damian. histor. de Barlaam, & Josaph. cap. 6.

Cygnus est avis candida, extenti colli; magna corpore, nigra carne. Et significat illos; qui splendore vestitûs plus æquô gloriantur, nigri intus ingredine peccatorum. Hugo Card. in Levit. 11. 4.

Et reges olim habitu communî utebantur, dum innocentia adhuc noscebat mortales. Ubi innocentiam exuerunt, simul exuerunt pudicitiam; & sericô ornatu vitia induerunt. Non tot in pannosa veste pediculi serpunt, quot in pretiosa veste culpæ. Alvarez in Gen. 37. 3. Illustr. 30.

§. III.

Sub veste pretiosa magna sæpe fames, & paupertas.

EXagitabat eum Spiritus nequam à Domino. 1. Reg. 16. 14. Quærunt interpretes, qualis hic Spiritus fuerit? Abulensis, Spiritum melancholiæ fuisse, ait. Et ex medicamine apparet: citharæ enim sonô malum sopiebatur. Abul. q. 34. non poterat tristitia præsens expelli, vel leniri, nisi per magnam delectationem. En Saul purpurâ fulget, diademate redimitur, opimâ mensâ cibatur: verùm sic internis urgetur doloribus; ut summis indigeat delectationibus. Naxera in Jos. 15. §. 38.

Tunc surrexit Job, & scidit vestimenta sua. Job. 1. 20. Cur dæmon, ablatis reliquis facultatibus, vestes reliquit? Eâdem versutiâ regalem permisit purpuram, quâ omnem prorsus abstulerat fortunam. Reliquit vestes: ut splendidior, sed miserabilior, esset miseria. Semel miser est, cujus miseria nota: bis, cujus miseria felicitate vestita. Naxera in Jos. 15. §. 39.

Vestimentum tibi est: princeps esto noster. Isa. 3. 6. Splendida vestis divitias, indicabat: sed quâ homo ille premeretur inopias, audi: *in domo mea non est panis.* Panem domi non habuit; quia ornatu fulgebat. Naxera in Jos. 9. §. 4.

Nihil invenit, præter folia. Marci 11. 13. Cùm vidisset à longè ficum, habentem folia; venit, si quid fortè inveniret in illa. Foliis nitet; sed fructibus vacua. Cùm veniisset ad eam, nihil invenit, præter folia. Fortè fructibus dives esset, ni labili foliorum arrogantiâ abundaret. Folia habuit, fructus non habuit: lætiorî ornatu fulget; sed cibis caret. Idem in Jos. 4. §. 4.

Videbam Sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Luc. 10. 18. Levius illi fuisset, tenebris ruisse obscuratum, quàm splendentî lumine: ad pœnæ augmentum lucis erat operimentum: intus ardebat, foris lucebat: nescio, an lumine, an igne, plus torqueatur? & externæ compassionis caruit solatiô. Idem in Jos. 15. §. 39.

Abstulit me in Spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam. Et mulier erat circumdata purpurâ &c. Apoc. 17. 34. Cur mulier sumptuosè ornata non civitatem, sed desertum, inhabitat? Desertum nil ad vitam alendam profert. Mulier ergo, & pompâ fulget, & desertô tegit: ut noscas, carere victu, quæ abundat amictu. Idem in Jos. 9. §. 4.

Chameleon pelliculâ vivit-hebes, fessus, vix se à terra suspendit: gradum magis demonstrat, quàm explicat: jejunus scilicet semper.

Hoc

Hoc solùm Chameleonti datum, quod vulgo dictum est: de corio suo ludere. Tertull. de pallio c. 3. De corio suo ludit, semper jejunus, & semper nitidus: Stomachus alget, & vestis nitet. Naxera in Jos. 9. §. 4.

Vestis fulgurat; sed crumena pallet. Data est ei stola, & annulus; sed vitulum esurit, & glande vestitur: Purpurâ, & byssô, vestitus; epulatur quotidie miserè. Unus, idémque, & epulonem in veste exhibet, & fame Lazarum. Oliva l. 4. Strom.

§. IV.

Exempla modestiæ in vestitu.

VIrgo Cunegundis Imperatrix uxor Henrici I. Imp., extinctô conjuge migrans in claustrum, positis insignibus Imperialibus, Religiosum induit habitum. Moritura ad agonem supremum se accinxit. Advertens autem, Religiosas expandisse aulæa, & tapetia, regia, quæ tegerent corpus emortuum; exclamat: tollite mox ista hinc: sapiunt enim vanitatem, & dedecent sponsam Christi. Melius mihi consuletur hac humili veste, quàm superbis his aulæis. Historia Imper. sub anno 1040.

S. Elisabeth Ungariæ regina sæpe sub holosericeis vestibus cilicium gestabat. In vita sua ius 19. Novemb.

S. Francisca Romana, licèt uxor esset nobilis, & ditissimi viri; vilibus tamen vestibus induebatur. Bollandus. 9. Martii.

§. V.

De vestimentis varia.

ORnatus Pontifex Ex. 28. 5. Creaturarum omnium typum gestabat in vestibus sanctis; in quarum coloribus totius Mundi similitudinem præferebat. Byssus enim terræ deputatur, de qua gignitur: purpura mari, quia ex ejus cochleis tingitur: hyacinthus aëri, cujus speciem habet: Coccus, propter ruborem, igni ùt authori. Arnoldus Carnot. tr. de 6. & 7. Verbo Christi.

Solet sub nigro habitu anima satis pura latitare: nec multùm interest, si quis non habeat candidam vestem. S. August. s. 2. Dom. in oct. Pasch.

Obsecro, quicunq; hæc legis, ut Hieronymi peccatoris memineris: cui si Dominus optionem daret, multò magis eligerem tunicam Pauli (Eremitæ) cum meritis ejus; quàm regum purpuram in pœnis suis. S. Hieron. ex vita S. Pauli Eremitæ.

S. Apollonii, qui fuit Pater quingentorum Monachorum, miræ sanctitatis viri vestimenta non veterascebant, inquit Palladius in Lausiaca c. 52.

TITULUS VIII.

VIA.

Purgativa, Illuminativa, Unitiva.

ANtequam comedam, suspiro. Job. 3. 24. Antequam comedat, suspirare habet necesse: qui nisi per compunctionis gratiam, & post lacrymarum effusionem, ad intimam animæ refectionem, veritatisque pabula, nullô modô potest pertingere. Richardus à S. Vict. de erud. hom. l. 1. c. 16.

Osculetur me osculô oris sui. Cant. 1. 1. Tria sunt oscula: Primum pedum, secundum manuum, tertium oris. Cùm primò convertimur, pedes Domini osculamur. Secundum osculum fit, cùm primùm ad opera bona surgimus. Tunc manus Domini osculamur, cùm ei nostra bona opera offerimus; vel cùm ab eo virtutum dona recipimus. At verò tertium osculum tunc fit, cùm jam assumptô luctu pœnitentiæ, jam acceptis virtutum donis, mens cœlesti desideriô inspirata, ad secreta interioris cubiculi gaudia, impatiens amoris introduci desiderat; cùm dulcibus suspiriis, vocem animi interrumpentibus, piô cordis affectu decantat: *vultum tuum Domine requiram.* S. Bernardus in parv. serm. l. 52. In primo osculo primordia dedicantur nostræ conversionis: secundum autem proficientibus indulgetur: porrò tertium sola experitur, & rara, perfectio. Idem l. 4. in Cant.

Surge propera, amica mea &c. Cant. 2. 10. *Surgere*, pertinet ad eos, qui incipiunt: *properare*, ad eos, qui proficiunt: ad perfectos autem, *venire*. de Ponte hîc Exh. 13.

In lectulo meo per noctes quæsivi &c. Cant. 3. 1. Nota: triplex lectulus invenitur in hoc libro. *Primus* est tenebrosus: *in lectulo meo per noctes. Secundus* est ornatus, de quo: *en lectulum Salomonis &c. Tertius* est *floridus.* In primo jacent vulnerati peccatores, id est, pœnitentes: in secundo jacent fatigati in bello; id est, proficientes in tentationibus: in tertio jacent delicati, vacantes, otio; id est, contemplantes in excessu mentis. Hugo Card. hîc.

Christus post Resurrectionem apparuit in triplici specie. Magdalenæ in specie hortulani: Discipulis in Emaus in specie peregrini: & Apostoli æstimabant se Spiritum videre. Illud tempus inter Resurrectionem, & Ascensionem, significat tempus gratiæ; in quo se habet erga incipientes ùt hortulanus; cujus officium est nocivas herbas eradicare. Erga proficientes ùt peregrinus, eos in via deducendo. Erga perfectos ad modum Spiritûs, eos suô amore inflammando. Broymard. Chrysost. Resurrect.

Plura

Plura de vijs.

Statuisti in loco spatioso pedes meos. Ps. 30. 9. Certè angusta via est: laborantibus angusta est; amanti lata est. S. Augustin. hic.

Parabolæ Salomonis. Prov. 1. 1. Proverbialis sermo aliô nomine parœmia vocatur. Cùm enim initiô viæ in milliaria necdum essent distinctæ, priscæ ætatis homines, per certa itinerum intervalla, signa defigebant; ijsdemque aliquod problema, vel apophtegma, vel illustre aliquod dictum, ascribi curabant. Faciebant id autem duplici de causa: Prima, ut viator hinc intelligeret, quantum viæ spatium emensus esset: altera verò, ut ejusmodi sententiam animô versans, ejusdemque interpretationi inter proficiscendum insistens, melior, & doctior evaderet; simulque itineris molestiam falleret. Didymus in Catena Græcorum.

Sapientia prædicat, in plateis dat vocem suam. Prov. 1. 20. In lata videlicet, & spatiosa via; quæ ducit ad mortem: ut revocet ambulantes per eam. S. Bernardus s. de verb. Abac. super custodiam meam stabo. Duæ nobis viæ notæ erant: altera primaria, & præstantior; quæ videlicet ad sacras domos nostras, sacrosque Doctores, ferebat: altera secundaria, nec ejusdem honoris; nimirum quæ ad externæ doctrinæ Professores ducebat. Reliquas omnes, quæ ad festa, spectacula, celebres conventus, epulas, ferebant; volentibus reliqueramus. S. Greg. Naz. or. 30. in laudem Basilij.

Quis autem hominum intelligere potest viam suam. Prov. 20. 24. Tò *autem* potest accipi ùt causale pro enim; ut det causam præcedentis hemistichij. Non enim homo per se valet intelligere viam suam, ut prævideat, quâ viâ sit securè incedendum; quæ via, & modus, ad feliciter rem conficiendam: hæc enim superant hominis providentiam, & divinam requirunt. Sæpe enim homo putat, se rectâ virtutis viâ incedere; & curvâ vitij incedit. Putat se ire in Jerusalem, dum vadit in Jericho, juxta Prov. 16. 25. *est via, quæ videtur homini recta; & novissima ejus ducunt ad mortem.* Aman invitatus cum rege Assvero à regina Esther, putabat se ire ad gloriam; & ibat ad furcam. Esth. 7. 1. 10. Æsopus in via deprehensus à Magistratu, interrogatus, quò iret? respondit: nescio. Magistratus, sibi ab eo illudi, vel insultari, putans; eum abduxit in carcerem. Tum Æsopus: nonne verè dixi, me nescire, quò irem? scilicet in carcerem. Ità quotidie, dum domô eximus, nescimus, quò eamus? quia sæpè, præter mentem, ab occurrentibus aliò abducimur. *Pete à Deo, ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant.* Tob. 4. 20.

Justum deduxit per vias rectas. Sap. 10. 10. Viæ Domini viæ rectæ, viæ pulchræ, viæ plenæ, viæ planæ. Rectæ sinè errore; quia ducunt ad vitam: pulchræ sinè sorde; quia docent munditiam: plenæ multitudine; quia totus jam Mundus est intrà Christi sagenam. S. Bernardus s. de verb. libri Sap.

Parate viam Domini. Luc. 3. 4. Non dixit, parate viam Domino. Via præparanda Fidelium animus: hanc viam Dominus inibit. Rex est, Dominus est: sit Domini via, sit Regis. Via regia, animus est, Regis Domini virtutem æmulans: studeamus à via, seu à corde, pellere servitutem. Escobar. t. 3. Coll. Chr. l. 4. Sect. 2. Obs. 4. Parat viam, qui corrigit vitam. Guarricus s. 4. de Adv. Viam, quam jubet parari; vita est Christiana. Potest itèm per viam anima intelligi; semitæ verò cogitationes, & opera. Theophylactus hic.

Dirigite viam Domini. Joan. 1. 23. Servus sum, & viam præparate Domino corda vestra. Proinde illa facite recta dolosi vos, & obliqui; & facite æqua: ità ut Dominus Christus per vos iter faciat. Theophylactus in Luc. 3. Id est, corda vestra disponite ad receptionem, in habitationemque, Christi: vitiorum obliquitates, seu gratiæ obicem, repellendo; &, quod in vobis est, faciendo. Dion. Carthus. in Matth. 3. 3.

Petatur sedulò à Domino, ut dirigat vias affectuum nostrorum, vias intentionum, vias morum: quoniam, si Deus dirigit, curremus sinè offendiculo; non errabimus. Ad ipsum perveniemus: quia omnis via, quam ipse dirigit, ad ipsum perducit: & suarum directionum ipse factus est finis. Dion. Carth. l. 15. de just. Christ. c. 2.

Viæ publicæ, & regiæ, Romæ olim viginti novem numerabantur: quæ non solùm lapidibus eleganter stratæ; sed utrinque etiam lapideis subsellijs, ædificijs sumptuosis, templis, sepulchris, & statuis, instructæ. Inter alias fuit via triumphalis; in qua triumphator tantisper subsistebat, dum in urbe pro triumpho apparatus fieret. Via salaria ità dicta; quòd per illam à Sabinis sal adveheretur. Paulus Aringus in Roma subterr. de persecut. Christian.

TITULUS IX.

VICTORIA.

§. I.

Contra hostes visibiles paucorum contra multos.

ABraham cum trecentis servis suis quatuor Reges debellavit. Gen. 14. 15.

Exercitus Madian erat ut minimùm centum triginta quinque millium; è quibus cæsa sunt centum viginti millia: reliqua quindecim millia fugientia persecutus Gedeon cæcidit trans Jordanem: Judic. 8. 10.

Et cædes magna nimis. 1. Reg. 14. 20. Josephus l. 6. c. 7. ait cæsa sexaginta millia Philisthinorum. Solus David, *quasi tenerrimus ligni vermiculus, octingentos interfecit impetu uno.* 2. Reg. 23. 8. Solus interfecit Goliam.

Josaphat, cùm Moabitas, Ammonitas, Idumæos, contra se irruentes nimiùm timeret; solâ se contra illos oratione, & jejuniô, armavit: & quos tandem milites in prœlium adduxit, diligenter monuit, non ut pugnarent; sed canerent, pulsarent citharas 2. Paral. 20. 3. 21. Et vix cantare cœperant, cùm hostes in mutua vulnera corruentes, omnes ad unum perière; nè unô quidem tantæ cladis superstite nuntiorum. Mendoza in 1. Reg. 14. Annot. 18. Sect. 1.

Judas Machabæus, 1. Machab. 4. 6. cùm ab innumeris hostibus armatis cingeretur; ipse apparuit in campo cum tribus millibus virorum tantùm; qui tegumenta, & gladios, non habebant: & tamen inermes armatos contriverunt. Idem ibidem.

§. II.

Varia de victoria contra hostes visibiles.

EQuos eorum subnervabis, & currus igne combures. Jos. 11. 6. Monetur Princeps, nè, cùm fruetur victoriâ, suis imposterum fidat opibus. Orig. hom. 15. in Jos. ut ultrà non in equis, nec in armis, sed in nomine Dei nostri, invocemus. Quid prodest eques, si non adest Deus? *fallax equus ad salutem.* Ps. 32. 17. Quid virtus facit, cùm Deus manum retrahit? *non salvatur rex per multam virtutem.* v. 16. Velloso in Judith 1. Paræn. 11.

Habitavit David in arce, & vocavit eam civitatem David. 2. Reg. 5. 9. Nota: Hebronem eô elogiô ornatam non esse, licèt ibi septenniô regnaverit. v. 5. Nec Jerosolyma dicta Regis civitas est: suam tamen arcem, & urbem, Sionem vocavit; quam armis cœperat, Jebusæô excussô. Ad laudem victoriæ magnificæ, ait Abulensis q. 10. ad 2. Reg. 5. Velloso in Judith 7. Paræn. 7.

Quotiescunq; autem pœnituerunt. Judith 5. 19. Si hostes cupis vincere, Dei metu exercitum ducito. Isid. Pelus. l. 1. ep. 294.

In finem pro his, qui immutabuntur. Ps. 59. De victoria duplici carmen est. Cùm succendit Mesopotamiam Syriæ; ubi David ferrô, & flammâ, Syriam terit, & Idumæam premit. Sed inscriptio metum priùs sonat; cùm fortunæ rotam videat. Apta epigraphe pro Duce victorioso: quâ David gloriosus victor, & monetur, & monet: fortunam belli prosperam facilè avolare: Regem modò victorem gaudere; modò victum dolere. Idem in Judith 1. Paræn. 8.

Alphonsus rex Aragoniæ, filio suo, dum in Florentinos moveret, hoc documentum dedit. Victoria, mihi crede, non hominum disciplinis, aut industriâ, paratur; sed Dei Optimi Maximi benignitate, & arbitriô, Panormitanus l. 3. de reb. Alphonsi c. 51.

Theodosiô imperium suscipiente, bellum grave in Occidente motum est. Perculsus, non pecuniam, non milites, cogit; non fœdera quærit; sed Dei opem. Cognitô, virum quendam in Ægypto anachoretam, nomine Senaphium, sanctissimè vivere, miracula patrare; confestim Theophilum Alexandrinum Episcopum cum literis ad illum expedit; ut quamprimum Constantinopolim se conferat. Diu restitit vir sanctus: tandem cucullâ, & baculô, in cœlum sublatis; Domine Deus, inquit, huic, obsecro, cucullæ, & baculo, vim tantam imperti, quantam mihi, si adessem, tribueres. Tum quæ manibus tenebat, antistiti tradens: hæc, inquiens, defer Imperatori; ut cucullam imponat capiti, baculum manu ferat, primam ipse aciem in hostem Dux educat. Fecit, quod suasum, Theodosius; hostis mox in fugam conversus, cæsus, victus, sinè suorum sanguine.

Tempore Urbani II. ad ann. D. 1098. Christiani in bello sacro à Papa indictô, pro recuperatione Jerosolymæ: cùm essent Antiochiæ in summa desperatione; eò quòd propè adesset infinitus exercitus Turcarum; & ipsi pauci essent, ac diuturnâ fame propè enecti: ità ut etiam viri fortissimi baculis innixi incederent; neque equos haberent, nisi pauciss-imos: quin & copiarum Dux Godefridus Bullonius equô commodatô uteretur; & multi principes in asinis equitare cogerentur. Tandem Deus revelavit, ubi esset Lancea, quâ Christi latus perforatum est in Cruce: eaque prælata in bello victoriam dedit; ità ut occiderint centum millia Turcarum. Ità Paulus Æmilius l. 4. histor. Francorum.

Ossa Comitis Castellæ fortissimi Ferdinandi Gonzali, strepitu, & concussione suâ, significant

ficant victorias Catholicorum contra Infideles. Prædixerunt A. 1456. pridie victoriam Joannis Hunniadis contra Turcas; alias Hiſpanorum contra Mauros. Nierembergius l. 1. de mir. nat. in Europa c. 10.

§. III.

Victoriæ Chriſti.

Symbolum palma.

IN ramis palmarum ſignificabatur victoria, quâ erat Dominus mortem moriendo ſuperaturus; & trophæo crucis de diabolo mortis principe triumphaturus. S. Iſidorus Ep. de offic. Eccl. c. 27. l. 1.

Palma victoriam ſignat, ac ſi dicerent illi non verbis, ſed rebus: venis Jeroſolymam; certam victoriam reportabis de morte diaboli: crucifigeris ibi, Jeſcendes ad inferna, & liberabis electos, & ſuperabis diabolum. Haymo hom. D. 1. Adv.

Rami palmarum, laudes ſunt, ſignificantes victoriam: quia erat Dominus mortem moriendo ſuperaturus, & trophæo crucis de diabolo, mortis principe, triumphaturus. S. Auguſt. tr. 51. in Joan.

Varia.

Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo. Pſ. 2. 6. Non tamen lego honorificum hunc titulum veſtibus Chriſti D. inſertum, niſi poſtquam canit cruentam victoriam. Victoriam *habebat in veſtimento ſuo ſcriptam: Rex regum.* Apoc. 19. 16. Sed quale veſtimentum? veſtitus erat veſte aſperſâ ſanguine. Tunc ſe Chriſtus D. Regem jure meritò cenſet, cùm veſtem explicat cruore illitam. Velloſo in Judith 7. Paræn. 7.

Exivit vincens, ut vinceret. Apoc. 6. 2. Significat, ſenſim ab una victoria ad aliam progreſſum. Vicit ex parte victores; exivit, ut Gentiles quoque vinceret. Sylveira hîc.

In illa ſolutum eſt bellum diutinum, extincta mors, maledictio interempta, diaboli tyrannis abſoluta, vaſa ejus direpta. Deus hominibus reconciliatus eſt &c. S. Chryſoſt. hom. 30. de hebd. Sancta.

Per quæ diabolus vicerat, per eadem Chriſtus eundem devicit. Loco Evæ eſt Maria: loco ligni ſcientiæ boni, & mali, lignum Crucis: loco mortis Adami mors Chriſti. S. Chryſoſt. l. 6. orat. in Cruc. Dom.

§. IV.

Victoria ſui.

Ex Veteri, & Novo.

ABraham, Abraham. Tolle filium tuum unigenitum &c. Gen. 22. 2. Guilielmus Pepinus quærit: cur Deus vocem Abrahæ ingeminârit? Reſpondet: factum, ad excitandam voluntatem in effectum tam difficilis juſſionis. Sed nunc quæro: cur illum iteratò nomine etiam tunc appellârit, quando jam afferre filio manus volebat, & Deo obtemperare? *Abraham, Abraham; non extendas manum tuam ſuper puerum.* v. 11. Cauſa eſt: quòd, ùt illi arduum fuit filio necem inferre, ideoque bis de nomine vocari debuit; ſic, poſtquam deguſtavit, quantum boni illud tam heroicum opus complecteretur; ſic illum abripuit obedientia, & incitatum filij immolandi deſiderium; ut bis quoque vocari oporteret; quò intermitteret: ſicut bis nominari debuit; ut inchoaret opus. Did. Niſſ. f. 5. poſt. D. 5. Quadr. §. 5.

David ſaltabat totis viribus ante Dominum. 2. Reg. 6. 14. David luctatus cum Golia, quas non virtutes exercuit? Zelô armatur, fide munitur, charitate audet, ſpe pugnat, oratione triumphat. Nihilominus tantarum virtutum moles par non eſt choreæ, quam ante Arcam duxit. S. Gregor. mor. l. 27. c. 27.

Quid de ejus virtutibus ab aliis ſentiatur, ignoro. Ego Davidem plus ſaltantem ſtupeo, quàm pugnantem: pugnando quippe hoſtes ſubdidit; ſaltando autem ante arcam ſemetipſum vicit. Acrius confodit irriſio, quàm lancea; & malumus effundere cruorem, quàm ſuffundere. Eliſæus deliciis, pompis, opibúsque, calcatis, ferre noluit, non dico prudentium ſales, ſed puerorum inſultus. 4. Reg. 2. 24. &c. Oliva l. 4. Strom. §. Fidelis Deus, per quem vocati eſtis.

Lapides ſancti elevabuntur ſuper terram ejus. Zach. 9. 16. Lapides hi, juſti ſunt; qui ædificio coaptantur architecti manu: ſed tanta ſubſidia præſtat arhitectus lapidibus; ut ſeipſos impellant renitentes; virtutis violentiâ alleviant pondera, ut velociter volvantur ad montium cacumina. Sept. tranſtulerunt; *lapides ſancti volventur.* Hieron. qui lapides ſancti tantum erunt leves, & in ſublime nitentes; ut non præſtolentur ædificantium manus; ſed ipſi feſtinent imponi ſuper fundamentum Chriſti. Arcones in Iſ. 2. 13. Diſc. 7.

Regnum cœlorum vim patitur &c. Matth. 11. 12. Regnum cœlorum piè rapiunt, qui in omnibus ſuam indolem, ad vitia propendentem, ſtudent vî quâdam injectâ ſuæ naturæ evincere. S. Antiochus hom. 130.

Ex Patribus, & aliis.

Quando mens in paſſione luctatur; ſi, intentis viribus, & ſolerti attentione, vicerit; refert de hac paſſione victricem palmam; & coronat quodammodo per ſeipſam Deum. S. Baſilius in Pſ. 28.

Qui victores ſunt ſui, cœlo vim inferunt. S. Cyprianus de Nat. Chr.

Nihil eſt; unde non triumphet animi triumphator. S. Hildebertus ep. 56.

Qui perfectè ſe vincit, ad omnia fortis erit. S. Laur. Juſt. Ligno vitæ de pat. c. 1.

Amore noſtri, fratres chariſſimi, Redemptor noſter occubuit: & nos amore ejus diſca-

mus vincere nosmetipsos. S. Gregor. hom. 3. in Evang.

Impossibile est, quenquam de seipso triumphare posse; donec experimento didicerit, propriâ se virtute obtinere non posse triumphum. Richardus à S. Vict. c. 21. in Cant.

Non est ejusdem facultatis, seu facilitatis, Ægyptum exire, & eremum pertransire; Mundum relinquere, & seipsum vincere, & post seipsum projicere. Illud quasi modicum, quod modicô tempore perficitur: hoc post multos labores, per multas tentationes, vix tandem aliquando, & à paucis consummatur. Durum difficile, grande, seipsum relinquere; seipsum bene inspicere, & plenè despicere; perfectè probare, & penitus improbare. Idem tr. de exterminat. &c. c. 12.

Cùm quis contra populos, & urbes, decertat; totus simul interior, & exterior, homô pugnat: & si expugnat, non magnam videtur de tanta victoria coronam meruisse; eò quòd extra illum sunt, quæ vincuntur. Qui autem contra proprium animum virtute sapientiæ in se certat; non totus, sed minùs, quàm dimidius, pugnat. Urbanus V. P. in Ps. 50.

Esto victor tui, Christô desuper præstante levamen; & eris omnium magnificus triumphator. Velut pessimum inimicum statue teipsum in campo spiritualis certaminis adversùs teipsum; & supplantare festina: & omnis Mundi amœnitas vertetur in fugam, & terga dabit propere hostis antiquus. Qui seipsum in occulto agone apprimè vicerit, nihil habet obsistens. Nullus alicui est seipsô nocivior inimicus: nec enim ab alio, quàm à seipso, quis spiritualia, seu æterna, nocumenta suscepit. Sim. Cass. l. 13. c. 11.

S. Franciscus Xaverius, inter reliqua documenta data Joanni Bravio Novitio, ait: omnibus in rebus, à quibus appetitum, vitiosamque naturam, senseris abhorrere, strenuè teipsum vince: quæ appetit, negando; quæ horret, amplectendo. P. Petrus Janicus thesr. Indic. l. 1. c. 21.

Magnum certamen est, seipsum vincere: glorioſus triumphus, cervicem superbiæ flectere. Thom. Kemp. 1. p. s. 7. ad Novit.

Tantum proficies, quantum tibi ipsi vim intuleris. &c. Idem de imit. Chr. l. 1. c. ultimô.

Recensentur varia beneficia, & curationes, intercessione S. Josephi obtentæ. Inter cœtera refertur ex P. Pauli de Barry tractatu de devotione erga S. Josephum: multis experientiis certum esse; vix ullum esse præsidium efficacius ad nobilem aliquam de seipso victoriam referendam, quàm S. Josephi patrocinium. Bollandus 19. Martij de S. Josepho §. 10.

§. V.

Victoria de vitiis, diabolo, tentationibus.

Figuræ, Symbola.

Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus. Cant. 7. 8. Ipsa charitas palma est: ipsa est etiam plenitudo victoriæ. S. Ambros. l. de Isaac c. 8. Curramus ergo, ut comprehendamus, ut vincamus: qui vincit, ascendit in palmam; & manducat fructus ejus. Arcones in Is. 2. Disc. 10. Per palmam significatur victoria: palmâ enim victores coronabantur. S. Bonaventura s. 4. D. Palm.

Palmæ in manibus eorum. Apoc. 7. 9. 3. Reg. 6. 29. Insculptæ erant palmæ, tacitè monentes; ut generosè pro Deo, & virtute, certarent, si palmas victoriæ in domo Dei consequi vellent. Sylveira hîc.

Testimonia.

Ex Veteri, Novo, & aliis.

Non vocaberis ultrà Jacob. Gen. 35. 10. Credit Abulensis, eum ex fortitudine, & victoriis, duo illa nomina sortitum, *Jacob*, & *Israel*; *luctator* scilicet, ac *videns Deum.* Nam, velut alter Hercules, luctatus est, cum plurimis laboribus, cum fratris minis, cum ingratitudine Laban: rursum cum timore fratris, cum angelo totâ nocte, cum seditionibus liberorum apud Sichimitas, cum nece Josephh illatâ, ut putabat &c. Verus Jacob, sed Israel, Deum videns: nam septies Deum, sive Angelum vidit. S. Thomas, Lyranus, Abulensis, inquiunt: Jacob hîc vocatur Israël, quia Deus hîc evexit Jacobum: ut, qui hucusque vitam activam egerat, contra hostes, & vitia, dimicando; nunc contemplativam agat. S. August. q. 114. Jacob, id est, *supplantator*, significat certamina, & labores præsentis vitæ: Israël verò, id est, *videns Deum*, significat præmium futuræ beatitudinis. Cornelius hîc.

Scutô voluntatis bonæ tuæ coronâsti eum. Ps. 5. 13. Dominus est hîc, ùt scutum protegens; in patria verò, ùt scutum coronans. Consuetudo namque fuit Romanis, uti scutis rotundis. Et, quando triumphabant, illômet scutô utebantur, ùt coronâ. Et inde Sancti pinguntur cum scuto rotundo in capite: quia de hostibus adepti triumphum. S. Thom. Aqu. hîc.

Qui perfecit pedes meos, tanquam cervorum. Ps. 17. 34. Habac. 3. 19. *Deus Dominus fortitudo mea; & ponet pedes meos quasi cervorum.* In fuga victoria.

Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Cant. 7. 1. Anima sancta, per invictum animi excelsi robur, fortiter confligens cum Mundo, carne, & dæmone, eósque devincens, deque ijs victis triumphans; agit choros castrorum, id est, jubilat in spiritu; Deoque, quasi victoriæ authori, psallit, & gratias agit. Quia, ùt ait Theodoretus: ex castris fiunt chori: nam cùm in castris vicerint milites, virtutis pæana canentes revertuntur; & choros ducentes victoriæ præconium laudibus concelebrant. Cornelius hîc. Quid videbitur in Sunamite, quæ venit sicut chori castrorum? hoc in ea, quæ multùm, & adversùs plurimos, in corpore præliata est. Etenim pugnavit adversùs extraneos hostes,

pugna-

pugnavit adversùs lubricas Seculi mutationes, pugnavit adversùs corporis fragilitates, adversùs multiplices passiones. S. Ambrosius orat. de obitu valentini.

Regnabit in domo Jacob. Luc. 1. 32. In domo nempe illius, qui priùs novit certamina, quàm lucem: qui, ut sensit inimicum, non tempus expectavit, sed ab utero supplantavit fratrem. Gen. 25. 25. Nil magis pavendum Dei hostibus, quàm forte, & intrepidum, initium pugnandi. Nónne Ægyptij plures sustinuêre plagas? Ex. 12. 29. Sed cùm vident primogenita occisa, tunc Israeli potestatem faciunt exeundi. Nicetas in Naz. or. 2. de Pasch. neque enim eam plagam Ægyptij perferre potuerunt; sed tunc Israelitis discedendi potestatem fecerunt. Eôdem modô dæmonibus quoque, animarum nostrarum persecutoribus, gravissima hæc pœna videtur; quando in animo, ab omni ostentatione alienô, primogenita peccati, id est, prima vitij origo, ac principium, à nobis extinguitur. Abraham, jugulaturus filium, Gen. 22. 20. Cùm primùm gladium stringit, ante ullam sanguinis effusionem triumphum, & coronam, obtinet. Sic orci hostes prostrati jacent ad primam eductionem gladij. Baeza t. 1. l. 1. c. 7. §. 42.

Vincenti dabo manna absconditum &c. Apoc. 2. 17. Per manna delicias præstat, ut mulceat; per calculum divitias, ut ditet; per nomen novum honorem, ut glorificet. Et quia *omne, quod est in Mundo, est concupiscentia carnis &c.* 1. Joan. 2. 16. Contra concupiscentiam carnis manna præbet, contra concupiscentiam oculorum calculum candidum, contra superbiam vitæ nomen novum. De Ponte in Cant. 1. Exh. 15. §. 2. Optimè manna hoc sunt consolationes spirituales; quæ quasi congrua merces à Deo datur vincenti, tum delicias, tentationes, & concupiscentias carnales; tum suum metum, & pusillanimitatem; qualis erat hæc Episcopi Pergameni. Cornelius hic.

Nec est gloriosa victoria, nisi ubi fuerint laboriosa certamina. S. Ambros. Ethic. l. 1. c. 15.

Summum victoriæ genus, divinæ cedere Majestati: & auctoritati Matris Ecclesiæ non reluctari, summus honor, & gloria. S. Bernardus in epist.

Cavendum planè nobis, nè victoriam Christi, quâ diabolum triumphavit, de captivitate ejus nos redimens sanguine suô pretiosô; & auferens ei humani generis principatum, nostrô vitiô irritam faciamus: illius tyrannidi, per illecebras carnis, ejus crudeli iterum regno nos subjicientes, in contumeliam Redemptoris. Unde meritò conqueratur increpans, & exprobrans: *quæ utilitas in sanguine meo?* Ps. 29. 10. Sinè causâ prò vobis sanguis meus effusus est; si ita vos geritis. Itaque conversamini, nè author cupiditatum malarum diabolus iterum principetur in vobis; spolia se tanto detraxisse victori prædo superbus insultans. S. Gaudentius tr. 12. de div. capitulis.

TITULUS X.

VIDUÆ.

§. I.

Nomen, Symbola, Virtus.

APud Hebræos vidua *almana* dicitur; quòd mortuô maritô sit tanquam muta. Pagninus: quòd virô mortuô non valeat loqui, & litigare. Diez.

Vox turturis &c. Cant. 2. 12. Cernere est, turturem (Symbolum viduarum) tempore suæ viduitatis, sanctæ viduitatis opus strenuè, atque infatigabiliter, exequentem. Videas ubique singularem; ubique gementem audias; nec unquam in viridi ramo residentem prospicies: ut tu ab ea discas, voluptatum virentia, velut virulenta, vitare. Adde, quòd in jugis montium, & in summitatibus arborum, frequentior illi conversatio sit: ut, quod vel maximè propositum pudicitiæ decet, edoceat nos, terrena despicere, & amare cœlestia. Denique compare unô contenta est: quô amissô alterum jam non admittit; numerositatem in hominibus nuptiarum redarguens. S. Bernardus s. 79. in Cant.

Duo vestium viduæ ornamenta sunt; nec cessitas, & simplicitas: duo actionum, & operum, ejus ornamenta sunt; humilitas, & charitas: duo linguæ illius insignia sunt; honestas, & verborum benignitas: oculorum decus, modestia, & pudicitia: & unicus cordis illius amor, Jesus Christus crucifixus. S. Franciscus Salesius in Philothea p. 3. c. 40.

Lampades, quarum oleum aromaticum est, dum extinguitur earum flamma, longè gratiorem naribus halitum emittunt. Sic viduæ, quorum amor in conjugio purus fuit, suaviorem virtutis, castimoniæ, fragrantiam exhalant; cum ipsarum lumen, id est, conjux, per mortem extinctum est. Idem ibidem.

Non omnis vidua verè vidua; sed quæ pro Christo castitatem custodit. Et hæc honoranda, si expedit, ut alimentis Ecclesiæ pascatur. Ut 1. Tim. 5. 3. scribit apostolus. Non est Christi vidua; nisi viduæ hujus Luc. 2. 37. Tam antiquæ formam accipiat, ut non discedat à templo. Refrænanda sunt omnino jejunijs incentiva libidinis: nec sufficit

pulla veſtis, ſi exculta caro niteſcit, ſi ex cibo craſſeſcit, ſi ex nimio potu ſomneſcit: non ſerviat Mundo, ſed Domino. Sim. Caſſ. l. 2. Luc. 2.

In honeſto loco conſiſtens: quia decet eligere viduas habitacula honeſtatis. - Ibi habitare præfigant, ubi teſtes devitare non poſſunt. Confert ad cuſtodiam caſtitatis, ubi humani devitari non poſſunt aſpectus. Surrexit ſæpe importuna tentatio delinquendi, ubi nullus timetur aſpiciens: nec deſerenda ſunt loca, quæ conferunt ad officium ſanctitatis. Idem ibidem in illud: quæ non diſcedebat de templo.

§. II.

Viduarum tutela, patrocinium.

Ex Veteri.

Sanguinem animarum veſtrarum &c. Gen. 9. 5. Sanguis animæ lacrymæ ſunt, ùt dicit Auguſtinus: quas Dominus vindicat in oppreſſione pauperum, & viduarum. Hugo Card. hìc.

Deus magnus, potens, & terribilis; qui perſonam non accipit, nec munera. Facit judicium pupillo, & viduæ. Deut. 10. 17. 18. Ecce tibi, magnus, & potens Dominus de univerſis fæculorum negotijs, qualia ſibi deligit judicanda; utpote in ſuo conſpectu graviora: nimirum facit judicium pupillo & viduæ. Sequebatur hoc exemplum Theodoricus rex apud Caſſiodor. 1. var. 8. cordi nobis eſt, cunctos in communi protegere; ſed eos maximè, quos ſibi novimus defuiſſe. Sic enim æquitatis libra ſervabitur, ſi auxilium largiamur imparibus; & metum noſtri pro parvulis, inſolentibus opponamus. Fortuna minor principem quærit. Et ſanè pro oppreſſis debilibus inventus eſt principatus: nec unquam Deus principem conſtituit, cui ſumma, & prima illa pauperum negotia non indiceret. Sic Pſ. 71. 2. *Deus judicium tuum regi da -- judicare populum tuum in juſtitia, & pauperes tuos in judicio.* Baeza t. 3. l. 14. c. 16. §. 23.

Heu mulier vidua ego ſum. 2. Reg. 14. 5. Mittit Joab Thecuitem ad David, ut pro Abſolone deprecaretur. Non quærit Joab aulicos, & amicos regis; ſed tantùm objicit viduam lacrymantem. Abulenſ. q. 10. vocat ſe viduam, ut ſignificet, ſe eſſe perſonam miſerabilem; & moveatur faciliùs rex ad miſericordiam, & expediendam cauſam. Sylveira in Luc. 7. 13.

Pater orphanorum &c. Pſ. 67. 6. Quocirca nemo pupillos injuriâ afficiat, Patrem cogitans; nec viduam opprimat, Judicem ob animum ſibi proponens. S. Gregor. l. 1. ep. 60. Paſtoralis regiminis neceſſitate compellimur; ut orphanorum, viduarumque, cauſis ſolertiùs, quàm curis cœteris, inſiſtamus. Ità ſcripſit, nec ſecùs fecit: cujus in libro inſcripta erant nomina, qui Romæ vel inopiâ, vel injuſtitiâ, laborabant. Audiebat orphanos primùm, deinde Legatos: præ omnibus viduas, & oppreſſores; tum Cancellarios. Priùs, quàm ſcriberet ad Mauritium Imperatorem, libellis pauperum ſubſcribebat. Oliva t. 1. Conc. 28.

Viduam ejus benedicens benedicam. Pſ. 131. 15. Vidua Chriſti dicitur Eccleſia: quia omnî auxiliô deſtituta Mundanô, ſolam ſpem ſuam ponit in Domino: patiturque, quod vidua, improbitates malorum, direptiones crudeliſſimas impiorum; &, tanquam maritali auxiliô deſtituta, ſemper mœret, ſemper atteritur. Caſſiodorus hìc.

Oſtendit depoſita eſſe hæc, & victualia, viduarum, & pupillorum. 2. Machab. 3. 10. Direptor templi Heliodorus virgis diré conſciſſus. v. 16.

Ex Novo, Patribus & aliis.

Comeditis domos viduarum. Matth. 23. 14. Emungebant domos viduarum, & bona, ſanctitati prætextu; fingentes longas preces, tam pro ipſis viduis, quàm earum maritis defunctis. Ità S. Chryſoſt. Paſchaſ. Theophylactus.

Reliquiſtis, quæ graviora ſunt, legis, judicium, & miſericordiam. Matth. 23. 23. Majora dico negotia; non, ut quidam æſtimant, controverſias, quæ inter claros, divites, potentes, incidunt; ſed quoties privati, egeni, obſcuri, premuntur à potentioribus; cùm nulla præſidij ſpes eſt, nisi à Judice. Philo l. de creat. principis.

Socrus Simonis tenebatur magnis febribus. Luc. 4. 38. Quæ nunc ſanata eſt, vidua erat. S. Ambroſ. l. de vid. Nota: primum miraculum à Domino in muliere operatum fuit in hac vidua: quia viduæ calamitas ad ſui miſerationem maximè movet. Sylveira hìc.

Miſericordiâ motus ſuper eam. Luc. 7. 13. Filiam Archi Synagogi ſuſcitaturus quanta agit? Marci 5. 38. plorantes reprehendit, ſubſannantes patitur, tibicines expellit, parentes defunctæ vocat, Diſcipulos inducit, defuncto manum tenet, alloquitur, tandem vitam revocat. Verùm occurrens filio defuncto unico matris viduæ, mox eum matri vivum reſtituit. S. Ambroſ. l. 6. in Luc. cauſam ait eſſe: quia vidua erat; mater unici non patiebatur moras. Prima Ethol. 32. Viduæ lacrymæ Unigenitum traxerunt ad reſtituendam unigenito vitam. S. Baſilius Seleuc. or. 10.

Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat & hominem non reverebatur. Vidua autem quædam erat in civitate illa &c. Luc. 18. 2. 3. O quoties Ethnici Judices cauſas viduarum,

rum, & pupillorum, acriùs tuiti, quàm Christiani. Sylveira in Act. 25. q. 4.

Viduas honora. 1. Tim. 5. 3. Honor in Scriptura, non tam in salutationibus deferendis, quàm eleemosynis, ac munerum oblatione, sentitur. S. Hieronym. in Matth. 13.

Duo ista nomina (viduæ, & pupilli) in quantum despectui humano, in tantum divinæ misericordiæ exposita suscepit tueri Pater omnium. Tertull. l. 1. ad ux. c. 8.

Titulus XI.

VIGILANTIA.

Speculatorem dedi te Domui Israël. Ezech. 3. 17. Vigilantiæ Pastorum Symbolum sunt pittaci Brasiliæ; qui, dum gregatim pascuntur, speculatorem unum è grege suo collocant in arboris cacumine: qui, si quid periculi superveniat, signum edit; quò reliqui possint avolando sibi consulere. Cornelius hic.

Vigilate. Matth. 24. 42. Opùs est vigilare, sive vesperi, id est, in juventute; sive mediâ nocte, id est, in medio vitæ humanæ tenebrosæ; sive galli cantu, quando jam Senior est; sive manè, quando jam senectute provectâ est. Origines tr. 30. in ep. Tim. 24. Quatuor sunt, quæ faciunt hominem vigilare: galli cantus, id est, prædicatio divini verbi: solis ortus; id est, Christi gratia: timor furis; id est, consideratio mortis: sollicitudo rei familiaris; id est, desiderium Regni cœlestis. Hugo Card. hic.

Si in secunda vigilia. Luc. 12. 38. Prima vigilia primævum tempus est, id est, pueritia: secunda adolescentia, vel juventus: Tertia senectus accipitur. Qui ergo vigilare in prima vigilia noluit, custodiat secundam. Et qui vigilare in secunda vigilia noluit, tertiæ vigiliæ remedia non amittat. S. Gregor. hom. 13. in Matth. 25.

Revera plus vigilare, plus vivere est. S. Chrysol. s. 24.

Pernicios issimus nimis est repentinus hostis, nam aut inscios prævenit, aut incautos præoccupat, aut opprimit dormientes. Hinc est, quòd Christus Rex noster ante sæcula per totam sæculi noctem milites suos præmandatis vigiliarum vicibus commonuit, contra diaboli, id est, veteris hostis subtilissimum dolum. Idem s. 27.

Antiqua est familiarum devotio; familiare bonum omnibus Sanctis. S. Isidorus de offic. Eccl. l. 1. c. 22.

Titulus XII.

VINUM.

Noë - plantavit vineam. Gen. 9. 20. In Symbolis Romanorum reperimus: Noë, qui primus vineam plantavit, quem Janum illi dicebant, miscuisse viti, & vino, sanguinem quatuor animalium, simiæ, leonis, porci, & agni: quia vinum facit vel motiones, quasi Simias; vel pugnaces, ùt leones; fœdos, ùt porcos; alios mansuetos, blandos, pios, ùt agnos. Cornelius hic.

Bibensq; vinum inebriatus est. Gen. 9. 21. Aquæ infinitæ non potuerunt, vincere ipsum; vinum autem vile inter dormiendum justi viri corpus nudavit. A modico, vilique, vino victus est dormiens. S. Ephrem de Virginitate.

In quo augurari solet. Gen. 44. 5. Tradit Julius Sirenius l. 9. de fato c. 18. Ægyptios, & Assyrios, pelves, & scyphos, aquâ replere; deinde certis verbis dæmonem advocare solitos; ac tum dæmonem, instar sibili, ex aqua edidisse responsa. Dices: ergóne Joseph talem hîc se profitetur magnum? Respondeo: pro *augurari* Hebr. est nachas, quod significat *præsagire*, & divinare; sivè augurio, seu naturali sagacitate. Unde Chaldæus vertit: *probare.* Joseph ergo hoc scyphô, eum vinô plenum hospitibus suis propinando, naturaliter divinabat, & explorabat, hospitum suorum temperantiam, prudentiam, & arcana cordis: & hîc explorabat, quis fratrum in Benjaminum esset animus? Cornelius hic.

Vinum lætificat. Judic. 9. c. 13. Calefacit, laxat, funditque cor, ideoque lætificat: lætitia enim est cordis laxatio, & diffusio, quam facit calor. Tristitia verò ejusdem contractio, & torpor; quam causat frigus: quare indicibilem sympathiam habet cum corde. Cornelius hîc.

Aquam vinum factam. Joan. 2. 9. Etsi aquam vinum in nuptiis fecerit, non tamen permisit inebriari. Clem. Alex. pæd. l. 2. c. 2.

Si quid itáque in me potest esse consilij, si experto creditur: hoc primùm moneo, hoc

hoc obteſtor : ut ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Hæc adversùs adoleſcentiam prima arma ſunt dæmonum. Non ſic avaritia quatit, inflat ſuperbia, delectat ambitio. Facilè alijs carémus vitijs ; hic hoſtis nobis incluſus eſt. Quòcunque pergimus, nobiſcum portamus inimicum. Vinum, & adoleſcentia, duplex eſt incendium voluptatis. Quid oleum flammæ adjicimus ? quid ardenti corpuſculo fomenta ignium miniſtramus? S. Hieron. ep. 22. ad Euſtochium.

Sicut aqua igni eſt adverſa, ſic vinum immodicum rationi. S. Baſilius hom. 18. contra ebrietatem.

Vinum medicina optima eſt, quando commenſurationem habet optimam. S. Chryſoſt. hom. 1. ad pop.

Vinum datum eſt, ut delectemur ; non ut dehoneſtemur : ut rideamus ; non ut rideamur : ut valeamus ; non ut ægrotemus. Idem hom. 71. ad pop.

Non ferventi ætati, quod eſt omnium humidorum calidiſſimum, vinum infundere convenit : perinde acſi quis in ignem derivet. - Hinc autem fit, ut muſtum juventutis, fines pudoris tranſiliat. Clem. Alex. pæd. l. 2. c. 2.

Vinum à vi. Varro de lingua Latina.

TITULUS XIII.

VIR.

SEdecim annorum erat Joſeph, cùm à fratribus venditus in Ægyptum relegatur. Gen. 37. 2. 28. Et tamen David de illo: *miſit ante eos virum ; in ſervum venundatus eſt Joſeph.* Pſ. 104. 17. Adultera de eodem : *introduxit virum Hebræum, ut illuderet nobis.* Gen. 39. 14. Convicta id ex Joſephi innocentia fatebatur. Vir erat, qui juvenilibus illecebris non ſuccumbebat. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 4.

In ſanctuario comedes illud : mares tantùm edent ex eo. Num. 18. 10. Ait Deus ad Aaron de ſacrificio pro peccato.

Non induetur mulier veſte virili, nec vir utetur veſte fœmineâ. Deut. 22. 5. Arbitror, quòd non tam de veſtibus, quàm moribus, dixerit. S. Ambroſ. ep. 15. ad Irenem.

Vir unus. 1. Reg. 1. 1. A virili conſtantia. Mendoza hîc.

Confortamini, & eſtote viri. 1. Reg. 4. 9. Viri hôc locô nomen virtutis, non ætatis. Unde non omnes ſunt viri, qui videntur. *Virum de mille unum reperi.* Eccl. 7. 29. *Vidit, quia non eſt vir.* Iſ. 59. 16. *Quærite in plateis ejus, an invenietis virum.* Jerem. 5. 1.

Accinge ſicut vir lumbos tuos. Job. 38. 3. Scriptura ſacra Viros vocare conſuevit ; qui vias Domini fortibus, & non diſſolutis, greſſibus ſequuntur. S. Gregor. mor. l. 28. c. 4.

Diſcubuerunt viri numerô quaſi quinq; millia. Joan. 6. 10. De viris ſolùm mentionem facit : ænigmaticè monens ; omnibus, qui viriliter probitatem, ac fidem amplectuntur, non imbecillibus, ac mollibus, cœleſtem à Salvatore cibum præberi. Nam, qui puerili animô, aut pueruli ſunt, nihil magni cognoſcere poſſunt. S. Cyrill. Alex. l. 3. in Joan. c. 16.

Imperatores nullam cohortationem habent efficaciorem in prælijs, quàm : eſtote viri. Philo lib. quòd omnis probus ſit liber.

TITULUS XIV.
VIRGINITAS.

§. I.

Figuræ, Symbola.

IN veſtitu deaurato. Pſ. 44. 10. Quid eſt veſtitus aureus, niſi decor, & honor, corporis Virginalis? S. Gregor. l. 6. Expoſ. in 1. Reg. 15. 1.

Aliud centeſimum. Matth. 13. 8. Porrò centeſimus numerus (diligenter quæſo Lector attende) de ſiniſtra transfertur ad dextram; & eisdem quidem digitis, ſed non eâdem manu: quibus in læva nuptæ ſignificantur, & viduæ; circulum faciens, exprimit Virginitatis coronam. S. Hieron. l. 1. adv. Jovinian. ubi per triginta intelligit nuptias, per ſexaginta viduas. Quod dicit, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud triceſimum. Centeſimum Martyrum, propter ſanctitatem vitæ, vel contemptum mortis. Sexageſimum Virginum, propter otium interius. Triceſimum Conjugatorum: quia hæc eſt ætas prœliantium. S. Auguſt. l. 1. qq. Evang. q. 10.

Bonus hortus virginitas, quæ plurimos boni ferat fructus odoris. Hortus clauſus Cant. 4. 12. quia undique vallata eſt murô caſtitatis. Fons ſignatus: eò quòd virginitas ſit fons, & origo, pudicitiæ; quæ inviolata cuſtodiat virginitatis ſignacula: in quo fonte imago Dei luceat. S. Ambroſ. in Cant. 4. hîc.

Digna Virginitas, quæ apibus comparetur: ſic laborioſa, ſic pudica, ſic continens. Rore paſcitur apis; neſcit concubitus, mella componit. Ros quoque Virginis, eſt ſermo divinus: quia, ſicut ros, verba Dei deſcendunt &c. Idem l. 1. de Virginibus poſt medium.

Vellus Judic. 6. 37. Virginem præſignat. Vellus enim, ſicut cùm ſit de corpore, corporis non ſubjacet paſſioni: ità Virginitas, cùm ſit in carne, vitia carnis ignorat. S. Ildephonſus ſ. 6. de Aſſumpt. B. V.

Virginitas flos eſt: qui, ſi debitô modô ſervetur, non decidit; quem ventus temporalis proſperitatis non dejicit; nec hyems adverſitatis lædit. S. Thom. Aqu. de erudit. princ. l. 5. c. 54.

Virginitas aſſimilatur cedro: eſt odoris jucundi, quæ ſerpentes, id eſt, dæmones fugat. Nunquam à tinea, vel aliô verme, corroditur. Sic corpora mortificata per abſtinentiam in cedro, id eſt, virginitate, incorrupta ſervantur. Geminiani l. 3. c. 80.

§. II.

Virginitatis excellentia, laudes.

Ex Veteri.

ADam verò cognovit uxorem ſuam Evam. Gen. 4. 1. Quamdiu in paradiſo fuit, mulier vocata eſt; & cognita viro non erat: ubi autem ejecta eſt de paradiſo; tunc legitur, quia Adam cognovit Evam mulierem ſuam: & tunc concepit, & peperit filium. S. Ambroſ. lib. de inſtit. Virginis c. 5. Simul atque Deo non obtemperârunt (primi parentes) ac terra, cinisque, facti ſunt; ſimul cum beata illa vivendi ratione virginitatis decus amiſerunt: & unà cum Deo ſemigravit ab eis caſtitas virginalis. Nam, quamdiu à diaboli ſervitute liberi fuerunt, ac Dominum ſuum ſunt veriti, fuit penes eos Virginitas; quæ majori ipſis erat ornamento, quàm ſit diadema regibus, aut aurea veſtimenta. Poſtea verò quàm captivi fuerunt, & regiam ipſam exuerunt ſtolam - tunc unà ſucceſſit connubium, mortale hoc, & ſervile, veſtimentum. S. Chryſoſt. lib. de virginit. Eva in paradiſo virgo fuit; poſt pelliceas tunicas initium ſumpſit nuptiarum. S. Hieron. ep. 22. ad Euſtoch.

Nec quidquam eſt, quod non in meæ ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi; præter te, quæ uxor ejus es. Gen. 39. 9. Cur non dixit, præter te, quæ domina mea es? S. Ambroſ. l. 5. de Joſeph: rectè uxor Domini, non ipſa Domina, dicitur, quæ non potuit extorquere, quod voluit imperare. Nam quomodo domina? quæ dominandi non habet affectum? quæ diſciplinam dominæ non tenebat? - Ille Dominus, qui amantis non excipit faces. Baeza t. 1. l. 1. c. 7. §. 10. Puritas virginalis, non eſt, niſi dominium; quod perſona recipit ſuper ſenſualitatem corporis. S. Vinc. Ferr. ſ. de S. Martha.

Ut aſcenderent extra Bethuliam. Judith 7. 1. Diabolus Virginum hoſtis: laus hæc earum maxima: neque enim diabolus odit graviter, niſi quod magnum eſt. Apoc 16. 13. *de ore leonis, & de ore draconis, & de ore pſeudo-prophetæ videt* Joannes *ſpiritus tres immundos.* Rupertus l. 10. in Apoc. propter iſtam cauſam ſpiritus dicuntur immundi, quia ſpurciſſimi ſunt: quia humanum genus, per ſuas ſuggeſtiones, multimodis immunditiæ, atque ignominæ, paſſionibus afficiunt. Prima cum Virgine diabolo pugna. 2. Cor. 11. 3. *Serpens Evam ſeduxit in aſtutia ſua.* Tertull. l. de virgin. velandis c. 5. adhuc felix, adhuc paradiſo digna, adhuc virgo. Velloſo in Judith 7. Paræn. 2.

Aſtitit regina à dextris tuis &c. Pſ. 44. 10. Adverte, ô Virgo, quantùm tibi Spiritus Sanctus, Scripturæ divinæ teſtificatione, detulerit: regnum, aurum, pulchritudinem. Regnum; vel quia ſponſa es regni æterni; vel quia invictum animum gerens, ab illecebris voluptatum non captiva haberis; ſed quaſi regina dominaris. S. Ambroſ. l. 1. de virginit.

In medio juvencularum tympanistriarum. Ps. 67. 26. Juvenculas tympanistrias puellas vocat, Virginitatem exercentes, & divinam symphoniam Deo afferentes. B. Theodoretus hîc.

Quæ est ista? quæ progreditur &c. Cant. 6 9. Consurgit Ecclesia quasi aurora; cùm, spretis tenebrarum operibus, castè, & sobriè, vivit in conjugatis: pulchra ùt luna; cùm in continentibus candido nitore resplendet: electa ùt sol; cùm in Virginibus perfectionis decore refulget. S. Justus Orgelit. hîc.

Sacerdotes ejus gementes, Virgines ejus squalidæ. Thren. 1. 4. Virginitas rectè Sacerdotio copulatur; eò quòd sint regale Sacerdotium omnes. S. Paschas. hîc.

Ex Novo.

Et erat subditus illis. Luc. 2. 51. Magna est Virginibus dignitas prorogata, quia Christus duabus virginibus factus est subditus: ut moverint hoc sacramentum homines; quòd illorum Christus complet vota, desideria perficit; qui se puritati, & munditiæ tradiderunt. Et spes magna facta est amantibus cœlestem vitam, quantâ sit eis Christus in illa patria familiaritate donandus, qui duobus castis in hac vita factus est subditus. Sim. Cass. l. 2. c. 29.

Virgo cogitat, quæ Domini sunt. 1. Cor. 7. 34. ùt nihil aliud esset, ùt nulla merces alia virginem sequeretur; sufficeret ei hæc sola prælatio; cogitare, quæ Domini sunt. S. Hieron. l. 1. adv. Jovin.

Ex Patribus, & alijs.

Nunc nobis ad Virgines sermo est - flos est ille Ecclesiastici germinis; decus, atque ornamentum, gratiæ spiritualis; læta indoles; laudis, & honoris opus integrum, atque incorruptum. Dei imago, respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi. S. Cyprianus l. de disc. & hab. Virg.

Non ideo laudabilis Virginitas, quia & in Martyribus reperitur; sed quia ipsa Martyres faciat. S. Ambrosius l. 1. de Virginibus. Sub initium.

Sola est Virginitas, quæ suaderi potest, imperari non potest: res magis voti, quàm præcepti. S. Ambros. adhortat. ad Virgines. Post initium.

Bona virginitatis via; sed sublimis, & ardua, validiores requirit. Id. ep. 82.

Melior es patre tuô, qui nuptias contempsisti: & tu melior matre tuâ, quæ nuptias contempsisti. Etenim melior est virginalis sanctitas, quàm pudicitia conjugalis. S. August. s. 53. de verb. D.

Qui servivimus in Lege nuptijs, Virginitati in Evangelio serviamus. S. Hieron. l. 1. contra Jovinianum.

Quomodo absque cœteris operibus Virginitas sola non salvat; sic omnia opera absque Virginitate, puritate, continentiâ, castitate, imperfecta sunt. Idem ibidem.

Romanus populus quantô honore Virgines semper habuerit, hinc apparet; quòd Consules, & Imperatores, & in curribus triumphantes; qui de superatis gentibus trophæa referebant, & omnis dignitatis gradus; eis de via cedere solitus sit. Idem ibidem.

Tam magnum voluit Deus esse bonum Virginitatis; ut illud non aliunde, sed ex vocabulo dignaretur nominare virtutis. Virginis itaque si quis velit diligenter considerare vocabulum, ex virtutis inveniet nomine derivatum. B. Fulgentius ep. 3. ad Probam de Virginitate.

Nec dubitamus dicere: tantùm à sancta virginitate, carnis, & spiritûs, Fidelium conjugatorum (licèt à Deo concessum) infirmæ mortalisque, carnis hujus distare concubitum; quantùm similitudo pecorum ab imitatione discernitur angelorum. Idem ibidem.

Virginitas est bonum: id quoque ego fateor. Atqui nuptijs etiam melior: ac illud tibi assentior: ac, si libet, illud adjungam: tantò nuptijs præstare, quantò cœlum terræ; quantò hominibus angeli antecellunt. Ac, si quid præterea audendum est - etiam magis. S. Chrysost. l. de virginit.

Quid virginitate suaviùs? quid pulchriùs? quid illustriùs? Etenim ipsis solis radijs fulgores splendidiores emittit. Nos verò, ab omnibus terrenis rebus avocans, sic afficit; ùt solem justitiæ puris, & intentis, oculis intueamur. Idem ibidem.

Vos estis, quæ, secundùm nobilitatem generis, flores estis Ecclesiæ: quæ virore pudicitiæ, & splendore castæ dilectionis, sponso serta componitis; & coronam spineam mutatis quotidie in gloriam triumphantis. S. Paschasius l. 1. in Ps. 44.

Semper est angelis cognata Virginitas. In carne præter carnem vivere, non terrena vita est, sed cœlestis. - Esse angelum, felicitatis est; virginem esse, virtutis. S. Chrysol. s. 143.

Soli eos, qui virginitatem amplexi sunt; Lunæ autem eos, qui continentiam; ac denique stellis eos, qui honorabile conjugium, amplexi sunt, atque conservârunt, comparare licet: maximè cum D. Paulus calculum suum addat, & dicat: *alia claritas solis, alia claritas lunæ, & alia claritas stellarum.* 1. Cor. 15. 41. S. Isidorus Peluf. l. 3. ep. 341.

Virginitas est, quæ cunctorum edidit vitam, regina virtutum; sponsa, atque pronuba Christi. B. Theodorus Studita s. 65.

Triplex corona legitur in Scriptura: una aurea, altera stellea, tertia lapidea. Prima datur Virginibus, secunda Prædicantibus, tertia Martyribus. Aurum enim, quia incorruptibile, significat incorruptionem, seu carnis integritatem: stella deviantium est directiva: lapis, propter suam soliditatem, significat patientiæ firmitatem. S. Bonaventura s. 2. de S. Bartholomæo.

Virgini-

Virginitas currus igneus est; sursum ferens, quem vehit. Blesensis in festo OO. SS.

Supplementum angelicæ ruinæ ex solis virginibus fieri verisimile est; cùm alij tantâ non accedant ad Angelos affinitate. Imò, teste veritate Luc. 5. 36., novi panni non congruè assuuntur panno veteri; sicut è contrario commissura veteris non bene assueretur novo. Quod, etsi in Scriptura non adeò inveniatur expressum; sufficere tamen potest ad ejus assertionem, *quòd neque nubent &c. Sed erunt sicut angeli Dei.* Matth. 22. 30. Idem s. 28. in assumpt. B. Virg.

§. III.

Virginitatis prærogativæ, gratiæ, speciales revelationes &c.

TUnc Holofernes præcepit servis suis, ut comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam. Judith 6. 7. *Bethulia* idem est, quod *Dei Virgo.* Huc missus ab Holoferne *Achior, lucis frater.* Quò enim lucis candorem mitti oportebat, nisi ad Dei Virginem? nam Virginitas multô splendore lucet. Sibyllis profuit ad sapientiam Virginitas. S. Hieron. l. 1. contra Jovin. quarum insigne virginitas; & virginitatis prœmium, divinatio. Velloso in Judith 6. Paræn. 1.

Dominus est. Joan. 21. 7. Solus Joannes, Christo apparente piscantibus, eum, & primus agnovit. S. Hieron. l. 1. contra Jovinianum: Solus Virgo Virginem agnoscit. Et S. Cyrillus: Joannes propter mentis puritatem, & cordis, oculorum acumen, ad intelligendum erat aptissimus. Unde solus signum statim intellexit, & Christum adesse cognovit, & alijs, nihil dubitans, significavit. Cornelius in ep. S. Joannis Procœmio. Inter omnes sanctos Apostolos, & Evangelistas, de nullo legitur, tot, tantásque, revelationes habuisse; sicut S. Joannes Evang., & S. Paulus. Cujus ratio esse videtur: quia hi duo sacri viri erant Virgines; cœteri verò non; quia erant conjugati, ùt S. Ambros. affirmat super ep. 2. Cor. c. 11. Diez. conc. 2. in Comm. Virg. Joannes magnus paradisi fluvius, qui ex principali sui fontis origine profluens, squalentia deserta humanarum mentium irrigat. Et non immeritò tam profunda, tam supereminens revelatio Deitatis Virgini debebatur: ut qui carnis sibimet amputavit illecebras, felicî commerciò pro carnali dulcedine, cœlestium epularum divitijs frueretur. B. Petrus Damiani s. 1. de S. Joanne.

Huic erant quatuor filiæ prophetantes. Act. 21. 9. Sapientia prœmium est Virginitatis: ut patet in Sybillis, quæ ob Virginitatem tantum donum assecutæ. Sylveira hic.

Prudentes animæ, & mundæ, ùt Virgines; cùm intelligant se sitas esse in mundana insicitia; lumen accendunt, & mentem excitant; tenebras illuminant, & ignorantiam expellunt. S. Clemens Alex. l. 5. Strom. c. 2. de Virginib. prud.

In castitate, & scientia. 2. Cor. 6. 6. In qua virtutum conjugatione evidentissimè nos voluit erudire; de castitate ad scientiam perveniri. Nestor apud Cassian. Coll. 14. c. 16.

Quid aliud Virgines sanctas, nisi Dei Secretarias, dixerim? His sua Deus pandit arcana, his abscondita mysteria revelat: has visitant angeli; has perficiunt, has exornant thesauris cœlestibus. S. Thom. Vill. Conc. 2. de S. Dorothea.

§. IV.

Aliæ gratiæ, & dona.

Ex Veteri.

ET post hæc mortuus est Josue. Jos. 24. 29. Invenies, tantum Principem nullô planctu sepeliri. Diebus septuaginta Jacob defunctus deploratur. Gen. 50. 3. Aaron triginta Num. 20. 30, totidem Moyses. Deut. 34. 8. S. Hieron. l. 1. contra Jovin: Moyses moriens plangitur à populo Israel: Jesus autem quasi victurus post mortem non plangitur: nuptiæ enim finiuntur in morte; Virginitas post mortem incipit coronari. S. Bernardus ep. 42. hæc enim est instar odoriferi balsami, quò condita cadavera incorrupta servantur. Escobar t. 1. Mir. Chr. P. 4. Sect. 9. Obs. 3.

Introduxit me in cellam vinariam. Cant. 2. 4. Cur ad tantam affluentiam donorum inducitur? Dictum paulò antè de ea: *sicut lilium inter spinas;* ubi per lilium Virginitas, & puritas animæ, laudantur, teste S. Ambros. l. de Virgin. S. Bernardo s. 48.

Pascitur inter lilia. Cant. 2. 16. Chald. *inter rosas.* Septuag. *Pastorem agens in lilijs.* Hebraicè verti potest: qui *pascitur lilijs*, id est, oblectatur Virginibus, æquè ac virtutibus. Cornelius hîc. Pascitur inter lilia, cùm in corde virginum requiescit; vel cùm illic per gratiam, quam ipse tribuit, quotidie augetur, & proficit. S. Justus Orgelit. in Cant. 6. O candens lilium! ô tener, & delicate, flos; vide, quomodo cautè ambules inter spinas. Plenus est Mundus spinis. Versari in his, & minimè lædi; divinæ potentiæ est, non virtutis tuæ. Sed confidite, inquit, ego vici Mundum. Considera lilia agri; quomodo inter spinas vigent, & nitent. Si fœnum, quod hodie est, &c. Deus sic custodit; quantò magis amicam, & sponsam suam charissimam? S. Bernardus s. 48. in Cant.

Tolle illum (Jeremiam)-*nihilq; ei mali facias.* Jerem. 39. 12. Præceperat Nabuchodonosor de Jeremia, multâ de eo curâ providente Deô. Cur de sacra Domo id non mandat? cur non de tota Jerusalem? Quidquid grande est in Jerosolyma, donat flammis; unum servat Jeremiam. Sed Jeremias, Virgo est. S. Hieron. hoc enim verum Dei templum est, & hæc Sancta Sanctorum; quæ virginitatis puritate Domino consecrantur. Velloso in Judith 6. Paræn. 5.

Consolabor te Virgo, filia Sion. Thren. 2. 13. Quam filiam dixerat, appellavit & Virginem;

ginem: nè, si tantùm filiam nominâsset, arbitrareris & nuptam. S. Hieron.

Ex Novo.

Impone manum tuam super eam, & vivet. Matth. 9. 18. Cur Christus solùm hos tres suscitavit? Archi-Synagogi filiam, filium viduæ, & Lazarum? Quia innupti erant, castô, & virgineô, corpore viventes: ac proinde aptiores, ut mortem fugarent, & vincerent. Sylveira hîc q. 14.

Non est puella mortua, sed dormit. Matth. 9. 24. Aptè puella duodecim annorum, dormire, non mortua esse, à Domino asseritur: quia Virginitas nescit occasum. Escobar t. 1. Mir. Chr. P. 4. Sect. 9. Obs. 3.

Clamor factus est: ecce sponsus venit. - Tunc surrexerunt omnes Virgines. Matth. 25. 6. 7. Unde tanta illarum celeritas? Sanè maritatæ, & difficiliùs prægnantes, ad vocem Domini, non ità facilè, & expeditè, occurrissent. *Væ prægnantibus - &c.* Matth. 24. 19. Fernandius in Gen. 3.

Paulus Servus Jesu Christi. Rom. 1. 1. Quid ad nuptiarum, vel castitatis, præcepta, commemoratio servitutis, ac libertatis, assumitur? sed nos sensum Pauli ità intelligimus: quòd servum dicat eum, qui jugali conditione constrictus est. Liber verò est, qui sine uxore per puritatem continentiæ venit ad Christum. Origenes l. 1. c. 1. hîc.

Volo omnes vos esse sicut meipsum. 1. Cor. 7. 7. Sed, ô Apostole Dei! sancte Dei! electe Dei! si omnes te imitarentur, unde filij, & filiæ? homines, & mulieres, nascerentur? Si omnes essent Virgines, unde nascerentur & Virgines? Unde genus humanum propagaretur, si omnino ab omnibus cœlibaretur? Sed utinam ab eo tempore, quô Christi Evangelium claruit; aut nunc, sicut ista vita decrevit, omnes viri, & mulieres, tenuissent, aut tenerent perfectissimè cœlibatum. Quòd autem sic compleretur numerus Electorum, & finiretur ista miseria; sive aliter provideretur in propagatione hominum; Deo possibile est, qui simul ac repentè, ex nihilo eduxit militiam angelorum. O hominum magna temeritas, & infrunita vesania! quòd imaginatur, Dominum aliter homines educere non posse, nisi ex carnis corruptione. Unde eduxit angelos? unde sublimissimos cœlos? unde multitudinem stellarum? magnitudinem ipsarum unde composuit? quatuor elementa unde produxit? Utinam facerent homines, quod in eis est; & implerent per castitatem Domini voluntatem: faceret & Dominus omnipotens, quod in eo est; qui faciendi omnia, possidet omnimodam, & celerem, facultatem. Sicut dixit, & facta sunt; sic si vellet, & fieret. Videbat Apostolus, in Deo non deesse potentiam; quin aliter humanam naturam posset propagare. Videbat Joannes Bapt., cùm Judæis dixit: *potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* Luc. 3. 8. Sim. Cass. l. 15. de just. Christ. c. 3.

Sequuntur agnum, quòcunq; ierit. Apoc. 14. 4. Virgines erunt continuè in societate Christi. Item erunt domicellæ B. Virginis. Aliæ siquidem mulieres erunt quasi famulæ; sed istæ familiares magis quasi domicellæ. B. Humbertus s. 47. ad Moniales albas. Privilegium singulare; sed multô obtentum labore, & mortificatione: Cur autem Virgines speciali familiaritate in cœlo Christum dicuntur secuturæ? S. Antonius Pad. s. 1. de Virg. Virgines etiam ipsô Martyriô Domino assimilantur: si enim genus Martyrij est castitas in juventute, ùt dicit Augustinus; quantò magis Virginitas tota? Hinc est, quòd Virgines sequuntur agnum, quòcúnque ierit. Ramirez in ep. 5.

Ex Patribus.

Oza arcam, quam non licebat tangere, attingens subitâ morte prostratus est: néque enim vas aureum, & argenteum tam charum Deo fuit, quam templum corporis Virginalis. S. Hieron. ep. 22. ad Eustochium.

Virginitas holocaustum Christi est. Universa castitas; sive in Virginitate, sive in viduitate, sive in continentia; hostia Christi est. S. Hieron. in Ps. 95.

Non dos hujus sponsæ sunt mancipia, non agri jugera; non tot, tantáque, aurea talenta: sed cœlum, & bona cœlestia. S. Chrysost. lib. de Virginit.

Primus sermo salutis factus est ad Virginem. S. Athanasius Alex. l. de Virginit.

Non ignoremus castitatis gloriam: Angelica enim est corona; & supra hominem hæc perfectio. Parcamus corporibus, quæ lucere debent sicut sol. S. Cyrill. Jerof. Catech. 12.

§. V.

Virginitas quibus virtutibus ornanda, præsidijs munienda.

Primò. *Solitudo.*

IGitur puella &c. Gen. 24. 14. S. Hieron. ex Hebræo, *alma:* quod verbum nunquam, nisi de Virgine, scribitur; & interpretatur: *abscondita.* S. Thom. Aq. in Gen.

Egressus est à filia Sion omnis decor ejus. Thren. 1. 6. Causam in præcedentibus dixit: *omnes portæ ejus destructæ.* v. 4. Egrediente multùm domô Virgine, egreditur decor ejus. S. Ambrosius Exh. ad Virgines: Paradisus es, ô Virgo; Evam cave. Sicut paradisus est in loco tam occulto, ut non certò sciatur, ubi sit? sic etiam debet esse Virgo Deo dicata. Jonghen ex sacris Profession. p. 2. Exh. 1.

Nullus sit tuus sinè matre progressus; quæ sit anxia tui custos pudoris. Ipsa quoque ad Ecclesiam progressio rarior sit adolescentulis. Considera, quanta fuerit Maria; & tamen

tamen nusquam alibi, nisi in cubiculo reperitur, cùm quæritur. Decet solitudo verecundiam : & gymnasium pudoris secretum est. S. Ambros. Adhort. ad Virgines. Ante finem.

Virgo devota api quàm simillima esse debet ; quæ longè à suo apiario volans pulchros undique flores legit ; ex quibus intrà alveum concluſa mellificat. S. Thom. Vill. conc. 2. de S. Dorothea.

Nix in montibus excelsis conservatur ; sic Virginitas non ità commodè in palatijs conservatur ; nec in visitationibus, & colloquijs ; sed in oratione, & solitudine. Diez. conc. 1. in festo B. V. ad Nives.

Secundò. *Humilitas.*

Lilium convallium. Cant. 2. 1. Se dicit ; quatenus inquit S. Ambros. s. 5. in Ps. 118. in humilibus magis elucet ejus gratia. Flos campi, terræ inaratæ ; flos Virginum, lilium convallium : quia humilitati Virginitas socianda. Dicitur flos *campi*, & non camporum ; *convallium*, & non convallis. q. d. ego quidem flos sum campi Ecclesiæ in genere ; sed peculiariter sum lilium, per singularem providentiam omnium humilium, & singulorum, de Ponte hìc Exh. 20. §. 4.

Et descendit cum eis. Luc. 2. 51. Descensu aditur Nazareth ; quòd flos pudoris humilitate servatur. Si ascendas ; flos de radice Virginitatis non ascendet in cor tuum. Oliva l. 13. Strom. hìc.

Si qua Virgo est Christi ; non potest Christo, nisi cordis humilitate, conjungi. Filij Dei thalamus elatas non recipit : & humilis sponsus à connubio suo superbos expellit. B. Fulgentius.

Tertio. *Variæ aliæ virtutes.*

Ex Veteri.

Et ecce Rebecca egrediebatur. Gen. 24. 15. Nota hìc speculum Virginum in Rebecca. Nam 1. non otiosa sedet, sed laboriosa hydriam gestat. 2. Haustâ aquâ revertitur ; non diu moratur in publico : & licèt servum Abrahæ videret ; non tamen curiosè inspicit, vel alloquitur. 3. Cùm servus ab ea petit potum, statim offert, benignè alloquitur. 4. Quamvis audiret eum esse servum Abrahæ ; non tamen eum in domum introducit ; sed matri nuntiat. 5. Non curiosè inquit, cur servus hic advenerit ? 6. Obtemperat parentibus, cùm videt eos consentire, ut ad Isaac pergeret ; tametsi durum ei esset, relinquere parentes. Cornelius hìc.

Rebecca, puella decora nimis, virgoq, pulcherima. Gen. 24. 16. Bis dicitur pulchra : ut ostendatur ; quòd pulchritudo exterior multum ab interiori puritate dependebat : ac proinde toties dicitur *pulchra* in exteriori facie, quoties Virgo, & pura, in interiori. S. Chrysost. t. 6. s. quales ducendæ uxores : quid mihi narras pulchritudinem corporis ? ut discas insignem ejus pudicitiam, ut discas animi pulchritudinem. Sylveira in Act. 7. q. 15.

Cucurrit puella & nuntiavit. Gen. 24. 28. Protulit vir inaures aureas ; audit sermonem blandum : *cujus es filia ?* sed matrem citò adit, & nuntiat ; quid ? fortasse quæ acceperat ? non ; sed *quæ audierat.* Sermonem cum viro abrumpit virgo cauta, & matrem consulit : timens, nè qua sub voce lenì pestis esset ; sub melle venenum ; sub escâ hamus lateret. Virginum enim est, ait S. Ambros. l. 2. in Luc. 1. omnes viri affatus vereri. Velloso in Judith 1. Paræn. 1.

Apparuitque ei Dominus &c. Ex. 3. 2. Ignis in rubo, est Deus in B. Virgine conceptus, & natus ; illæsa ejus virginitate. Ità Theodoretus, Rupertus, Bernardus, Greg. Nyss. ubi nota : aptè virginitatem comparari rubo : quia per humilitatem, & asperitatem vitæ, conservanda : in delicijs enim castitas est in periculo. Cornelius hìc.

Mulieres excubabant in ostio tabernaculi. Ex. 38. 8. Excubare significat vigilias militares ad arcendum hostem. Nihil Virgini congruentius, quàm vigilare, excubare. Væ castitati, quæ ad horam dormitat. S. Chrysost. hom. 40. ad pop. quid Salomone beatius ? sed, quia dormitavit, cecidit. Gen. 39. 7. S. Gregor. Nyss. illa dicebat dormi mecum : adolescenti autem contra proclamabat temperantia, vigila mecum. Baeza t. 1. l. 1. c. 6. §. 7.

Astitit regina à dextris tuis. Ps. 44. 10. Sponsus in acie stat : debet ergo & ipsa armis succincta viriliter dimicare. Nemo in acie positus otiosus stare potest, nè cadat. Et hinc est, quod Salomon Virginem castris comparet. Cant. 6. 9. *terribilis ùt castrorum acies ordinata.* S. Paschasius hìc.

Sicut vita coccinea labia tua. Cant. 4. 3. Sponsarum agni, hoc est, Virginum Christi labia præcipuè decet esse, sicut vitta est coccinea : & sermo earum semper charitate ardeat, Passione agni, & sponsi, rubeat : qui semper debet esse in corde, semper sit in ore ; candidus, & rubicundus, dulcis Jesus. S. Bernardus tr. de Pass. Dom. c. 31.

Ex Novo, & Patribus, & alijs.

Missus est Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ. Luc. 1. 26. Quærant transmigrationem (Galilæam) Virgines, Virginem virginum imitantes ; ut in nullo visibili virginalis ligetur affectus. Nil diligat, quod castissimi sponsi dilectionem impediat : nè quærat diligi, à quo deceat separari ; qui non potest beare. Sim. Cass. l. 2. c. 1. de B. V.

Hæc angelorum militia est ; semper esse in Dei laudibus, orationibus conciliare crebris, atque exorare Dominum, student : lectione, vel operibus continuis, mentem occupant ; separari à cœtu mulierum ; sibi ipsi invicem tutam præbent custodiam. S. Ambros. ep. 82.

Novi Virginitatis vim; novi hujus certaminis contentionem: quantùm hoc habeat prœlium difficultatis, intelligo. Vehementi quôdam, & fortî, animô opùs eſt; & qui nullum habeat ſenſum voluptatis: quandoquidem per candentes carbones, ut non aduraris: per mucrones gladiorum, ut non ſaucieris; eſt incedendum. Ea eſt enim libidinis vis, ut cum igne, & ferrô, conferatur. -- Quamobrem adamantinâ quâdam rationis vi, oculis nunquam ſomno conniventibus, ſummâ tolerantiâ; muris etiam firmis, opùs eſt, quibus muniamur: vigilantibus præterea, fortibúsque cuſtodibus: inprimis verò divinæ gratiæ indigemus adjumentô. S. Chryſoſt. l. de Virginit.

Paupertas eis in pretio eſt: & eò ampliùs, quò ex ipſa major approximatio fit ad ſponſum; qui pauperes requirit; ſed divites non repellit. Verumtamen Virgo pauper propior accedit ad Crucem, nuda rebus temporalibus. Virgo nudam crucem aſtringit ardentiùs: & tantò illius arboris fructus guſtat ſapidiùs, quò ſibi fructum terrenarum arborum interdixit. Sim. Caſſ. l. 2. in Luc. 2.

Convenit dicatis Deo Virginibus civitatem Nazareth incolere; propter florem campi, & lilium convallium, Dominum omnium Chriſtum; ad florendum per eum, & juxta eum, ad aliam vitam: quoniam in iſta nihil manet, aut floret; quod in veſpere non decidat, & areſcat, & marceſcat. Id. ibid.

Deus poſuit in firmamento Virginem intrà Libram, & Leonem: ut hinc temperantiâ, inde fortitudine, ſe muniat. S. Baſilius or. 8. de Joſeph. fugâ uſus pro armis.

§. VI.

Virginitatem ſervandi, & tuendi, motiva.

Bonum eſt homini mulierem non tangere. 1. Cor. 7. 1. Dices: Gen. 2. 18. dicitur: *non eſt bonum eſſe hominem ſolum.* Reſpondeo: Deus in Geneſi loquitur de bono ſpeciei; Paulus de bono individui. Deus tempore Mundi vacui; Paulus pleni. Deus de bono temporali; Paulus de bono vitæ ſpiritualis, & æternæ. Cornelius hic.

Virga es, ô Virgo; non curveris, non inflectaris in terram; ut in te flos paternæ radicis aſcendat. Hortus clauſus es Virgo; ſerva fructus tuos: non aſcendant in te ſpinæ; ſed uvæ tuæ floreant. Hortus clauſus es, filia: nemo auferat ſepem tui pudoris - Paradiſus es Virgo; Evam cave. Fons ſignatus es Virgo: nemo aquam tuam polluat, nemo conturbet; ut imaginem tuam in fonte tuo ſemper attendas. Porta clauſa es, Virgo: nemo aperiat januam tuam, quam ſemel clauſit ſanctus, & verus; qui habet clavem David: *qui aperit, & nemo claudit; & claudit, & nemo aperit.* Apoc. 3. 7. S. Ambroſ. l. de inſtit. Virginis c. 9.

Splendebas, ùt argentum; fulgebas ùt aurum; quando cum ſincera conſcientia procedebas. Eras tanquam ſtella in manu Domini. Apoc. 1. 16. Quæ iſta ſubitanea converſio? De Dei Virgine facta es corruptio Sathanæ, - de habitaculo Spiritûs S. tugurium diaboli. Quæ incedebas cum fiducia, ùt columba, nunc lates in tenebris ſicut ſtellio: quæ fulgebas ùt aurum, propter Virginitatis honorem; nunc vilior facta es lutô plateârum. Idem lib. ad Virginem lapſam c. 2.

Cave, quæſo, nè quando de te dicat Deus: *Virgo Iſraël projecta eſt in terram ſuam, & non eſt, qui ſuſcitet eam.* Amos 5. 1. Audenter loquar: cùm omnia poſſit Deus, ſuſcitare Virginem non poteſt poſt ruinam. - Rectiùs fuerat homini, ſubijſſe conjugium, ambulâſſe per plana; quàm ad altiora tendentem in profundum Inferni cadere. S. Hieron. ep. 22. ad Euſtoch. de Virginit. cuſtodia.

Virginitas, ſi perditur, irrecuperabile bonum. Poterit ſiquidem pœnitens miſericordiam conſequi; non autem coronam aſſequi virginalem: neque illud cantare Canticum, quod ſolum centum quadraginta quatuor millibus coram agno cantare concedetur. Sim. Caſſ. l. 2. c. 1.

Virginitas vitrô debilior: vitrum enim non frangitur, niſi tangatur: Virginitas autem ſolô viſu concupiſcentiæ læditur. S. Vinc. Ferr. ſ. de S. Agnete.

TITU-

TITULUS XV.

VIRTUS.

§. 1.

Figuræ, & Symbola.

Ossa.

Quoniam conturbata sunt ossa mea. Ps. 6. 3. Id est, virtutes animæ obscuratæ sunt, & extenuatæ virtutes simul conturbatæ sunt. Per ossa virtutes accipimus; per quas nimirum animus sustentatur. Sicut enim in ossibus est fortitudo corporum; ità in virtutibus robur innititur animarum. S. Gregor. in Ps. pœnit hic.

Dum confringuntur ossa mea. Ps. 41. 11. Id est, virtutes destruuntur. Hugo à S. Vict. hic.

Deus dissipabit ossa eorum &c. Ps. 52. 6. Ossa sunt virtutes: quia, sicut ossa sustinent corpus; ità virtutes sustinent animam. S. Vinc. Ferr. l. 3. in Epiph.

Contrivit omnia ossa mea. Thren. 3. 4. Per ossa virtutes animæ demonstrantur: quia, sicut ossa firmamentum sunt corporis; ità virtutes fortitudo sunt animæ. S. Paschasius hic.

Non fregerunt ejus crura. Joan. 19. 33. Idcirco crura sibi frangi noluit: quia ossium fractura nullum usquam bonum sui similitudine commendat. Ossa namque, quæ ubique in Scripturis mysticè pro virtutibus accipiuntur, nihil nobis mysterij prædicarent in eo, quòd frangerentur. Sed è contra crura ejus in eo, quòd integra conservata sunt, illud nobis mysticant; quòd universæ viæ ejus rectè inviolabiles sunt. S. Rupertus l. 14 hic.

Alia Symbola.

Ex Veteri.

Dies mei - pertransierunt, quasi naves poma portantes. Job. 9. 25. 26. Quæ scilicet ad vendendum festinant, nè per moram putrescant. Significatur etiam studium tendentis ad finem. q. d. dies mei non pertransierunt vacui: sed virtutes congregavi; cum quibus tendo ad finem consequendum. S. Thomas Aqu. hic Lect. 4. Per poma, quæ sancti portant per naves, significatæ sunt virtutes, & opera virtutum: habent enim decorem, odorem, refectionem. Idem Conc. quâdam de mortuis.

Protegar in velamento alarum tuarum. Ps. 60. 5. Per umbram alarum Dei, quæ velamenti locò nobis est, si quis virtutes intelligat, minimè aberraverit. S. Gregor. Nyss. tr. 2. de inscript. psalmor. c. 14.

Benedices coronæ anni benignitatis tuæ. Ps. 64. 12. Quasi enim corona anni benedicitur; cùm, finitò laboris tempore, virtutum remuneratio confertur. Dies autem hujus anni sunt singulæ quæque virtutes: menses autem, multiplicia facta virtutum. S. Gregor. mor. l. 4. c. 17.

Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus. Prov. 31. 21. Duplex est vestis; hyemalis, & æstivalis. Vestem hyemalem dico virtutes; quibus protegimur contra pluviam, & grandinem, tentationum, & persecutionum: ùt est patientia, mansuetudo, humilitas, & hujusmodi. Æstivalem dico virtutes; quibus tempore pacis, & tranquillitatis, vacatur bonis operibus, vel contemplationi: ùt est pietas, charitas, sapientia. Hugo Card. hic.

Cor sapientis in dextera ejus, & cor stulti, in sinistra illius. Eccle. 10. 2. Cor hôc locô pro intellectu, ac mente, accipi decet. Sapientis itaque intellectus semper in dextras vergit partes virtutis, ac laudabiles: stulti autem mens in sinistra fertur; & in ea, quæ facilè culpari possint. Olympiodorus hîc. Sicut sunt nobis in dextera parte virtutes, ità nobis pars vitiorum in sinistra. S. Chrysol. s. 9.

Curremus in odorem unguentorum. Cant. 1. 3. Virtus est unguentum: quoniam est sejuncta ab omni tetro odore peccatorum. S. Gregor. Nyss. hom. 4. in Cant.

Oculi tui columbarum. Cant. 1. 14. Columbæ, sunt virtutes mutuô amore colligatæ. Deo autem non offerimus columbas, sed pullos; non habitus, sed actus, earum. De Ponte hîc Exh. 10. §. 1.

Egrediamur in agrum &c. Cant. 7. 11. In agro Christiani, in vineis Ecclesiæ, in floribus fides, in fructibus virtutes, in malis Punicis Martyrium, designatur. S. Isidorus hîc.

Viæ Sion lugent. Thren. 1. 4. Viæ sunt animæ virtutes ad solennitatem contemplationis. S. Thom. Aqu. hîc.

Ex Novo.

Ubi est, qui natus est? Matth. 2. 2. Sicut Rex est Dominus civitatum sui regni; ità Christus est Dominus omnium virtutum; quæ dicuntur civitates suæ. Si ergo volumus eum perquirere cum sanctis Regibus; quæramus eum in suo dominio: quia rex communiter moratur in suo regno. S. Vinc. Ferr. l. 2. in Epiph. *Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.* Ps. 23. 10.

Induamur arma lucis. Rom. 13. 12. Id est, virtutes; quæ arma dicuntur; in quantum nos muniunt. S. Thom. Aqu. hîc.

Si

Si quis autem superædificat - - lapides pretiosos. 1. Cor. 3. 12. Per lapides pretiosos designantur opera diversarum virtutum, quibus anima humana ornatur. Eccli. 50. 10. *Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.* S. Thom. Aqu. hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Si circulus non magnitudine spatij, sed quâdam conformatione, cœteris præstat; quantò magis de virtute existimandum est; quòd non majoris loci occupatione, sed divinâ quâdam congruentiâ rationum, átque concordiâ, cœteras affectiones animi superat. S. August. l. de quantitate animæ c. 16.

Viatores valde solliciti sunt de bonis hospitijs. Bona hospitia ad quiescendum sunt, charitas, misericordia, patientia, castitas, & cœteræ virtutes. S. Bonaventura. s. 2. D. 3. Epiph.

Stella. Lem: *Non indiget aurô.* Virtus ipsa sibi magnum prœmium est; nec ornamenta ulla aliunde desiderat. Justus Lipsius præfat. l. 1. var. lect. Picinelli.

Ursa minor. Lem: *Sine occasu felix.* Vel: *Sub Jove clarior frigido.* Idem.

§. II.

Virtutis vocabula, & nomenclatio; in quo consistat.

Recti diligunt te. Cant. 1. 3. Sept. *rectitudines diligunt te.* Virtutes vocantur rectitudines: quia ipsarum essentia, & perfectio, in rectitudine consistit, omnî curvitate submotâ. De Ponte hîc Exh. 16.

Tot videberis accepisse uxores, quot virtutibus gaudes. Origenes hom. 11. in Gen.

Nil aliud sunt virtutes, quàm ordinatæ affectiones. S. Bernardus tr. de gratia, & lib. arbitrio.

Si à fine denominatur res; & virtutes ducunt hominem ad illam finalem beatitudinem; ideò virtutes dicuntur beatitudines. S. Vincent. Ferr. s. 1. de S. Martino.

Ordinantur acies virtutum, & præparantur in clypeis, & lanceis, adversùs castra vitiorum. De castris virtutum ejicitur virtus, quæ præter ordinem evagatur: perdit enim virtutis nomen, quæ egreditur ordinem. Virtus igitur non est, si ordinata non est. Petrus Cellens. de pane. lug. c. 13.

§. III.

Virtutem assequendi motiva.

Excellentia, laudes, prærogativæ.

Ex Veteri.

Non cognovit homo sepulchrum ejus usque in præsentem diem. Deut. 34. 6. verùm æterna ejus durat memoria; non Mausolæi suffragiô, sed egregiè factorum auxiliô. Gloriosiùs post mortem prædicant egregia facta, quàm insana, & arte totâ elaborata, sepulchra: tempus ferreô dente marmorea devorat simulachra: virtus æterna est, nec temporum assultibus vincitur. Naxera in Jos. 12. §. 6.

Quæ est petitio tua Esther. -- Etiamsi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. Esth. 7. 2. Pro eruendo populo à mortis sententia, solùm datur, regem exorare, Estheri. Cur non etiam datur potestas ad aliqua miracula; sicut Moysi pro liberando populo à servitute: cùm majori in periculo versetur populus sub Assvero, quàm Pharaone. Esther tunc non pro regno, sed pro populo, rogat. Ubi tam conspicua barbaris erat virtus Esther, ut etiam oblatum regnum sperneret; non necessaria erant miracula, ut Assveri mentem in pietatem moveret. Sylveira in Matth. 21.

Vir erat in terra Hus nomine Job: & erat vir ille simplex, & rectus. Job. 1. 1. Quid potissimùm, & primùm, mirari debeamus in hominibus, sacræ author historiæ nos ad monet: virtutem nempe præ cœteris admirationi, laudique, esse debere. In Jobo enim non opes prædicat, & liberos; sed hæc, quasi appendicem sortis, narrat, postquam justum, dixit, & innocentem. Nos, morum omissâ probitate, solas in hominibus opes veneramur: tantique facimus Senatorem, non quanti est; sed quanti eum haberi faciunt supellex, & genus. Oliva l. 6. Strom. §. Vir erat &c.

Tempus flendi, & tempus ridendi. Eccl. 3. 4. Virtutes faciunt nobis tempora bona; vitia, & peccata, faciunt tempora mala. Salonius hîc.

Vade ergo, & comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum. Eccl. 9. 7. Panis, & vinum, rationalis creaturæ, sunt ipsæ virtutes, ex quibus animæ nutriuntur. Olympiodorus hîc.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, delicijs affluens &c. Cant. 8. 5. Delicijs affluimus, cùm virtutibus abundamus. Super dilectum innitimur, cùm Deo adscribimus, quidquid boni operamur. *Sicut virgula fumi ex aromatibus* ascendimus; cùm virtutum studiô, & disciplinâ exercitati, proximos nostros ad bene agendi similitudinem incitamus. S. Bernardus in Sententijs.

Ex Novo.

Beati pauperes spiritu &c. Matth. 5. 3. In quavis beatitudine duo tanguntur; scilicet meritum, & præmium. Meritum est ipsa beatitudo viæ, videlicet actus virtutis, cùm dicitur *beati &c.* Præmium verò est merces merito correspondens; quod tangitur, cùm dicitur, *quoniam &c.* Cùm enim actus virtutis sit in hac vita laboriosus, aliquô modô, maximè in principio (ars námque, & virtus, sunt circa difficilia, secundùm Philosophum) idcirco Salvator, beatitudines commendans, protinus subdit de præmio: ut ad beatitudines exercendas nos excitet. Commemoratio enim mercedis provocat, & confortat, laborantem. Dion. Carth. hîc.

Ipsorum

Ipsorum est regnum cœlorum. Matth. 5. 3. Fortassis unaquæque virtus est regnum cœlorum; ut, juxta hunc sensum, jam in regno cœlorum sit, qui secundùm virtutes vivit. Origenes tr. 1. in Matth.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum &c. Matth. 7. 19. Cur arbori bonæ non deputatur præmium, sicut malæ pœna? *Habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua; & ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.* Apoc. 3. 4. Qui vicerit, sic vestietur vestibus albis. Si ipsi jam habebant vestes puras; cur illis hæ promittuntur? non potiùs promittuntur, purpura, byssus, aurum, gemmæ? Quia virtus ipsa sibi præmium, & ornatus. Sylveira hîc q. 12.

Fuit in diebus Herodis. Luc. 1. 5. Dum Lucas Zachariæ dignitatem, & nobilitatem, describit; apponit verbum *fuit* præteriti temporis: dum autem ejus, & uxoris, sanctitatem narrat, ponit verbum *erat* imperfecti temporis: *erant justi ambo ante Deum.* v. 6. Verbum *fuit* significat rem præteritam, ac transactam: verbum autem *erat* æternitatem, ac permanentiam: & ideo usus est eô Joannes in generatione æterna: *in principio erat Verbum &c.* Omnis hujus sæculi dignitas, & nobilitas, citò deficit: justitia autem coram Deo æternùm durat. Sylveira hîc q. 1.

Quin imò beati, qui audiunt verbum Dei &c. Luc. 11. 28. Disce, in majori æstimatione esse apud Deum minimam virtutem, quàm supremam dignitatem. Sylveira hîc.

Nondum venit hora mea. Joan. 2. 4. Non appellavit Matrem ex carne, qui tantùm virtutis in hominibus quærit. Sim. Cass. l. 2. c. 25.

Ex Patribus, & alijs.

Verè dives, qui in conspectu Dei potest dives videri: in cujus conspectu terra exigua, Mundus ipse angustus est. Sed solum illum Deus divitem novit, qui sit dives æternitati: qui non opum, sed virtutum, fructus recondat. S. Ambros. ep. 10. ad Simplicianum.

Libenter in sinu Sanctorum quiescit Dominus: unde & Joannis Evangelistæ sinum, ut in eo accumberet, libenter elegit. Sinus ergo, in quo Christus requiescit, non corporis gremiô præparatur, non vestimentorum ambitione componitur; sed cœlestium virtutum operatione colligitur. Nam Christi sinus erat in Joanne Evang. fides: in Deo Patre divinitas: in Maria Matre Virginitas. Ibi sinus Christi est, ubi habitaculum est virtutum. Ibi reclinat caput suum, ubi domicilium cœlestium invenit præceptorum. Idem s. 18. de sancta Epiphania.

Amiserunt omnia (Christiani, ùt objiciunt Gentiles) quæ habebant. Nunquid fidem? nunquid pietatem? nunquid interioris hominis bona; qui est ante Deum dives! Hæ sunt opes Christianorum; quibus opulentus dicebat Apostolus: *est autem quæstus magnus, pietas cum sufficientia.* 1. Tim. 6. 6. S. August. de civit. l. 1. c. 10.

Semper virtus rara est; & arcta, & angusta, via; quæ ducit ad vitam &c. S. Hieron. in Ezech. c. 32.

Veræ ergo divitiæ, non opes sunt, sed virtutes; quas secum conscientia portat; ut in perpetuum dives fiat. S. Bernardus de adv. D. s. 4.

Vestes nostræ virtutes sunt: bona vestis charitas, bona vestis obedientia. Idem s. 1. in Septuag.

Non recti planè, sed perversi, est animi; antè quærere gloriam, quàm exercere virtutem; & velle coronari, qui legitimè non certaverit. Frustrà ad celsitudinem nititur gloriæ, qui priùs non claruit virtute. Virtus gradus ad gloriam, virtus mater gloriæ est. Cujus vita repleta bonis, quid? nisi mensa repleta cibis? Idem s. 1. in Natali S. Victoris Conf.

Per virtutem pervenitur ad gloriam: quia *Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ.* Ps. 23. 8. 10. Et alibi ait idem Propheta: *ut vidêrem virtutem tuam, & gloriam tuam.* Ps. 62. 3. Idem s. 5. de adv. Dom.

Beata illius latitudo animæ, beata strata illius mentis; ubi Pater, & Filius, ùt non dubito, unà cum Spiritu S. recumbit, cœnat, & mansionem facit. Quibus, putas, opibus, quibus copijs, tales convivæ pascuntur? Pax ubi primus cibus est, humilitas simul apponitur, ac patientia; mansuetudo quoque, ac lenitas: &, quod summæ ei suavitatis est, puritas cordis. Charitas autem in hoc convivio principalem obtinet locum. Origenes hom. 2. in Cant.

Quid est vestimentum animæ? virtus: quæ nuditas? peccatum. S. Chrysost. hom. 25. in acta.

Si sis memoriæ cupidus; ego te doceô viam veram, & apertissimam. Virtutis curam gere: nihil enim facit nomen adeò immortale, ùt natura virtutis. Id ostendunt Martyres, ostendunt Apostolorum Reliquiæ; ostendit memoria eorum, qui rectè, & ex virtute, vixerunt. Idem in Ps. 48.

Sicut, licèt quis margaritam lutô obruat, nihilominus nativam retinet pulchritudinem: sic & virtus, quòcunque eam projeceris, suam vim exerit, etiam in servitute, etiam in afflictione, etiam in prosperitate. Idem hom. 63. in Gen.

Nihil est virô vilius (etsi rex sit) quando est vitio deditus: quemadmodum nihil est vel captivô regalius, ac magnificentius; quamdiu virtutem possederit. Idem in Ps. 6.

Quid prodest homini? si pecunias possideat, virtutem verò non possideat? Villam, inquit, fertilem habeo. Quid est hoc? at animam fertilem non habes. Habeo mancipia; sed virtutem non habes: quod alterius est, habes; tua verò non habes. Idem hom. 6. tr. in terræ motum.

Erit, erit major cœlô, qui sic vixerit, sicut docuit Paulus: erit clarior sole; qui sic virtutum radijs totô orbe splendet; ut fuscari se nullâ vitiorum nocte permittat. Erit, erit iste lucidior lunâ, qui tenebras has non tenua-

to lumine tempereat ; ſed totam ſæculi noctem plenò meritorum fulgore depellit. S. Chryſol. ſ. 120.

Virtutis deſiderium præcellit miraculorum operationem , Prophetia donum , linguarum genera , interpretationem ſermonum , ſanitatum gratiam , naturalium ſcientiam , & cognitionem cœleſtium. Multi talibus perierunt ; virtutibus autem nemo. S. Laur. Juſt. opuſc. de inter. confl. c. 9.

Hæc eſt hæreditas noſtra ; quæ nec eripi cuiquam , nec transferri ad alterum poteſt. Lactantius div. inſtit. l. 7. de divino præmio.

Apud amatorem virtutis virtus ipſa jam præmium eſt. B. Eucherius ſ. 6.

Virtus eſt gratuita unctio regalis promotionis. Sicut enim reges , qui promoventur ad regna terrena , unguntur ; ſic Deus Electos ſuos ungit unctione gratiæ , ad obtinenda regna cœleſtia , & terrena. S. Bonaventura dicit. Sal. c. 24. de virtutib. in comm.

Quid eſt vita noſtra ? virtutes ſunt vita noſtra , quibus anima rectè vivit. S. Dorotheus Doctrina 8.

§. IV.

Virtutem comparandi motiva varia.

Ex Veteri.

Dixit Deus : fiat lux ; & facta eſt lux &c. Gen. 1. 3. Quod præcinit David : *ipſe dixit , & facta ſunt.* Non manus admovit Deus ; ſed Verbò omnia condidit : ut oſtendat , quàm facilè ſit ſtudium virtutis ; præcipuè quia Deum in eo habemus adjutorem. Pinna Ethol. 182.

Vocabis nomen ejus Iſaac. Gen. 17. 19. Filius Abrahæ virtus eſt. Iſaac interpretatur riſus. ita Philo l. 2. allegor. Et Rebecca , quæ interpretatur *Patientia*, copulatur Iſaaco. Idem Ethol. 7.

Jacob ſuavem requiem reperit ſuper lapidem : Gen. 28. 11. Sic vir juſtus in virtute. Idem ibidem.

Iſte eſt panis , quem Dominus dedit vobis ad veſcendum. Ex. 16. 15. Panis , quem terra profert , multò labore conſtat : *in ſudore vultûs tui veſceris pane.* Gen. 3. 19. Cœleſtia , virtutes , facilè parantur ; terrena difficulter. Idem Ethol. 182.

De petra melle. Pſ. 80. 17. Carent humana lætitiâ , quam virtus habet. Per petram , ex qua Moyſes aquam dulcem elicuit , quam Pſalmiſta vocat *mel* , intellige virtutem ; ex qua dulces emanant aquæ voluptatum.

Quæ eſt iſta , quæ aſcendit per deſertum? Cant. 3. 6. Arab : *ex deſerto.* Angeli , inquit Nyſſenus , Theodoretus , S. Ambroſ. &c. Et homines , talem animam cernentes , quaſi admirantes dicunt : quænam eſt iſta ? quàm ſtrenua , quàm fortis ! quæ , cùm deſcendere deberet ; eò quòd ex Adæ terra compacta eſt , originiſque pondere per ima ſcelerum præcipitem ſe dedit ; nunc vi novâ , planèque mirâ , in virtutis ardua conſcendit ? Aſcendit , inquam , de deſerto Mundi , ubi ſolitudo eſt virtutis , & ſanctitatis? Cornelius hîc.

Sicut Virgula fumi. Ibidem. Anima ſancta vocatur virgula fumi : quia gracilis eſt , & delicata ; diſciplinis Spiritûs S. attenuata ; ſubtilis , non habens conſuetudinem carnalium deſideriorum. S. Gregor. & Caſſiodorus.

Ex Patribus , & alijs.

Cicures , & placidæ , acceſſu faciles , ac perviæ , virtutes ſuppeditant bona , & dilargiuntur ; vitæ ſunt conciliatrices. S. Baſilius in Iſ. 8. q. d. ignavus eam habet de virtutibus , & pœnalibus operibus opinionem ; quòd ſint efferati leones , tygrides , monſtra. Sed errant : quia virtutes , & omnes exercitationes , cicures , & placidæ , aves ſunt ; quæ facilè capi , manſuefieri , poſſunt : columbæ ſunt ſinè felle , agni ſinè unguibus. Did. Niſſ. Polit. Cœl. p. 2. q. 3. Virtus ignaviâ noſtrâ ardua.

Somniatores ſunt , qui immanem , & feram , virtutem opinantur. S. Gregor. Nyſſ. de Virginit. c. 23. Inacceſſæ rupes putantur ; qui eſt planus compus : impervium mare ; quod eſt vadoſus fluviolus. Did. Niſſ. ibidem.

In urbibus , quaſi in ſolitudinibus , verſans : quòd hominum congreſſus illius virtutem nihil læderet. S. Gregor. Nyſſ. orat. fun. de fratre ſuo. S. Baſilio.

Virtus habet laborem brevem ; fructum verò cum hilaritate indeſinentem. S. Chryſoſt. l. 6. hom. de Anna.

Talis eſt virtus : habet quidem brevis temporis laborem ; perpetuam autem lætitiam. Idem in Pſ. 140.

Omnia mortalibus ad virtutem providentur : & inter tot armamenta juſtitiæ non eſſe juſtum , creaturæ defectus eſt , non incuria Creatoris. Hildebertus ep. 32.

A virtute quies , vitijs eſt exordium. Studita ſ. 108.

Omnes animæ vocantur ad Sabbathum virtutis ; ut ad Sabbathum æternæ beatitudinis perveniant. Sim. Caſſ. l. 4. c. 7.

Benjamin aliâ interpretatione virtutis filius appellatur. Naturalî nempe amore fertur filius in parentem. Etenim omnis homo ſic creatus eſt , cùm divinam in ſe ſuſcepit imaginem ; ut in virtutem , velut in matrem , inevulſibili amore feratur. Idem l. 14. Joan. 21. 6.

§. V.

Virtus una non ſufficit ; omnibus orneris.

Figuræ , Symbola.

Ex Veteri , & Novo.

Germinet terra herbam virentem , & facientem , ſemen ; & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus ſuum. Gen. 1. 11. Quibus verbis innuit : velle ſe , dum terra omnis generis fructus profert ; ut anima quoque varios fructus virtutum , & bonorum operum proferat. Beſſeus D. 2. Adv.

Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni. Gen. 27. 27. Exercendis ad ſanctimoniam mentibus , atque corporibus , ipſa quóque mundi elementa famulantur. S. Leo ſ. 6. de jejunio ſeptimi menſis.

Cyra

Gyra omnes greges tuos, & separa cunctas oves varias, & sparsò vellere. Gen. 30. 32. Pastor pastorum fortis luctator, & verus Jacob, totum gregem suum vult varium, pulchrum, maculosum; non unicolorem, sed variò colore respersum. Non enim tibi sufficit una virtus, ut sis ovis Christi: non satis est, ut sis humilis, vel castus, vel mansuetus, vel pius, inveniaris, ut Electorum ovili adjungaris; sed ex pluribus, aut ex omnibus, virtutibus oportet esse decoratum. Talis erat illa Ps. 44. 10. quæ *astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.* S. Thom. Vill. s. 2. D. 2. Quadr.

Putabam, me ligare manipulos. Gen. 37. 7. Aliter Pharaoni in somnis ostenditur: *septem spicæ pullulabant in culmo uno.* Gen. 41. 5. Quia non Pharaoni, sed Josepho, ostendebatur perfecta sanctitatis corona; quæ non ex una, alterâve, virtute, sed ex omnibus texitur. Sylveira in Apoc. 3. 4. q. 46.

Facies & lucernas septem. Ex. 25. 37. Non unam solùm in conspectu Domini accendit, sed septem: quæ virtutum universitatem designant. Si unius tantùm virtutis lucernam accendas; à Dei conspectu, & tabernaculo, abijcieris. Pinna Ethol. 33.

Astitit regina à dextris tuis circumdata varietate. Ps. 44. 10. Non solùm vestitu deauratò, & fimbriis aureis, decoratur; sed & omni lapide pretiosò cooperitur. S. Amedeus hom. 2.

Collum tuum sicut monilia. Cant. 1. 9. Non sat erat ad perfectum decorem sponsæ unum monile. S. Gregor. Nyss. hom. 3. in Cant. est hoc quoque consilium, quod à Verbo præbetur toti Ecclesiæ: non oportere nos, ad bonum unum aspicientes, in cæteris rectè factis esse negligentes. Sylveira in Apoc. 3. q. 46.

Hortus conclusus. Cant. 4. 12. Tot horti sunt, quot virtutum plantationes simul collectæ. Ubi tantùm flos unus est, quis ibi hortum esse definiat? Sic nec una castitatis plantatio, nec una justitia, horti potest integritatem explere. Gilbertus s. 37. in Cant.

Exijt primò manè conducere operarios in vineam suam. Matth. 20. 1. S. Chrysost. in Catena: vinea ejus justitia est. Cur sub vineæ imagine justitiam adumbravit? quia in vinea, inquit Chrysostomus, non una, aut altera, vitis; sed plures. Naxera in Jos. 18. §. 19.

Lucernæ ardentes in manibus vestris. Luc. 12. 35. Tracta est hæc similitudo à servulis, qui sub noctem facem dominis præferunt. Sed cur *lucernas*, non unam lucernam manibus gestare præcipit? singuli servi singulas faces, ante dominos gestant: quis unquam vidit plures ab uno præferri? oportet nos cunctis virtutibus studere; nec uni ità attendere, ut deseramus alias. Prima Ethol. 33.

Vestimentis albis induaris. Apoc. 3. 18. Priùs suadetur ei aurum ignitum emere, mox albis vestiendum: quia à charitate omnis virtus procedit. Ad perfectam sanctitatem non sufficit una virtus, sed multæ: ideo dicit, vestimentis induendum. Sylveira hîc q. 46.

Iris. Lem: *Variè pulchrior.* Picinelli.

Motiva.

Ex Veteri.

Summi Sacerdotis Heli virtutes quis non miretur? aderat templo, Annam benedictione impertijt, Samuelis interpellationem tet pertulit, latam in se à Domino sententiam æquissimè tulit. Quot ejus in corde drachmæ? una defuit, severior scilicet in coërcenda filiorum luxuriæ disciplina; ideóq; fractis cervicibus expiravit. 1. Reg. 2. 23. Nemo non novit Ezechiæ regis drachmas, sublatos lucos, restitutam religionem, preces non semel fusas; is gazæ tamen gloriosâ ostentatione, & sibi luctum, & suis corepedes, seminavit. Is. 39. 4. Oliva l. 5. Strom. §. quæ mulier habens drachmas decem.

Justitiâ indutus sum, & vestivi me sicut vestimentò. Job. 29. 14. Vestimentò utique cùm vestimur, ex omni parte circumdamur. Ille ergo justitiâ, sicut vestimentò, vestitur, qui se ubique bonò opere protegit; & nullam partem actionis suæ peccato nudam relinquit. Nam qui in alijs actionibus justus est, in alijs injustus; quasi hoc latus cooperuit, illud nudavit: nec jam bona sunt opera, quæ subortis alijs operibus, inquinantur. Did. Niss. D. 5. Epiph. §. 3.

In vijs justitiæ ambula, in medio semitarum judicis. Prov. 8. 20. Nota: non in via justitiæ ambulatur, sed *in vijs.* Sunt, qui justitiæ unam solam esse viam putent. Oliva. l. 4. Strom. §. In vijs &c.

Ex Novo.

Cùm esset justus. Matth. 1. 19. Vocari justum attendite, propter omnium virtutum perfectam possessionem. S. Hieronymus.

Sic decet nos implere omnem justitiam. Plurali numerò se posuit; quod in aliqua Evangelij parte simile genus loquendi nunquam reperimus: sed, propter membra cohærentia sibi, Christus tali loquendi genere factus est. Non solùm hæc referantur ad Christum, & ad solum Joannem; sed ad Christum, & ad corpus sibi denuò coaptandum, quam Christo in se implente, subsequentia membra, quæ salvanda erant, sic omnem justitiam virtutis, & operis, impleverunt. Sim. Cass. l. 9. c. 3.

Estote perfecti. Matth. 5. 48. Non per ampliora diffusior, non per angustiora contractior, non altior in excelsis, non humiliatus in infimis, non major in magnis, non minor in minimis: sed unus, idemque æqualis ubique. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 17. de Deo.

Virgines enim sunt. Apoc. 14. 4. *hi sequuntur agnum.* Agnus noster charitatem habuit, gratiâ humilitatis enituit, patientiam servavit, mundanæ dignitatis altitudinem sprevit, inimicos dilexit. Ille itaque agnum, quò-

cunque ierit, sequitur; qui non solâ Virginitate ejus vestigia, sed per omnes quoque virtutum semitas, imitatur. B. Petrus Dam. s. 2. de nat. Virg.

Ex Patribus.

Connexæ sibi sunt, concatenatæque, virtutes: ut, qui unam habet, plures habere videatur. S. Ambros. l. 5. in Luc.

Ethica est, quæ sui curam gerens, cunctis sese erigit, exornat, augétque, virtutibus: nihil in vita admittens, quô non gaudeat; nihil faciens pœnitendum. S. Richardus à S. Vict. tr. Exposit. l. 1. c. 13.

Senectam unus crinis non facit. S. Gregor. Naz. in Jambico.

Curandum, nè bona nostra pauca sint, nè indiscussa: nè, aut pauca agentes, inveniamur steriles; aut indiscussa relinquentes, vecordes. Neque enim unaquæque verè virtus est, si mixta alijs virtutibus non est. S. Gregor. mor. l. 1. c. 20.

Una virtus sinè alterâ, aut omninò nulla est, aut minima: si enim aut castitatem humilitas deserat, vel humilitatem castitas derelinquit; cùm Deus detestetur tam superbiam, quàm immunditiam; quô modô oculis ejus accepta erit castitas elata, vel humilitas immunda? Idem in Ps. pœnit. Ps. 3.

Virtutes, si separatæ fuerint, dilabuntur: æquitas sinè bonitate sævitia est; & justitia sinè pietate crudelitas. S. Chrysol. s. 145.

Quid - faciemus ut salvemur? aggrediamur virtutem, cùm tempus habemus: distribuamus virtutes nobis, sicut sibi distribuunt agriculturam agricolæ: in hoc mense vincamus detractiones, injurias - & dicamus: hodie ab hoc nos vitio corrigamus; in illo autem mense patientiam doceamus &c. & cùm hanc virtutem in habitu perceperimus, ad aliam transeamus. S. Chrysost. hom. 24 in ep. ad Hebr.

§. VI.

Virtus ardua: cur? & quibus?

Ex Veteri, & Novo.

ITer pigrorum quasi sepes spinarum; via justorum absque offendiculo. Prov. 15. 19. *Hebr. via pigri velut senticetum spinarum; & semita rectorum complanata.* Alludit ad hortos sepibus spinarum obseptos. Sicut enim viator, qui vult fructibus hortorum gaudere; necesse est, ut sepes spinosus transeat: sic, qui vult fructibus virtutum frui, sepes tentationum, & difficultatum, perrumpat. Genuinè sic explicatur: iter ad honestas virtutes pigris videtur durum nimis, arduum, impervium, quasi spinis septum: via autem justorum, qui strenuè progrediuntur in via justitiæ; absque offendiculo, facilis, & trita. Cornelius hîc.

Hanc occupationem pessimam dedit Deus filijs hominum, ut occupentur in ea. Eccl. 1. 13. Si autem & ipsa virtus cum labore perficitur; & hoc item homini perutile est. Si enim, quoquò te vertas, & circa bonum, & circa malum, laborare oportet: consequitur verò malum punitio; bonum autem fruitio, voluptásque ineffabilis: sinè ullâ comparatione præoptandus est labor, & occupatio, circa bonum. Olympiodorus hîc.

Dulce lumen, & delectabile est oculis, videre solem. Eccl. 11. 7. Et tamen oculos tenebris assuefactos offendit. Sic virtus, quæ jucunda est; molesta, & tædiosa, est assuefacto in peccatis. Stella de contemptu &c. p. 2. c. 48.

Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Cant. 7. 1. Chorus ad musicum, castra ad bellum pertinet. Utrúmque subire debent, qui virtutem colit. Fieri enim non potest; ut, qui ad virtutis concentum aspirat, cum hostibus non pugnet, & difficile subeat certamen. Pinna Ethol.

Parate viam Domini. Luc. 3. 4. Ardua, & spinosa, &, propter plurima impedimenta, res penè inaccessa, est virtus. S. Titus Bostr. hîc.

Sol factus est niger tanquam saccus cilicinus. Apoc. 6. 12. Hæc immutatio non in ipsis elementis facta est, sed in hominum timidorum imaginatione: firma terra ijs nutare videtur; id est, virtutem, quæ stabilis planè est, nutare credunt; & lucem virtutis tenebras putant. Prima Ethol. 77.

Ex Patribus, & alijs.

Non proclive iter est, quô tenditur ad virtutes: sed ascenditur; & angustè, ac difficulter, ascenditur. Origen. hom. 5. in Exodum.

Non potest accidere, omnino non potest; ut, qui virtutem diligenter exequitur, nunquam plurimos acquirat inimicos. S. Chrysost. hom. 15. in Matth. 5.

In sudore vultûs, consolationis, ac virtutis, vescimur pane; terrâ cordis, & corporis, vitiorum spinas, atque concupiscentiarum tribulos, germinante. S. Laurent. Just. in solennit. S. Joan. Evang.

Cùm magna difficultate, facimus bona opera: nec scimus facere sinè Magistrô; mala autem scimus sinè magistrô facere. Rectè de nobis est, sicut de lapide, qui violenter ascendit; non à se, sed ab alio; licèt per se naturaliter descendat, & cadat. S. Vinc. Ferr. ser. 4. post Pent.

Humanæ naturæ minùs probabilis est virtus; nec vitiorum potiri quisquam potest, qui non luctatus est. B. Theodorus Studita s. 28.

§. VII.

Virtus exercitiô fit facilis.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

ABraham, Abraham; tolle filium tuum unigenitum &c. Gen. 22. 2. Guilielmus Pepinus

Pepinus quærit, cur Deus vocem Abrahæ ingeminârit? Respondet: factum, ad excitandam voluntatem in effectum tam difficilis jussionis. Sed nunc quæro: cur illum, iteratô nomine etiam tunc appellavit, quando jam afferre manus filio volebat, & Deo obtemperare? *Abraham, Abraham, non extendas manum tuam super puerum.* v. 11. 12. Causa est; quod, ut illi arduum fuit, necem filio inferre, ideoque bis de nomine vocari debuit; sic, postquam degustavit, quantum boni illud tam heroicum opus complecteretur; sic illum abripuit obedientia, & incitatum filij immolandi desiderium; ut bis quoque vocare oporteret, quò intermitteret; sicut bis nominari debuit, ut inchoaret opus. Did. Niss. f. 5. D. 5. Quadr. §. 5.

Forsitan non erant sepulchra in Ægypto; ideò tulisti nos, ut moreremur in solitudine. Ex. 14. 11. Ità dixit timore conterritus populus, dum mare occurrit. Terræ promissionis vicinis, non mare, & amaras aquas, sed Jordanis fluvium trajicere, necesse: nec timent; sed intrepidè undarum calcant profunda: *omnis populus per arentem alveum transibat.* Jos. 3. 17. Quò propiùs virtuti accedimus, placidior, & jucundior nobis est. Magis laborat, qui à profectu magis distat. Egressio amara, sed progressiô jucunda. Naxera in Jos. 3. §. 36.

Transibis ad montem, atque succides tibi, atq; purgabis ad habitandum spatia; & poteris ultrà procedere. Jos. 17. 18. Mons sylvosus industriâ potest domari, ut commodus fiat habitationi. Idem in Jos. 17. §. 30.

Quando petra fundebat mihi rivos olei. Job. 29. 6. S. Gregor. mor. l. 19. c. hîc per petram intelligit virtutem: quæ dura pluribus, ùt petra, videtur; sed decursu temporis dat oleum. Pinna in Ecc. 6. Ethol. 79.

Assument pennas sicut aquilæ; current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. Is. 40. 31.

Jesus ductus est in desertum. Matth. 4. 1. Non sine mysterio Evangelij prædicationem aggressurus. Deinde *abiit per sata.* Matth. 12. 1. Tandem introivit in hortum. Joan. 18. 1. Ut significaret: eos, qui Evangelicam perfectionem aggrediuntur; â desertis, & incultis, locis ad uberes, & amœnos agros sensim pervenire. Hæc est, ea, quæ initiô difficilia, & aspera, judicabant, amore augescente, tanquam facillima subire. S. Ambros. l. 4. in Luc. videte, quibus itineribus ad paradisum reducamur. Nunc in deserto Christus est, agit hominem; instruit, informat, exercet, ungit oleô spiritali. Ubi videt robustiorem, per sata, & fructuosa, traducit; postea in paradiso constituit tempore Passionis. Mendoza in 1. Reg. 14. Sect. 9.

Beati, qui esuriunt &c. Matth. 5. 6. Post luctum ponitur esuries. S. Ambr. l. 6 in Luc. ordinem prosequamur: peccatum deposui, temperavi mores, delicta deflevi: esurire incipio, & sitire, justitiam.

Jugum meum suave est. Matth. 11. 30. Juvenci initiô jugum detrectant, & ad ferendum vix adiguntur: assueti ultrà colla supponunt. Sic, licèt initiô, velut taurus indomitus, pietatis jugum ejicias; tandem assuetus libenter trahes. Pinna Ethol. 79.

Et accipens calicem. Matth. 26. 27. Priùs panem, postea calicem, consecravit. Theophylactus in Luc. 22. Primò datur panis, secundò calix: prior enim est in spiritualibus laboriosus actus, velut panis; non solùm, quia in vultûs sudore laboratur; sed etiam, dum comeditur, non est facilis ad glutiendum. Deinde, post labores, sequitur exultatio divinæ gratiæ, quæ est calix. *Comedite, & inebriamini charissimi.* Sylveira hîc.

Mulier, cùm parit, tristitiam habet &c. Joan. 16. 21. Docet spernere ardua virtutis. Virtutem inchoans exercere: concipis; expecta, & gaudebis. Pinna Ethol. 79.

Testimonia.

Ex Veteri, & Patribus.

VEnite filij, audite me; timorem Domini docebo vos. Ps. 33. 12. Sicut discipuli initiô vix terroribus, & flagellis, ad studium adiguntur; cùm verò proficiunt, scientiæ dulcedine allecti, vix à studio avelli passunt: sic sensim virtutis tyrones cum delectatione eam exercent. Pinna Ethol. 79.

In opere ipsius exiguum laborabis, & citò edes de generationibus illius. Eccli. 6. 20. - *in novissimis enim invenies requiem in ea, & convertetur tibi in oblectationem.* v. 29. Studium pietatis consuetudine dulcescit. Idem ibidem.

Jesus tibi dicit: tolle crucem tuam, & veni, & sequere me. Matth. 16. 24. Et si talis fueris, ut semper Christum sequaris; quantò plus secutus fueris, tantò minùs laborabis. Origen. apud Naxera in Josue c. 3. §. 36.

Harpyæ vultum habent Virginum; ungues autem aduncos, & rapaces. Virtus severô, & gravi vultu: sed si familiariter accesseris, blandissimô admittit gremiô; & brachiis charitatis constringit. Hildeburtus ep. 59.

§. VIII.

Virtus arduis crescit, adversarijs gaudet, lucet in terra.

Figuræ, Symbola.

QUantò opprimebant eos, tantò magis multiplicabantur. Ex. 1. 12. Vides quàm crescat adversis agitata virtus, quæ in prosperis languet, & marcescit. In Hebr. pro multiplicabantur, est *erumpebant*: sicut aqua, vel fluvius, quò magis arctatur, & concluditur; eò majori copiâ eluctatur aggeres, obicesque perfringit, & erumpit. Cornelius hîc.

Virtutem quidam olim ità expressit: facem inversam pinxit, quæ majores sese consumendo flammas ejiciebat, majoremque lu-

cem vibrabat, cum Lem: *Vires inclinata resumo.* Besseus D. 2. adv.

Horologium solare. Lem: *Umbra lucem.* Scilicet indicat. In adversitate virtus innotescit. Picinelli. Stellæ. Lem: *In tenebris magis.* Quomodo stellæ in nocte lucent, in die latent: sic vera virtus; quæ sæpe in prosperis non apparet, eminet in adversis. S. Bernardus s. 27. in Cant. Picinelli.

Testimonia ex Patribus.

Etsi corpus includitur, etsi caro detinetur, omnia Spiritui patent. Tertull. lib. ad MM.

Virtus duritiâ exstruitur, mollitie verò destruitur. Idem ibidem.

Virtus, est ad perferendorum malorum fortis, ac invicta, patientia. Ex quo fit, ut virtus nulla sit; si adversarius desit. Lactantius l. 5. div. instit.

Non potest accidere, omnino non potest; ut, qui virtutem diligenter exequitur, nunquam plurimos acquirat inimicos. S. Chrysost. hom 15. in Matth. 5.

Vitijs semper serviunt blandimenta, lenocinantur dulcia delictis: virtutibus verò austera, & fortia, sunt amica. Chrysol. s. 74.

Nulla virtus in veritate claresçit; nisi oppositum, aut retrahens, sive impediens, patiatur. Habet virtus fornacem, habet & refrigerium: in uno probatur, in altero requiescit. Sim. Cass. l. 4. c. 1.

§. IX.

Virtutem consequendi, & conservandi, praxes.

Prima, *Sensim, & pedetentim.*

Det tibi Deus de rore cœli &c. Gen. 27. 28. Cur non dixit, det tibi de pluvia cœli, sed tantùm de rore, qui vix terræ irrigat superficiem? quia ros sensim, & leniter, descendens, terrâque imbibitus, uberem eam reddit: pluvia autem larga terram inundat, radices evellit. Sciebat prudens senex, ad culmen supernæ benedictionis non extensis alis, sed gradibus pedetentim ascendendum: sicut angeli, alioquin alis præditi, per scalam Jacob ascendebant. Castillo Illat. 8.

Hæ sunt mansiones filiorum Israël. Num. 33. 1. Quadraginta & duabus, stationibus peregrinati sunt filij Israel ex Rameste úsque in terram promissionis. Cur brevi itinere Deus eos non perduxit eò? Origen. hom. 27. in Num. in his intelligit figuraliter conversionem à creaturis. Per Ægyptum statum miserum culpæ; per familias Jacob, animas; per terram promissam, gloriam, vel culmen virtutis; per mansiones, profectum in virtute. Antequam, inquit, ad perfectum veniat, in eremo habitat: ubi scilicet exerceatur in præceptis Domini. Et, ubi fides fuerit in eo probata, inde venit ad aliam; & quasi de una mansione ad alteram transit! Et impletur in his illud, quod scriptum est: *ibunt de virtute in virtutem.* Ps. 83. 8. usquequò perveniant ad ultimum, imò ad summum, gradum virtutum. Idem ibidem.

Sicut aquila provocans ad volandum. Deut. 32. 11. Quid putamus, fratres, quomodo tunc repentè de terris ad cœlos evolare poterimus, qui nunc exercitiô, & usu, quotidianô, volitare non didicimus? Nunquid non Christus sicut aquila provocat ad volandum filios? *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ?* Ps. 54. 7.

Non adhuc perpetes petit aquilæ volatus; sed cum columba gemere, & inter Christianæ petræ cavernas amat volitare. S. Aelredus l. 1. speculi c. 5. Plumescat interim, Domine Jesu, plumescat, quæso, anima mea in nido disciplinæ tuæ; pauset in foraminibus petræ, in caverna materiæ. Baeza t. 2. l. 6. c. 1. §. 6.

Botrus Cypri Dilectus meus. Cant. 1. 13. Adhuc non uva, non mustum, non vinum; sed tantùm botrus, scilicet gemmula, sive flos. Orig. hom. 2 in Cant. in quibus verbum Dei vitis vera efficitur; non eis ad summum maturos botros producit, & dulces: nec repentè eis efficitur vinum suave, & lætificans cor hominis; sed priùs producit eis suavitatem odoris in florem. Idem t. 1. l. 1. c. 9. §. 4.

Vidimus stellam. Matth. 2. 2. Hinc est, quod & ad Magos, noctis incolas, & totis obstupescentes oculis, tenuiter micans stella assuefacit ad lucem; & gradatim pertrahit ad ipsum fontem Luminis, & dierum. S. Chrysol. s. 87.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. Quid memorem de sepulturæ officio, quod prævenit; de pedibus ascendens ad unctionem capitis. Marci 14. 3. Drogo Ost. de sacr. Dom. Pass.

Virtus exercitiô perseverat. S. Chrysol. s. 28.

Secunda. *Priùs extirpa vitia.*

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Egresso foras Jacob, venit Esau. Gen. 27. 30. Sic sanctitas, & iniquitas, nunquam conveniunt. Mendoza in 1. Reg. 5. 1.

Vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cœlum. Gen. 28. 12. Ego pietatis exercitationem scalæ Jacob visæ rectè comparaverim: cujus pars terram, pars verò cœlum, attingebat: Ex quo eos admonere opùs, qui ad virtutem ducendi sunt: ut priùs admoveant gradibus vestigium; & inde paulatim ascendendo, progrediendóque, ad comprehensibilem humanæ naturæ altitudinem perveniant. Quemadmodum verò in gradibus prima est ascensio, ab humo recessus; sic in exercitatione laudabilis operis discessus à malô. S. Basilius in Ps. 1.

Percussum Ægyptium abscondit sabulô. Ex. 2. 12. Priùs Moyses Ægyptium occidit, quàm à colloquium cum Deo vocaretur. Ex. 3. 2. S. Ambros. l. 2. de Abel, & Cain, c. 4.

Cùm

Cùm interficitur impius, Christus infunditur: &, ubi abominatio aboletur, sanctificatio congregatur.

Meum est omne primogenitum, ex quo percussi primogenitos in terra Ægypti. Num. 3. 13. Cùm renuntiatur improbitati, statim adscipitur virtus: egressus enim malitiæ virtutis operatur ingressum; S. Ambrosius citatus. Non priùs sanctificati sunt primogeniti Israël, quàm percuterentur Ægyptiorum primogeniti: & quasi causam sanctificationis, horum interitum, & necem ponit illorum. Orig. hom. 3. in Num.

Tempus putationis advenit. Cant. 2. 12. Mox. *vineæ florentes dederunt odorem suum.* Quia, nisi diligens præcedat putatio, non sequetur fragrans vineæ floritio. Priùs enim sunt resecanda peccata, quàm sequantur glorioſa virtutum primordia: mortificandæq; sunt cunctæ inordinatæ affectiones; ut floreant, & fragrent, studioſi affectus, & actus. De Ponte hîc Exh. 23. §. 2.

Hyems transijt -- flores apparuerunt. Cant. 2. 11. 12. Per flores virtutes signantur; quæ, post transitum diabolicæ hyemis, in cordibus oriuntur. S. Bonaventura spec. B. V. c. 10.

Vadam ad montem myrrhæ. Cant. 4. 6. Ad montem myrrhæ, & ad collem thuris, sponsus vadit: quia eos familiariter visitat, quos per mortificationem vitiorum ad alta proficere; & per mundas, & humiles, orationes suaviter redolere perspicit. S. Gregorius hîc.

Surge aquilo, & veni Auster. Cant. 4. 16. S. Ambros. in Ps. 1. per aquilonem, spiritum malum intelligit; per austrum, divinum. Et subdit: iste ventus adspirat, si Boreas ille gravis ventus flare desierit.

Ut evellas, & destruas &c. Jer. 1. 10. Contra quatuor tristia duo læta apposuit: quia non poterant ædificari bona, nisi destructa essent mala; nec plantari optima, nisi eradicentur pessima. S. Paschasius in Thren. 3.

Dico huic vade, & vadit, veni, & venit. Matth. 8. 9. Priùs dicit, vade, deinde veni. Priùs dic vitio, vade, longè recede à me; deinde virtuti, veni, id est, mecum perpetuò manè. Sylveira Addit. in Matth. hîc.

Colligite primùm Zizania. Matth. 13. 30. Priusquam colligatur triticum, evellantur Zizania; id est, antequam quis virtuti incumbat, pericula vitet. Nota item: *ad comburendum.* Non satis Zizania evellere, & à tritico separare; sed exurenda, nè remaneat, quod iterum sata possit lædere, & inimicus homo superseminare Zizania tritico. Origen. in Jer. eradicatum est quidpiam; invenit etiam adversarius inter ea, quæ eradicata sunt, aliquam sementem, quam iterum seminet. Propter hoc jubet Dominus: colligite & comburite: scilicet ut eradicatio quoque, & ipsa subversio, consumatur. Pinna Ethol. 238.

Motiva.

Ex Veteri, Novo, Patribus, & alijs.

Diverte à malo, & fac bonum. Ps. 33. 15. Ad videndos dies bonos, non sufficit, tantùm à malis actibus abstinere, nisi nos pietas compellat & bona agere: nam primus virtutis gradus est, aliena non quærere; sed iterum superior, egentibus propria non negare. Cassiodorus hîc. Quomodo enim poteris facere bonum, nisi declinaveris à malo? Quid quæro ut vestias, quando adhuc spolias? Quid quæro, ut dones, quando adhuc rapis? S. Augustin. in Ps. 36.

Lavamini, mundi estote - discite benefacere. Is. 1. 16. 17. Isaias, cùm populum instrueret, priùs mundationem à sceleribus, & quietem à vitijs, posuit; quàm intulisset de benefaciendo scientiam. Simon Cass. l. 3. c. 1.

Ut sinè timore. Luc. 1. 74. Porrò, nisi à dœmonum dominatu liberemur; Deo in veritate servire non possumus. Priùs enim à dæmonibus habenda est libertas: antè sunt solvenda vincula peccatorum, quibus voluntariè nosmetipsos innexuimus: priùs è carceribus oportet dimitti, quàm justum Deo famulatum exhibere possimus. Sim. Cass. ibidem.

Cùm renuntiatur improbitati, statim adscisciscitur virtus: egressus enim malitiæ virtutis operatur ingressum: eôdémque studiô, quô crimen excluditur, innocentia copulatur. S. Ambros. de Abel, & Cain. l. 2. c. 4.

Sive virtutes inferas, vitia suâ sponte decedent: sive etiam vitia eximas, virtutes ultrà subibunt. Sic bonorum, ac malorum, constituta natura est; ut se invicem semper oppugnent, semper expellant: ità fit, ut néque vitia detrahi sinè virtutibus possint, nec virtutes inseri sinè detractione vitiorum. Lactantiùs l. 6. div. instit.

Virtùs, nisi cum cordis munditia, non potest convenire. Orig. hom. 6. in Gen.

Priùs vitia in homine extirpanda sunt; deinde inserendæ virtutes. S. Isidorus l. 2. sent. c. 36.

Non potest mens regnum habere virtutum; nisi priùs excusserit jugum vitiorum. S. Prosper. l. 3. c. 3. de virtutibus, & vitijs.

Ad nihilum valet operum bonorum novella plantatio, nisi malorum priùs fiat eradicatio. Sim. Cass. l. 3. c. 3.

Nullus potest esse in vera vita spiritali; nisi priùs moriatur peccato. S. Thom. Aqu. in ep. ad Gal. c. 1. Lect. 1.

§. X.

Virtus non amatur: sumus difficiles ad illam.

Ex Veteri, & Novo.

Fiat lux. Gen. 1. 3. Lux quidem, ut esset, divinum mandatum expectavit; tenebræ autem extiterunt sinè mandatô. S. Gregor. Nyss. l. hexam. Præmisit *& tenebræ erant super faciem*

faciem abyssi. S. Anastas. Sinaita l. 1. Anagog. contemplat. Scriptura tenebras ponit ante lucem. Quod præsignificaverunt illæ etiam duæ volucres, quæ emissæ sunt ex Arca Noë. Gen. 8. 7. 8. Unde licet videre; ibi quóque priores esse tenebras: prior enim corvus evolavit super aquas. Cùm blanda voluptas homini res terrenas proponit, quæ meræ tenebræ sunt; & ratio cœlestia dictat, quæ lux sunt; priùs in illas abripimur, quàm in hæc feramur: non secùs ac ante columbam corvus evolavit. Did. Niss. D. 3. Pasch. §. 3.

Dedit viro suo. Gen. 3. 6. Ut mulier alliceret virum ad peccatum; absque ullius mandato, ipsa, ùt comedit, dedit viro suo: nam ad malum nos proni sponte nostrâ; ad salutem mandatò impelli opùs habemus. Sylveira in Joan. 4.

Abijcite deos alienos; surgite &c. Gen. 35. 2. 3. Surgere jubet: quia somnolenti sumus ad ea, quæ animæ, & Dei, sunt: ut necesse sit, crebris vocibus nos excitare. Et ascendere jubemur: quia omnis pro Deo, & anima, susceptus labor videtur mons præcelsus: aliter est in voluptatibus. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 2. l. 9. c. 4.

Tollite inaures aureas, de uxorum, filiorumq, & filiarum vestrarum, auribus; & afferte ad me. Ex. 32. 2. Si ab uxore, aut filia, monile auferas ad bonum aliquod; vix totâ die fletum, & turbationem domûs, compescere poteris: nunc verò tam facilè pretiosis spoliari permittunt ad idola. Oleaster. Imperat virtus; & dormimus: annuit vitium; & jam currimus. Utinam se sic sineret homo à vitijs rogari, quemadmodum ad opera virtutum. Seneca l. 3. nat. quæst. c. 27. nihil difficile est naturæ, ubi in finem sui properat. Ad originem rerum parcè utitur viribus, dispensatque se incrementis fallentibus; subitò ad ruinam totô impetu venit. Did. Niss. Polit. Cœl. p. 2. l. 2. c. 6.

Repentè ventus irruit à regione deserti. Job. 1. 19. at Ezech. 37. 9. *à quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reviviscant.* Ad evertendam domum, ad inferendam necem, irruit ventus unus: ad conferendam verò vitam à quatuor ventis totidem fœderati venire debuêre. Idem f. 4. D. 5. Quadr. §. 4.

Cum sancto, sanctus ejus, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris; & cum perverso perverteris. Ps. 17. 26. Sanitum ter nominat, sanctus, innocens, electus; & perversum semel tantùm. Cur mali, & perversi, non ter, æquè ac sancti, meminit? Quia, ut quis evadat Sanctus, tribus, & pluribus, indiget Sanctis, qui illum ad probitatem pertrahant: ut verò quis malus evadat, unus, qui pervertat, plus satis est. Idem ibidem.

Ambulavimus vias difficiles. Sap. 5. 7. *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* Ps. 13. 3. Sed, ut ad cœlum tendant, quid requiritur? *Appropinquavit regnum cœlorum &c.* Matth. 3. 2. Novus dicendi modus! homo debet quærere, & sese appropinquare ad regnum cœlorum; at è contra Joannes ait. Nisi cœlum se inclinet, & ad nos veniat; nunquam homo se movebit, ut illud conscendat. Sylveira in Joan. 4.

Ecce ego lactabo eam, & ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus. Os. 2. 14. alij legunt, *seducam* eam in solitudinem. Expende verbum *seduco*, & considera; quòd etiam ad ea, quæ nobis maximè utilia sunt, oportet Deum nos seducere. Oleaster in Gen. 12.

Abscondi talentum tuum in terra. Matth. 25. 25. Compone hunc servum iniquum cum illo Luc. 16. 3. qui ait: *fodere non valeo*, hoc est, laborare. At iste, qui unum talentum acceperat, *abiens fodit in terram.* Hic ad malum strenuus, & impiger; alter ad bonum, & satisfaciendum Domino, piger. Sylveira hic in addit.

§. XI.

Varia de Virtute in genere.

Vinum tuum missum est aquâ. Is. 1. 22. id est, justitia tua missa est cum avaritia, & injustitia. Religiosus miscet vinum cum aqua, quando cum obedientia miscet propriam voluntatem, & judicium cum oratione curiosa; & sæcularia colloquia, cum cœlestibus cogitationibus consolationes viles. Cornelius hîc.

Virtus spontanea quædam res est, & nullius subjecta dominio: quod autem quâdam necessitate coactum est, virtus jam non esse potest. S. Gregor. Nyss.

Multò magis regnans virtus mavult adolescentiam, quàm senectutem; & tanquam intactam Virginem, & nihil probri passam adolescentiam, secum jungit necessitudine, ut cujus vitæ primitias ambiat. S. Chrysost. in Ps. 14.

§. XII.

Virtutes Theologicæ.

Figuræ, Symbola.

Abraham, Isaac, Jacob.

DEus est *Deus Abraham*, conferendo Fidem: *Deus Isaac*, conferendo spem: *Deus Jacob* conferendo Charitatem. S. Bonaventura hîc.

Per Abraham Fides, per Isaac spes, per Jacob Charitas, intelligitur. Hugo Card. in Matth. 1.

Recumbent cum Abraham, & Isaac, & Jacob. Matth. 8. 11. In Abraham Fides, in Isaac Spes, in Jacob Charitas designatur. Sim. Cass. l. 5. c. 12. Hi tres Patres in medium adducuntur: nam in Abraham Fides, quâ placuit Deus; & reputatum est ei ad justitiam: in Isaac verò spes, quasi Sacramentum fidei; & gratiæ, generatur. Porrò per Jacob Charitas designatur: quæ per varia certamina, donec Israel posset Deum deorum in Sion videre,

dere, laboriosè transeat. S. Paschasius l. 5. in Matth.

Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum Jacob. Luc. 20. 37. Quare potiùs istos, quàm alios nominavit; cùm sit Deus omnium? Quia in his tribus commendantur, & significantur, tres virtutes Theologicæ, id est, Fides, Spes, Charitas; per quas venitur ad Resurrectionem. Per Abraham Fides, per Isaac Spes, per Jacob Charitas. Hugo Card. hîc.

Aliæ figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Creavit Deus cœlum &c. Gen. 1. 1. Christianus est cœlum; in quo Luna est Fides, Hesperus Spes, Sol Charitas; astra reliqua cœteræ virtutes. Cornelius hîc.

Ibimus viam trium dierum. Ex. 3. 18. Via trium dierum, est via Fidei, Spei, & Charitatis. Cornelius hîc. Fides demonstrat iter ad terram promissionis, uti columna nubis, & ignis: Spes autem manna suavitatis nos sustentat: at verò Charitas in eam nos introducit, ùt arca fœderis. S. Franc. Sales. de div. am. l. 1. c. 6.

Est nostrum *pro peccato sacrificium* fides. Levit. 3. 1. &c. *hostia pacificorum* spes: *holocaustum* verò Charitas. S. Rupertus hîc l. 1. c. 27.

Tres civitates. Deut. 19. 2. Glossa hîc dicit Fidem, Spem, & Charitatem: ad quas omnes pœnitentes debent confugere.

Surge per Fidem; *propera* per Spem; *veni* per Charitatem. Cant. 2. 10. Idem S. Rupertus hîc.

Sancta Ecclesia, id est, spiritale ædificium; ut ad secreta gaudia pertingat; tres solummodo portas Ezech. 40. 6. &c. habet; videlicet Fidem, Spem, atque Charitatem. Unam ad orientem, aliam ad aquilonem, tertiam ad meridiem. Porta quippe in oriente est Fides: quia per ipsam lux vera nascitur in mente. Porta ad aquilonem Spes: quia unusquisque in peccatis positus, si de venia desperaverit, funditus perit. Unde necesse est, ut, qui per suam iniquitatem extinctus est, per spem misericordiæ reviviscat. Porta ad meridiem Charitas: quia igne amoris ardet. S. Gregorius hîc. hom. 19. post medium.

Ex Novo.

Faciamus hîc tria tabernacula. Matth. 17. 4. Fidei unum, Spei unum, Amori unum. S. Bernardus l. de amore Dei c. 2.

Non permisit secum intrare quemquam, nisi Petrum, & Jacobum, & Joannem. Luc. 8. 51. Petrus, qui interpretatur *agnoscens*, designat fidem: Jacobus qui *luctator* interpretatur, Spem: Joannes Charitatem. Et hæ tres virtutes sunt Domino familiarissimæ; & concurrunt ad suscitationem peccatoris à morte; quæ designatur in suscitatione puellæ. S. Bonaventura hîc. Virtutes vivificæ, animam mortuam reviviscere facientes, tres solummodò sunt; quas Theologicas appellamus. Sim. Cass. l. 6. c. 1.

Commoda mihi tres panes. Luc. 11. 5. Isti tres panes intelligi possunt actus Fidei, Spei, & Charitatis; quibus Deus præcipuè colitur. Dion. Carthus. hîc. Hoc est, infunde cordibus nostris Fidem, Spem, & Charitatem. S. Eligius hom. 14.

Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis. Luc. 11. 9. Petimus Fide, per eam ad Christum euntes: quærimus spe; quâ attingimus usque ad interiora: pulsamus Charitate; dum laboribus desudamus: ut, quod petimus, & quærimus, consequamur. S. Bonaventura hîc.

Quis ex vobis &c. Luc. 11. 11. *Panis* intelligitur Charitas, sinè quâ cœtera nihil sunt; sicut sinè pane mensa inops videtur: cui contraria est cordis duritia, quam lapidi comparavit. *Pisces* sunt Fides invisibilium: cui contrarium posuit serpentem, propter venena fallaciæ. In *ovo* indicatur spes: huic contrarium, posuit scorpionem; cujus aculeus venenatus retro timendus est: quia mortifera desperatio in fine est formidanda. Ven. Beda l. 1. in Matth. 7.

Ex Patribus, & alijs.

Prima salutis initia, & ipsa fundamenta, Fides est: profectus verò, & augmenta ædificij, Spes est: perfectio autem, & culmen, totius operis, Charitas. Origenes l. 2. in Rom. 2.

In illa crucis parte, quæ terræ defigitur, Fides, quæ religionis fundamentum est, figuratur: huic scilicet fundamento tota fabrica bonæ operationis innititur. Per supremum verò corum, quod cœteris eminet, Spes intelligitur: quâ noster animus ad capessenda cœlestia provocatur. Illô verò lignô, quod in medio positum binis utrinque porrigitur brachijs, latitudo designatur geminæ Charitatis. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 22.

Quare in Missa ponuntur panis, vinum, & aqua? quia in his res ipsa, & virtus, Sacramenti intelligitur. In aqua intelligitur Fides, quæ latet, & nutritur in aquis. In vino, quod lætificat, & accendit, intelligitur Spes. In pane, qui confirmat, & reficit, intelligitur Charitas. S. Thom. Aqu. opusc. 8. de expos. Missæ.

§. XIII.

De Theologicis Virtutibus varia.

Qui timetis Dominum, credite illi; & non evacuabitur merces vestra. Qui timetis Dominum, sperate in illum; & in oblectationem veniet vobis misericordia. Qui timetis Dominum, diligite illum; & illuminabuntur corda vestra. Eccli 2. 8. 9. 10. Tribus sententijs munit timentes Deum, virtutibus Theologicis. Olympiodorus hîc.

Apertis thesauris suis. Matth. 2. 11. Cùm omnia, juxta vota, vidissent; imò peramplius, quàm crederent, & sperarent; quoniam bonus Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum; majora eis tribuit, quàm acceperit; & potiora, quàm posset provehi spes humana; Pro auro Fidem; pro thure Spem; pro myrrha conservantem ab immunditijs, & à corruptione, Charitatem. Sim. Cass. l. 1. c. 15.

Docete omnes gentes. Matth. 28. 19. Docuerunt homines, in carne angelicè vivere: docuerunt, quid credendum, quid sperandum, quid amandum. Idem l. 14.

Ex merito Fidei videt anima Deum, id est, Filium Dei, & sapientiam Patris: ex merito spei possidet potentiam Dei, id est, æternum Patrem: ex merito charitatis fruitur Deô, id est, suavitate Spiritûs S. S. Bernardinus s. de prosperitate.

Tribus in rebus Christiani culminis fundamenta consistunt: id est, in Spe, in Fide, & Charitate. S. Zeno Veron. de Fide &c.

§. XIV.

Virtutes Cardinales.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri, & Novo; Patribus, & alijs.

Fluvius egrediebatur de loco voluptatis. &c. Gen. 2. 10. Est paradisus vita beatorum: quatuor flumina, quatuor virtutes. S. Isidorus hîc.

Psallite Domino in cithara &c. Ps. 97. 5. Videntur satis commodè applicari quatuor virtutibus Cardinalibus: cithara Prudentiæ, psalterium Justitiæ, tuba ductilis Fortitudini, tuba canora Temperantiæ. Cithara variarum chordarum sonos miscens unum dulcem concentum efficit. Sic Prudentia varias circumstantias operis boni conjungens, perfectum opus reddit. Psalterium decem chordis instructum Decalogum nobis repræsentat, id est, omnia præcepta Justitiæ. Tuba ductilis malleorum ictibus extenditur, & formatur, ut sonum suavissimum edat: Sic Fortitudo tribulationes patienter ferendo, ità extendit, & perficit hominem Dei; ut suavem illum sonum edat cum Job. *Si bona suscepimus &c.* c. 2. 10. Denique Temperantia, tanquam durum cornu, carnem excedens, & superans; id est, corpus castigans jejunijs, atque vigilijs, tubam spiritualem efficit: qualis erat Præcursor Domini; qui melle Sylvestri, & locustis, contentus, & pilis camelorum indutus, dicebat: *ego vox.* Matth. 3. 4. Bellarminus.

Tria sunt difficilia &c. Prov. 30. 18. Per quadruplicem hanc viam accipe quadrigam virtutum &c. quâ trahimur ad felicitatem æternam. Scilicet per *viam aquilæ in cœlo* significatur Prudentia: utpote quæ mirâ pollet oculorum ad videndum, & prævidendum, acie. Per *viam navis in mari*, Fortitudo: quâ contra fluctus, & procellas, tentationum Mundi hujus fortiter incedimus. Per *viam viri in adolescentia*, Temperantia: quâ adolescentiæ æstus, & cupiditates, moderamur. Per *viam colubri in petra*, Justitia; quæ cuique suum tribuit: sicut coluber, repens per petram, nihil illi adimit. Cornelius hîc.

Tria sunt, quæ benè gradiuntur &c. Prov. 30. 29. Quisque in animæ suæ republica, & regno, incedat fortiter ùt leo; sapienter, ùt gallus; temperanter ùt aries; justè, ùt rex. Idem hîc.

In medio ejus similitudo quatuor animalium. Ezech. 1. 5. Quatuor hæ virtutes adumbratæ sunt in quatuor Cherubinis, stipantibus currum providentiæ, & gloriæ Dei; qui faciem, & speciem, habent quatuor animalium, scilicet leonis, bovis, aquilæ, & hominis; quibus totidem hîc animalia Salomonis ex æquo respondent: leoni leo, bovi aries, aquilæ gallus, homini rex. Idem hîc.

Tulerunt illum in Jerusalem &c. Luc. 2. 22. In obligatione Domini quatuor personæ offerunt: Maria, Joseph, Simeon, & Anna: quia anima, quæ verum sacrificium offerre vult Deo, debet habere comitatum quatuor virtutum Cardinalium. Per Simeonem, qui interpretatur *audiens*, intelligitur Prudentia. *Audiens sapiens sapientior erit.* Prov. 1. 5. Per Annam, quæ interpretatur *gratia*, intelligitur Temperantia: *optimum est, gratiâ stabilire cor, non escis.* Hebr. 13. 9. Per Joseph virum justum, qui interpretatur *augmentum*, intelligitur Justitia: *multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum justitiæ vestræ.* 2. Cor. 9. 10. Per Mariam, quæ interpretatur *dominatrix*, intelligitur Fortitudo: *melior est patiens viro forti.* Prov. 16. 32. S. Bonaventura hîc.

Animal primum simile leoni &c. Apoc. 4. 7. In his quatuor animalibus notantur quatuor virtutes Cardinales: in facie hominis Temperantia, leonis Justitia, vituli Fortitudo, id est, patientia; aquilæ Prudentia. S. Bernardinus apud Sylveira hîc.

Claritas respondet Prudentiæ, subtilitas Temperantiæ, agilitas Fortitudini, impassibilitas Justitiæ: quia Justitia perpetua est, & immortalis. S. Bonaventura s. 2. in hexam.

Temperantia respondet terræ; quæ aridam reddit, & tamen ornat, & vestit floribus: Prudentia respondet aquæ perspicuitati. Justitia aeri: aer enim ascendit, & descendit, ad dextram, & ad sinistram, movetur. Fortitudo respondet vigori ignis. Idem ibidem s. 6.

Virtutes configurantur quatuor Causarum efficacijs. Fortitudo debetur Efficienti, Prudentia Formæ, Justitia Fini, quæ regulat; Temperantia Materiæ, nè defluat. Idem de Virt. Cardin. Serm. 6.

Sicut

Sicut ignis purgat fæces metallorum, ità Justitia purgat vitia malefactorum. In aere illustrante, & viam, quâ eundum sit, monstrante; accipe Prudentiam dirigentem. In aqua, ardorem refrigerante; & terram, nè dissolvatur in pulverem, suô humore continente; accipe Temperantiam, ardorem concupiscentiæ restinguentem. In terra, percussâ undique aquis, & tamen immobiliter permanente; accipe Fortitudinem in periculis roborantem. Geminiani l. 1. c. 84.

Tempus docet quatuor Virtutes Cardinales. *Primo* Prudentiam: tres partes habet tempus; sic juxta Tullium, tres partes Prudentia: scilicet memoria in recordatione præteritorum, intelligentia in ordinatione præsentium, & providentia in provisione futurorum. De quibus Deut. 32. 29. *utinam saperent*, scilicet præterita, & *intelligerent* præsentia, *ac novissima providerent*, id est, futura. *Secundò* Justitiam: cujus est, communitatem servare sinè personarum acceptione. Hanc communitatem Justitiæ Tempus præcipuè servat: quia nihil est eô communius; & omnibus æqualiter est commune. *Tertiò* Fortitudinem: pertinet enim ad virum fortem; non otiô vel ignaviâ, torpescere; nec propter aliquam difficultatem ab opere virtutis desistere: sed, si aliquando remitti contingat, continuò reviviscere. Quæ omnia Tempus docet: nunquam enim quiescit; sed continuò cursum peragit. *Quartò* Temperantiam; quæ maximè necessaria est ad conservationem sanitatis, & gratiæ spiritualis. Sicut moderatô tempore in suis qualitatibus corpori nihil salubrius. Idem l. 1. c. 84.

Alia.

Deus judex justus, fortis, & patiens. Ps. 7. 12. Nota, quòd in hoc versu in Christo ostenduntur esse quatuor virtutes Cardinales: Prudentia per hoc, quod dicit *Judex*: ad prudentiam enim pertinet discernere, & judicare: *Justus*, ecce Justitia: *fortis* ecce Fortitudo: *patiens*, ecce Temperantia. Hugo Card. hîc.

Beati pauperes spiritu &c. Luc. 6. 20. S. Ambrosius dat causam, cur Lucas quatuor tantùm assignet Beatitudines: quia contentus, inquit, fuit, quatuor amplecti virtutes Cardinales. Temperantiam in prima: *beati pauperes*. Justitiam in secunda: *beati qui nunc esuritis*, scilicet *justitiam*, ut addit Matth. 5. Prudentiam in tertia: *beati, qui nunc fletis*. Habes, ait Ambros. Prudentiam, cujus est flere occidua; & ea, quæ æterna sunt, quærere. Fortitudinem in quarta: *beatis eritis, cùm vos oderint homines*. Cornelius hic.

In hac vita Virtus non est, nisi diligere; quod diligendum est. Id eligere; Prudentia est: nullis inde averti molestijs; Fortitudo est: nullis illecebris; Temperantia est: nullâ superbiâ; Justitia est. S. August. ep. 52.

Si currus est anima; habet equos vel bonos, vel malos. Boni equi virtutes sunt animæ; mali equi passiones sunt corporis. Bonus ergo rector malos equos restringit, & revocat; bonos incitat. Boni equi sunt quatuor: Prudentia, Temperantia, Fortitudo, Justitia. Mali aqui iracundia, concupiscentia, timor, iniquitas. S. Ambros. l. de Isaac, & anima, c. 8.

Titulus XVI.

VITA.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

Die sextò parent, quod inferant. Ex. 16. 5. Sex diebus vitæ nostræ cibaria comparanda sunt in septimum diem æternitatis; ut ijsdem in æterna quiete cœlesti vivamus. Ità Origenes, Rupertus, Cyrillus. Apud Cornelium hîc.

De manè usque ad vesperam. Job. 4. 20. id est, ab initio vitæ usque ad finem. Hugo Card. hîc.

Militia est vita hominis super terram. Job. 7. 1. Nam, sicut belli tempore, miles nunquam aliquid certi sibi spondere potest, nec in eodem versatur statu; sed modò victoriam refert, modò in fugam compellitur: hodie cædit, cras ab hoste cæditur; adeò ut semper arma eum gestare necesse sit: Sic nihil in hac vita habetur stabile, sed omnia fortunæ mutationi subjecta sunt: nam, si manè victor fueris, vesperi clades timenda, vel excidium: adeò ut nunquam certi aliquid tibi promittere valeas. Besseus D. 1. Epiph.

De torrente in via bibet. Ps. 109. 7. Sicut torrens pluvialibus aquis collectus redundat, perstrepit, currit; & currendo decurrit, id est, cursum finit: sic est omnis iste cursus mortalitatis humanæ. Nascuntur homines, vivunt alijs, moriuntur; rursusque morientibus alij nascuntur, succedunt, accedunt, decedunt. S. Prosper. hîc.

Extinguetur lucerna ejus in medijs tenebris. Prov. 20. 20. Lucerna Symbolum est vitæ. Sicut enim vita alitur humidô radicali, sic lucerna oleô; eoque deficiente languet, & emoritur. Cornelius hîc.

Ægyptijs lucerna Symbolum vitæ erat: quòd nihil aliud putarent vitam esse, quàm ignem humore, velut olei liquore, nutritum. Idem in Is. 60. 1.

Jam hyems transijt. Cant. 2. 11. Possumus etiam per hyemen vitam præsentem intelligere. S. Gregor. hîc. Hyems est vita præ-

sens; in qua nos, etsi jam spes ad superna erigit, adhuc tamen mortalitatis nostræ frigidus torpor astringit. Idem mor. l. 27. c. 14.

Et ecce quasi statua una grandis. Dan. 2. 31. Quid est aliud hujusmodi statua, nisi humana figura, sive humana vita? Richardus à S. Victore de erud. hom. inter. l. 1. c. 26.

Ex Novo.

Erat parasceve, quod est ante Sabbathum. Marci 15. 42. Est parasceve nomen Græcum, & interpretatur *præparatio.* Unde sextam feriam sic appellabunt Judæi: quia ea, quæ Sabbatho erant necessaria, præparabant. Parasceve vitam præsentem significat; in qua necessaria præparari debent vitæ futuræ. Hugo Card. hîc.

Venit in omnem regionem Jordanis. Luc. 3. 3. Congruè circa Jordanem de Judicio sermo ejus est; Jordanis enim idem est, ac *fluvius Judicij.* Et amœnus quidem fluvius est; sed in mare mortuum defluebat. Egregius typus vitæ nostræ: quid illa est? nisi Jordanis fluvius amœnus; divitijs, voluptatibus, honoribus, lætus. Verùm in mare mortuum descendit, in mortis abyssum transeunt fluctus; manet luctus. Marchantius D. 4. adv.

Gravati erant somnô. Luc. 9. 32. Somnus est vita præsens, qnô gravantur oculi interiores. Ab hoc somno evigilat homo, cùm moritur. Et tunc potest videre Majestatem Dei; antè non. Hugo Card. hic.

In Cana Galilææ. Joan. 2. 1. Galilæa interpretatur *transmigratio.* Vita ergo præsens Galilæa est; transmigrans de præsentibus ad futura. Hugo à S. Vict. de 7. hydrijs.

Venit nox. Joan. 9. 4. Præsens vita dicitur dies: & mors dicitur nox, vel futurus status: quia dies dati sunt ad operationem; noctes ad quietem. Hugo Card. hîc.

Per dies quadraginta &c. Act. 1. 3. Quadragesimus numerus est Symbolum peregrinationis nostræ in hoc Mundo. Hinc quadraginta annis peregrinati sunt filij Israël in deserto. Ità Christus hîc quasi quadraginta diebus peregrinatus fuit; &, ijs peractis, ascendit in cœlum. Cornelius hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Dies Sanctæ Quadragesimæ vitam Sæculi præsentis significant: sicut & dies Paschæ æternam beatitudinem præfigurant. S. Aug. l. 2. in capite jejunij de tempore.

Sicut Quadragesimæ dies ante Pascha significaverunt laboriosam vitam in hac ærumna mortali: sic isti dies læti significant futuram vitam, ubi erimus cum Domino regnaturi. Idem s. 6. de diversis.

Pelagus est longè, latèque protensum, hæc vita: & quemadmodum in mari universo sinus diversi alijs, átque alijs tempestatibus commoventur præcipuè; sic & in vita nostra fieri videmus. S. Chrysost. hom. 82. in Matth. 26.

Mercaturam hanc vitam existimo. Si negotiatus fueris; quæstum facies; parva magnis, caduca sempiternis, commutans. Quòd si nundinarum tempus tibi fluere sinas, nullum aliud es postea habiturus. S. Gregor. Naz. in sententiis.

Quid hominis vita aliud est, quàm rota, quæ perpeti rotatu versatur. S. Antiochus hom. 30.

Quadragenarius numerus typum præsentis Sæculi tenere videtur; dum anni quadripartitis vicibus currunt; & Mundus quatuor partibus terminatur. V. Beda l. 1. in Matth. 1.

Similis est vita nostra ludo scacorum, ubi à bene ludentibus diabolo illuditur. Sicut ergo unô tractu malè factô, vel non factô, ludus amittitur, vel totum lucrum: Sic unô opere malè factô, vel neglectô, totius vitæ nostræ fructus perditur. Hugo Card. in Ecclesiastæ 9.

Vita nostra quasi linea est circumducta (circulus) rediens ad idem punctum: à pulvere enim incipiens, & per defectus naturales quasi circulariter progrediens, ad pulverem revertitur. Blesensis s. 36. in Ded. Cal.

§. II.

Vita brevis, fragilis.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Dies mei velociores fuerunt Cursore. Job. 9. 25. Cursor, licèt celeriter currat; tamen temporis aliquantulum, & in dormiendo, & comedendo, consumit: dies autem hominis nullam moram faciunt. Stella in Luc. 1.

Quasi gutta aquæ maris deputati sunt. Eccl. 18. 8. Tria hîc agnoscit Hugo: brevitatem vitæ in gutta, instabilitatem in aqua, amaritudinem in mari. Sensus est: si conferatur gutta maris immensis Oceani aquis, quid erit? sic vita hominis æternitati. Octavianus hîc.

Ecce uncinus pomorum. Amos 8. 1. Vita humana rectè comparatur pomis. 1. Quia, sicut poma citò in gemmas erumpunt, crescunt, matureścunt, carpuntur: ità & homines. 2. Sicut è pomis alia matura, alia immatura, sponte decidunt; alia in arbore putrescunt; alia rubent; alia manu carpuntur; alia baculô, & vi, dejiciuntur: ita hominum alij in ætate virili, alij in juvenili, naturali morte decedunt; alij in senectute. Hinc Job. 9. 26. *dies mei pertransierunt, quasi naves poma portantes.* Hæ enim naves celeriùs aguntur, cœteris: nè poma, quæ citò putrescunt, corrumpantur, antequam ad portum appellant. 3. Vides arborem florentem, & floribus comptam, imò onustam: adverte, ex quinquaginta floribus vix unus in pomum matu-

maturum evadet. Antequam enim gemmeſcant, plurimi vel ventô decuſſi, vel æſtu arefacti, vel à vermiculis arroſi, vel humore deficiente marceſcentes, decidunt. Ex ijs verò, qui gemmeſcunt, plurimi pariter, antequam matureſcant, ſimilibus caſibus in terram corruent. Ità ex quinquaginta infantibus, qui naſcuntur, vix unus in virum evadit: ſed alii in infantia, alij in pueritia, alij in adoleſcentia, moriuntur. 4. Inter arbores infirmiſſima eſt malus, maximéque quæ dulcis eſt, ait Plinius l. 17. c. 24. Sic inter animalia quid infirmius homine? Cornelius hic.

Veſtimenta ejus facta ſunt alba ſicut nix. Matth. 17. 2. Nix non eſt durabilis, modicô calore diſſolvitur; ità ut nihil ampliùs de ea reperiatur. Ipſa vita nivis inſtar in aquam reſolvitur, ac in terram labitur. *Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non reverteruntur.* 2. Reg. 14. 14. Dum hyeme terra nivibus tecta, fulgore ſuô repercutit oculos; ſed mox, ut radiô ſolari reſolvitur, terræ permixta lutum facit; & patent, quæ ſuô candore texerat, ſordes: ſic, durante vitâ, reſplendet fulgor divitiarum. Quid verò remanet, nive corporis reſolutâ? *Putredo, & filius hominis vermis.* Job 25. 6. Jonghen ex nupt. agni p. 1. Exh. 23.

Quæ eſt enim vita veſtra? vapor eſt ad modicum parens; & deinceps exterminabitur. Jacobi 4. 15. Hinc & Pſ. 77. 33. Ubi nos habemus: *defecerunt in vanitate dies eorum;* Chald. vertit. *conſumpti ſunt dies vitæ veſtræ tanquam vapor oris in hyeme.* Cornelius in Eccleſiaſtæ 1. 2.

Ex Patribus, & alijs.

In hac germinum ſpecie, & in illo virentis herbæ munere, imago eſt vitæ humanæ; & naturæ, conditionisque noſtræ, inſigne quoddam ſpectatur, & ſpeculum elucet. Quæ enim firmitudo in carne, quæ ſalubritas poteſt eſſe diuturna? Hodie videas adoleſcentem validum, pubeſcentis ætatis viriditate florentem, gratâ ſpecie, ſuavi colore: craſtinâ die tibi, faciem, & ora, mutatus occurrit. Et qui pridie tibi lautiſſimus decoræ formæ viſus eſt gratiâ; aliô die miſerandus apparet, ægritudinis alicujus infirmitate reſolutus. S. Ambroſ. hexam. l. 3. c. 7.

Unius cujusque hominis vita quanta eſt? adde quantoslibet annos, duc longiſſimam ſenectutem: quid eſt? nonne aura matutina? S. Auguſt. Conc. 1. de prima parte Pſ. 36.

Vita noſtra naviganti ſimilis eſt. Is namque, qui navigat, ſtat, ſedet, jacet, vadit; quia impulſu navis ducitur. Ità ergo & nos ſumus; qui, ſive vigilantes, ſive dormientes; ſive tacentes, ſive loquentes, ſive ambulantes; ſive volentes, ſive nolentes; per momenta temporum quotidie ad finem tendimus. S. Gregor. ep. 26. Andreæ Scholaſtico.

Quid, quæſo, præſentis vitæ incolatus, niſi ſpiritualis quædam domus; quo ad commorandum delegati ſumus à Domino? an non quotidiè, & absque intervallo, domus iſta conſumitur, veteraſcit, caſuique propinquat? tot, ut ità dicam, ſubtrahuntur lapides, quot prætereunt dies. S. Laur. Juſt. de contemptu Mundi c. 17.

Teſtimonia.

Ex Veteri.

Quot ſunt dies annorum vitæ tuæ? Gen. 47. 8. De diebus, non annis, uterque loquitur: quia ſicut dies facilè finitur, ſic & vita Alvarez Illuſtr. 287.

Dies mei velocius tranſierunt &c. Job 7. 6. Non ſemper volant aves, non ſemper cervi currunt; at vita in perpetuo fluxu eſt. Idem ibidem.

Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos. Pſ. 38. 6. Noſtra vita velut quibusdam pugillis, & palmis, menſuratur. S. Chryſoſt. hic.

Generatio præterit, & generatio advenit. Eccleſiaſtæ 1. 4. Sapienter Eccleſiaſtes à nativitate incepit, & morte, temporariæ hujus vitæ nos admonuit. Propterea enim & Moyſes primum quidem ſuum volumen Geneſim inſcripſit; Exodi verò ſecundum nominavit: ut hiſtoria figuratè nobis hanc temporariam vitam deſcriberet. Olympiodorus hic.

Vita noſtra naviganti ſimilis eſt: is namque, qui navigat, ſtat, ſedet, jacet, vadit; quia impulſu navis ducitur. Ità ergo & nos ſumus; qui, ſive vigilantes, ſive dormientes, ſive tacentes, ſive loquentes, ſive ambulantes, ſive volentes, ſive nolentes; per momenta temporum quotidie ad finem tendimus. S. Gregor. Epiſt. l. 6. ep. 26.

Ex Patribus.

Vitæ hujus principium mortis exordium eſt: nec priùs incipit augeri ætas noſtra, quàm minui. Cui ſiquid adjicitur ſpatij temporalis, non ad hoc accedit, ut maneat; ſed in hoc tranſit, ut pereat. S. Ambroſ. l. 2. de vocat. gent. c. 8.

Quidquid temporis vivitur, de ſpatio vivendi demitur; & quotidie fit minus, minúsque, quod reſtat: ut omninò nihil ſit aliud tempus vitæ hujus; quàm curſus ad mortem. S. Auguſt. de civit. l. 13. c. 10.

Tempus cuique noſtrum proximum eſt; quia mortales ſumus: inter caſus ambulamus. Si vitrei eſſemus, minùs caſus timeremus. Quid fragilius vaſe vitreô? & tamen ſervatur, & durat per ſæcula. Idem l. 1. de V. D. ſecundùm Matth.

Sentisne, obſecro, quando infans, quando puer, quando juvenis, quando robuſtæ ætatis, quando ſenex, factus ſis? Quotidie morimur, quotidiè commutamur: & tamen æternos nos eſſe credimus. Hoc ipſum, quod dicto, ſcribitur, quod relego, quod emendo; de vita mea tollitur. Quot puncta notarij, tot meorum damna ſunt temporum. S. Hieron. ep. 3. ad Heliodorum.

Qui dudum infans, ſubitò puer; qui puer, repentè juvenis; & uſque ad ſenectutem per ſpatia mutatur incerta; & antè ſe ſenem intelligit, quàm juvenem non eſſe ſe miratur. S. Hieron. in Iſ. c. 40 2.

Canos videmus in pueris; capilli deficiunt, antequam creſcunt: nec ætas in ſenectute deſinit; ſed incipit à ſenectute. Sic in ortu adhuc ſuo ad finem nativitas properat. S. Cyprianus l. ad Demetrianum.

§. III.

Vita miſera, & ærumnoſa.

Figuræ, Symbola.

Apparuit clibanus fumans. Gen. 15. 17. Fornacis ſimilitudine exprimi videtur vita humana, quæ implicata iniquitatibus ſæculi hujus, intus quaſi fornax æſtuat diverſis cupiditatibus; foris velut quôdam fumô obtexitur; nè videat veritatis faciem. S. Ambroſ. l. 2. de Abrah. c. 9. in fine.

Jam hyems tranſijt. Cant. 2. 11. Hyems eſt tempus vitæ mortalis; quod, æternæ comparata, rectè hyems imbrifera, & procelloſa, nuncupatur; ob ingentes ærumnarum imbres, quibus tam reprobi, quàm Electi, comprimuntur. De Ponte hîc Exh. 17. §. 3.

Verè ſalix eſt vita: nam arbor ſterilis ſalix eſt: à nobis autem dulcis vitæ fructus defluxit. S. Gregor. Nyſſ. or. in funere magni Meletij Ep. Antioch.

Annon hæc vita noſtra, & res humanæ, mare quoddam ſunt? Nimirum in ea multum quoque eſt ſalſuginis, & inſtabilitatis. Venti ſunt tentationes, quæ nobis accidunt, & alij caſus inopinati. S. Greg. Naz. or. 13.

Teſtimonia.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Miſericordiâ motus ſuper eam. Luc. 7. 13. Tam miſerum eſt, naſci; tanta felicitas, mori: ut nato de vita compati, denato autem de morte gratulari, poſſis. Matrem viduam ſuperſtitem, ac mœſtam, non defunctum adoleſcentem, Chriſtus miſeratus fertur ab Evangeliſta. Dicebat Seneca: ſtratagema eſt naturæ, homines ſinè ratione naſci. Nam ſi ratione inter vitæ primordia pollerent, quâ poſſent calamitates futuras prævidere; quis lacrymabilem vitam diligeret? Did. Niſſ. ſ. 5. D. 4. Quadr. §. 4.

Et lacrymatus eſt Jeſus. Joan. 11. 35. Veſtræ non debent à Salvatoris lacrymis diſcrepare, ſi eſtis Salvatoris amici: qui non pro morte Lazari, ſed pro ipſius revocatione ad miſerias temporales, planxiſſe fertur. Bleſenſis. Lacrymatus eſt, non tam quòd mortuus eſt; quàm quòd revocari illum oportebat ad tolerandas rurſus hujus vitæ miſerias. Rupertus hîc.

Iſta vita in corpore, unbra eſt vitæ, atque imago; non veritas. S. Ambroſ. in Pſ. 118. ſ. 3.

Neſcio, unde venerim huc? in iſtam, dico, mortalem vitam: mortalem, dicam, vitam? an mortem vitalem? neſcio. S. Auguſt. Conf. l. 1. c. 6.

In doloribus vivere, non eſt vivere. Idem ſ. 112. de diverſ.

Nox quidem vita hæc dicitur, cùm æternæ comparatur: nam, qui illam vitam contemplari dignè potuerit; illius comparatione, quidquid hîc lucidum cernitur, noctis obſcuritas eſſe judicatur. S. Gregor. l. 5. Expoſit. in 1. Reg. 14.

Haud ſcio, an hæc vita mors potiùs dicenda ſit? ac mors contrà vitæ nomine appellanda? S. Greg. Naz. Carm. de nat. humana.

Nunc, quemadmodum in utero puellus, ſic in Mundo vivimus, multis intercluſi anguſtijs; venturique ſæculi nec fulgorem, neque claritatem valentes contueri &c. S. Chryſoſt. Paræneſi ad Theodor. lapſum.

Nunc quidem in vita non ſumus, ſed in morte. Idcirco optabat Paulus dicens: *quis me liberabit à corpore mortis hujus?* Rom. 7. 24. S. Baſilius in Pſ. 33.

Hæc, quæ dicitur vita, non eſt vita: ubi nec requies à labore, nec ſecuritas eſt à timore; ubi fraudes, ubi calumniæ. S. Fulgentius ſ. de Laz. reſuſcitato.

Terret me vita mea. Namque diligenter diſcuſſa, apparet mihi, aut peccatum, aut ſterilitas, ferè tota vita mea: &, ſi quid fructûs in ea videtur; ſic eſt, aut ſimulatum, aut imperfectum, aut aliquô modô corruptum; ut poſſit, aut non placere, aut diſplicere, Deo. S. Anſelmus l. de miſeria hominis.

B. Theodorus Studita in varijs ſermonibus vocat vitam noſtram Crucigeram.

Tota hæc vita facta eſt ſibi Paraſceve Crucis: illic autem feſtivus, & ſplendidus, æternam celebrat gloriam Reſurrectionis. B. Petrus Dam. l. 1. ep. 19.

§. IV.

Vita mixta proſperis, & adverſis.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

Fecit ei tunicam polymitam. Gen. 37. 3. Sic Deus juveni causâ dilectionis, præ reliquis tunicam facit, & induit Religionis. Polymita dicitur, quæ ex filis diverſi coloris variegata. S. Chryſoſt. hom. 8. in Matth. Deus mœſtis læta miſcet ſanctis; quos nec tribulationes, neque jucunditates, ſinit habere perpetuas: ſed tum de adverſis, tum de proſperis, juſtorum ritum, quaſi admirabili varietate contexit. Univerſaliter nulla tela texi poteſt; niſi filis rectè, & transverſim, in crucis formam diſpoſitis. Junghen ex Nupt. agni p. 1. Eph. 3.

Commutans manus. Gen. 48. 14. Alij legunt: *intelligere fecit manus.* Nempè ſciens, & prudens, Jacob ità decuſſavit manus; ut minorem primogenito præferret. Sic ſæpe

Patris,

Patris, ac Pastoris, æterni, providentia intelligere facit manus suas, commutans eas: nimirum prosperitatem in adversitatem; & è contrà. Et tametsi occulta sint nobis ejus consilia; semper manus intelligentes sunt. Doultreman. l. 5. c. 2. Sect. 2.

Calix in manu Domini vini meri plenus misto. Ps. 74. 9. Per *vinum* merum intelligunt Lorinus, Bellarm. &c. severitatem divinæ justitiæ: per *mixtum*, temperamentum divinæ misericordiæ: nè semper totum sit misericordia, nec semper justitia; sed inclinetur de una in alteram; prout occasio exigit, & merita hominum. *Verumtamen fæx ejus non est exinanita*, id est, ultima pars, & gravissima justitiæ vindicativæ, adhuc remanet; & servatur usque ad ultimum diem Judicij; ut explicat Bellarminus. Sylveira in Joan. 16. Vinum merum jucunditas sola; fæx amaritudo summa; mixtum, juncta simul; & permixta, bona, & mala. Merum æterna felicitas, fœx sempiterna infelicitas; mixtum ex prosperis, & adversis, temporalis mutabilitas. Quantumcunque quis in hac vita floreat; necesse est, ut aliquam amaritudinem sentiat: *quia calix in manu Domini &c.* Item, quantumcunque quis in hac vita dejicitur; omnino aliquâ quandoque consolatione relevatur: *quia calix &c.* Si igitur perturbaris, noli deficere: si consolaris, noli securus esse: *quia inclinavit ex hoc in hoc.* In die malorum memento bonorum; & in die bonorum memor sis malorum: *quia inclinavit &c.* Ecce video vas iræ perfusum ex calice Domini, & repletum amaritudine: evacuatur iterum vas iræ, & repletur ex eo vas misericordiæ. Richardus à S. Vict. in Ps. 74.

Nigra sum &c. Cant. 1. 4. Per nigrum lugubrem colorem ærumnas intellige. Subdit tamen: *Sicut tabernacula Cedar.* ad significandum: quòd sicut hæc tabernacula mutabilia sunt; ità nigrorem ex adversis, & decorem ex prosperis, variari in hac peregrinatione. De Ponte hic Exh. 22.

Venit manè, & nox &c. Is. 21. 12. Unum promittitur ad consolationem; alterum prædicitur ad eruditionem; utrumque ad utilitatem. - Acsi apertiùs diceret: sic transiet nox, ut iterum redeat; sic rediet dies, ut iterum recedat. *Venit manè, & nox.* Si in nocte es, noli desperare; quia veniet manè: si in die es, noli considere; quia veniet nox. Manè ergo promittitur; nè laborantes deficiant: nox futura prædicitur; ut cauti fiant. Richardus à S. Vict. l. de Verbo incarnato. c. 7.

Similitudo autem vultûs eorum &c. Ezech. 1. 10. Dei omnia moderantis quadrigam videns Ezechiel notavit, sub altero jugo hominem, & leonem, esse; sub altero vitulum, & aquilam. Ferox dum rugit leo, de vicina hominis humanitate, sub eodem jugo existente, temperatur. Servitium tolerat durum vitulus: sed illi adstat liberrima ales aquila. Nullibi unum sinè alterô: servituti assuitur libertas; feritati humanitas. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 10.

Scriptæ erant in eo lamentationes, & carmen, & væ. Ezech. 2. 9. Liber hic totius humanæ vitæ periodum continebat. Tria in hoc librò scripta: duò tristia, quæ lacrymas cient; *lamentationes, & væ:* unum jucundum; *carmen.* Vita peragi non potest sinè aliquâ lætitiâ. Sed, si sapis, ità gaudio indulge; ut duplicem portionem, lacrymarum, & mœroris injicias. Pinna Ethol. 242.

Daniel erat in foribus regis. Dan. 2. 49. Qui in foribus est, ille nec satis ingreditur, neque planè exit domo. Voluit ergo significare Daniel: quòd, licèt tam gratiosus regi, in foribus tamen erat, quasi abituriens: quia gratiâ illâ excidere poterat. Habebat, nec habebat, bona: quia mobilia, & fluxa; non firma Did. Niss. t. 6. D. 5. Quadr. §. 4.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Superseminavit Zizania. Matth. 13. 25. Semper Zizania infelicitatis in tritico prosperitatis. S. Aug. in Ps. 93. poteris te convertere ad aliquam voluptatem, ubi spinas non senseris? In bonorum cupiditatem quantæ sunt spinæ? amores turpes quantas molestias habent! Delectata est Rachel in flore formæ; sed non sinè spinâ sterilitatis: Liæ datum est granum fœcunditatis; sed non sinè Zizaniô deformitatis. Et in regum agris crescunt afflictonum Zizania. David, omnium hostium victor, à filio fugit. Rex Balthasar in mediô convivio gaudiorum ad unam manum conturbatur. Dan. 5. Paoletti D. in Epiph.

Nonne duodecim sunt horæ diei? Joan. 11. 9. Juxta Lyranum, &c. Jesus suam in Judæa ostendit securitatem ex facili rerum humanarum mutatione: quia singulis horis omnia mutantur; nunc adversitas, nunc prosperitas. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 10.

Surrexerat antè floribus immixta tenera sinè spinis rosa; & pulcherrimus flos sinè ullâ fraude vernabat. Postea spina sepsit gratiam floris: tanquam humanæ præferens speculum vitæ: quod suavitatem perfunctionis suæ finitimis curarum stimulis sæpe compungat. Vallata est enim elegantia vitæ nostræ, & quibusdam sollicitudinibus obsepta; ut tristitia adjuncta sit gratiæ. S. Ambros. hex. l. 3. c. 11.

Donis suis flagella permiscet: ut nobis omne, quod nos in Sæculo delectabat, amarescat: & illud incendium surgat in animo, quod nos semper ad cœleste desiderium inquietè excitet: átque, ut ità dicam, delectabiliter mordeat, suaviter cruciet, hilariter contristet. S. Gregor. hom. 16. in Ezech. post initium.

Si vitæ istius cursum veraciter attendimus; nihil in eo firmum, nihil invenimus stabile: sed quemadmodum viator, modò per plana, modò per aspera, graditur; sic nobis utique in hac vita manentibus, nunc prosperitas, nunc occurrit adversitas. S. Gregorius ep. 51.

Sicut in longo peregrinationis itinere, nunc est pulvis, nunc lutum; nunc serenum, nunc pluvia:

pluvia: ità modò ſpes, modò timor; modò dolor, modò gaudium, in hac vita. Bleſenſis ep. 167.

Mundus lactucarum perſimilis eſt: in quo & oleum ſolatiorum; & acetum, acrimoniaque, adverſitatum invenitur. Beſseus D. 3. Paſch.

Teſtimonia, & exempla.

Ex Veteri.

Cùmq; ſol occumberet, ſopor irruit ſuper Abraham - dictumq; eſt ad eum: ſcito prænoſcens, quòd peregrinum futurum ſit ſemen tuum - - & affligent quadringentis annis. - Et poſthæc egredientur cum magna ſubſtantia. Gen. 15. 12. 13. 14.

Invenitque Joſeph gratiam, coram Domino ſuo. - Gen. 39. 4. *En introduxit virum Hebræum &c.* v. 14.

Iratus eſt valde, tradiditq; Joſeph in carcerem &c. v. 20.

David in eadem domo & Saul, & Jonatham habuit.

Achior tractus à lictore, & ad arborem ligatus. Judith 6. 9. ſed, ruptis vinculis, ductus in Bethuliam gaudet, cùm placet Hebræo. Sic alternis agit fortuna; læta miſcet triſtibus, ſpinis roſas. Velloſo hîc.

Riſus dolore miſcebitur &c. Prov. 14. 13. Lappones ſub rigido ſeptentrione algentes; ut ſe recreent, convivia inſtruunt, accitis citharædis: in his ſaltant, tripudiant; ſed mox in gemitus, & alta ſuſpiria, revoluti in terram corruunt. Cornelius hîc.

Defecit gaudium cordis noſtri: verſus eſt in luctum chorus noſter. Thren. 5. 15. In præſentiarum, ſicut nulla ſinè miſerijs plena ſunt gaudia; ità ſinè lamentis vix, aut nulla, inveniuntur cantica. S. Paſchaſius hîc.

Ex Novo.

Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua &c. Matth. 21. 8. Per quam urbis januam paulò antè aſello inſidens, populorum vallatus agminibus; palmarum, olivarúmque, ramos in manibus geſtantium, atque clamantium, *Oſanna! benedictus &c.* perrexit ad templum; per eandem hodie blaſphemantibus turbis, tam ignominiosè rejectus, ad Crucis ſupplicium trahebatur. S. Laur. Juſt. de triumph. &c. c. 16.

Modicum non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me. Joan. 16. 16. Chriſtus D. ſic ſe ſubtrahit, ut iterum redeat: nec enim patitur, ut quis prematur graviùs. Si eſt moleſtia ex abſentia, erit recreatio ex redeuntis præſentia. Sylveira hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Blandiris, nè fatigemur in via: corripis, cædis, ac dirigis; nè aberremus à via. S. Auguſt. ſ. 4. de V. D.

Si ſemper Deus in iſtis proſperitatibus faveret nobis, ut omnia nobis abundarent; nullamque in tempore iſto mortalitatis noſtræ tribulationem, nullas preſſuras, anguſtiásque, pateremur: non diceremus, niſi iſta eſſe ſumma bona, quæ præſtat Deus ſervis ſuis; & majora ab illo non deſideraremus. Ideo autem huic vitæ malè dulci miſcet amaritudines tribulationum; ut alia, quæ ſalubriter dulcis eſt, requiratur. Idem in Pſ. 43.

Apud Deum nihil tantùm ſuave placet, niſi quòd in ſe mordacitatis habet aliquid, & veritatis: Paſcha enim Chriſti cum amaritudinibus manducatur. S. Hieron. ep. 127. manſ. 5.

Si triſtia ſemper acciderent; quis ſuſtineret? ſi ſemper proſpera, quis non contemneret? ſed rerum tanta gubernatrix Sapientia, horum perneceſſariâ viciſſitudine, eô moderamine Electis ſuis curſum vitæ temporalis alternat; ut nec adverſa frangant, nec læta diſſolvant: cùm potiùs & iſta ex illis gratiora, & illa ex his tolerabiliora, reddantur. S. Bernardus ep. 136.

Univerſorum Deus noſtri curam gerens, non ſemper in adverſis nos manere relinquit; ut non opprimatur noſtra infirmitas: ſed celeriter & ipſe opitulatur, firmans noſtram alacritatem, & mentem excitans. Neque ſemper in proſperitate nos eſſe relinquit; ut nè fiamus negligentiores, & in vitiorum partes transfugiamus. S. Chryſoſt. hom. 40. in Gen.

Nota: de quolibet die creationis dicitur: *factum eſt veſpere, & manè, dies unus.* Gen. 1. Solius autem diei ſeptimi non facit mentionem de veſpere; licèt, ſicut alij, veſperum habuerit. Ut intelligas: quòd quamvis in hoc Mundo nobis aliqua requies, gaudium, & voluptas, ſit (quæ per *manè* ſignificantur) nullum tamen eſt manè, quod ſuum veſperum non habeat. Solum illud clarum manè per otium diei ſeptimi ſignificatum non habebit ullum veſperum, aut finem: nam æternùm perdurabit. Diez Beatitudo.

§. V.

Vita proba.

Ex Veteri, & Novo.

Dilectus meus mihi. Cant. 2. 16. Totus vixit, & totus mihi mortuus eſt: *& ego illi* ſimiliter tota vivam, & tota moriar. Hugo Card. hîc. Anima ſancta dicit Chriſto: Dilectus meus mihi vivit, & ego illi vivo, non mihi. Theodoretus apud Cornelium hîc.

Sume citharam. Iſ. 23. 16. Per citharam ſignificatur recta vita. 1. Quantùm ad carnis mortificationem; propter chordarum materiam. 2. Quantùm ad virtutum connexionem; propter cantûs concordantiam. 3. Quantùm ad dulcedinem boni operis; propter audientis lætitiam. S. Thom. Aqu. hîc.

Appropinquavit regnum cœlorum. Matth. 4. 17. Regnum cœlorum eſt, & Chriſtus, & vita virtutibus prædita. Quando enim quis ſuper terram vivit ſicut angeli, nónne cœleſtis eſt? atque ità in unoquóque noſtrum eſt regnum

regnum cœlorum; si angelicam vitam agimus. Theophylactus hîc.

Oportet semper orare. Luc. 18. 1. Nec hoc aliter impleri potest in tota nostra vita; nisi ut conversatio talis sit: ut in conspectu Dei oratio deputetur. S. Thom. Aqu. in Cant. 4.

Vivo ego, jam non ego. Gal. 2. 20. q. d. ad alia quidem omnia mortuus sum, non sentio, non attendo, non curo: si quæ verò sunt Christi; hæc vivum inveniunt, & paratum. S. Bernardus in Cap. jejun. c. 7.

Ex Patribus, & alijs.

Qui bene agendo vivit Deo, hic verè vivit: quia æternam habet vitam. S. Ambros. in Rom. 6.

Hoc est vitâ vivere; virtute vivere; beatæ vitæ actus habere in istius corporis vita. Idem l. de paradiso c. 9.

Vita justi mortis est imitatio. Idem de bono mortis c. 3.

Nec quidquam est aliud bene vivere; quàm ea facere, quæ Deo placent. S. August. l. de beata vita.

Tota vita Christiani hominis, si secundùm Evangelium vivat, crux est, atque martyrium. Idem s. 3. in festo. S. Laurentij. Libro de Sanctis.

Faciamus de terra cœlum; monstremus rectè vivendo gentilibus, quibus bonis carebunt. Nam, quando laudabiliter nos vivere videbunt, faciem regni cœlorum aspicient. S. Chrysost. hom. 44. in Matth. 12.

Probata Christianorum vita majorem apud multos authoritatem sibi vendicat, quàm signa. Siquidem hæc apud impudentes, & malos, homines malum concitant opinionem: vita autem pura etiam ipsum diaboli os majorem in modum obstruere poterit. Idem hom. 6. in 1. Cor. 1.

Omni tubâ clarior est per opera virtutum exhibitio: & ipsâ luce splendidior est munda vita; licet innumeri sint, qui calumnientur. S. Chrysost. hom. 6. in var. loc. Matth.

Sic satagite, quasi & nostra vita describenda sit; & in sublimi collocanda, ut omnibus conspicua sit. S. Ephrem ep. ad Joannnem Monachum.

Unum hoc ab utroque nostrûm agebatur; ut virtutem coleremus, atque ad futuras spes vitæ nostræ rationes accommodaremus; ante mortem à terra migrantes. S. Gregor. Naz. orat. 30. in laudem Basilij.

Sic vivamus nobis, ut ad Dei gloriam, proximique profectum, nostra militet vita. Transformamur in singulos, communicantes nos omnibus; ità ut illud Apostoli compleatur in nobis: *omnibus omnia factus sum.* 1. Cor. 9. 22. S. Laur. Just. de triumph. &c. c. 3.

Nihil aliud est bene vivere; quàm totô corde, totâ animâ, totâ mente, Deum diligere. Idem ligno vitæ de charitate.

Uxor est conversatio tua: bona vita, uxor bona: mala vita, uxor mala. Flij tui opera tua. S. Bonaventura. s. 2. D. 13. Pent.

§. VI.

Vita longæva, vel brevis, moraliter.

Ex Veteri.

IN quocunque die comederis ex eo, morte morieris. Gen. 2. 17. An mox illô die prævaricationis mortuus? Vivebat, cùm comedit, non Deo, sed sibi. Ergo mortuus est adhuc vivens, non vivens Deo. Castillo Illat. 38.

Vixit Seth centum quinq; annis. Gen. 5. 6. Nota: in generatione Seth, quæ est Electorum; & Cain, quæ est reproborum; semper de Electo dicitur: vixit tot annos, & mortuus est; quod de nullo reproborum dicitur: nec de eorum vita fit mentio, quia fuit prava: & quia præsens eorum vita non fuit vita, sed mors potius. Nec aliquis illorum mortuus esse dicitur: mors enim talium non finita est; sed in perpetuum morientur. Diez f. 4. D. 2. Quadr.

Mensis iste (quo Dominus populum ex Ægypto eduxit) *vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni.* Ex. 12. 2. Cur Deus anni supputationem ab illo mense, & non à præcedentibus, instituit? S. Gaudentius tr. 1. non sunt imputati Israëlitis illi dies, quos consumpserunt in Ægypto; sed quando ingemuerunt ad Dominum conversi ab operibus duris. Castillo Illat. 38.

Filius unius anni erat Saul &c. 1. Reg. 13. 1. Sic enim erat innocens, quando regnare cœpit, sicut filius unius anni est; & in eadem innocentia duobus annis regnâsse dicitur. S. Rupertus in 1. Reg. 19. Cur unius anni esse dicitur, cùm regnare cœpisset? nisi ut ejus innocentia prædicetur. - Illô solùm tempore nos vixisse gaudeamus, quô innocenter, & humiliter, viximus. Nam illa tempora, quæ in Sæculi vanitate, & fluxa carnis vitâ, consumpsimus; quasi perdita minimè memorantur. S. Gregor. hîc.

Dies, quos regnavit Salomon in Jerusalem, super omnem Israël, quadraginta anni sunt. 3. Reg. 11. 42. Et tamen Josephus l. 8. antiqu. c. 3. Salomon, inquit, jam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta. Utrúmque conciliat Theodoretus q. 37. in 3. Reg. existimo, hunc quidem simul numerâsse omnes illos annos; illum autem, id est, authorem historiæ Regum, eos solos, quos transegit in pietate, ac vera religione. Mendoza in 1. Reg. 13. 1. annot. 13. Sect. 2.

Mortuus est senex, & plenus dierum. Job. 42. 16. Notandum est, quòd quidam moriuntur dierum vacui; quidam pleni. Vacuus dierum moritur, qui in vita sua vanitatibus hujus Mundi inserviens, vitæ æternæ merita moriendo secum non detulit. Plenus verò dierum migravit à Sæculo, qui operam virtutibus dedit. Bonum siquidem est bene vivere, sed longè meliùs bene mori. Blesensis tr. seu compend. in duo priora capita Job. In Scriptura sacra non facilè plenus dierum ponitur, nisi is; cujus per eandem scripturam

vita laudatur. Vacuus quippe dierum est; qui, quamlibèt multum vixerit, ætatis suæ tempora in vanitate consumpsit. S. Gregorius. In Job. 42.

Dies mei sicut umbra declinaverunt. Ps. 101. 12. Si brevitatem vitæ suæ exprimere voluit, cur non dixit, sicut sol, qui velocissimè currit? Quia non solùm brevitatem suæ gloriæ, sed etiam inanitatem, ostendere voluit. S. Bernardus s. 20. in Cant. declinaverunt sicut umbra: quia præterierunt sinè fructu. q. d. sol quidem velocissimè pertransit; sed egregia virtutis opera post se relinquit; aurum, gemmas, flores, excolit: at umbra infructuosa evanescit. Mendoza in 1. Reg. 10. annot. 6. Sect. 1.

Consummatus in brevi explevit tempora multa. Sap. 4. 13. id est, tantum meruit illô brevî tempore, quô vixit, quantum alius multis temporibus vivens. Hugo Card. hîc.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Impletum est tempus pariendi Elisabeth. Luc. 1. 57. Impletum est vitæ tempus, cùm Sancti viri ex hoc vitæ curriculo demigrarent. Plenitudinem justi vita habet; inanes autem dies sunt impiorum. S. Ambrosius hîc.

Triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Joan. 5. 5. Quæ verba si à Philosopho gentili legerentur, diceret, hoc non rectè scriptum esse: nam anni non possunt haberi. Aristoteles enim dicit: de tempore non habemus, nisi nunc. Sed quis dubitat, rectissimè scriptum esse, quod Spiritu S. dictante scriptum est. Insinuat igitur, ipsum tempus habuisse; eò quòd ex eo commodum, & lucrum, reportârit: quia patientiam habuit in illo longo morbo. Diez Patientia.

Perdit, quod vivit, qui te Deum non diligit. Qui curat vivere non propter te, Domine, nihil est, & pro nihilo est. S. August. Manuali c. 4.

Illud agamus in terra, quod transire possit in cœlum. Faciamus transmissiones ad Dominum nostrum: ut, quod in peregrinatione colligimus, in patria congregemus: ut de laboribus nostris non in dies, neque in annos; sed in æterna Sæcula gaudeamus. S. Eucherius hom. 2.

Illum tantùm diem vixisse te, computa; quem non malitia, non invidia, non superbia, contaminavit: quo voluntates proprias abnegâsti; quem sinè ullâ regulæ transgressione duxisti. Illum diem applica ad vitam, cujus lucrum venit ad animam tuam. B. Cæsarius Arel. hom. 27.

Sacra Scriptura nos docet, in hoc Sæculo Christianis Fidelibus vitam longam non prodesse, sed bonam. S. Fulgentius ep. 2. ad Gallam.

Non magnum est; imò magis malum est, multis vixisse diebus, si non senueris virtutibus: cùm *puer centum annorum* moriturus sit Is. 65. 20. *& peccator centum annorum maledictus erit.* Guarricus s. 3. de Purif. B. V.

§. VII.

Vita activa, & Contemplativa.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

Vidit scalam - angelos quoq; Dei ascendentes, & descendentes. Gen. 28. 12. Scalas vidit Jacob per somnium; & in ipsis scalis vidit angelos ascendentes, & descendentes; & lapidem, quem sibi posuerat ad caput, unxit. Audistis, quia Messias Christus est: audistis, quia unctus Christus est. - Sic est & Ecclesia. Angeli Dei boni Prædicatores prædicantes Christum, hoc est, super Filium hominis ascendunt, & descendunt. Quomodo ascendunt? & quomodo descendunt? Ex uno habemus exemplum. Audi Apostolum Paulum:

Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim raptum hujusmodi usq; in tertium cœlum &c. 2. Cor. 12. 2. Ascendentem audistis? descendentem audite. *Tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam.* 1. Cor. 3. 1. 2. Ecce descendit, qui ascenderat. Quære, quomodo ascenderit? usque ad tertium cœlum. Quære, quomodo descenderit? usque ad lac parvulis dandum. S. August. tr. 7. in Joan. 1. 50. Jacob Patriarcha dormiens vidit apertis cœlis scalam à cœlo in terram; & angelos ascendentes, & descendentes. Fiat hoc in Ecclesia. Angeli Dei, annuntiatores sunt veritatis: ascendant, ut videant. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum &c.* Descendant, & videant: quia *Verbum Caro factum est &c.* Ascendant, ut erigant magnos; descendant, ut nutriant parvos. Vide ascendentem Paulum:

Sapientiam loquimur inter perfectos. Vide descendentem: *lac vobis potum dedi, non escam.* S. August. in Ps. 44. Scalam sibi construxerat spiritualem, cujus cacumen tangebat cœlos; per quam ascensus frequentabat, & descensus: ascendebat utique, contemplanda cœlestia, ac meditando divina: descendebat autem, cùm, exigente causâ, sibi indulgeret, & proximo. S. Laur. Just. s. in festo S. Hieronymi. Per angelos designantur Sancti; quorum est, ascendere ad Deum, & descendere ad proximum. S. Thom. Aqu. hîc.

Lia lippis erat oculis; Rachel decora facie & venustô aspectu. Gen. 29. 17. Activa per Liam lippam; contemplativa per Rachelem pulchram: cognoscendo enim, & amando, Deum pulchrum, efficimur pulchri, ait August. tr. 9. in ep. Joan. de Ponte in Cant. 1. 6. Exh. 11. §. 1.

Tetigit nervum femoris ejus, & statim emarcuit. Gen. 32. 25. Jacob grandi quidem spiritûs commodô. Sed & magnô carnis suæ vicit detrimentô. Denique claudicat is, qui vicit. Quomodo claudicat? videlicet unô pede terræ innitens, alterum à terra suspendens, id est, activam vitam pro cura subditorum non omnino relinquens; & Contemplativæ pro ejus dulcedine totis viribus inhærens. Rupertus l 8. c. 9. in Gen.

Non

Non vocaberis ultrà Jacob &c. Gen. 35. 10. Credit Abulensis, eum ex fortitudine, & victorijs, duo illa nomina sortitum, *Jacob, & Israel: luctator* scilicet, ac *videns Deum.* Nam, velut alter Hercules, luctatus est cum plurimis laboribus, cum fratris minis, cum ingratitudine Laban: rursum cum timore fratris, cum angelo totâ nocte, cum seditionibus liberorum apud Sichimitas, cum nece Josephi illata, ùt putabat &c. S. Thom. Aqu., Lyran., Abul., inquiunt: Jacob hic vocatur Israël: quia Deus hic evexit Jacobum; ùt, qui hucusque vitam activam egerat contra hostes, & vitia, dimicando; nunc Contemplativam agat. Cornelius hic.

Duo Cherubim Ex. 25. 20. quos Moyses ex Deo præcepto fecerat, extensas alas ad contemplandum, & volandum, habebant; sed *respiciebant se vultibus mutuò.* Ità tu, licèt sis contemplativus; non ideò vultum à proximo averte; sed illi, ùt poteris, succurre. Stella in Luc. 8. 42.

Si dormiero, dicam quando resurgam; & rursum expectabo ad vesperam. Job. 7. 4. Quiescens quippe in vespera contemplationis manè desiderabat; quò surgeret ad actionem: rursumque negotijs fatigatus expectabat vesperam libenter, repetens otia contemplationis. S. Bernardus s. de Cantico Ezechiæ Proph.

Interroga jumenta; & docebunt te: & volatilia cœli; & indicabunt tibi. Job. 12. 7. Jumenta significant activos; quia colunt terram: volucres Contemplativos, propter volatum. S. Bonaventura in Ps. 118.

Lætentur cœli. Ps. 95. 11. id est, alti Contemplativi: *& exultet terra*, id est, simplices activæ vitæ dediti, *ante faciem Domini.* Thom. Kemp. conc. 3. de Incarnat. D.

Tempus amplexandi; & tempus longè fieri ab amplexibus. Eccl. 3. 5. Quia modò actioni, modò debent intendere Contemplationi. S. Bonaventura hic.

Fasciculus myrrhæ. Cant. 1. 12. in activa: *Botrus Cypri* v. 13. in Contemplativa, quæ mentem dulcedine reficit. Qui exercent se in activa, imitantur Christum crucifixum; qui in Contemplativa, Christum resuscitatum, & glorioſum. de Ponte hic Exh. 7. §. 3.

Ecce tu pulchra es &c. Cant. 1. 14. Dicitur bis pulchra, ab operibus vitæ activæ, & Contemplativæ. Per hanc pulchra coram Deo, cui assistit; per actionem verò hominibus, quibus prodest. Idem ibidem Exh. 9.

Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Cant. 2. 6. Læva ejus, sinistra Christi; quæ denotat vitam activam: erit *sub capite meo*, id est, secundariò intenta: *& dextera illius*, id est, vita Contemplativa, per quam intendo mihi, *amplexabitur me*, id est, erit super caput meum: quia erit ad quod primò intendam. S. Thom. Aqu. hîc Lect. 1.

Speciosa mea Cant. 2. 13. Per Contemplationem: *amica*, cùm prædicando, ministrando, consulendo, sponso acquirit lucrum. Idem in Ps. 137.

Quasi palma exaltata sum. Eccl. 24. 18. Egregium charitatis Symbolum palma: in sublime assurgens, dactijlis tamen dependentibus onusta: ùt quæ Deum intimè complectitur, & conversationem suam in cœlis habet; ad utilitatem tamen proximorum sese demittit. Cornelius hic.

Qui sunt isti, qui ùt nubes volant? & quasi columbæ ad fenestras suas? Is. 60. 8. Acsi dicat: Apostoli mei sunt: ipsi volant, nullò quieti otiò; sed, impellente Spiritu S. cunctis gentibus pluviam salutaris doctrinæ portantes. Ipsi sunt quasi columbæ simplices; attamen serpentis prudentiam habentes. Columbæ istæ singulæ stant ad fenestras suas, id est, exercent, quas acceperunt Spiritûs S. gratias divisas; semper prædicando, volantes ùt nubes; semper contemplando per illas fenestras suas cœlum suspicientes; meditando gementes, gemendo meditantes. S. Rupertus hic.

Manus hominis sub pennis eorum. Ezech. 1. 8. Manus hominis sub pennis, est virtus operis sub volatu contemplationis. Quid per manus, nisi activa? & quid per pennas, nisi Contemplativa designatur? S. Gregor. hom. 3. hîc. Non sunt ipsa verba, sed sensus.

Animalia ibant, & revertebantur. Ezech. 1. 14. Ibant ad prædicationem, & revertebantur ad Contemplationem. de Ponte in Cant. 2. Exh. 15. §. 1. Ibant ad supera; revertebantur ad infima, ut proximos juvarent. Idem in Cant. 6. 9. Eph. 8. §. 3.

Ex Novo.

Impleverunt ambas naviculas. Luc. 5. 7. Duæ naviculæ, activa, & Contemplativa. Sim. Cass. l. 9. c. 15.

Pedes ejus unguento ungebat. Luc 7. 38. Qui Deum diligit cum Magdalena, pedes ungat operibus vitæ activæ; caput Contemplativæ. de Ponte in Cant. 1. 2. Exh. 32. §. 2.

Osculabatur pedes ejus. Ibidem. Vitam activam, atque Contemplativam, duo labia appellamus. Labium inferius activa vita; labium superius Contemplativa. Sim. Cass. l. 8. 40.

Maria optimam partem elegit. Luc. 10. 42. Non ait, totum elegit, sed partem perfectionis, vitam scilicet Contemplativam, ùt notat Cajetanus: alteram enim vitam, scilicet activam, Marthæ reliquit: ex utrâque enim componitur consummata perfectio. Sylveira in Act. 6. 4. In his duabus sororibus duas vitas cognoverim, Contemplativam videlicet, & activam; quæ subvenire cupiunt homini ægrotanti: mittentes amorem legatum ad Christum omnium Vitam; qui nostra mala impugnaturus advenit. Sim. Cass. l. 5. c. 15.

Obtulerunt ei partem piscis assi, & favum mellis. Luc. 24. 42. Piscis assus vita activa consumens nostram humanitatem laborum prunis: favus mellis contemplatio dulcis eloquiorum Dei. Theophylactus q. 11.

Conversus Petrus vidit illum Discipulum &c. Joan. 21. 20. Quid per Petrum, nisi vita activa? quid per Joannem, nisi vita Contemplativa, designatur? Illi dicit, *pasce:* hic su-

per pectus requieſcit. Euſebius Emiſs. in Nat. S. Joan. Evang.

Et pedes ejus &c. Apoc. 1. 15. Poſt oculos, ùt flammam ignis, ignitos pedes refert: quia, ſicut per oculos intelligitur vita Contemplativa; ità & per pedes activa. Et utráq; debet eſſe inflammata amore divini Spiritûs. Sylveira hîc.

Datæ ſunt mulieri alæ duæ. Apoc. 12. 14. Hæ alæ ſunt vita activa, & Contemplativa. Hugo Card. hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Duæ vitæ, activa videlicet, & Contemplativa, cum conſervantur in mente; quaſi duo oculi habentur in facie: dexter namque oculus vita Contemplativa eſt; ſiniſter activa. S. Gregor. mor. l. 6. c. 17.

Luna, quæ creſcit, & minuitur; ſignat hominem in vita activa, & contemplativa. Quando vacat Contemplationi, tunc ſummè illuminatur fulgoribus cœleſtibus: quandò verò actioni vacat, tunc minùs illuminatur. Et non vivit homo, qui non minuatur, quando ſe dat actioni: exceptô Chriſtô, qui fuit perfectus in actione, & contemplatione. S. Bonaventura hexam. ſ. 20.

Circinus. Lem: *Hinc fixus, & inde movetur.* Maſenius.

Utramque junge.

Tibi dixit cor meum: exquiſivit te facies mea; faciem tuam Domine requiram. Pſ. 26. 8. Id eſt: hactenus exquiſivi te per opera vitæ activæ, quærens tibi placere, & non alijs, niſi propter te: deinceps autem etiam faciem tuam requiram; intendens, & cognoſcere, & faciem per contemplationem intueri. de Ponte in Cant. 1. 12. Exh. 3. §. 1.

Ecce ego mitto angelum meum. Malach. 3. 1. *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris.* Matth. 18. 10. Angelus, id eſt, *miſſus:* mittuntur ad hominum cuſtodiam; & cum hominibus ità morantur, ut ſimul à reſpectu Patris non recedant. Eſcobar. t. 5. Proph. Chr. l. 11. Obſ. 3.

Totus ſuus, & totus omnium, erat: ut nec charitas à cuſtodia ſui, nec proprietas ab utilitate communi eum impedire, vel retardare, in aliquo videretur. Si videres hominem ſolum, & ſecum habitantem; putares ſoli vivere Deo & ſibi. Si videres hominem medijs immerſum turbis, & implicitum curis; diceres, patriæ natum, non ſibi. S. Bernardus in feſto S. Malachiæ.

§. VIII.

Vita activa.

Figuræ.

Jacet paralyticus. Servus Centurionis Matth. 8. 6. Activa eſt vita: quæ pro ſupernæ vitæ dextralibus ſervire deberet; ſed malè ſe habet; cùm paralyſim patitur, quæ diſſolutio eſt membrorum. Nulla major morum diſſolutio, quàm non quod decet, ſed, quod libet, velle perficere. Sim. Caſſ. l. 5. c. 12.

Sint lumbi veſtri præcincti. Luc. 12. 35. Succincti lumbis ſunt, qui activam vitam agunt: ejuſmodi enim habitibus utuntur operarij; quibus & ardentibus candelis opùs eſt. Opùs enim habet vita activa etiam judicij donô: ut is, qui activam vitam agit; non ſolùm ſciat, quod oporteat facere; ſed & quomodo. Multi enim bonum quidem fecerunt; ſed non bene: non habuerunt ardentes lucernas in manibus, hoc eſt, non habuerunt rectum judicium. Theophylactus hîc.

Vita activa præfertur Contemplativæ.

Ubi non ſunt boves, præſepe vacuum eſt. Prov. 14. 4. Hebr. *mundum eſt*, hoc eſt, ait Votablus: qui laborat, habet, quòd manducet: qui autem otium ſectatur, egeſtatem habet in domo. Bos erat victima: unde religionis eſt ſymbolum, & mortificationis. Salazar verſum citatum ſic explicat: ſicut, qui caret bobus, habet præſepe, id eſt, ſtabulum mundum; qui autem boves habet, etſi ſtabulum immundius illi ſit, gaudet tamen proventu. Sic, qui curam animarum non ſuſcipit, ſed ſibi totus vacat, majorî forſan puritate conſcientiæ fruitur: qui autem operam ſuam proximo navat, hic mentis ſuæ ſtabulum immundius habet: nam ex activa vita ſemper aliquid ſordium, ſaltèm levium, adhæret: tamen uberiores fructus metit. Cornelius hîc.

Ego flos campi. Cant. 2. 1. Invitaverat ſponſum Cant. 1. c. ult. ad lectuli floridi, concinnæ, ac pulchræ, domûs requirem; reſpondit ipſe: *ego flos campi;* acſi corrigens eam dicat: quid me invitas ad lectum floridum, qui natus ſum ad labores, ærumnas, perſecutiones, & pugnas? ſum flos, non ſolùm domi clauſus, ſed foris expoſitus. Flores in lectulo languent, & areſcunt; in campo florent, & vireſcunt: ſic virtutes in pace defloreſcunt: & à me lectulus tuus floridus. de Ponte hîc Exh. 20. §. 2.

In Jacob inhabita; & in Iſrael hæreditare. Eccl. 24. 13. Jacob *luctator* dicitur, Iſraël *videns Deum.* Priùs ſis Jacob, luctator fortis contra carnis illecebras, contra inſidias dæmonis: deinde hæreditaberis in Iſrael; accipies velut præmium actionum vitæ activæ, ſummam Dei contemplationem. Diez Contemplatio.

Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens. Eccl. 42. 14. Contemplationi addicta anima, ſit tibi mulier filum ducens, meditationis clauſtris addicta. Vir autem, miniſter Evangelij, ad campum proſiliens certaturus. Revertitur hic vulneratus ad clauſtra. S. Bernardus ſ. 12. in Cant: objurgat temerariè virum de prœlio revertentem mulier nens in domo. Si quis de clauſtro eum, qui verſatur in populo, interdum nimis diſtrictè, minúſq; circumſpectè, ſeſe agere deprehenderit; non ad judicandum confeſtim proſiliat; ſed meminerit ſcriptum: *melior eſt iniquitas viri &c.* Nam tu quidem, in tui cuſtodia vigilans, benefacis: ſed, qui juvat multos, & meliùs facit, & viriliùs. Quod ſi implere non ſufficit abſque aliqua iniquitate, hoc eſt,

abſque

ábsque aliqua inæqualitate vitæ; memento, *quia charitas operit multitudinem peccatorum.* Escobar. t. 1. Par. Chr. l. 1. Sect. 4. Obs. 2. Melior, Deoque gratior, est vir Apostolicus, etsi in defectus aliquos labatur; quàm solitarius, vel monialis, sibi soli, Deoque, vacans; ideóque defectuum vitæ activæ expers. Sicut melior est canis venaticus, qui lepores capit; etsi aliquando currendo per sentes pedes cruentet: quàm catellus speciosus, qui heræ suæ sinu continetur. Cornelius hîc.

§. IX.

Vita Contemplativa.

Num. 1.

Figuræ.

Esther interpretatur *elevata*, vel *abscondita*: & signat animam contemplativam; quam in contemplatione elevat Deus, & abscondit *in abscondito faciei suæ à conturbatione hominum.* S. Bonaventura. Spec. B. V. c. 10.

Per Joannem B. nullum aptiùs, quàm contemplativum virum moraliter accipimus. Hic Joannes manet in deserto non tam materiali, quàm spirituali; dum sedet solitarius, & elevat se supra se: quâ sublevationè supernâ super cunctam hanc confusam rerum fluctuantium, & exúndantium, multitudinem attollitur. Hanc subtus deserit: quâ derelictâ profectò manet in deserto quodam mentis secretissimo, & abditissimo, solis expertis agnito. Gerson. Lect. 2. in Marc.

Num. 2.

Contemplativa præfertur activæ.

Suburbana autem eorum non venean. Levit. 25. 34. Hac re significabatur; Levitas præ omnibus debere vacare sibi, & Deo: ideoque subinde secedere extra urbem, & strepitum populi; & vacare sanctæ quieti, solitudini. Quare domos urbanas vendere poterant, sed non suburbanas. Hinc discant Religiosi, Mariam præponere Marthæ, orationem actioni. Errant, qui se studijs, alijsque negotijs, ità occupant, ut orationem negligant &c. Cornelius hîc.

Ne suscitetis &c. Cant. 2. 7. Qui enim Electi cujuslibet mentem, vel in orationibus devotis Deo loquentem, vel in sacris lectionibus divina mandata, sive promissa, meditantem, importunus impedierit; sponsam utique Christi de sopore beato, priusquam ipsa velit, excitat. V. Beda hîc.

Surrexit Jonas, ut fugeret in Tharsis. Jon. 1. 3. id est, in explorationem gaudij, quod significat contemplationem; quam desiderant aliquando multi, quos Dominus mittere vult ad activam. Hugo Card. in Gen. 48.

Maria - sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius &c. Luc. 10. 39. Sapidiora confiteris fercula, quæ Maria sedens, & audiens, accipit; quàm quæ Martha satagens præparat, & apponit: in his enim panis hominum; in illis autem erogatur panis angelorum. Hildebertus ep. 37.

Num. 3.

Contemplativa juvat Activam.

Immisit Dominus Deus soporem in Adam: cùmq; obdormisset, tulit unam de costis ejus. Gen. 2. 21. S. Augustinus somnum hunc extasim fuisse putat: ità dulci divinorum contemplatione illectus sensibus alienatus erat. Tunc Adam Evæ utilior, cùm contemplationi devotior. Ora, cùm Evæ vitam infundis; & tunc aptiùs vivificabis proximum. Tunc Adamus ossi refundit vitam, cùm oratione alatus cœlum frequentat. Est enim oratio salutis vena, persuasionis efficacia, reprehensionis energia, omnisque externæ actionis animâ. Addo: adeò efficax ad proximorum salutem oratio; ut minùs possint, & longa jejunia, & præclara virtutum opera. Naxera in Jos. 15. §. 14.

Dominus præcedebat eos ad ostendendam viam per diem in columna nubis &c. Ex. 13. 21. Nubes sic hominibus superior, ut cœlo approximet; nec adeò remota, ut aspectum hominum fugiat. Idem in Jos. 14. §. 6.

Cùmq; levaret Moyses manus &c. Ex. 17. 11. Moyses typus vitæ Contemplativæ, Jesus activæ: quódque hæc ab illa dirigi, omnémque suam vim, & victoriam, trahere, & haurire, debeat. Sic enim Josue vires pugnandi, & vincendi, hausit ab oratione Moysis. Cornelius hîc.

Fons signatus. Cant. 4. 12. Sponsus sponsæ puritatem laudans, eam clauso fonti assimilat: utpote quem néque ferarum pes sordidet, néque pulvis perturbet. Hunc ergo fontem, quem adeò sedulè clausum dixerat, jam cunctis floribus, viretisque, amœnos subministrare latices ostendit: *fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.* v. 15. Contraria sibi sponsus dixisse videtur: si enim sigillô clausus, quomodò jam impetu fluens, & hortorum flores abluens? Imò, ut copiosiores hortis aquas impertiatur, priùs est signatus, & clausus, sigillis. In abdito acquisivit, quos ditior postea latices plantis omnibus propinaret. Naxera tr. de B. V. §. 16.

Erat (Joannes) *in desertis.* Luc. 1. 80. Quare? & quoúsque? *usq; in diem ostensionis suæ ad Israël:* quatenus interea loqueretur Dominus ad cor ejus in solitudine; revelans, & indicans; quæ esset ipse facturus ad Israel, & docturus. Gerson. tr. 11. sup. Magnif.

Reversi sunt pastores. Luc. 2. 20. Scilicet ad custodiam gregis commissi. In quo eruditur devoti: ut, post contemplationem Salvatoris, revertantur ad exercitium actionis. *Animalia ibant, & revertebantur.* Ezech. 1. 14. S. Bonaventura hîc.

Exijt, qui seminat. Luc. 8. 5. Scilicet de domo ad agrum; hoc est, quiete ad laborem. Idem hîc.

Hujus rei gratiâ flecto genua mea ad Patrem D. N. I. C. ut det vobis &c. Eph. 3. 14. 15. Cur non confugit ad ferrea vincula; &c. conducibiliùs videbatur dicere: hujus rei gratiâ carceris tenebras patior, compedes susti-

neo &c. quàm precibus incumbere. S. Chryſoſt. l. 2. de precat. illinc intelligi poterit, quanta ſit vis ſanctarum precum; quòd Paulus per totum terrarum orbem velut alatus diſcurrens, in carceribus habitans, flagella ſuſtinens, geſtans catenam; vivens in ſanguine, & periculis; inſuper & dæmones ejiciens, ac mortuos ſuſcitans, morbos abigens: in harum rerum nullâ fiduciam poſuit ſervandi homines; ſed precibus communijt orbem: poſtque miracula, poſt excitatos mortuos, ad precationis præſidium accurrit. Naxera in Joſ. 15. §. 14.

Ecce in medio throni - agnum - habentem oculos ſeptem; qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei miſſi in omnem terram. Apoc. 5. 6. Quomodo ad terram delegati, & in medio throni? Quia ſpiritus ibi manent, unde mittuntur. Sic terram peragrant, ut cœlo vivant: ſic cœlo vivunt, ut hominum extirpandis vitijs, virtutibusque augendis, inſerviant. Idem in Joſ. 14. §. 6.

Mulier illa *amicta ſole, & in utero habens, clamabat parturiens, & cruciabatur, ut pariat.* Apoc. 12. 2. Hôc ipsô tempore aquilæ alas mutuatur, & jam deſerta colit, quæ inhabitaverat cœlum. *Datæ ſunt mulieri alæ duæ &c.* v. 14. En ænigma Prædicatoris, & Zelatoris animarum: mulier videlicet volans & clamans. Clamat, ut ſerpentis conatus elidat; ut Chriſtum in audientium cordibus pariat: fugit; nè ſerpentinô halitu faſcinata hæreat. Hugo Card. hæ alæ ſunt vita activa, & Contemplativa. Ità animarum ſuſpirat lucra, ut videatur remotiſſima habitare deſerta: ità incolit deſerta, ut animarum ſtudioſiſſimè exambiat lucra. Idem ibidem.

§. X.

Propter activam abrumpe Contemplativam.

Ex Veteri.

Dimitte me: jam enim aſcendit aurora. Gen. 32. 26. Gloſſa angelica: q. d. tempus eſt, ut ab inviſibilibus ad temporalia tractanda deſcendas. Juſſus eſt intermittere ſtudium orationis, & rem curare familiarem. Non enim eſt grata Deo oratio, quæ tunc fit, cùm faciendum aliud. Richardus in Cant. 4. Si, propter occupationem utilem, orationem aliquis intermittat, ipſa occupatio vice orationis reputabitur; ut, juxta Apoſtolum 1. Theſſ. 5. 17. *ſinè intermiſſione oret*, qui ſemper bene operatur. Did. Niſſ. Pol. Cœl. p. 2. l. 6. c. 7.

Vade, deſcende citò: *peccavit populus tuus.* Ex. 32. 7. q. d. meditationem hanc cœleſtem deſere; operi potiùs incumbe; & populo, ut à peccato deſiſtat, ſuggere. Beſſeus D. 2. adv.

Nunquid fratres veſtri ibunt ad pugnam; & vos hic ſedebitis? Num. 32. 6. In hoc reprehenſibiles ſunt quidam; qui, dum volunt arcem contemplationis aſcendere, volunt quieſcere; & ad laborem actionis recuſant deſcendere. Et hi deſignantur per filios Ruben; de quibus dicitur, quòd voluerunt ultra Jordanem remanere. S. Bonaventura in Luc. 9. 29.

Surge, propera, amica mea &c. Cant. 2. 10. Surge de ſtrato illo multùm tibi amabili: in quo tuimet curam agere, in pſalmis, & orationibus, delectaris. Veni ad impendendam etiam proximis curam ſalutis. V. Beda hîc.

Fuge Dilecte mi &c. Cant. 8. 14. Tanquam bona ſponſa optat ad tempus auxiliô ſeparari, non ab ejus fide, vel amore; ſed ab ejus ſuavitate: hoc eſt, à contemplationis dulcedine ad tempus cedere; ut poſſit alijs jam converſis intendere per informationem morum, & doctrinæ. S. Thom. Aqu. hîc Lect. 2.

Ex Novo.

Venit ad Diſcipulos ſuos, & invenit eos dormientes. Matth. 26. 40. Nullô reſponsô ſuſceptô, interpolavit orare permodicum: reverſus tamen ad piam, & utilem, actionem: nam venit confortaturus Diſcipulos. Oportet ſiquidem orationem intermittere pro utilitatibus proximorum; maximè ubi ſpiritualia bella timentur. Et diſcretionis inſignis eſt, virtutis actum pro alio actu virtutis intermittere. Simon. Caſſ. l. 13. in Evang. Sic orabat ad Dominum, ut non obliviſceretur ovium ſuarum: quin imò tunc interrupit orationem; ut rediret ad Diſcipulos excitandos. S. Bonaventura in Luc. 22.

Et reverſi ſunt paſtores &c. Vide §. præcedenti.

Quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Act. 1. 11. Cur illos increpat angelus, cùm laudabile ſit cœlum ſuſpicere? S. Athanaſ. or. in aſcenſ. quid ſtatis? Mundo miraculum hoc prædicate: q. d. ſurgite, & implete munus veſtrum Apoſtolicum: prædicate Evangelium, & agite de ſalute hominum. Sylveira hîc.

Surge, deſcende. Act. 10. 20. Surge ab oratione. Sæpe oratio, vitaque Contemplativa, omittenda ob activam. Sylveira hîc.

Et audivi poſt me vocem magnam. Apoc. 1. 10. Cur à tergo hæc vox exhibita eſt Joanni? S. Anſelmus, Richardus, & Rupertus, cenſent; hôc ſitu vocis Joannem, qui contemplationi rerum divinarum vacabat, ad humana, putà ad aliorum correctionem, & inſtructionem, revocari. Cornelius hîc.

TITULUS XVII.

VOCATIO DIVINA.

§. I.

Vocationes variæ.

VEni de Libano ſponſa mea veni &c. Cant. 4. 8. Ter dicitur, *veni.* Venit enim ſponſa ad Chriſtum; dum in hoc Mundo vivens bona, quæ poteſt, operatur. Venit, quando in hora mortis anima, ipſa videlicet ſponſa, è carne exuitur. Venit tertiò, quando in die Judicij ultimi carnem reſumit, & cum Chriſto thalamum cœleſtem ingreditur. S. Gregorius hîc.

Exijt - conducere operarios in vineam ſuam. Matth. 20. 1. Quidam à pueritia ad operandum opera regni Dei accedunt: & ipſi ſunt, qui primò manè conducuntur ad vineam. Alij autem in adoleſcentia veniunt ad Dei culturam: & ſunt ipſi, qui horâ tertiâ invitantur. Alij verò viri perfecti: & ipſi ſunt, qui in ſexta vocantur. Alij autem jam ſenes adducuntur ad Dei culturam; & ipſi circa nonam vocantur. Alij autem in ipſo exitu ſenes ad plenum: & ipſi ſunt, qui circa undecimam vocantur. Origenes tr. 10. hîc. Quia ad vitam bonam alius in pueritia, alius in adoleſcentia, alius in juventute, alius in ſenectute, alius in decrepita ætate, perducitur; quaſi diverſis horis operarij ad vineam vocantur. S. Gregorius hom. 19. in Evang. hîc.

Et vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum &c. Luc. 5. 2. Admirare Domini diſpenſationem, quomodo per propria & familiaria ſua, quemque attrahit: ſicut magos per ſtellam; ità & piſcatores per piſces. Theophylactus hic.

§. II.

Vocationis divinæ efficacia.

EMittet verbum ſuum, & liqueſaciet ea. Pſ. 147. 18. Ecce venit illud cryſtallum Saulus poſt cædem, & lapidationem Stephani: duritiâ quâdam ſtupidus in Chriſtum, petijt literas à Sacerdotibus, ut undique exhiberet Chriſtianos, anhelans cædem. Durus eſt iſte, & gelidus, contra ignem Dei. Sed, quanquam eſſet durus, quanquam gelidus; ecce ille, qui *emittit verbum ſuum &c.* clamavit de cœlo fervidus: *Saule! Saule! quid me perſequeris?* Unâ illâ voce tanta illa duritia cryſtalli reſoluta eſt. Act. 9. 4. S. Auguſt. hîc. Non ſunt omnia verba Auguſtini, ſed ſenſus.

In funiculis Adam traham eos. Oſ. 11. 4. Quando quis invitat alium ad prandium, vellet fortè, ut non veniret. Sed Deus non ità; imò vim infert, ut ſecum maneamus: & invitat nos uſque ad veſtium lacerationem; & trahit per ſubtractionem temporalium, & morbos. Manaſſen adverſitas convertit. 2. Paral. 33. 12. Prodigum fames revocavit. Luc. 15. 17. 18. Paulum cœcitas. Act. 9. 9. Geminiani l. 9. c. 84.

Prodijt - ligatus pedes, & manus, inſtitis. Joan. 11. 44. Opportunè Evangeliſta hoc perſcripſit: quia videlicet conſequitur, in illius vocantis voce vim facillimam extitiſſe; quæ illum pariter & vivificavit, & de monumento expulit. Qui, cùm eſſet ligatus manus, & pedes, inſtitis; nec pedibus, nec manibus prorumpere potuit. Rupertus l. 13. de victoria Verb. c. 18.

§. III.

Vocationi divinæ obtemperandum.

ET cucurrit ad Heli. 1. Reg. 3. 5. *Semel loquitur Deus; & idipſum ſecundò non repetit.* Job. 33. 14. Quia divinæ vocis Majeſtas tanta eſt; ut timendum ſit, nè, ſi ejus aures aliquando præterlabatur, nunquam ampliùs iteretur: vel ſaltem, nè, qui priorem Dei vocem miſericorditer vocantem non audivit, audiat poſteriorem terribiliter minantem: ut contigit Nabuchodonoſori; quem divinæ revelationis contemptorem divina comminatio perterruit. Dan. 4. 28. Ad primam igitur vocem Samuel obedijt; nè aut ſecunda voce indignus eſſet; aut pro vocatione minas audiret. Mendoza hîc.

Vocabis me, & ego reſpondebo tibi. Job. 14. 15. Vocat Deus per gratiam viſitantem; & reſpondebit homo per mandatorum impletionem. Rich. à S. Vict. append. in Cant. 6. Vocare Dei, eſt, nos amando, & eligendo, reſpicere. Reſpondere autem noſtrum eſt, amori illius bonis operibus parcere. S. Greg. mor. l. 11. c. 14.

Vocavi, per Prædicatores; *& renuiſti: extendi manum meam*, per bonorum largitionem; *& non fuit, qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne conſilium meum*, per internam inſpirationem; *& increpationes meas neglexiſtis*, vobis factas per flagellationes. *Ego quoq; in interitu veſtro ridebo &c.* S. Bonaventura ſ. 37. D. Septuag. Prov. 1. 24.

Peſſulum oſtij mei aperui Dilecto meo. Cant. 5. 6. Peſſulum aperimus; quando, remotis voluptatibus fluxis, cor noſtrum in amorem Chriſti, quod priùs durum fuerat, ſolvimus: & ſponſo pulſanti ad oſtium, introitum liberum facimus. S. Gregor. hîc.

Ut fugeret à facie Domini. Joan. 1. 3. Diſce: eum, qui fugit à facie Dei vocantis, & blandientis, incidere in faciem Dei indignantis, & ulciſcentis. Ità Jonas, fugiens Deum vocantem, incidit in cetum devorantem. Cornelius hîc.

Vidimus

Vidimus ſtellam in oriente & venimus. Matth. 2. 2. Et tu cunctaris visô ſole in occidente? Sufficit magis ad exilium ultrò appetendum natum in cœlo ſidus; & tibi non ſatis eſt, ad invadendum regnum mortuus in Cruce Sol? O felices Magi! ſed ô latro Regibus longè felicior! Tibi indicârunt tenebræ, quod lux illis nuntiavit. Sed, quod illi diuturnâ peregrinatione, & largâ effuſione donorum, conſecuti ſunt; tibi vox una impetravit à Verbo. Oliva t. 2. Strom. §. Vidimus ſtellam ejus.

Mittentes rete. Matth. 4. 18. Major eſt piſcatoribus occupatio, dum retia in mare jaciunt; ac dum extrahunt. Ut ergo diſcamus, quòd, vocante Deo, omnis occupatio; ſive illius adſit finis, ſive principium; abrumpenda ſit: ideo mittentes retia vocantur. Sylveira hîc. Petrus, & Andreas, relictis retibus ſecuti ſunt Redemptorem. Nulla verò hunc facere adhuc miracula viderant; nihil ab eo de præmio æternæ retributionis audierant: & tamen, ad unum Domini præceptum, hoc, quod poſſidere videbantur, obliti ſunt. Quanta nos ejus miracula videmus; quot flagellis affligimur, quantis minarum aſperitatibus deterremur: & tamen vocantem ſequi contemnimus &c. S. Gregor. hom. in Evang. hîc.

Exiliens venit ad eum. Marci 10. 50. Periculoſum eſt, cùm Dominus vocat, moras innectere, aut remiſsè gradi ad optatum, & definitum hominibus; bonum. Sim. Caſſ. l. 5. c. 32.

Mittit Diſcipulos ſuos, ut in te, ſicut in pullo aſinæ ſedeat: curis te ſæcularibus ſolvat; ut paleas & lateres, Ægypti derelinquens, Moyſen ſequaris in eremo, & terram repromiſſionis introëas. Nemo ſit, qui prohibeat; non mater, non ſoror, non cognata, non germanus: Dominus te neceſſariam habet. S. Hieron. ep. 22. ad Euſtochium.

O anima ingrata! ô viſcera dura! uſquequo fatigas Dilectum tuum? Pulſat; & ei non vis aperire? Vocat te; & non vis eum audire? Pulſat ſemel, & iterum; & tu eum expectare, & reexpectare, jubes? modicum, & modicum. Iſ. 28. 10. 13. Vocat ſemel; vocat iterum: & tu nihilominus eum expectare jubes, modicum, & modicum. Modicum in uno loco, & modicum in alio: modicum ibi, & modicum ibi. Cogitur igitur Dilectus tuus facere ſæpe, & multum; quod tu dicis modicum, & modicum. Nam modicum, & modicum, protrahis in longum, & longum: & in hunc modum fraudas amicum tuum & fatigas Dilectum tuum. Rich. à S. Vict. de arca myſt. l. 4. c. 13.

Egreſſus eſt de domo paterna Bernardus, videns autem Guido primogenitus fratrum ſuorum Nivardum minimum cum pueris in platea: eja, inquit, frater Nivarde; ad te ſolum reſpicit omnis terra poſſeſſionis tuæ. ad quod puer non pueriliter: vobis ergo cœlum; mihi terra? non ex æquo diviſio hæc facta eſt. Paulò pòſt fratres ſecutus. Vitæ S. Bernardi l. 1. c. 3.

Aſpectus divinitatis propitiæ, munus eſt conſervationis humanæ. Quàm beati eſſemus omnes! ſi, quàm promptam erga nos Dei audientiam legimus, tam promptè ipſi Deum audire vellemus. Salvianus de prov. Div. l. 2.

Vide Inſpirationes.

Titulus XVIII.

VOLUNTAS

in genere.

Bona, & mala.

§. I.

Ex Veteri.

Ignúmque ſcientiæ boni, & mali. Gen. 2. 9. Proprium eſt voluntatis arbitrium; quod in medio noſtri eſt poſitum; ad dignoſcendum bonum, vel malum. De quo, qui relictâ Dei gratiâ guſtaverit, morte morietur. S. Iſiodorus Ep. hîc c. 3. ante finem.

Vocemus puellam, & quæramus ipſius voluntatem. Gen. 24. 57. Ex Hebræo verti poteſt: *os ejus inquiramus.* Nam ſæpe in Scriptura os pro voluntate uſurpatur: quòd hæc per illud enuntiari ſolet, & ſignificari. Doultreman l. 3. c. 4. Sect. 4.

Tu eris ſuper domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet - absque tuo imperio &c. Gen. 41. 40. Hoc non immeritò videtur Deus dicere voluntati, quod olim dixit Pharaoe Joſepho. S. Franc. Saleſ. de div. am. l. 1. c. 1.

Omnia, quæcunq; voluit, Dominus fecit in cœlo, & in terra. Pſ. 134. 6. Sed audite cauſam, cur edicta Dei ſemper impleantur: *omnia opera ejus vera; & viæ ejus judicia.* Dan. 4. 34. Rich. à S. Vict. l. 2. de erud. hom. inter: ergo idem eſt ejus voluntas, quod æquitas; & æquitas, quod voluntas.

Omne caput languidum, & omne cor mœrens: à planta pedis &c. Iſ. 1. 5. Caput liberum arbitrium; cor conſilium; pes carnale deſiderium. Rich. à S. Vict. de ſtatu inter hom. tr. 1. c. 1.

Ex Novo.

Omnis arbor. Matth. 7. 17. Per arborem intelligimus, ſeu bonam, ſeu malam, voluntatem. V. Beda hîc.

Si quis vult post me venire. Luc. 9. 23. Eques, & nobilis, habet duo servorum genera: quosdam captivos, & emptos; quosdam cognatos, & consanguineos; eósque nobiles, & honoratos. Prioribus imperat, nolint, velint: & ab illis urbanè, & comiter petit. Homo servus nobilis, & consanguineus Dei, reliquæ creaturæ, sol, luna, stellæ, terra; mancipia: his imperat. Sic imperavit soli, ut staret. Jos. 10. 12. Tempore Passionis soli, & lunæ nè lucerent. Igni. Dan. 3. 49. Jordani, nè flueret. Jos. 3. 16. Leonibus. Dan. 14. 30. Corvo, ut pasceret Eliam 3. Reg. 17. 4. Balenæ ut servaret Jonam. 2. 1. Ab homine petit tanquam ab illustri & cognato, relinquendo totum in manu ejus. Paralytico dicit: *vis sanus fieri?* Joan. 5. 6. Cœco: *quid tibi vis faciam?* Luc. 18. 41. Stella hîc.

Da mihi portionem substantiæ. Luc. 15. 12. Rationalis, ad quam subsequitur liberum arbitrium, substantia est hominis. Dat nobis Dominus rationem, ut eâ liberè, tanquam nostrâ substantiâ, utamur. Theophylactus hic. In sua potestate esse voluit ille filius, qui dixit: da mihi partem patrimonii, quæ me contingit. Bene servabatur apud patrem, nè cum meretricibus dissiparetur. Accepit, facta est in ejus potestate: profertus in regionem longinquam effudit omnia cum meretribus. S. August. in Psal. 131.

Ecce sto ad ostium, & pulso. Apoc. 3. 20. Mea præsentia nulli vim affert: cordis ostium pulso: promptè aperienti super salute suâ gratulor; illumque opiparæ cœnæ locô duco. S. Andreas Cæsar l. c. 23. in Apoc.

Ex Patribus, & alijs.

Non est Rex, neque princeps, qui extorqueat nobis facere, quod non proposuimus. Nec similes sumus Græciæ Philosophorum; qui verba pro rebus meditati sunt ad opinionis celebritatem. Nobis res sociæ verbis, & verba rebus: res celeres & sermones breves; invirtute nobis libertas est. S. Ambros. ep. post medium.

In malis, flagitiosisq; , factis cupiditas propriè dicitur, non voluntas. S. August. l. 2. de serm. Dom. in monte c. 34.

Caput languet: quia liberum arbitrium ad omne bonum torpet. Cor mœret: quia malum, quod patitur consilium, sicut, nec ignorare, sic nec dissimulare valet. Pes cum toto corpore dolet: quia concupiscentiæ malum undiq; fervet. Rich. à S. Vict. tr. 1. de statu inter. hom. c. 11.

Inter omnia creationis bona nihil in homine sublimius, nihil dignius, liberô arbitriô: nihil utilius, nihil occultius, salubri consiliô: nihil inferius, nihil infirmius, carnali desiderio. Idē ib. c. 3.

Totus Infernus, totus Mundus, totus deniq; militiæ cœlestis exercitus, in unum concurrat, in hoc unum conjuret: unus ex libero arbitrio consensus in qualicunque re invito extorqueri non potest. Idem ibidem.

Nihil est homini amabilius libertate propriæ voluntatis: per hanc enim homo est etiam aliorum dominus: per hanc aliis uti, vel frui, potest: per hanc etiam actibus suis dominatur. S. Thom. Aqu. de perfect vitæ spir. c. 10.

Liberum nostrum arbitrium nunquam tam est liberum, quàm quando est mancipium divinæ voluntatis: sicut nunquam magis est servum; quàm quando servit propriæ nostræ voluntati. Sicut nunquam tantum habet vitæ, quàm quando sibi ipsi mortuum est: nunquam contrà tantum habet mortis, quàm quando sibi ipsi vivit. S. Franc. Salesius de div. am. c. 10. l. 12.

Algerus de Sacramentis l. 2. c. 7. quærit: cur supplicia peccatis & præmia virtutis, sint æterna; cùm opera sint temporalia? Et videtur non solùm immodicus rigor; quod unius horulæ, vel momenti, culpam æterna pœnâ plectat; sed etiam quædam prodigalitas, quod operis temporarii remuneratio sit æterna. Respondet: quia Deus non temporalem actionem, sed perpetuam boni, vel mali, remunerat, vel damnat, voluntatem: quæ, si in æternum viveret, in æternum in suo proposito permaneret: ideoq; justè æternitatem retributionis æternitati voluntatis appendit.

Congruum est, ut ad liberæ simus voluntatis, conformandum nos loco, in quo sumus; qui quo sumus; qui est medius inter bonum, & malum; inter cœlum, & Infernum. Broymard Voluntas libera.

§. II.

Voluntas bona pro opere.

Ex Veteri.

NOn pepercisti unigenito tu propter me: Gen. 22. 12. Voluntas pro opere acceptatur. Did. Niss. Vita Abr. l. 11. c. 6.

Consecrâstis manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio & in fratre suo, ut detur vobis benedictio. Exod. 32. 29. Sed quomodo Levitæ filios, ac fratres suos occidere potuerunt? Nam Moyses convocavit ad se omnes Levitas, ad idololatras occidendos, ut apparet v. 26. Filij verò, ob fratres, Levitarum erant etiam Levitæ. Ergo nullus fuit Levita occisus, sed omnes occisores. Aliter, & aliter respondent Lyranus, Abulensis, Cajetanus, Oleaster. Sed facilis, & accommodata, videtur hæc responsio: Levitas, non factô, sed votô, fuisse suorum filiorum, & fratrum, occisores: adeò enim prompti erant ad parendum DEO: ut etiam fratres, & filios, occidissent; si jussisset. Mendoza in 1. Reg. 3. Annot. 3. Sect. 2.

In dedicatione templi Salomonici inscripsit David Psal. 29. *Psalmus Canticit in dedicatione Domus David.* Cur non potiùs dixit, in dedicatione Domus Salomonis? nam illud templum non à David, sed à Salomone conditum fuerat. Respondeo ex Lyrano: quia licèt Salomon templum illud ipsô opere condiderit, David tamen multò antè illud animô, & voluntate, ædificaverat: quia non minùs Deus obsequendi affectu quàm effectu, delectatur. Idem in 1. Reg. 14. Sect. 2.

Surge Domine in requiem tuam. Psal. 131. 8. Salomon templum inchoavit & perfecit; David

David nec lapidem primum posuit : voluntate tamen efficax de ædificando Deo sic placuit, ut ei adscribatur. Sylveira in Apoc. 5.

Præbe fili mi cor tuum mihi. Prov. 23. 26. Feliciter nobiscum agitur, ex quo Legis imperium à corpore migravit in mentem. Licet namque esse, quod non sumus ; ex quo sola voluntas in sacrificio est. Inter plumas Martyrum laureis non fraudamur, si cor sitiat Martyrium. Oliva l. 12. Strom. §. Præbe. &c.

Ex Novo.

Calicem quidem meum bibitis. Matth. 20. 23. Joannes non defuit martyrio, sed mors Joanni defuit martyrio, ex quo voluntas pro facto accipitur. S. Hieron. Non Joannes morti, sed mors Joanni defuit in martyrio. Verè, sicut illi Dominus antè promiserat, calicem Domini bibit ; & sinè mortè Martyrii meritum, & gloriam, obtinuit ; & martyrum laureolâ in cœlo est coronatus. S. Thom. Vill. f. de S. Joanne.

Vespere autem Sabbathi. Matth. 28. 1. Quomodo S. Matthæus dicit eas venisse vespere Sabbathi ; cùm juxta alios Evangelistas, venisse legantur valdè manè ? Respondeo : Matthæus respexit ad intentionem, & desiderium, harum fœminarum ; ideò asserit, eas venisse vespere Sabbathi : non quòd horâ vespertinâ, vel ante mediam noctem, arripuerint iter ; sed quia tunc se præparabant, totámque noctem duxerant insomnem, conficiendo aromata. Dion. Carth. hîc.

Relictis omnibus secutus est eum. Luc. 5. 28. *& fecit ei convivium magnum Levi in domo sua.* v. 29. Quæritur : cùm sicut Lucas insinuat, relictis omnibus secutus sit Christum de telonio Matthæus ; quomodo postea in domo sua suis sumptibus pascat eum cum publicanis, & peccatoribus ? Ex quo liquet, quòd res votis magis, quàm manu relinquitur. S. Paschas. in Matth. 9. Licet Matthæus domo nondum discessit, neque bonis se abdicavit ; dicit nihilominus Lucas, reliquisse illum omnia : idq; propter voluntatem, qua se obstinaverat ad renuntiandum domui, familiæ, & opibus. Erat obnoxius accipiendis, reddendisque, rationibus ; habebat, quæ cum aliis componeret ; & relinquere ea indigesta, sinè aliorum injuriâ & offensione conscientiæ propriæ, non poterat : & ideò conveniebat, ut non statim abjiceret omnia. Did. Nis. Vit. Abr. l. 11. c. 6.

In plagis supra modum in mortibus frequenter. 2. Cor. 11. 23. Estne possibile, ut quis sæpe moriatur ? Etiam : quàmvis non mortis experientiâ ; attamen moriendi proposito. S. Chrysost. hom. 11. in Gen.

Ex Patribus, & aliis.

Sæpenumero dixi vobis, Martyrem facere non mortem tantùm, sed animi quoque propositum : non enim eventu solò, sed etiam voluntate, Martyrii corona comparatur. Et hanc non ego, sed Paulus affert Martyrii definitionem : *quotidie morior.* 1. Cor. 15. 31. Quomodo quotidie morieris ? proposito nimirum animi, inquit, quòdque ad mortem sim paratus. Abraham non gladium cruentavit, non altare rubefecit, non Isaac jugulavit ; sed tamen sacrificium confecit. *Non pepercisti filio tuo.* Gen. 22. 12. Atqui vivum eum recepit, & incolumem reduxit : quomodo igitur non pepercit ? Non mactavit manus, at voluntas mactavit. S. Chrysost. tom. 6. Laudatio S. P. N. Eustahii Antioch. Archi Ep.

Martyrium non eventu tantùm æstimatur, sed etiam proposito. Non cùm Martyr decollatur, tunc fit Martyr ; sed ex quo propositum ostendit profitendi, Martyr est ; etiamsi non patiatur, quæ Martyres solent. Idem in Psal. 95.

Quis potest omnibus hominibus bene facere ? potest tamen hominibus bene velle. Potest dicere aliquis : facultatem non habeo ; nunquid dicere potest, bonam voluntatem habere non possum ? S. Cæsarius Arelat. hom. 19.

Aliquando plus meritorium est, velle flere, & non posse ; quam fletibus abundare. Gerson l. in Cœna Dom. de pœnitentia.

Potes quærere : quid debet dare pauper, qui nihil habet ? utique habeat ? voluntatem, & consideret sic secum : si haberem aliquid, libens largiter darem : hæc enim voluntas reputatur ei pro opere. l. 2. Revel. S. Brig. c. 14. V. C.

§. III.

Voluntas bona facit omnia facilia.

ANima esuriens etiam amarum pro dulci sumet. Prov. 27. 7.

Intrate per angustam portam. Matth. 7. 13. Quomodo igitur, dixerit aliquis, dictum est illud : *jugum meum suave est, & onus meum leve ?* Nam, si angusta est via, & aspera ; quomodo rursus eam levem, facilémque, vocat ? Illud quidem dictum est, propter naturam afflictionum ; hoc verò propter spontaneam voluntatem adeuntium. Nam fieri potest, ut, quod naturâ est intolerabile, sit leve ; si cum alacritate animi suscipiamus. S. Chrysost. hom. 3. de Lazaro.

Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras. Philipp. 4. 7. Cur pacem prius in cordibus eorum, & deinde in intelligentiis residere exoptat ? S. Thom. *custodiat corda vestra*, id est, affectus vestros, ut in nullo declinetis à bono. q. d. Voluntas humana sic, in quod desuderat, propendet ; ut, quod amat, semper reputet melius, & alacriter exequatur. Ut ergo divinæ pacis singulare bonum nos omnes custodiret, prius voluntatis, & cordis, arcem præoccupare cupit Paulus : ut, eâ obtentâ, totum hominem custodiat. Nam, si voluntas semel pacem divinam diligat, sinè dubiò in intellectum, & cœteras potentias, hanc pacem diffundet. Castillo Illat. 206.

§. IV.

§. IV.

De voluntate bona varia.

CEcidit corona capitis nostri. Thr. 5. 16. Corona capitis nostri tunc perit, cùm bona voluntas amittitur. De qua rectè Propheta canit: *scuto bonæ voluntatis tuæ coronâsti nos.* Ps. 5. 13. S. Paschasius hîc.

Gloria in altissimis Deo; & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Luc. 2. 14. Redemptore natô cœli cives ostensi sunt, qui clamarent: *gloria* &c.: ante Dei namque oculos nunquam est manus vacua à munere; si fuerit arca cordis repleta bonâ voluntate. S. Gregor. hom. 5. in Evang. Nihil Deo offertur ditius bonâ voluntate. Idem hom. 4. in Evang.

Aurum mens bona est; quæ non immeritò comparatur auro: nam, sicut aurum cœteris præstat metallis; ità mens bona in homine cœteris potior est humanæ substantiæ portionibus. S. Ambrosius tr. de 42. mansionibus &c.

Bona voluntas origo est in animo omnium bonorum, & omnium mater virtutum. S. Bernardus ep. ad FF. de vita solitaria.

Bona voluntas omnium bonorum germen est primum. S. Prosper. l. 1. de vocat. gent. c. 6.

Inter omnia Dei dona, quæ ad salutem hominis spectare videntur, primum, & principale, donum bona voluntas esse cognoscitur; per quam in nobis divinæ similitudinis imago reparatur. Quidquid homo agat, bonum esse non potest, nisi ex bona voluntate procedat. Quidquid ex bona voluntate fit, malum esse non poterit. Rich. à S. Vict. lib. qui dicitur Benjamin c. 64.

Si homo omnes alias potentias bonas habeat, non potest dici bonus homo; nisi habeat bonam voluntatem; secundùm quam alijs omnibus bene utitur. S. Thom. Aqu. in Galat. 5. Lect. 6.

Sacrificium Deo bonæ voluntatis offerre satagite, si in conspectu ejus vultis veri divites apparere. B. Petrus Dam. s. in Nat. Dom.

Tantus thesaurus est bona voluntas; ut totus Mundus ei æquiparari non possit. Blosius parad. an. c. 33.

§. V.

Voluntas Dei.

Ex Veteri, & Novo.

AB eo commoveantur omnes inhabitantes orbem. Ps. 32. 8. Hoc est, omnis motus, sive ex mente, sive ex corpore, actum perficiens, divinæ voluntati obtemperet: sic enim ab ipso commovebuntur. Videlicet si nec oculus, nec manus, præter Dei voluntatem, ac mandatum, moveantur. Neque item cor ea, quæ Deo displicent, excogitet. Et demum à nulla alia causa, præterquam Dei timore, moveantur. S. Basilius hîc.

Doce me facere voluntatem tuam: quia Deus meus tu es. Ps. 142. 10. Si non me docueris, faciam voluntatem meam; & deferet me Deus meus. S. August. hîc.

Adveniat regnum tuum; fiat voluntas tua. Matth. 6. 10. Hoc est regnum Dei, quando & in cœlo, & in terra, Dei est sola voluntas: quando in omnibus hominibus Deus meus est, Deus vivit, Deus agit, Deus regnat, Deus est totum. S. Chrysol. s. 67. Ut videlicet voluntas nostri Conditoris; sicut in omnibus justis perficitur; ità & in nobis quoque peccatoribus impleatur. S. Gregor. mor. l. 15. c. 19.

Surgite, eamus. Marci 14. 42. Tepidas excitat suâ promptitudine mentes: & cognitâ voluntate Paternâ, intrepidè se donat in pœnas. Argumento pro moribus est nobis: ut quod omnino novimus, Deum velle, leve, & asperum, promptô animô capiamus. Sim. Cass. l. 13. c. 13.

Commoda mihi tres panes. Luc. 11. 6. Credo, petendos nobis esse tres panes, Veritatis, Charitatis, Fortitudinis. Commoda ergo mihi amice tres panes: ut intelligam, ut diligam, ut faciam voluntatem tuam. S. Bernardus s. in rogat. de 3. panib.

Vapulabit multis. Luc. 12. 47. Meritò fortiter flagellatur hîc Mundus: cognovit enim jam verba Domini Mundus. Servus est, sciens voluntatem Domini sui, & faciens digna plagis. S. August. s. 12. de verbis Domini.

Meus cibus est &c. Joan. 4. 34. q. d. quid de corporali cibo me reficiendum intenditis? licèt corpore fatigatus existam, spiritus promptissimus est; lassitudine non tabescit; id quærit efficere, quod à Patre in mandatis accipit; cui omnis corporis cura postponenda est. Cessandum est ab alimentis, & à competentibus corpori; si faciendi Domini voluntatem opportuna instat occasio. Sim. Cass. l. 11. c. 3.

Quid vivit, vivit Deo. Rom. 6. 10. Sicut Deo vivere dicitur is, qui secundùm voluntatem Dei vivit; ità peccato vivere dicitur is, qui secundùm voluntatem peccati vivit. Origenes l. 5. hîc.

Dies Domini declarabit. 1. Cor. 3. 13. Quando homo suam voluntatem implet, etiam contra Deum, tunc est dies hominis. *Hæc est hora vestra &c.* Luc. 22. 53. *Diem hominis non desideravi.* Jer. 17. 16. Dies verò Domini dicitur, quando voluntas Domini completur de hominibus: qui per ejus justitiam, vel præmiabuntur, vel damnabuntur. S. Thom. Aqu. hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Cùm videam homines habere in pessima consuetudine, ubi dici debet, hoc Deus voluit; dicere, hoc voluit fortuna. S. August. l. 1. Retract. 1.

Sunt utraque ista unum quiddam: nam, quæ utilia nobis sunt, illa vult Deus: & quæ Deus vult; illa demum & utilia nobis sunt. S. Chrysost. s. 20. in Rom. 12.

Voluntas Dei quatuor modis accipitur à Doctoribus: scilicet pro scientia Dei, pro voluntate Sanctorum, pro ratione humana, pro præceptis divinis. S. Anselmus l. de Vol. Dei.

Nihil ex eo ampliùs requirendum, quàm ut quis ejus noverit voluntatem: sinè quâ ei nec legitimè servire poterit, nec placere. S. Zeno Veron.

Ad cognitionem, ac voluntatem, Domini componantur actiones tuæ; & laqueis diaboli non implicaberis. S. Ephrem consilio de vita spir. ad Monach. Novitium c. 7.

Quisquis cor suum direxerit ad divinam voluntatem, hic puerum quemvis parvulum adeò illuminatum mirabiliter offendet, à quo poterit voluntatem Dei discere. S. Dorotheus Abb. Doctr. 5.

Divina voluntas omnium creaturarum prima regula est. S. Thom. Vill. conc. de S. Joan. Evang.

§. VI.

Voluntatis humanæ cum divina conformitas.

Figuræ, Symbola, Similitudines.

Ex Veteri, Novo, Patribus, & alijs.

Abraham! Abraham! Gen. 22. 1. Geminatio nominis idem est, quòd Levit. 17. & Ezech. 14. Ubi dicitur: *homo! homo!* q. d. homo interior, & homo exterior, promptus debet esse ad obediendum in duobus: scilicet ad flagella, & opera. Ps. 107. 1. *paratum cor meum Deus, paratum &c.* Hugo Cardin. hîc.

Expandentes alas, -- respiciántque se mutuò, versis vultibus in propitiatorium. Ex. 25. 20. Cerne Cherubim circumstantia propitiatorium, conversa ad propitiatorium, & pene nutui divino oculum intendentia. Ad Dei enim voluntatem tantùm respicit sancta cœlestium spirituum multitudo. Cyrillus Alex. in Catena.

Effudi animam meam in conspectu Domini. 1. Reg. 1. 15. Hoc est, interprete Cajetanô, omnes affectus meos. Similiter David Ps. 61. 9. *effundite coram illo corda vestra.* Thren. 2. 19. *affunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini.* Verbum *effundere* ostendit indifferentiam animi: significat enim liberalem traditionem omnium affectuum; nè unô quidem reservatô. Mendoza hîc annot. 8.

Ut jumentum factus sum apud te. Ps. 72. 23. *& ego semper tecum.* Quasi jumentum, inquit, volo ire, Domine, quòcúnque me duxeris. Diez. D. 1. Quadr.

Sex alæ uni, & sex alæ alteri: duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant. Is. 6. 2. Extremis alis ad velandum, ad volandum medijs, utebantur. Lyranus: ad designandum, quòd angeli semper sint parati ad divina ascendere, & ad inferiora descendere, secundùm Domini voluntatem: ideo volatus in medio loco disponitur; quasi ad utrúmque paratus. Did. Niss. Vit. Abr. l. 9. c. 2.

Non est bonum, sumere panem filiorum, & mittere canibus. Matth. 15. 26. *Etiam Domine &c.* Chrysologus: comminutum, & conculcatum à filijs panem canis totâ fide, totô desideriô, lambere festinat. Mira est canis fidelitas: quia cibos accipit, licèt indignè illi projiciantur: seu caro sit, seu os, seu multum, seu parum. Did. Niss. D. 3. Epiph. §. 3.

Capilli erant candidi tanquam lana alba. Apoc. 1. 14. Victorinus ait: in capillis designari servos ejus. Cur hi capilli, non ùt nigra, sed ùt alba, lana fuerunt? Respondet Glossa ordin: quia lana alba apta est ad quoscúnque colores recipiendos. Scilicet servi Dei indifferentes esse debent ad suscipiendum colorem, quôcúnque illos vult Deus imbuere. Philipp. 4. 2. *Scio, & humiliari, scio & abundare.* Did. Niss. f. 6. D. 4. Quadr. §. 5.

Beatæ sunt illæ animæ, quæ dorsum suum curvaverunt, ut suscipiant sessorem Verbum Dei. Super se; & fræna ejus patiuntur: ut, quòcúnque ipse voluerit, flectat eos, & agat, habenis præceptorum suorum: quia jam non propriâ voluntate incedunt; sed ad omnia ducuntur, & reducuntur, voluntate sessoris. Origen. hom. 2. in Cant.

Sicut is, qui est in navi quapiam, non se movet proprio motu; sed finit se solùm moveri, juxta motum navis, in qua ille est: eôdem modô cor humanum, quod conscendit navim beneplaciti divini, non debet habere aliam voluntatem, quin, ut sinat se vehi ad terminum voluntate Dei sibi constitutum. S. Franc. Sales. de div. am. l. 9. c. 13.

Construè tibi, per mentis conceptum, veluti habitaculum quoddam ex solius divinæ voluntatis materia: téque in eo ità conclude; ut in omnibus, quæ agenda, vel omittenda, occurrunt, cogites, voluntatem Dei te circumdare, secundùm quam semper vivere debes. Proinde nihil aspicere, nihil audire, nihil gustare, nihil alijs sensibus percipere; nusquam progredi, nihil facere, nihil loqui, nihil cogitare, aut desiderare, velis aliter; quàm Deo placitum, acceptumque, esse credis. Blosius Conclavis animæ p. 3. c. unicô. Bos. Lem: *In utrúmque paratus.* Picinelli.

Exempla

Ex Veteri.

Aperiens Noe tectum arcæ, aspexit, viditq;, quòd exiccata esset superficies terræ. Gen. 8. 13. Adhuc Noë differt egressum ex illa custodia, in qua tenebrarum compedibus cinctus tam diu delituit; nec præproperam fugam parat ex contubernio ferarum. Expectat Domini nutum, & imperium; totum se committit divinis jussionibus; ut ad vocem cœlestis oraculi, ingrediatur, & egrediatur. S. Ambros. l. de Noe c. 21. recedente aquâ, & siccatâ terrâ, exire potuit Noe de arca: sed justus nihil sibi arrogat; sed totum divino se committit imperio. Et maximè, qui cœlesti fuerat ingressus oraculô, cœleste debuit, ut egrederetur,

retur, expectare responsum. Arcones in Is. 3. 3. Disc. 5.

Quæsivit Dominus sibi virum juxta cor suum. 1. Reg. 13. 14. Dum David cordi Dei cor proprium jungit; & menti ejus mentem suam adnectit: hoc est, ut, quæ vult Deus, velit; & quæ non vult, similiter nolit: sic eum Dominus individuô amore, & conjunctâ charitate, dilexit. S. Chrysost. hom. de David, & Goliath.

Si dixerit mihi, non places, præstò sum. 2. Reg. 15. 26. Ad ei obsequendum, ut regnô ejiciar, & exul vagúsque, per orbem oberrem; ac fiam pauper, & inops, ut etiam victum mendicare cogar. Vide miram Davidis humilitatem, obedientiam, & resignationem. Cornelius hîc.

Paratum cor meum. Ps. 107. 2. Qui habet cor ità paratum ad omnia, talis potest habere pacem cordis, & gaudium. Unde bene post hæc subdit: *cantabo.* Hugo Card. hîc.

Sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat. 1. Machab. 3. 60 Ut vel vincamus, vel vincamur, prout Deus voluerit. q. d. utcunque alea belli cadet: bene cadet: quia cadet ex voluntate Dei, quâ nihil est melius. Nota Judæ fortitudinem, pietatem, resignationem in Dei voluntatem; quâ Dei gratiam & victoriam, sibi, suísque, conciliavit. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Christus.

Ipse verò dormiebat. Matth. 8. 24. Exprimitur securitas potestatis; quòd, omnibus dormientibus, solus intrepidus quiescebat. S. Ambros. in Luc. 8. Porrò *cervical*, in quo, teste Macrô, dormiebat, resignatio est in Dei voluntatem. Cornelius hîc.

Ità Pater &c. Matth. 11. 26.

Transeat à me calix iste. Matth. 26. 39. Quod dixit, *transeat, si possibile est*, humanitatem suam ostendit: eô verò, quod, *non ùt ego volo, sed ùt tu*, sublimem admirabilis philosophiæ virtutem tradidit: cùm exemplô nos doceat, etiam naturâ abhorrente, ac renitente, Deum esse sequendum. S. Chrysost. hom. 84. in Matth.

Agebatur à spiritu. Luc. 4. 1. Beati, qui in omnibus consentiunt se duci à Spiritu S. de his Rom. 8. 14. *Quicúnq; à spiritu Dei aguntur, ij sunt filis Dei.* Quid ais Apostole? credimus enim, inter bruta, & homines, hoc interesse; quòd bruta aguntur, & non agunt; ducuntur, & non ipsa se ducunt: homines verò agunt, & non aguntur. Qui perfecti sunt in virtute, & verè filij Dei, ejus divino beneplacito subjecti sunt, ut propriam voluntatem nequaquam habere videantur: hoc est duci à Spiritu Dei. Sic orat David Ps. 72. 23. *ùt jumentum factus sum apud te; & ego semper tecum:* quasi jumentum, inquit, volo ire, Dómine, quòcúnque duxeris. Diez. D. 1. Quadr.

Alia exempla ex Novo, & alijs.

Si vis, potes me mundare. Matth. 8. 2.

Ecce, quem amas, infirmatur. Joan. 11. 3. Ego, quod melius est, decerne; & de omnibus voluntas tua fiat: nósque tuam semper laudabimus bonitatem. Nunquam melius nostræ terminantur pressuræ, quam ut referantur in Domini voluntatem: ut in his, quæ decernit, sibi nostra voluntas pacata subdatur. Sim. Cass. l. 5. c. 15.

Domine, quid me vis facere? Act. 9. 6. Se offert ad omnes labores, persecutiones &c. pro Deo sustinendas. Sylveira hîc. O verbum breve; sed plenum, vivum, & omni acceptione dignum. S. Bernardus s. 1. in conv. S. Pauli.

Quidquid terroris habet Mundus, contemno: quidquid delectabile habet; rideo. Divitias non cupio, paupertatem non horresco, mortem non timeo. Semper enim dico: Domine voluntas tua fiat: non quod ille vult, vel ille; sed quod tu vis: tua voluntas mihi turris fortissima, & petra stabilis, & baculus fidus. S. Chrysost. hom. de expulsione ipsius.

Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, dicebat S. Martinus. O verè sanctissimam animam! ô inæstimabilem charitatem! ô obedientiam singularem! Bonum certamen certâsti &c. de reliquo superest tibi corona justitiæ, quam reddet tibi Dominus hodie justus Judex. Et adhuc dicis: non recuso laborem; fiat voluntas tua. Obtulisti planè Isaac, unicum illum, quem diligis: quod in te est, jugulâsti, immolâsti, singulare gaudium tuum piâ devotione; paratus redire iterum in pericula, innovare certamina, denuò subire laborem, sustinere tribulationem, prolongare tentationem. Deinde differri adhuc ab illa tanta felicitate, & diu desideratâ societate spirituum beatorum; átque in hujus mortalitatis ærumnas ab ipso introitu gloriæ revocari. Postrèmò, quod maximum est; à Christo tuo peregrinari diutius; si modò ipse voluisset. S. Bernardus s. in festo S. Martini.

Narrat Alphonsus Salmeron tom. 10. tr. 11. fuisse hominem, qui orationis locô totum ordine alphabetum recitavit (utique perplexâ necessitate pressus) cum hac clausula: Domine, junge tu literas: &, quod tibi magis placet, mihique expedit, largire.

Motiva varia.

Fiat voluntas tua. Matth. 6. 10. Nihil in desiderio rectiùs, nihil in actione perfectius; quàm in anima, & corpore, satagere, Dei perficere voluntatem. Voluntatem Dei facere, est abnegare seipsum; & quidquid datum, acceptúmque, est gratis à natura, subdere sancto mandato Legis, & Evangelicis disciplinis: & tranquillum fieri ad omnia prospera, & adversa; quæ divinâ providentiâ, & dispositione, aguntur. Voluntas Dei ostenditur in præceptis; quæ qui perfecerit, ejus

factus est amicus. Testatur hoc Dei Filius suis Discipulis: *vos amici mei estis; si feceritis, quæ ego præcipio vobis.* Joan. 15. 14. Etiam in hominibus quærentibus invicem amicari, nunquam aptiùs amicitia ipsa conditur; quàm versâ vice unius, & alterius, perficere voluntatem. Sim. Cass. l. 10. c. 30. *Fiat voluntas tua sicut*, supple, fit *in cœlo* ab Electis: hoc est: da, ut conformes tibi fiamus in terris, sicut conformes tibi facti sunt sancti in cœlis. Gerson tr. de orat. Dom. In filiorum ordinem, gradúmque, provecti, illâ continuò, quæ est in bonis filijs pietate flagrabimus: ut jam non pro nostris utilitatibus, sed pro nostri Patris gloria totum impendamus affectum, dicentes ei: sanctificetur nomen tuum; nostrum desiderium, nostrum gaudium, gloriam nostri Patris esse testantes. Cassianus Coll. 9. c. 18. Tunc Deus perfectè regnat in nobis, quando nos sumus omnino ei subjecti. Et ideò addit Matthæus post hanc petitionem: *fiat voluntas tua.* S. Bonaventura in Luc. 11.

Abneget semetipsum. Matth. 16. 24. Quid est, seipsum abnegare? nisi voluntatem suam Deo dare, & se totum Deo committere, nihil de se retinere. Idem s. 16. de S. Marco.

Quid tibi vis faciam? Luc. 18. 41. Quanta est miseratio tua Domine; quanta dignatio tua. Siccine Dominus servi quærit facere voluntatem? Verè cœcus ille: quia non consideravit, non expavit, non exclamavit: absit hoc Domine; tu magis dic, quid me facere velis. S. Bernardus s. 1. de Conv. S. Pauli.

Judicium meum justum est: quia non quæro voluntatem meam. Joan. 5. 30. Quicunque quærit facere voluntatem propriam, facilè errat in judicio. Voluntas autem divina lex est omnis judicij. Et propterea, qui conformat se voluntati divinæ, non errat in judicando. Cajetanus hic.

Ex Patribus, & alijs.

Illud sit tibi & Scriptura, & natura, & disciplina; quod ratum Deo inveneris. Tertull. l. de vel. Virginibus.

Miles, qui ingreditur iter, viandi ordinem non ipse disponit sibi; nec pro suo arbitrio viam carpit, nec voluntaria carpit compendia, nè recedat à signis: sed itinerarium accipit ab Imperatore; & custodit illud, præscriptô incedit ordine, rectâque viâ conficit iter; ut inveniat commeantium parata sibi subsidia. Si aliô ambulaverit itinere, annonam non accipit, mansionem pacatam non invenit: quia Imperator jubet ijs parari omnia hæc, qui sequuntur - meritóque non deficit, qui Imperatorem sequitur. Hanc legem viandi, Christô ducente, Sanctis commeantibus præscriptam velim. S. Ambros. s. 5. apud Baczm t. 1. l. 3. c. 4. §. 23.

Grandem vim obtinet vera dilectio. Et, qui perfectè amatur, totam sibi vindicat amantis voluntatem. Nihil est imperiosius charitate. S. Hieron. ep. 14. fortè Paulini Nolani Ep. ad Celantiam.

Illi perfectè diligunt Deum, qui volendo, quod vult Deus; & nolendo, quod non vult, acquiescunt. S. Prosper Aquit. l. 3. de virt. & vit. c. 15.

Totius humanitatis summa in eo videtur consistere; si voluntas nostra divinæ, ùt dignum est, subjecta sit voluntati. - At verò subjectionem istam triplicem esse necesse est: ut, quod certum est, Deum velle; id nos velimus omnino: & quod certum est, eum nolle, similiter execremur & nos: quod autem incertum est, utrùm velit, aut nolit; néque velimus ex toto; néque penitus non velimus. S. Bernardus serm. quomodo voluntas nostra subijcienda divinæ.

Hoc est totum bonum hominis, ut conformet se voluntati divinæ. S. Thom. Aqu. D. infra Oct. Epiph.

Tunc amicitia cognoscitur esse vera, si sit utriusque dilecti mutuâ familiaritate conjuncta - si ab eodem velle, & nolle, non dissona. S. Bonaventura s. 18. de S. Joanne.

In vera amicitia est cor unum, & anima una: sed in una, eâdemque, animâ est voluntas una, & in seipsâ non dissona, non contraria, non diversa. Idem ibidem.

Heu Domine mi! (inquiebat venienti ad se) ego indigna nihil, quod tuam divinam possit condecere magnificentiam, præparavi; sed totam substantiam meam offero pietati tuæ: desiderans, & orans; ut tu ipse tibimet digneris in me præparare, quidquid tuam divinam in me summè delectare potest benignitatem. Cui Dominus: si vis, inquit, mihi hanc in te præstare libertatem; da mihi clavem, quâ omnia liberè possim accipere, & reponere; quæcunque mihi, tam ad commodum, quàm ad refectionem, placent. Ad quod illa: Et quæ est clavis? respondit Dominus: voluntas tua propria. Insin. div. piet. S. Gertrudis l. 4. c. 23.

Nulla præstantior oratio est; quàm ut quis petat, gravissimam Dei voluntatem in se, & in omnibus alijs, fieri. Blosius Instit. spir. c. 8.

Æqum est, ut homini placeat, quidquid Deo placet. Lipsius l. de constantia c. 14.

Tessera: *Deus vult.*

§. VII.

Voluntas mala.

Jerusalem! Jerusalem! quoties volui - & noluisti. Matth. 23. 37.

Multa opera bona ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis. Joan. 10. 32. Non dicit, vultis me lapidare; sed *lapidatis.* Ut intelligamus, quòd erant in procinctu lapidandi: imò quòd, quantùm ex ipsis erat, lapidabant. Cajetanus hic.

Hæc voluntas vaga, incerta, instabilis, imperita; infirma ad efficiendum, facilis ad audendum; in cupiditatibus cœca, in honoribus tumida; curis anxia, suspicionibus inquieta; gloriæ, quàm virtutum, avidior; famæ, quàm conscientiæ, diligentior; & per omnem sui experientiam, miserior fruendo ijs, quæ

quæ concupiverit, quàm carendo: nihil in suis habet viribus, nisi periculi facilitatem. S. Ambros. l. 1. de vocat. gent. c. 2.

Ubique voluntas est in causa; ubique nostrum arbitrium est auctor: quandoquidem diabolus etiam utilis est nobis; si eò, prout oportet, utamur. S. Chrysost. tom. 6. serm. cur è medio non sit sublatus diabolus.

Quid est malitia? voluntas mala; involuntate malâ dilectio malâ. Hugo à S. Vict. de judicio veri & boni.

§. VIII.

Voluntas mala sæpe pro lege, & jure.

Accidit, ut peccarent. Gen. 40. 1. Quid peccârint, non constat; ferunt tamen vincula, nullâ juris formâ servatâ. Ubi testes? ubi judex? ubi probatio scelerum? Sed regis voluntas, regis potestas, est. S. Ambr. l. de Joseph. exemplo cæteris esse debent (hi aulici) quibus in regia voluntate spes omnis fit; quibus levis offensa summum sit periculum. Velloso in Judith. 3. Paræn. 3.

Hoc erit jus regis, qui imperaturus est vobis, 1. Reg. 8. 11. Seu quænam hujus juris forma? *agros vestros, & vineas vestras, & olivecta optima, tollet; & dabit servis suis.* v. 14. Miror, vim apertè factam haustô juris colore adumbratam. Cur ità? Cajetanus, erunt juris: quia Rex jus esse volet. Idem in Judith Disq. 4. Paræn. 2.

Numerate populum. 2. Reg. 24. 2. Peccâsse regem mandato hôc constat 1. Paral. 21. ubi sextus ait, regem à Sathana deceptum, & commotum. Obsistit Joab: *quid sibi Dominus Rex vult?* Abulens. q. 10. vidit Jacobus voluntatem regis esse inclinatam ad aliquid agendum, quod erat penitus sinè ratione; quòd incitâsset eum diabolus. Persistit David: *obtinuit sermo regis.* v. 4. Non occidit Rex bonis viris, non optimis consiliis, non sacris sanctionibus; utpote voluntarius homo. Velloso in Judith. 3. Paræn. 3.

Utere servitiò nostrò, sicut placuerit tibi. Judith. 3. 6. Voluntas regibus pro lege est. Decernunt Senatores Persici, inveniisse se legem, quâ liceret Cambysem facere, quidquid libuerat ità Herodotus l. 2. Idem ibidem.

Sic honorabitur, quemcunq; voluerit Rex honorare. Esth. 6. 9.

Nabuchodonosor, quos volebat exaltabat; &, quos volebat, humiliabat. Dan. 5. 19.

Volo, ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ. Marci 6. 25. Hæc juris vis est; hæc una ratio ferendæ sententiæ. *Volo.* Cur nullam addit petitionis causâ? S. Chrysost. hom. 46. quippe nullaa ferri poterat. Velloso antè citatus.

§. IX.

Voluntas propria noxia &c. Ex Veteri, & Novo.

Vadam, videbo illum, antequam moriar. Gen. 45. 28. Profectus cum magno gaudio, ecce tibi in via ipsa, nescio quô timore perculsus, hæret; adeò, ut opus fuerit ab ipso Deo animari, & urgeri. Gen. 46 3. Unde tantus timor? Timuit; quòd Deum prius non consuluerit, quod divinum imperium non expectârit; sed propriam secutus voluntatem, quam suspectam habebat, tradiderit se in viam, acsi ità secum loquatur: quò mea me trahit voluntas? juvenis divinæ semper parui voluntati; senex audeo parere meæ? absit hoc à me! hinc ultrà non progrediar, nisi progredi à Deo imperetur: ptæstat filium non videre, quàm DEO non obtemperare. Mendoza in 1. Reg. 3. Annot. 2. Sect. 1.

Timuit ergo Elias; & surgens abiit, quocunque eum ferebat voluntas: & petivit anima suæ. &c. 3. Reg. 19. 3. Cur Elias, tam magnanimus, quia regem in faciem corripuerat, nun timet mulierem? Elias hucúsque nutu Dei dirigebatur, à quo ad torrentem Carith missus ad viduam, ad Achab. At modò *abiit, quocúnque eum ferebat voluntas.* Dum Dei mandatô dirigitur, imperterritus erat; at sequens suam voluntatem, noscens in ea periculum; timet, & mortem optat. Sylveira in Luc. 15. q. 2.

Da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit &c. Luc. 15. 12. Est anima sub se ipsa, cùm propriam sequitur voluntatem, libertate pernitiosâ gaudens. Hic est filius ille prodigus, qui portionem paternæ substantiæ, quæ se contingebat, accepit: ingenium scilicet, memoriam, vires corporis, cæteraque similia bona naturæ; quibus non ad divinam, sed ad suam uteretur voluntatem; essetq; tanquam sinè Deô in hoc sæculo. S. Bernardus serm. de div. affect. animæ.

Si non lavero te. Joan. 13. 8. Multos decepit regulatio propriæ voluntatis; non solùm in malis apertis, sed etiam in manifestissimis bonis. Sim. Cass. l. 13. c. 5.

Ex Patribus, & alijs.

Si conspexeris adolescentem propriâ voluntate in cœlum ascendentem; tene ipsum: expedit enim ipsi. Id verò de illo quoq; intellige; qui, cùm ætate sit senex, mente tamen est junior. S. Ephrem. Paræn. 35. Judicium enim proprium tam sæpe fallit, & fallitur; ut ejus ductui; licèt in cœlum ferre, & rapere, videatur, tutò fidere nemo possit, aut debeat. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 1. l. 7. c. 6.

Voluntas propria crudelis bestia, fera pessima, rapacissima lupa, & læna sævissima. S. Bernardus s. 3. in die Paschæ.

Non est dominus crudelis ad illam; non est tyrannus tam impius, & inhumanus; sic urgens servulum, & non parcens. Fatigatum magis instigat, subditum premit durius. Idem serm. de verb. Petri: ecce nos reliquimus omnia.

Minuendi sanguinis duplex est causa? interdum quantitas, interdum qualitas, obest. Hic minùs pernicioſa abundantia, quàm corruptio. Sanguis animæ meæ voluntas: naturæ siquidem cognatus præ cæteris humoribus sanguis dicitur: & animæ vita in voluntate est. Minuatur ergo prava voluntas, quæ morbi causa est spiritualis. Minuatur, inquam, dum penitus exhauriri, exsiccariq; non potest. Scindatur & aperiatur,

aperiatur, vena ferrô compunctionis: ut peccati, etsi non omnis sensus, saltèm consensus, effluat, & abjiciatur. Idem in sententiis.

Ipsa voluntas propria, est herba diaboli venenosa, suggestione venaneta; & omnibus eâ utentibus pestifera. S. Anselmus lib. de similitudinibus c. 38.

Solus Deus, quidquid vult, debet velle propriâ voluntate; ità ut aliam, quam sequatur, non habeat supra se. Cùm ergo vult homo aliquid per propriam voluntatem, Deo aufert quasi suam coronam. Sicut enim corona soli regi competit, sic propria voluntas soli Deo. Et sicut regem aliquem inhonoraret, qui suam coronam, qui suam coronam ei auferret; sic homo inhonorat Deum, qui aufert ei propriæ voluntatis privilegium, habendo, quod ille debet habere solùm. Sed sicut propria voluntas Dei fons est, & origo totius boni; ità propria voluntas hominis totius est exordium mali. Idem lib. de similit. c. 8.

Apud inferos, si quis propriæ mortuus esset voluntati, in liberrimam voluntatem Dei; is utique non auderet. Et in cœlis si quis propriæ esset voluntatis, contra voluntatem Dei; is certè non beatus, sed miser, & infelix, foret. Blosius Sacello animæ fidelis §. 5.

§. X.

Voluntas propria mortificanda, abneganda.

EGredere de terra tua. Gen. 12. 1. Factum est in mysterium; quòd omnino recedendum est à propria voluntate, & ab affectione suæ carnis, & suorum sensuum, qui vult perfici in divinis. S. Thom. Aqu. hîc.

Abraham se aptat, ut litet filium Deo. Gen. 22. Similiter Jephte Judic. 11. 31. 35. filiam suam sed Deus ictum ab Abrahamo renitentem cohibuit, Nil tale facit cum Jephte; sed sinit domum ejus tristi lamentatione replere. Jephte fecit id, inconsultô Deô, Abraham ab eo justus. Felix ille, qui non propriâ voluntate, sed Dei imperiô, quodcunque opus aggreditur. Baeza t. 2. l. 6. c. 4. §. 1.

Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. Matth. 16. 25. Perdit animam suam, secundùm Christum, qui desideria ejus refrænat, qui cupiditates ejus resecat, qui luxuriam ejus castigat; & in nullo prorsus facit voluntatem suam, sed voluntatem Dei. Origenes hom. 18. in Num.

Nullum sacrilegii crimen reperitur deterius, quàm in voluntate semel oblato Deo reaccipere potestatem: non debent sibi vivere, qui cor suum Deo dicârunt. S. Bernardus ep. ad quendam.

Non relinquit omnia, qui retinuit vel seipsum; imò verò nihil prodest, sinè seipsô cætera reliquisse: quandoquidem nullum aliud onus est gravius homini, quàm homo ipse Quis enim tyrannus crudelior, quæ sævior potestas homini, quàm hominis ipsius voluntas? B. Petrus Dam. s. de S. Benedicto.

Quid eis prodest, quòd facultates suas abjiciunt, qui voluntates proprias non relinquunt: cùm sit longè præstantius, voluntatibus propriis renuntiare, quàm rebus. S. Prosper Aquit. de vita contempt. l. 2. c. 17.

In sacrificiis antiquorum animalia mactabantur; in sacrificiis Christianorum occiduntur propriæ voluntates. Sim. Cass. l. 13. c. 11.

TITULUS. XIX.

VOLUPTAS.

§. I.

Figuræ, Symbola. Ex Veteri, & Novo.

SUper pectus tuum gradieris Gen. 3. 14. Homo voluptuarius super ventrem ingreditur, serpens ad voluptates perfruendas. S. Nilus librô ascetico.

Necquidquam mellis adolebitur in sacrificio Domino. Levit. 2. 11. Quid mel in Dei sacrificio non offertur, indicat: apud Deum nihil hujus Mundi, placere. S. Isidorus in Levit. 3. Idem ait V. Beda hîc. Nusquam præceptum in Veteris Testamenti ceremoniis invenitur, ut mel sacrificiis misceatur. Per quod intelligitur: quia ijs, qui Deo vitæ suæ sacrificium offerunt, nullam carnalem Deus vult inesse dulcedinem: nihil in eis vivere, quod ad carnalem pertinet voluptatem. B. Petrus Dam. s. de S. Joanne. Mel sanè voluptatis indicium est, & suavitatis: semper enim voluptas mortificat; semper voluptas Deo non placet: quodcúnque dulcedinem habet, in Dei sacrificiis non offertur. S. Chrysost. hom. 2. in Marcum.

Mors in olla. 4. Reg. 4. 40. Mors est in olla deliciarum Mundi, quæ gulam, & Venerem provocant; ideoque varios morbos, ac mortem, præsentem, & æternam, accersunt. Cornelius hîc.

Nè desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacii. Prov. 23 3. Disce, delicias, omnésq; Mundi hujus voluptates, & pompas, non esse veraces, sed fallaces: mentiuntur se habere veritatem voluptatis; cùm ejus inanem tantùm contineant speciem, & umbram. Mox abeunt; & in dolore desinunt. Cornelius hîc.

Sicut pisces capiuntur hamô &c. Eccl. 9. 12. Homines, qui fluctuans, & instabile, hujus vitæ pelagus sulcant, varias voluptatum illecebras consectantes, quasi carentes ratione pisciculi, malis retibus implicantur. Olympiodorus hîc.

Musca

Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. Eccl. 10 1. Concupiscentia aptè comparatur muscæ: quia instar muscæ vilis est, exilis, mordax, immunda, importuna, improba, & putrida. Est brevis ævi: vivit enim paucos dies; imò subinde paucas horas: séque in oleo, melle, aliaque re dulci, suffocat; vel ad lucem lucernæ, aut candelæ, advolans adurit. Denique musca est in docilis, & indomabilis: sic concupiscentia. Cornelius hic.

Ova aspidum ruperunt. Isa. 59. 5. Ova aspidum sunt exteriùs alba, pulchra, & oculis grata; interiùs autem venenô plena. Sic Mundi deliciæ &c. Stella in Luc. 7.

Ex Patribus, & aliis.

Quasi clavis quibusdam suffigitur anima corporeis voluptatibus: & cùm semel adhæserit cupiditatibus demersa terrenis; difficilè in altum potest, unde descendit, sinè Dei favore revolare. S. Ambr. l. 4. c. 14. in Luc. 4. in fine.

Quomodo qui scribunt in aqua manu quidem efficiunt Scripturam, typos characterum describentes in humido; ex characteribus autem nihil manet in figura; sed scribendi opera est tantùm, dum scribitur; manum enim semper sequitur equæ superficies: ità & omne studium, & operatio, quæ ponitur in fruenda voluptate, apparet in iis, quæ fiunt. S. Gregor. Nyss. hom. 4. in Ecclesiasten.

Quemadmodum arbores, quæ sub umbraculis crescunt, & in locis ventorum expertibus sitæ sunt; cum ipsa specie prosperè germinent, molles fiunt, atque fungosæ; & facilè quòvis incursu læduntur: quæ verò excelsis in montium verticibus sitæ sunt, à multis, magnisque, ventis agitantur; intemperiem aeris assidue ferunt; multâ nive feriuntur, ferrô quòvis robustiores evadunt. Pari ratione corpora, quæ multis, ac variis in deliciis educantur; quæ mollibus indumentis ornantur, quæ continuis balneis, & unguentis, utuntur, & diversi generis alimentis, præter, necessarium usum, delicatè fruuntur; prorsus ad sudores, laboresque proprietate sustinendos, inutilia reddunt. S. Chrysost. tom. 6. Orat. in illud: gloriamur in tribulationibus. Rom. 5. 3.

Cani similis est Voluptas: si pulsas, fugit: si nutrias, permanet. Idem hom. 22. ad pop. Antioch.

Voluptas diaboli est hamus, ad perniciem deducens. S. Basilius exhort. ad Baptismum.

Væ delicias sectanti: tempore enim exiguò tanquam vitulus ad mactationem paratur. S. Nilus Abb. Cap. Parænet.

Sedere accipitur in Scriptura pro ignavum esse, & voluptatibus deditum. Ignaviam locus ille significat: *sedentes in tenebris, & umbra mortis.* Ps. 106. 10. Idem lib. ascet.

Bibere delicias hujus Mundi, est bibere de forte mortis. S. Vinc. Ferr. s. 2. in die S. Paschæ.

Non sinè causâ Veteres sapientes finxerunt; solem pasci aquis amaris, lunam verò dulcibus: quia justus amara quærit, afflictionibus delectatur; stultus verò voluptates, & dulcia, appetit. Diez Patientia.

§. II.

Voluptatem spernendi, vitandi, motiva.

Num. 1.

Christus, ejus Incarnatio, Passio &c.

Usquequo deliciis dissolveris filia vaga? Jerem. 31. 22. Motivum subdit: *Fœmina circumdabit virum.* q. d. dum Dei Filius in virgineo utero clauditur, deliciis vacare nemo debet. Incertô Auth.

JESUS ductus est in desertum. Matth. 4. 1. Meritò D. N. J. C. jejuniô suô, atque desertô, adversus voluptatum informat illecebras & tentari se à diabolo Dominus omnium patitur; ut in illo omnes vincere disceremus. S. Ambros. in Luc. 4. Procem.

Abiit foras extra civitatem in Bethaniam &c. Matth. 21. 17. 18. Ut offenderet Christus despiciendas esse delicias; cùm in manè cum tante gloria susceptus fuisset; ac per totam diem in prædicatione, & in aliis bonis operibus laborâsset: cùm jam vespera esset, exiit in Bethaniam cum Duodecim. Nec invenit Jerosolymis, qui sibi guttam aquæ offerrat. Propterea, ùt proditorem ostenderet esse Mundum in deliciis suis; ut sic dicam, Mundi delicias fassus, & famelicus, aufugit: & sic suô exemplô delicias contemnendas esse ostendit. S. Bernardinus s. 50. art. 1.

Nolite flere &c. Luc. 23. 28. q. d. super filium Crucis non est flendum; sed super delicatos, qui non bajulant crucem. Hugo Card. in Gen. 21.

Contemplaris, ô homo! inmaculatissimum Dominum in Cruce suspensum; audésque, ô impudens, & infelix, homo! in deliciis, ac risu, universum vitæ tuæ tempus in terris transigere? S. Ephrem. s. de Pass. Salvatoris.

Nihil potiùs voluptuosos à carnalibus refrænat desideriis; quàm cùm audiunt, sive recolunt; quòd Dominus gloriæ pro eis incarnari, & pati, designatus est. V. Beda l. 4. in Cant. 4.

Passio Domini celebratur; & nos voluptati operam damus? &c. Drogo est, de Sacr. Dom. Pass.

S. Palæmon anach. cùm in Paschate accederet ad mensam, videssétque olei apparatum cum sale; fricans manibus frontem, & ubertim flens, ait: Dominus meus crucifixus est: & ego nunc oleum comedam? Bollandus 11. Jan.

Num. 2.

Voluptates non decent Christianum.

Hortus conclusus. Cant. 4. 12. Sunt deliciæ Paganorum, & Infidelium; sed non conclusæ: sunt deliciæ peccatorum; sed non conclusæ: sunt verorum Christianorum; sed conclusæ. Hortus conclusus, est paradisus Ecclesiæ; vagari non licet. Deliciæ Christianorum debitos fines habent, certis limitibus concluduntur. Incursibus dæmonum patet, qui non stat in horto concluso. Sim. Cass. t. 13. c. 8.

Nihil est, quod adeò sit inconcinnum, & alienum à Christiano; atque requiem, & recreationem, quærere: & ad præsentem vitam nimiùm affici; alienum est à professione, & militia, nostra. Dominus tuus crucifixus est; & tu requiem quæris? Dominus tuus affixus est; & tu deliciaris? hæccine sunt militis generosi? S. Chrysost. hom. 13. in Philipp. 3.

Vocati sumus ad militiam Dei vivi jam tunc, cùm in Sacramenti verba spopondimus. Nemo miles ad bellum cum deliciis venit; nec de cubiculo ad aciem procedit; sed de papilionibus expeditis, & substrictis. Tertull. lib. ad Martyres.

Virtus duritiâ exstruitur, malitiâ verò destruitur. Idem ibid.

Num. 3.

Voluptates vincentium, & spernentium, exempla.

Noluit bibere; & libavit eam Domino. 2. Reg. 23. 16. Quia se illicita perpetrâsse meminerat; contra semetipsum jam rigidus etiam à licitis abstinebat. S. Gregor. 34. in Evang.

Sunt crudeles quidam carnifices, corporis Voluptates; imò verò carnificibus crudeliores: nam vinculis torquent non manufactis: per oculos animam vulnerant, per aures luxuriæ faces admovent, asperò flagellô intellectum flagellant. Portò si juventutem etiam aggressæ fuerint, tum verè ignis cum igne miscebitur: facilè namq; juventus voluptatibus incenditur: quippe quæ pinguior olei in morem, & aptior sit ad inflammationem. S. Thecla, cum voluptatibus, ùt cum bestiis, Martyr pugnabat. S. Chrysost. tom. 6. laudat. S. Protom. & Apostolæ Theclæ.

Quot corpus illecebras, quot oblectamenta Mundus, habere videtur; tot patitur tribulationes, tot sustinet tentationes, vir justus. S. Bernardus in illud Job. 5. 19. *in sex tribulationibus liberabit te.*

Num. 4.

Voluptas noxia, periculosa; affligit.

Dissimulante illô apprehenderunt manum ejus &c. Gen. 19. 16. Loth amœnitate Sodomorum tenebatur: idcirco, quasi non satis intelligeret, quod dicebatur, cùm percelleretur nuntiô instantis periculi; dormientes oculos, & amore divitiarum pressos, avertebat à lumine præsenti. Rupertus. Ut leones justum servarent, satis fuit, unum Angelum descendisse. Dan. 6. 22. *Deus misit Angelum suum*: ad Loth duo advolant: quia non à leoninis rictibus liberandus, sed à deliciis extrahendus. Naxera in Jos. 18. §. 11.

Cùm venisset Esau de agro lassus, ait: da mihi decoctione &c. Gen. 25. 29. Fernandus Sect. 5. n. 1. hic: en, qualem fructum ex sua venatione; & continuo discurrendi, vagandique, per agros, & saltus, studiô collegit Esau: rediit domum ab agro fessus & fame confectus. Honcala: jam in Esau explebatur illud impiorum, desperatâ salute sese lamentantium: *ergo ambulavimus vias difficiles; lassati sumus in via iniquitatis.* Did. Niss. Pol. Cœl. p. 1. l. 6. c. 3. Voluptates Mundi videntur rosæ; sed revera sunt spinæ.

Usquequo marcetis ignaviâ? Jos. 18. 3. Hujus ignaviæ causam dat Masius: hanc ignaviam mirificè fovebant, ùt est credibile, mille commoditates; quas sibi in tam diutina statione omnes comparaverant. Hanc desidiam ut castigaret Imperator, prudenter aliò movenda esse castra putavit; aut dissipanda potiùs, &quém ad suas possessiones extrudendum. Naxera in Jos. 18. §. 20.

Omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis. Eccl. 2. 10. q. d. plenas oculorum & cordis desideriorum, laxavi habenas; intrà limites tamen licitæ honestatis, & Legis; nè quid illicitum committeret. Disce primò quàm noxium sit, indulgere suis desideriis, & affectibus: his enim Salomon indulgens præcipitavit se in luxuriam, & idololatriam. Secundò quàm periculosum sit velle experiri, quidquid est licitum; nec terminos voluptatis sibi statuere; nisi in eo, quod illicitum est. Facilè enim terminos hosce, & confinia liciti, & illiciti, utpote exiguum, & indivisibile, curiosus transgreditur; itáque in peccatum delabitur, uti fecit Salomon. Cornelius hic.

Primò vincendæ sunt delectationes, & postea dolores. Quomodo potest superare Mundum sævientem, qui non potest superare blandientem? S. Aug. s. 6. in festo plurium. M. M.

Medicos audivi: qui, quò minùs ad summum formæ pleræque mulieres pervenirent, obstare voluptatem dicebant. S. Chrysost. hom. 39. in 1. Cor. 4.

Num parvam putas esse persecutionem in deliciis? hæc omnium difficillima est; hæc & persecutione gravior. Idem hom. 24. in Act.

Uxor Ducis Venetiarum ità delicatè vivebat, ut, aquas communes dedignata, rore cœli à famulis undiq; collectô, sese ablueret: ejus porrò cubiculum tot thymiamatum, aromatúmque, generibus redolebat; ut pudor sit referre. Ulciscente autem hanc mollitem Numine; totô corpore computruit adeò, ut nemô famulorum ejus fœtorem ferre posset. Sensim ergo computrescens, doloribus putridis miserabiliter cruciata, diem clausit extremum. B. Petrus Dam. ep. ad Blancam Comitissam c. 11. Et ex eo Baronius tom. 10. Apr. C. 998.

Sicut vermes in lignis mollioribus innascuntur maximè; sic animi anxietates in mollioribus hominum mentibus oriuntur. S. Basilius serm. de gratiis Deo agendis.

Venator sæpe perdit in venatione leporis equum multò majoris pretii, quàm centum lepores. Sic multis desipiunt, qui, pro brevi voluptate, animam, quietem, sanitatem, profundunt. Stella de contemptu &c. part. 2. cap. 14.

Num.

Num. 5.

Voluptatis finis dolor.

Non ascendas contra eos; sed gyra post tergum eorum &c. 2. Reg. 5. 23. Cum Philisthæi audirent, Davidem in Regem unctum esse, coactis copiis ad illum expugnandum unô animô devenêre; quos ille auxilio Dei fortiter fugavit. Cùmq; comparato exercitu rursus illum movissent, monitus est à Domino, non adversô Marte, ut antea, sed gyrans per tergum illorum ipsos in fugam vertit. Hinc sapiens quidam, voluptates non præsentes, & abeuntes; non faciem, sed tergum, spectanda monet. Diez Bellum spirit.

Omnia flumina intrant in mare. Ecclesiastæ 1. 7. Quid est, flumina intrare in mare? nisi omnem carnalem delectationem terminari in amaritudine, Richardus à S. Vict. tr. 1, de statu inter. hom. c. 10.

Vinum sequitur furor, unguenta tormenta, sanguis rosas, ira lætitiam. S. August. s. 246.

In consummatione Mundi, præteritarum deliciarum recordatio, erit materia cruciatuum. S. Hieron. l. 8. in Isa. 24.

Voluptas quidem brevis est; sed ab ea dolor perpetuus: etenim & vespere, & nocte, in deserto, in civitate, & quocunque locorum, semper accusator sequitur; ensem intentans acutum, & supplicia intolerabilia, & formidinem. S. Chrysost. hom. 77. in 1. Cor. 9.

Num. 6.

Voluptates spernendi varia alia motiva.

Panem nostrum quotidianum da nobis. Matth. 6. 11. Non luxum, non delicias, neq; divitias; non auri copiam, non boum armenta; tantùm non apertè per hanc orationem clamat intelligentibus: desinite, ô homines, circa res vanas cupiditatibus diffundi, ac distineri. Semen Patrisfamilias frumentum est; ex frumento panis conficitur: ab luxus, atque deliciæ, Zizanium est; quod ab inimico juxta frumentum satum est. S. Gregorius Nyss. orat. 4. de orat. Dom.

Omnis, qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum. Joan. 4. 13. Anselmus: Omnis, qui biberit voluptatem Sæculi, quam talis aqua significat, sitiet iterum. *Sicut somniat esuriens, & comedit; cùm autem fuerit expertus &c.* Isa. 29. 8. Tales terrænæ voluptates: bibis illas, & sitis. Escobar t 3. Coll. Chr. l. 3. Obs. 13.

Quæ major voluptas, quàm fastidium ipsius voluptatis? quàm Sæculi totius contemptus? quàm vera libertas, quàm conscienta integra. Tertull. lib. de spectaculis.

Voluptatem vicisse, voluptas est maxima: nec ulla major est victoria quàm ea, quæ de cupiditatibus refertur. S. Cyprianus lib. de bono pudicitiæ.

Terra carnis nostræ, nisi assiduisfuerit subacta culturis, citò de segni otio spinas, tribulosque, & partu degeneri dabit fructum, non horreis inferendum, sed ignibus concremandum. S. Leo s. 4 de jejunio Pentec.

Omnino fieri non potest, ut quis simul sit & scientiâ præditus, & blandiri corpori non erubescat. Clem. Alex. l. 3. Strom.

Quàm suave mihi subitò factum est, carere suavitatibus nugarum: & quas amittere metus fuerat, jam dimittere, gaudium erat. Ejiciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior; sed non carni, & sanguini: omni luce clarior; sed omni secretô interior: omni honore sublimior; sed non sublimior; sed non sublimibus in se. S. August. Conf. l. 9. c. 1.

Diversô itinere ambulat, si gaudia delectationesque appetit; cui Dux suus viam amaritudinis ostendit. S. Gregor. l. 40. homiliar. hom. 2. in Luc. 18. circa finem.

Quænam secularium, quæso, voluptatum utilitas? hodie sunt; cras elabuntur: hodie sunt; hodie flos pulcherrimus; cras aridus pulvis: hodie ignis ardens; cras cinis extinctus. Spiritualia autem perpetuò clara, floridaque, & indies splendidiora, permanent. S. Chrysost. hom. 43. in Joan.

Qui ad nuptias properat, vel epulas, cujuslibet magnæ solennitatis expectat; ad anticipandum præcedentis horæ jentaculum non anhelat. Nos, ad illud refectionis æternæ nuptiale convivium invitati, festinare jam cœpimus; & adhuc molliter, ac deliciosè viventes, velut horam edendi legitimam prævenimus. Quid prandenti cum tumulo? quid epulis cum sepulchro? si sepulturam Domini cum Discipulis, non cum militibus, custodimus; afferamus mixturum myrrhæ, & aloes; non cacabos, & lebetes. B. Petrus Dam. ep. 33.

Miscellanea.

Trahe me post te; curremus in odorem unguentorum tuorum. Cant. 1. 3. ubi pura vocat honestas, sola invenitur sponsa; imò & sponsa sequitur tracta. Ubi verò sensuum oblectamenta, & fragranti-, unguentorum illicia; plures accurrunt celeri gressu. Gregatim currimus ad voluptatum fallacias: si voluptatis non inveniatur fomentum, manet virtutis studium. Naxera in Jos. 18. §. 11.

Malum omne facilius vincitur, quàm voluptas: quia illud, quidquid est, horridum est; hoc blandum est. S. Cyprianus l. de bono pudicitiæ.

Qui cupiditates tollit; & metus sustulit: nam ex cupiditatibus metus veniunt. Idem ibidem.

Princeps cocorum destruxit muros Jerusalem. Jerem. 52. 12. Quid per muros Jerusalem Scriptura exprimit, nisi virtutes animæ? quæ ad pacis visionem tendit. Aut quis cocorum princeps? nisi venter accipitur; cui diligentissimâ à coquentibus curâ servitur. S. Gregor. mor. l. 30. 13.

Propterea Christus eum suppliciô mulctavit, qui mulierem impudenti aspectu fuerit contuitus; ut majore labore nos liberaret. S. Chrysost. hom. 12. in ep. Rom.

TITULUS XX.

VOTA RELIGIOSA.

Figuræ, Symbola.

VOta Religionis significantur in tribus factis Joseph. *Primum* est, quando mulierem impudicam contempsit. Gen. 39. 8. *Secundum*, quando pallium abjecit, id est, temporalia. ib. v. 12. *Tertium*, quando in carcere reclusus fuit sub alterius potestate. ibid. v. 20. Unde Jacob dixit, benedicens ei: *Filius accrescens Joseph, filius accrescens.* Gen. 49. 22. Ter dicit *accrescens*; bis explicitè, semel implicitè: *Joseph* enim *accrescens* interpretatur. Hugo Card. in Luc. 1.

Ut eamus viam trium dierum. Ex. 5. 3. Hæc via trium dierum, est triplex Votum, quod fit in Religione; quæ per solitudinem designatur: videlicet Votum obedientiæ, paupertatis, & Castitatis. Idem in Ps. 38.

Candidiores nive &c. Thren. 4. 7. In nive, & lacte, castitas; in ebore antiquo jugis, & fortis, obedientia; in saphyro, qui cœlestis est coloris, paupertas; quæ spem in solum Deum figit. Cornelius in Num. 6. 2.

Obtuleruut aurum, thus, & myrrham. Matth. 2. 11. Per aurum intelligit S. Bonaventura hîc s. in Epiph. paupertatem; per thus obedientiam; per myrrham castitatem.

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via &c. Matth. 21. 8. &c. Hæc omnia Religiosi exequuntur: hi enim non modò diurnum, nocturnúmque precum pensum, quâ voce, quâ mente; ex Ordinis, vel Sacerdotii, cui se illigârunt, præcepto persolvunt: verùm etiam suis omnibus bonis, per paupertatis leges, se abdicant: corpus, animæ vestem, per castitatis votum Deum consecrant: potioremque sui partem, animam videlicet, Superiorum ad nutus, per obedientiam inflectunt, ùt jumentum facti apud Deum. Doultreman, l. 1. c. 5. Sect. 2.

Per *pauperes, debiles, cæcos.* Luc. 14. 21. S. Basilius Seleuc. or. 30. vel V. Beda: intellige tria vota Religionis.

Altare. Hebr. 9. 4. est obedientia; *mensa* paupertas, quæ Deo se, & sua, quasi in mensa offert, ac vicissim à Deo alitur; *candelabrum* castitas. Cornelius hîc.

Consonat Votum paupertatis eleemosynæ votum obedientiæ orationi, Votum castitatis jejunio. Gerson de laude Scriptorum Consid. 5.

Specimen Religiosæ disciplinæ valde præclarum prætendit in Eucharistia JESUS: paupertatis, cùm panis, & vini, accidentium involucris obtegitur: castitatis, cùm purissimam triticeæ materiæ portionem exigit ad consecrationem panis: Obedientiæ, cùm ad vocem hominis Creator obtemperat. Arcones in Isa. 4. Disc. 7.

TITULUS XXI.

VULNERA CHRISTI.

§. I.

Figuræ, Symbola.
Ex Veteri.

Mansiunculas in arca facies. Gen. 6. 14. Quinq; cameræ in arca, sunt quinque Vulnera in carne Christi. Mansiunculas in ea facies, non mansiones: quia tantùm humiles in ea habitant. *Sinite parvulos venire ad me,* Hugo Card. hîc.

Rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ cœli aperti sunt. Gen. 7. 11. Aspice illos fontes manuum ac pedum, Domini tui, sacrum sanguinem manantes, & inundanres: vide apertas cataractas cœli; ut inundet diluvium gratiæ ad nostram malitiam, & superbiam, submergendam. S. Bernardinus tom. 1. p. 1. s. 55. art. 4.

Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis &c. Gen. 9. 12. Istud quidem signum (iris) cum nubibas transibit; ipsum autem fœdus, cujus signum est, id est, memoriale nostræ Redemptionis, in sempiternum permanebit in conspectu Patris in carne Filij ejus, in cicatricibus vulnerum, manuum, pedum, ac lateris ejus Rupertus l. 4. c. 36. in Gen.

Quod cùm vidissent viri Israel, se in arcto positus, - absconderunt se in speluncis. 1. Reg. 13. 6. Sic aliqui Christiani, cernentes, se undique à diabolo, Mundo, & Carne, tentari; in foramine petræ, in fossa humo, id est, in Christi vulneribus, & in Dominicæ Passionis memoriâ, salubriter se occultant; & in propriæ humiliationis profundo se celant; atque in tantum parvi pendunt, & quasi nihil se reputant, quo d à dæmonibus nequeunt tangi. Dion. Carth. apud Mendozam hîc.

Tulit baculum suum - & elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente &c. 1. Reg. 17. 40. Goliam, id est, diabolum, baculô Crucis; & quinq; lapidibus, id est, quinq; plagis, stravit. S. Bonaventura s. 2. D. 2 Adv. Verè turris David, qui superbum Goliam quinque lapidibus de torrente, id est, quinque vulneribus; & Crucis baculô; gloriantem in Calvariæ monte prostravit. S. Thom. Vill. conc. 1. de assumpt. V. B. Margaritæ de Cortona dicebat Christus: Si vis puritatem inviolabiliter custo-

custodire, fer tecum quinq; lapides meorum; vulnerum; & cum eis tuum hostem in fronte percuties. Bollandus 22. Febr.

Apparuerunt fontes aquarum. Ps. 17. 16. Fontes sunt Vulnera JESU Christi; quæ sunt fontes aquarum, id est, gratiarum. *Haurietis aquas cum gaudio de fontibus Salvatoris.* Is. 12. 3. id est, de Vulneribus JESU Christi. Hugo Card. hic.

Foderunt manus meas, & pedes meos. Ps. 21. 17. *Foderunt* non transitoriè debemus accipere: quia terra tunc varios fœtus germinat, quando hominum studio cognoscitur exarata. Quod contigit in corpore Domini Salvatoris: illud enim clavis affixum, lanceâ perforatum, fructum nobis intulit sinè fine mansurum. Cassiodorus hîc. Non dixit, transfixerunt, sed *foderunt*: ut notet fructum, qui indè secutus est, scilicet æterna beatitudo. Fossa parit tellus. Hugo Card. hîc.

Introibit Rex gloriæ. Psal. 23. 7. Christus quinquies dicitur Rex gloriæ. Cur id? pro numero Vulnerum acclamant Regiam dignitatem. S. August. s. 178. de temp. viderunt Cœlites cuncti speciosum vulneribus Christum; & admirantes fulgentia divinæ virtutis vexilla talibus concrepant hymnis, *quis est iste Rex gloriæ?* Sylveira in Joan. 19. q. 13.

Oleum effusum. Cant. 1. 2. Quinq; vulnera Domini, quinq; fontes olei sunt, fundentes pretium Redemptionis nostræ; quô solvamus cuncta nostra debita; & emamus dona gratiæ divinæ. de Ponte hîc Exh. 29. §. 1.

Columba mea in foraminibus petræ &c. Cant. 2. 14. Benedictus, qui, ùt nidificare possem in foraminibus petræ; manus, pedes, & latus, perforari sibi tulit: & sic mihi totum aperuit, ut ingrediar in locû tabernaculi admirabili, & protegar in absconditio tabernaculi sui. Guarricus s. 4. in Ram. palm. *Petra erat Christus.* Quæ sunt foramina petræ, nisi vulnera? quæ pro nostra salte suscepit Christus. In quibus profectò foraminibus columba residet, ac nidificat; cùm anima quæque mitis in Passione Dominica spem suæ salutis unicam ponit; cùm in Sacramento mortis ejus sese ab insidiis hostis antiqui, quasi à raptu accipitris, tutari confidit. V. Beda l. 3. in Cant. hîc. Per foramen petræ, vulnera manuum, ac pedum, Christi in Cruce pendentis libenter intellexerim. Cavernam verò maceriæ vulnus lateris, quod lanceâ factum est, eôdem sensu dixerim. S. Gregor. hîc. Si, juxta expositionem Apostoli, *petra erat Christus.* 1. Cor. 10. 4. quæ sunt foramina petræ? nisi vulnera, quæ pro nostra salute suscepit Christus. V. Beda hîc. Foramina petræ, plagæ sunt corporis: caverna maceriæ, apertio est lateris. Sim. Cass. l. 3. in Joan. 3. 16. In foraminibus petræ, id est, Vulneribus, quæ pro salute sponsæ sponsus accepit. S. Isidorus hîc. Non ob aliud Ecclesia columba vocatur, nisi quia est sinè dolô; & Spiritu S. repletur. Habitat in foraminibus petræ: quia semper receptaculum habet in his, ex quibus sanata est, Vulneribus Christi. S. Justus Orgel. hîc. Visceribus misericordiæ suæ charitas JESU ab effusione, imò à perfossione lateris, non pepercit: ut te semel in ipsis cavernis pedum, manuum, & lateris, quasi columbam, per hanc aperturam receptô, ad omne suum consilium admitteret, gaudiis admisceret, divinitati adjungeret, æternitati statueret, beatitudini Angelicæ adæquaret. Petrus Cell. cap. 19. Foramina petræ sunt vulnera, quæ pro salute nostra in Cruce suscepit. S. Thom. Aqu. hîc Columba. Lem. *Secura nidificat.* Et revera, ubi tuta, firmáque, infirmis securitas, & requies, nisi in Vulneribus Salvatoris? tantò illic securior habito, quantò ille potentior ad salvandum. Fremit Mundum, premit corpus, diabolus insidiatur; non cado: firmatus enim supra firmam petram. S. Bernandus ser. 61. in Cant. Picinelli.

Ego flos campi. Cant. 2. 1. Quidam dicunt, quòd flos campi dicitur quidam parvus flos, valde rubicundus habens; quinque folia, sicut Christus quinque vulnera rubicunda. S. Bonaventura s. 3. in Resurr. Dom.

Ingredere in petram, & absconde in fossa humo à facie timoris Domini. Isa. 2. 10. Ingredere in petram, ô homo! abscondere in fossa humo; pone tibi latibulum in Crucifixo. Ipse petra, ipse humus: quia DEUS, & homo. Ipse petra forata, humus fossa. Quia *foderunt manus meas*, inquit, *at pedes meos.* Psal. 21. 17. Abscondere, inquit, in fossa humo à facie timoris Domini, hoc est, ab ipso fuge ad ipsum; à Judice ad Redemptorem; à tribunali ad Crucem. Guarricus s. 4. Dom. Palm. Ingredere in petram, id est, divinitatem Christi: abscondere in fossa humo, id est, in Vulneribus Christi. Qui in hac petra est, solus est: qui extra hanc est, in multitudine est. In hac solitudine mentis tanta gratia, & illuminatio mentis percipitur; ut percipiens sit gravis aliis ad videndum. Sicut Moyses solus manens in monte cum Deo quadraginta diebus & noctibus. Ex. 24. 18. S. Albertus parad. an. c. 32.

In manibus meis descripsi te. Isa. 49. 16. Vulnera sunt literæ, clavi calami, sanguis atramentum. Diez. Conc. 2. in Asc. Dom.

Ex Novo.

Faciamus hîc tria tabernacula. Matth. 17. 3. In ipso volo facere tria tabernacula: unum in manibus, aliud in pedibus, & tertium majus in latere suo; in quo volo quiescere, & dormire; bibere, legere, & orare. S. Bonaventura. Stimulo amor. c. 1.

Tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino. Luc. 2. 22. Emitur Redemptor quinque siclis à Virgine, qui quinque plagis totum erat Mundum redempturus. S. Thom. Vill. conc. in Purif. V. Voluit quinque siclis redimi, quemadmodum ipse redempturus erat Mundum quinque principalibus plagis. S. Vinc. Ferr. s. de Purif. V.

Est puer unus hîc, qui habet quinque panes hordeaceos. Joan. 6. 9. Nota, quòd hi quinque panes, quinque vulnera Christi, sunt; qui multùm reficiunt animam devotam. 1. Reg. 21. 3. *Si quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi.* S. Bonaventura serm. 3. D. 4. Quadr.

Ego sum pastor bonus. Joan. 10. 14. ô bone Pastor! ego sum illa ovis, quæ periit; pro qua in cruce posuisti animam tuam. Ecce ego agnosce eam; & introduc eam in caulas vulnerum tuorum; & tuâ Passione custodi diligenter. S. Laur. Just. de inc. am. c. 4.

Ex Patribus & aliis.

Signaculum regium Crux est est; quam si in cordis nostri memoria portaverimus, tanti regionem Regis, quæ finem non habet, securè poterimus transire. Habet hoc sigillum imaginem Crucifixi Jesu: in ipso sigillo Crucis multis fissuris effossam, & impressam; sicut in sigillis imago rerum exprimitur fodiendo. &c. S. Bernardus tr. de Pass. Dom. c. 44.

Numerus dictionum, quæ ponuntur in consecrationis forma, quinarius est. Nam sicut per quinque Vulnera Christi sanguis principaliter emanavit; sic etiam per quinque perficitur ista. S. Bernardinus tom. 2. f. 54.

Lecti animæ, sunt quinque Christi vulnera, ubi contemplando quiescit. S. Vincent. Ferr.

O quàm multas rubeas rosas, ex singulis plagis, & vulneribus suis mitissimus JESUS produxit! omnibus aromatibus suaviores, & pulchriores. Thom. Kemp. serm. 8. ad Novit. pag. 3.

Christus S. Theresiæ quinque rosas in sui corporis paradiso ostendit. Gertrudis l. 4. c. 35. gratias agit SSS. Trinitati pro roseis vulneribus sui unicè electi amatoris. Nadasi Ros. cœli rosa 2.

Franciscus Lucas observat, nescio quam vulnerum imaginem agnos in mediis pedum vobis perpetuò gestare, non dissimilem Christi, veri Agni, clavorum fixuris. Doultreman l. 2. c. 2. Sect. 6. Crucifixio. Balsami, liquor, scisso plantæ cortice, promanat. Lem. *Aliis mea plaga medetur.* Masenius.

§. II.

Vulnera Christi benefica, salubria.

Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Luc. 23. 42. Hæc est fidei plena devotio; ut cùm de vulneribus Domini profluens sanguis cernitur, tunc de potestate ejus venia postuletur S. Maximus hom. 1. de S. Latrone.

Pax vobis. Et cùm hoc dixisset, ostendit eis manus, & latus. Joan. 20. 20. Cùm Discipulos pace donat, ostendit eis vulnera belli, quibus acquisita pax q. d. pacem offero vobis; sed quæ effusô sanguine, diris vulneribus, comparata. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 9. Sect. 1. Obs. 6.

Opus manuum tuarum, Domine, nè despicias: Vulnera manuum tuarum, ut aspicias. S. August. Solil. c. 2.

Amore vulneratus est propter delicta nostra. Tuta, & firma, requies est infirmis, & peccatoribus, in Vulneribus Salvatoris. Securus illic habito: patent mihi viscera per vulnera. Quidquid ex me mihi deest, usurpo mihi ex Vulneribus Domini mei: quoniam misericordiâ affluunt. Nec desunt foramina, per quæ affluant; per foramina corporis patent mihi arcana cordis. S. August. Manuali cap. 21.

Stat Martyr tripudians, & triumphans: totô licèt lacerô corpore, & rimante latera ferrô; non malò fortiter, sed & alacriter, sacrum è corpore suo circumspicit ebullire cruorem: Ubi ergo tunc anima Martyris? nempe in tuto, nempe in petra, nempe in visceribus JESU; Vulneribus nimirum patentibus ad introcundum. S. Bernardus s. 61. in Cant.

Da mihi Vulnera tua! Hæc super cœlum ambit cor meum; super solem illuminant intellectum meum; super ignem accendunt affectum meum; super aerem fœcundant sermonem meum; super aquam emolliunt animum meum; super terram stabiliunt affectum meum. S. Laur. Just. de inc. div. am. c. 4.

O beata vulnera! ô locus deliciarum! de isto enim lateris medio fons omnis dulcioris, & suavitatis, emanat. Idem ibid. c. 2.

Christi quinque partitô vulnere caro profoditur: ut nos à vitiorum, quæ in nos per quinque sensus ingrediuntur, irruptione curemur. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 1.

Quinque nostrorum sensuum vulnera illis quinque Domini corporis cicatricibus sunt sanata. Idem l. 7. ep. 5.

Foramina petræ, Vulnera sunt Redemptoris: quæ profectò non casu quinque sunt. Sed quia nos fueramus quinq;, sensuum vulneribus sauciati, per has quinque plagas saluti sumus perpetuæ restituti. Idem opusc. 50. c 2.

O admiranda, & veneranda JESU Christi! ô certè vita, dulcedo; & spes nostra! S. Bonaventura Stim. am. c. 1.

Ecce aperta est apotheca paradisi, omnibus aromatibus medicinalibus tota plena: ibi, quascunque volueris, species accipies. Idem ibidem.

Quando absolvitur peccator, debet cogitare, quòd omnia Vulnera Christi sunt aperta, & sanguis effunditur super eum. S. Vinc. Ferr. l. 1. ser. 5. post Oculi.

Deformitas tua, mea est pulchritudo: plagæ tuæ, & singula Vulnera; sanitas animæ meæ: & mors tua vita mea. In his vivo, & in talibus vita Spiritûs mei. Thom. Kemp. conc. 22. de Chr. Pass.

Pelicanus. Lem. *Ex vulnere salus.* Plaga Christi nostra medicina est. S. Ambros. l. de Spir. S. c. 8.

§. III.

Vulnera Christi proficua peccatori.

Columba mea in foraminibus petræ ostende mihi faciem tuam. Cant. 2. 14. Ex his vulneribus peccatorum tuorum immensam deduces gravitatem: ipse enim, ùt dicit Isa. 53. 5. *vulneratus est propter iniquitates nostras &c.* Vide S. Bernardus s. 3. de Nat. D. Ex iisdem cognoscere poteris peccatorum tuorum multitudinem. Sufficiebat quidem, ad totius Mundi delenda peccata, minimum Christi vulnus, sicut & minima ipsius Sanguinis gutta: ùt quid ergo tot susceperit vulnera?

nera ? nisi ut in illis agnoscerestua contra eum innumera delicta. Nam quia *à planta pedis usque ad verticem, non erat in te sanitas.* Isa. 1. 6. *sed vulnus, & livor, & plaga lumens*: ideo etiam in corpore ipsius à planta pedis nihil mansit invulneratum. Tertiò ex ijs agnosce debitum satisfaciendi : non enim passus est Christus, ut à peccatoribus auferret satisfaciendi necessitatem, & obligationem; sed potiùs, ut suô exemplô ad eam exhortaretur, ad illámque præstandam vires præberet. Si enim innocens Dei Filius, pro alienis vulneribus curandis, tot vulnera, & dolores, passus est; quid te nocentem, pro tuis propriis vulneribus scurandis, agere, & pati, oportebit ? Puniatur igitur caro, ut sanetur anima; vulneretur corpus, ut servetur Spiritus. de Ponte hîc Exh. 24. §. 2.

Horrendum est incidere in manus DEI viventis. Hebr. 10. 31. Si hominem inimicum habes; licèt potens sit; cras tamen moriturum sperare potes : & ità erit inimicitiæ finis. Verùm, si Deum habes; inimicum, quis finis potest expectari ? Et ità ejus manus sunt manus Dei viventis in æternum. Curate igitur hîc incidere in manus DEI mortui; quæ manus sunt vulneratæ : à quo nihil mali, imò bona plurima vobis proveniant. Incidere in has manus, est, ejus sanctissimorum Vulnerum meritis ad vestræ salutis remedium uti. Diez Conc. 3. D. 1. Adv.

Peccavi peccatum grande ! turbatur conscientia; sed non perturbatur : quoniam vulnerum Domini recordabor. S. Bernardus s. 61. in Cant.

Quid tam efficax, ad curanda conscientiæ vulnera, nec non ad purgandam mentis aciem ? quam Christi vulnerum sedula meditatio. S. Bernardus s. 62. in Cant.

§. 4.

Vulnera Christi cur retenta in Resurrectione?

QUinque plagæ ejus, quasi quinque linguæ, sunt. Plagarum suarum cicatrices idcirco in corpore suo retinuit, & reservavit; ut victorias suas semper loquatur illis quasi linguis. Rupertus de Vict. Verbi l. 12. c. 27.

Oravit in Cruce Patrem dicens : *Pater ! dimitte illis.* Luc. 23. 34. Rogat eundem indesinenter in cœlo, exhibendo vulnerum cicatrices; quæ pro redemptione Fidelium in suo perpessus est corpore. S. Laur. Just. in fasciculo amoris c. 15.

Clamat idem Redemptor ad Patrem, Corporis sui cicatrices ostendens, quatenus ab æternis suppliciis suâ homines interpellatione custodiat. Idem serm. in festo Corp. Chr.

Facilè innatam, & naturalem, compassionem trahit ad se calamitas pauperum, & tribulati cordis deprimens mœror. - Sic & ipse mediator Christus, ut divinam adversùs humanum genus concitatam, pro criminibus posset mulcere justitiam; cicatrices Vulnerum sibi reservavit in corpore : quatenus haberet semper, quod, pro reconcilianda hominum specie, irato ostenderet Patri. Idem de triumph. &c. c. 15.

Suæ Passionis vulnera in corpore ideo custodivit illæsa : ut haberet : quod exhiberet Patri, & ostenderet nobis. Patri, ut illum reconciliaret offensum : nobis verò; ut in corpore jacentes mentes sursum erigeret. - Opportunè Apostolo dubio manus ostendit, & latus : quatenus in altero Creationis, in altero autem beneficium Redemptionis, objiceret. S. Laur. Just. de triumph. c. 26.

Prima erit in reos intoleranda sententia reverendarum præsentia cicatricum. B. Cæsarius Arel. hom. 23.

Apud Deum, optimum habemus advocatum Christum : qui, quot Vulnera pro nobis susçepit, tot linguas habet, quibus pro nobis apud Patrem intercedit. S. Bernardinus s. 2. in Asc. Dom.

Ratio, cur cicatrices retinuerit : ut ascendens in cœlum semper ostenderet Deo Patri, quale genus mortis pro nobis sustinuit; & provocet eum ad misericordiam. Tertiò, ut Electi, qui quotidie assumuntur in patriam cœlestem, videntes easdem cicatrices in corpore Redemptoris sui, indesinenter agant ei gratias. Haymo hom. in Oct. Paschæ.

Veri amici, in signum fœderis, & amoris; servare solent ad invicem aliqua insignia, & manuscula, sibi invicem data. Unde Christus, qui verè amicus noster est, cicatrices vulnurum, quæ propter nos sustinuit, adhuc reservat. Et nos servare debemus tribulationis, laboris, & doloris, insignia; in signum fœderis, & amoris, inter nos, & ipsum. Hugo Card. in Gen. 17. 11. *ut sit in signum fœderis.*

§. V.

Vulnus Lateris Figuræ.

Ostium Arcæ. Gen. 6. 16. Vulnus Lateris. Hugo Card. hîc. Vulnus in Latere Christi, quid ? nisi ostium in lateræ, arcæ, salvandis à facie diluvii. Guarricus s. 4. in Ram. Palm.

Filiæ tuæ de latere surgent. Isa. 60. 4. Habet JESUS filios, & filias de Latere enixas : habet apertum Latus, per quod novam progeniem, cœlo destinatam parturit; in eoque sinu nidificantes parvulos enutrit, & roborat. Arcones in Isa. 3. 1. Sancti Garciæ regis matrem, scribunt Hispaniæ historiæ, dum uterum gestaret, hastâ tam feliciter secundùm ventrem ictam; ut continuò per patulum vulnus infans manum miserit; atque eductus fuerit vivus, & illæsus. Nos omnes in utero gestabat Christus : qui vulnus ejus Lateri Longinus inflixit, exitum ad vitam soboli aperuit. Doultreman. l. 4. 3. Sect. 1.

In illa die erit fons patens Domui David. Zach. 13. 1. Per hunc fontem intelligit Hieron. Rupertus, Hugo, Baptismum &c. Haymo Latus Christi.

Unus

Unus militum lanceâ latus ejus aperuit. Joan. 19. 34.

Est & alia Lateris hujus causa. Mulier fuerat prima ductrix peccati, quæ de latere creata est. Sed JESUS, qui venit, ut viris simul, & mulieribus, conferret reconciliationem ; aperuit Latus pro mulieribus, ut solveret. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 13.

Vigilanti verbô Evangelista usus est ; ut non diceret, latus ejus percussit, aut vulnavit, aut quid aliud ; sed *aperuit* : ut illic quodammodo vitæ ostium panderetur, unde Sacramenta Ecclesia manaverunt. S. August. tr. 120. in Joan.

O si fuissem loco lanceæ ! exire de Christi Latere noluissem : dixissem enim : hæc requies mea in Sæculum Sæculi ; hîc habitabo, quoniam elegi eam. S. Laur. Just. de inc. div. am. cap. 1.

Pretiosum tuum dedisti sanguinem, & accepisti tabernaculum (Ecclesiam) & apertô Latere, quod est theca ejus, quod est reconditum marsupium Divinitatis, arca sanctificationis : & lanceâ, tanquam clave, in arcam injectâ. Injecta autem : non ut qui te improbe gereres ; sed qui concederes, ac permitteres : dedisti pretium ex Paterno thesauro. S. Chrysost. in Ps. 14.

Pro nimio amoris sui fervore, voluit lanceâ suum Latus aperiri : ut demonstraret ; quòd tradidit tibi cor suum. S. Bonaventura stim. am.

Ideo Latus suum pius, & misericors, aperuit ; ut cruor te Vulneris vivificet, calor corporis refocillet, Spiritus cordis, quasi patenti, & liberô, meatu, aspiret. Guarricus s. 4. in Ram. Palm. Aristoteles lib. de spiratione : summus animæ ardor in cordis principatu consistit. Et lib. de Spiritu : in corde calor vehementissimus.

Novimus moderamen Spiritûs S. in prolatione hujus Evangelistæ, ut sic proferret : *unus militum &c.* ut apertô Latere cognoscamus dilectionem cordis usque ad mortem : & ad illum ineffabilem amorem ejus ingrediamur, quô ille processit ad nos. Et accedemus ad cor ejus, cor altum, cor secretum, cor omnia cogitans, cor omnia sciens, cor diligens : & per apertam portam fiamus saltèm in amoris vehementia cordiformes. Proinde sibi ad negligentiam imputet, qui non ingreditur ; si apertum novit introitum. Sim. Cass. l. 13. hîc.

Voluisti, Domine, ut cor tuum lanceâ aperiretur : ut meæ contemplationis ingressus mihi facilior fieret : sicut domus, cujus janua patet, incitat ad contemplandam pulchritudinem in se contentam. Stella de amore Medit. 29.

Clericus ille, qui ad Claram Vallem venit, Deo famulari : quia corpus antè delicatè habere consueverat, à communi Fratrum panè, & possis, valde abhorruit. Nocte ergo quâdam tristi Christus apparuit, frustum similis panis manu tenens ; tunc ei porrigens dixit : comede panem istum. Cùm novitius responderet nequaquam vesci possum pane hordeaceô Christus Vulneris Lateris sui panem illum intinxit, & porrectum comedere jussit. De quo cùm gustâsset, factus est sicut mel dulcis in ore ejus. Itáque deinceps & panem arctum, & fabas, & reliqua legumina, magnâ delectatione comedit. Cæsarius l. 14. c. 80.

Titulus XXII.

UXOR.

§. 1.

Bona.

Servium tibi. Gen. 29. 18. Nota : Jacob hac servitute tam longâ, & durâ, more priscô, emit sibi uxorem, tam Liam, quàm Rachel. Moris enim fuit apud Græcos, Romanos, & Hebræos ; ut viri datô pretiô emerent sibi uxorem. Ità David emit Michol centum præputiis Philisthinorum. 1. Reg. 18. 25. Cornelius hîc.

Cùm vidisset Angelum, festinavit, & cucurrit ad virum suum. Judic. 13. 9. Insinuavit marito, visum sibi hominem Dei, præclarâ specie, futuræ sobolis ferentem oracula : nec passa sinè virô scire vel divinitatis secretum. S. Ambros. ep. 60. apud Baeza t. 1. l. 1. c. 7. §. 19.

Cerva charissima. Prov. 5. 19. id est, illa conjux sit tibi charissima ; quæ, sicut cerva serpentes, ità persequitur scortatores. Hugo Card. hîc.

Jussit eum Dominus ejus venundari, & uxorem ejus. Matth. 18. 25. Quorsum, ô Christe, jubes uxorem ejus venundari ? quid mulier vetula valebit ? quis pro illa aliquid volet pretii dare ? Sinè dubiô majoris erant pretii, & æstimationis, olim mulieres ; quàm jam sint. Gen. 29. 18. Jacob pro Rachaele servivit septem annis : nunc autem in Matrmonium collocent, nummos præbent. Diez conc. 1. Dom. 21. Pent.

Sanctificatus est vir Infidelis per mulierem Fidelem. 1. Cor. 7. 14. Nihil potentius, muliere bonâ ad instruendum, & informandum, virum, quodcúnque voluerit. Neque tam facilè magistros, neque amicos, neq; principes, patietur ; ùt conjugem admonentem, & consulentem. Habet enim voluptatem quandam admonitio uxoria ; cùm plurimùm amet, cui consulit. S. Chrysost. hom. 6. in Joan.

§. 2.

§. II.

Uxor mala.

Quicunque primus fuerit egressus. &c. Judic. 11. 3. Quem potuit cogitare prius occurrentem? conjugem cogitavit. At, quia homo proponit, Deus disposuit. Proposuit Jephte pejus dare; Deus autem disposuit, ut optimum arriperet: filiam, perdidit, retentâ uxore. Hugo à S. Vict. de Jephte.

Dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum. 1. Reg. 18. 21. Saul valde oderat Davidem; nec semel hastâ confodere nisus est. Verum effectu frustratus aliò vertit animum. Micholem, cujus ingenium noverat, in matrimonium promittit; quo consumat extraneò, vel intestinò, bellò. Naxera in Jos. 15. §. mulier mala supplicium.

Dixit autem illi uxor sua: adhuc tu permanes in simplicitate tua? benedic Deo, & morere. Job. 2. 9. Humiliatus videbatur Job perdita substantiâ suâ, perditis filiis suis; perditis, quæ servabat; perditis, quibus servabat: remansit sinè hæreditate; &, quod est tristius, sinè hærede. Remansit ad solam uxorem; non suam consolatricem, sed diaboli potiùs adjutorium &c. August. in Ps. 30. Ideo solam uxorem superesse nequissimus diabolus voluit; ut hac novissimâ uteretur pro Job sed actione, atque animæ ejus subversione. Diabolus hanc conservavit, ut ministram suæ iniquitatis: ut hanc haberet pro novissimo Job laqueo: & postquam per omnem rem desperaret, tunc per uxorem justum perderet. Origenes in Job l. 2.

Sicut tinea vestimento. &c. Prov. 25. 20. Sicut in ligno vermis; ità perdit virum suum uxor malefica. S. Hieron. l. 1. contra Jovin.

Mulier mala viro peccatori dabitur, ait Scriptura. Et dabitur tanquam amarum antidotum; quod peccatorum malos humores consumat. S. Chrysost. in Ps. 3.

Qui habet uxorem malam, suorum se peccatorum mercedem accepisse intelligat. S. Chrysost. apud Antonium in Melissa l. 2. c. 34.

Carolus V. dicebat: nihil pejus quem hosti suo imprecari posse; quàm uxorem imperiosam. Cornelius in Eccl. 25. 17.

Cùm mulierem obstreperam verberibus paulò severiùs vir castigâsset; illa velut ad ictus léthales concidens mortem simulabat. Tum vicino accersito vir simulatè casum questus, ecquid mortuâ uxore faciendum sit? cui ille: censeo, inquit, pellem detrahendam; quam optimam esse ferunt in malis mulieribus. Age igitur, tibi illam cedo; tu detrahe. Vix ille cultum acuere, illumque admovere cœperat; cùm mortua subitò revixit. Masenius l. 2. Argut.

§. III.

Uxor quî erga virum se habere debeat.

Faciamus ei adjutorium simile sibi. Gen. 2. 18. Caveat mulier lunam imitari: hæc enim, quò longiùs abest à sole, eò magis conspicua, clariùs emicat, pulchrior apparet. Eadem verò, quantò propius ad solem accedit, tantò fit obscurior, magis abditur, minùs apparet, suam lucem obtegit, & speciem commutat. Pudeat mulierem ità vitam suam instituere, ut à mariti oculis procul abesse gaudeat? propè verò adesse doleat. Fernandius hîc.

Serpens decepit me. Gen. 3. 13. Accusata à viro non accusat injuriæ patiens. S. Ambros. de instit. Virg. c. 4. nec accusata crimen retorsit; sed ipsum accusatorem suam maluit, si posset, absolvere, quàm ligare.

Honorabile conjugium inter Isaac, & Rebecca Gen. 24. 67. Isaac Hebr. *risus* est, Rebecca *patientia*. Clem. Alex. l. 1. pædag. c. 5. Risus à tolerantia adjuvatur. Ut risum à viro mulier eliciat, patienter agat: risum patientiâ impetrabit. Velloso in Judith 7. Paræn. 25.

Præter te, quæ uxor ejus es. Gen. 39. 9. Si Ægyptia fidelis esset conjux, oculos non injiceret in servum: uxori enim, quæ honestatem amat, nullus vir pulchrior maritô videtur. Alvarez Illustr. 97.

Vir Dei venit ad me, habens vultum Angelicum; terribilis nimis. Judic. 13. 6. Si vir Dei, si Angelus est, cur vocat terribilem? Erat conjugata, & marito suo castissimè addicta; ideoque ejus specie contenta vivebat: ut vel angelica forma ei terribilis videretur: sola mariti forma ei affabilis, & placita, videbatur. Idem ibidem.

Venit abigail ad Nabal &c. 1. Reg. 25. 36. Iracundos meliùs corrigimus, si in ipsa iræ commotione declinamus: perturbati enim, quid audiant, ignorant. Unde & Nabal ebrio culpam suam laudabiliter Abigail tacuit, quam; digestô vino, laudabiliter dixit. S. Gregor., & Eucherius, apud Fernandium in Gen. 9. Sect. 4.

Neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri. Joan. 1. 13. Carnem pro fœmina posuit: quia de costa cùm facta esset; Adam dixit, *hoc nunc os ex ossibus meis; & caro de carne mea.* Gen. 2. 22. Posuit ergo *caro* pro uxore: quomodo aliquando spiritus pro marito: quia ille imperare debet, ista servire. S. August. tr. 2. in Joan. Explicat Sanctus Doctor rixas, & contentiones, quæ dantur inter conjuges, metaphorâ carnis, & spiritûs: quia perpetuum iis dissidium. *Caro concupiscit adversùs spiritum &c.* Gal. 5. 17. Sylveira Addit. hîc.

§. IV.

Uxor quomodo à marito habenda.

Tulit unam de costis. Gen. 2. 21. Nec de capite, nec de pedibus, viri sumptum est id, unde fieret mulier: nè aut domina, si de capite; aut ancilla, si de pedibus, putaretur. Ideò de medio, id est, costâ sumi debuit; ut socia intelligeretur. Hugo Card. hîc. Non es dominus, sed maritus: non ancillam sortitus es, sed uxorem. Gubernatorem te Deus esse voluit sexûs inferioris, non præpotentem. S. Ambr. hex. l. 5. c. 7. D costa viri, non de terra, formata est mulier: ut eam vir plus diligeret. De

medio autem; non de capite, non de pede: nè domina, vel omnino subjecta putetur; sed socia. Hugo Card. hîc. Decuit mulierem ex viro formari: ut vir magis diligeret mulierem, & ei inseperabiliùs inhæreret; dum cognosceret, eam ex se esse productam. S. Thom. Aqu. 1. p. q. 92. a. 2. Et a. 3. conveniens fuit, mulierem formari de costa viri: ad significandum; quòd inter virum, & mulierem, debet esse socialis conjunctio. Neque enim mulier debet dominari in virum; & ideo non est formata de capite: neque debet à viro despici, tanquam serviliter subjecta; & ideo non est formata de pedibus.

Relinquet homo patrem suum, & matrem; & adhærebit uxori suæ. Gen. 2. 24. Nunc autem homines ulteriùs progrediuntur: nam pro uxoribus suis viri, non solùm patrem, & matrem, sed etiam Deum relinquunt. Diez. conc. 1. D. 2. Epiph.

Viri, diligite uxores. Eph. 5. 25. non hîc consistit; sed modum etiam amoris præfinivit. At quem? *sicut & Christus dilexit Ecclesiam.* Et quomodo, quæso, Christus dilexit? ità ut semetipsum pro ea traderet. Itàque, etiamsi mori pro uxore oporteat; nequaquam tergiversaberis. S. Chrysost. tom. 6. hom. in laudem Maximi, & quales ducendæ uxores.

Viri, diligite uxores vestras, & nolite amari esse ad illas. Colos. 3. 19.

§ V.

Uxor qualis ducenda.

Puella, cui dixero &c. Gen. 24. 14 Vide sapientiam famuli, quale signum destinet. Non dixit, siquam videro mulis, pilentôve, invehi, eunuchorumque agmen post se trahere, & numerosum famulitium; puellam ætate, ac formâ floridâ; eam præparâsti tuo famulo. Sed quid? cui dixero, *præbe hydriam tuam.* Qui ais bene vir? adeóne vilem hero tuo quæris conjugem? Etiam, inquit: missus enim sum, non pecuniosam, aut formosam; sed moribus ingenuis præditam, quærere. Et quî scis, virtute præditam? in dubitatum signum, & maximum: est enim hospitalitatis signum certissimum: proinde mores quærit herorum suorum moribus consimiles. S. Chrysost. tom. 6. hom. in laudem Maximi.

Si domum empturi, aut mancipium; curiosè consideramus, tum venditores, tum priores dominos; ipsorum quoque venalium tam corporis habitudinem, quàm indolem animi. Quantò magis dispiciendum est de futura conjuge. Domum enim, si vitiosa sit, licet denuo vendere; sicut & servum nequam compectum, venditori restituere: uxorem verò semel acceptam non item fas est eis, à quibus acceperis, reddere. Idem ibidem.

Qui divitem duxit uxorem, Dominam sibi magis quæsivit, quàm conjugem. Cùm enim, & absque hoc, mulieres ingeniô superbô sint, honorisque cupidô, si opes quoque accesserint, quomodo erunt maritis tolerabiles? Idem ibidem.

Pauperem alere, difficile est; divitem ferre, tormentum. Adde, quoniam nulla est uxoris electio; sed, qualiscunque obvenerit, habenda. Si iracunda, si fatua, si deformis, si superba, si fœtida; quodcunque vitium est, post nuptias discimus. Equus, asinus, bos, canis, & vilissima mancipia; vestes quoque, & lebetes, sedile, lignum, calix, & urceolus fictilis, probantur priùs; & sic emuntur: Sola uxor non ostenditur; nè antea displiceat, quàm ducatur. S. Hieron. l. 1. contra Jovin.

Varia.

Et replevit carnem pro ea. Gen. 2. 21. Quando abstulit Deus costam ab Adamo, subintellige cum carne quoque abstulisse. Quô facto mirum nescio quid indicare voluit Deus omnipotens: nempe ex conjunctione mulieris cum viro in matrimonio aliquid, & non parum soliditatis, constantiæ, & virilis fortitudinis, virum amittere; quasi costâ ereptâ ossea, pro qua carnis mollitiem induit: fierique seipsô, nescio quomodo, fragiliorem, atque minorem; blanditiis imbutum fæmineis, atque affectibus: quamlibet id ægrè profiteri mari sustineant. Unde & sapientes patres; cùm immorigeratos, & indisciplinatos, ac suis præceptis nequaquam obtemperantes, habent filios; optimè eis consulunt, conjugali illos vinculô copulaverint. Lipomanus Ep. apud Fernandium hîc.

In plerisque regionibus, secundô die post Pascha, soleat mariti uxores suas verberare, & vicissim uxores viros: ut ostendant, sese mutuò debere corrigere. Belethus Rat. div. offic. c. 120.

Meritò vir uxorem, non uxor virum, ducere dicitur: quia virum seduxit mala ductrix; ac proinde ducenda potiùs, quàm ductura Stengelius t. 2. judic. div. c. 26.